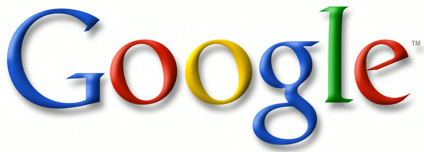
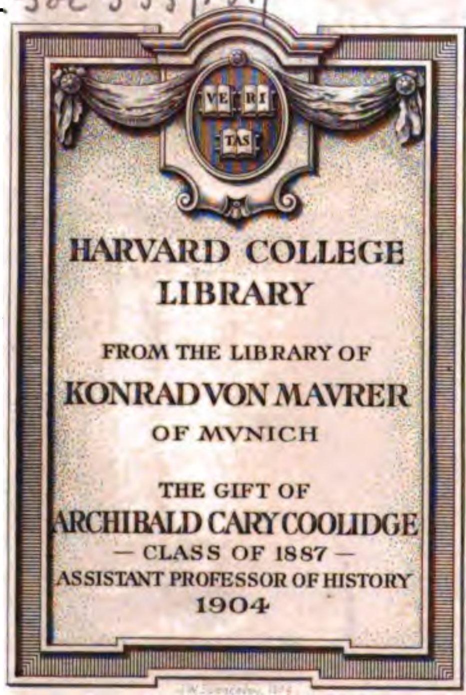

LSoc 3337.5.7
VE RI
TAS
HARVARD COLLEGE
LIBRARY
FROM THE LIBRARY OF
KONRAD VON MAVRER
OF MVNICH
THE GIFT OF
ARCHIBALD CARY COOLIDGE
— CLASS OF 1887 —
ASSISTANT PROFESSOR OF HISTORY
1904

Skrifter

udgivne af

Videnskabsselskabet i Christiania

1895

II. Historisk-filosofisk Klasse

Udgivet for Hans A. Benneches Fond

Kristiania

I Kommission hos Jacob Dybwad

A. W. Brøggers Bogtrykkeri

1896

Indhold.

Aktstykker

vedkommende

Stormagternes Mission

til Kjøbenhavn og Christiania i Aaret 1814

Udgivne

ved

Dr. Yngvar Nielsen

Første Række: Danske og engelske Aktstykker

Videnskabsselskabets Skrifter. II. Historisk-filosofiske Klasse. 1895. No. 1

Udgivet for Hans A. Benneches Fond

Christiania

I Kommission hos Jacob Dybwad

A. W. Brøggers Bogtrykkeri

1895

Den Samling af Aktstykker til Belysning af Nordens Historie i 1814, hvis Udgivelse hermed paabegyndes, er bestemt til saavidt muligt at indeholde, hvad der nu af saadanne kan skaffes tilveie angaaende den Mission, som Stormagterne afsendte til Kjøbenhavn og Christiania for at bevirke Foreningens Afslutning mellem de to Kongeriger paa den skandinaviske Halvø. Det er denne, som tidligere flere Gange har været bebudet. Det viser sig, at den vil blive adskillig større end oprindelig forudsat. Heller ikke foreligger endnu det hele Materiale samlet; men da dette falder i flere naturlige Hoveddele, efter de forskjellige Magters Indgriben i Begivenhederne, kan der ikke være noget til Hinder for at paabegynde Udgivelsen af det, som hidtil er samlet, i Haabet om, at det Manglende inden en rimelig Tid vil kunne være bragt for Lyset og kunne offentliggjøres. Denne nye Samling slutter sig nøie til den forudgaaende, mellem Videnskabsselskabets Skrifter 1894 trykte Samling af Aktstykker vedkommende Konventionen i Moss, saavelsom til mit i 1895 udgivne tyske Skrift om samme Konvention.[1] De Aktstykker, som her til en Begyndelse aftrykkes som første Række, vare ved Udgivelsen af de to nævnte Skrifter ikke bekjendte. Jeg tror at kunne sige med Føie, at deres Indhold paa alle Punkter vil vise sig at bestyrke de Slutninger, som i de nævnte Skrifter ere dragne paa Grundlag af det da bekjendte og tilgjængelige Materiale. Der vil paa sit Sted nærmere blive gjort Rede for de Archiver, hvori de enkelte originale Aktstykker forefindes, efter hvilke de ved denne Udgave benyttede Afskrifter ere tagne, og det vil saaledes her være overflødigt at gaa nærmere ind derpaa.

For det historisk interesserede Publikum vil det muligens være lidt overraskende, at der fremdeles stadig kan tilveiebringes nyt Stof til Belysning af Forholdene i Aaret 1814. Dette bør dog ikke være paafaldende. Til en Begyndelse var det længe de indenlandske Samlinger med vore egne offentlige Personligheders literære Efterladenskaber, der bleve udnyttede. Derfra kom Turen til de svenske Samlinger og saa til de danske. At ialfald de sidste langt fra ere udtømte, er sikkert. Dertil kommer nu de forskjellige Archiver i de større Stater, hvis Regjeringer have været interesserede i den nye Ordning af Forholdene paa den skandinaviske Halvø, og som have medvirket dertil. Det rent aktmæssige

[1] Der Vertrag von Moss vom 14 August 1814 und die schwedisch-norwegische Union. Kiel und Leipzig, Verlag von Lipsius & Tischer. 1895. 116 Pagg. 8vo.

Arbeide er endnu ikke paa langt nær at regne for afsluttet. Det staar saaledes, foruden at fremdrage Alt, som angaar det i nærværende Samling berørte Emne, fremdeles tilbage at belyse Forhandlingerne om Pommerns Overdragelse til Preussen og de Former, hvorunder denne foregik. Fremdeles kan nævnes Frederik den Sjettes Reise til Wien og hans Forhandlinger dersteds, — ogsaa et Emne af stor Interesse, hvis Undersøgelse jeg allerede har paabegyndt, med det Maal at levere en Udgave af den vigtigere Del af den derom førte diplomatiske Brevveksling og paa det Grundlag senere at kunne offentliggjøre en Afhandling derover. Videre kan nævnes Ønskeligheden af en fuldstændig Gjennemgaaelse af Carsten Ankers Papirer og en kritisk Udgave af disse, som kan tilfredsstille Videnskabens Fordringer. Der foreligger saaledes nok af Arbeide for den nærmeste Fremtid.

Under Forberedelsen og Trykningen af nærværende Arbeide har jeg fra Flere modtaget Bistand. Specielt maa jeg i denne Henseende nævne DHrr. Baron G. Zytphen-Adeler og Archivar Dr. C. F. Bricka, der have ydet mig en Hjælp, uden hvilken mit Arbeide ikke havde kunnet fremmes med den Hurtighed og i den Fuldstændighed, som nu er bleven Tilfældet. Jeg tillader mig i denne Anledning at frembære min forbindtligste Tak til de to Herrer.

Christiania den 13de September 1895.

I.

Admiral Billes og Oberst Lønborgs Sendelse til Norge.

Efterat Kong Frederik VI. havde afsluttet Freden i Kiel 14de Januar 1814, sendte han Oberstlieutenant Rømer til Christiania med de Ordrer, som han ansaa fornødne til Gjennemførelsen af de ham ved denne Traktat paalagte store Ofre. Da der i det Følgende oftere er Tale om de Skridt, som Kongen af Danmark havde taget til Fredens fuldstændige Iværksættelse, vil det have sin Interesse her ogsaa at medtage de Brevskaber m. V., som Rømer overbragte til Prins Christian Frederik, hvorom navnlig kan henvises til Carl Th. Sørensen, Kampen om Norge 1813—1814, II, S. 131 flg.

Rømers Sendelse var frugtesløs.

De ved ham overbragte Befalinger bleve ikke adlydte, og Freden i Kiel blev ikke sat i Kraft. I April Maaned saa imidlertid Frederik VI. sig paa ny nødsaget til at kræve dens Bestemmelser opfyldte, hvilket Hverv denne Gang overdroges til Contreadmiral Steen Andersen Bille og Oberst Christopher Lønborg. Om denne nye Sendelse haves Oplysninger i flere Skrifter: Carl Th. Sørensen, Kampen om Norge, II, S. 216 og 257 flg., Nicolai Wergeland, Fortrolige Breve fra Eidsvold, S. 70 flg., Aalls Erindringer (2 Udg.), S. 423, 433 flg. og 453 flg., min Udgave af Grev Essens Breve, Pag. XXII og S. 32 flg. og 37 flg., mine Bidrag til Norges og Sveriges Historie, S. 170 flg., mine Bidrag til Norges Historie i 1814, II, S. 200—203 og Christian VIII's norske Dagbog, S. 100—115.

Ligesom den fornyede Sendelse var en Gjentagelse af den første, saaledes blev dens Udfald det samme. Christian Frederik adlød ikke de Befalinger, han modtog. Medens han forhandlede med Bille og Lønborg, fulgte han Rigsforsamlingens Kaldelse og modtog Valget til Norges Konge. Den sidste Besked, han erholdt fra de danske Kommissærer, havde dog indgivet ham alvorlige Betænkeligheder. Hans egen Dagbog stemmer derom paa en mærkelig Maade overens med de Bemærkninger, som Jac. Aall har nedskrevet. Men efterat Beslutningen engang var tagen, var det ogsaa en Umulighed at adlyde de givne Befalinger. Hvad Prins Christian Frederik havde kunnet gjøre, lod sig ikke udføre af Kong Christian Frederik.

Af denne saavidt muligt fuldstændige Samling af de mellem Christian Frederik og de to danske Kommissærer vekslede Breve med hvad dertil hører, vil det kunne forstaaes, under hvilke Stemninger han modtog den

norske Krone. Det var et alvorligt Billede, som disse Breve tegnede for ham af hans egen Fremtid, og Valget kan ikke have faldt ham let.

De fleste af de her gjengivne Breve findes mellem Christian Frederiks Papirer i det danske Rigsarchiv. De fra ham afsendte Svar findes (i Afskrift) især mellem Carsten Ankers Breve og Koncepter i den samme Samling. De ere altsaa af Christian Frederik tilstillede denne hans tro Mand. Af de medfølgende Bilag er det alene Keiseren af Ruslands Skrivelse (No. 22), som det ikke har været muligt at finde i denne Samling, hvor en Afskrift deraf engang maa have været opbevaret.

To af Christian Frederiks Breve have været kjendte af Jacob Aall, der har trykt dem i sine Erindringer. Hvorledes han har havt Adgang til dem, lader sig for Øieblikket ikke oplyse. De gjengives her (No. 18 og 25) efter de hos Aall meddelte Aftryk.

1. Frederik den Sjettes Skrivelse til Christian Frederik af 17de Januar 1814.[1]

Med inderlig Bedrøvelse tilmeldes Dem den uhældige Fred Jeg har seet Mig nødsaget til at slutte.

Omstændighederne vare[2] følgende:

Det fiendtlige Corps bestod af 2,500 Cosakker, 4 Canoner og 4 Compagnier Infanterie, der[3] vare fremrykkede til Christiansfeldt og Ribe; — 12 Eskadroner og et Batterie under General Lieutenant Skioldebrand til Flensborg og Omegn; — den russisk-tydske Legion og Hanseaterne i det mindste 12,000 Mand i Slesvig og Omegn. — Om Rendsborg og ved Kiel, 18,000 Mand Svenske, desuden et Corps Russer af[4] 6000 Mand og ved Bergedorff 24,000 Mand.

Jeg havde paa Sielland 10,000 Mand; i Jylland langs Kongeaaen 2,000 Mand; i Fyen og Alsen 16,000; i Rendsborg 10,000 Mand. —

Glückstadt og Fridriksorth var taget af Fienden. —

Jeg troer, at Jeg i faae Dage havde kunnet forjage Fienden til hiinside Flensborg; men Østerig declarerede sig imod[5] Mig, dersom Jeg ei giorde Fred.

Frankerig kunde ikke hielpe; følgelig stod Jeg ene med ødelagde Finantser; ja ofte i den Forlegenhed, at Jeg ei vidste fra en Lønnings Dag til den anden, hvor Pengene vare at erholde. — Freden blev altsaa det eneste Middel der blev tilovers, for ei aldeles at opløses.

Jeg maae nu paalægge Dem, særdeles at sørge for: at Correspondencen med Dem; Chiffrene saavel i Trundhiem som i

[1] To originale Exemplarer mellem Christian Frederiks Papirer i det danske Rigsarchiv. Afvigelserne dem imellem ere trykte nedenfor i Noterne. De følgende Aktstykker No. 2—5 findes ogsaa smstds. i Original. Brevet No. 1 er delvis gjengivet hos Overland, Norges Historie, V, 3, S. 2420.

[2] Variant: *ere.*

[3] *som* [4] *paa* [5] *mod.*

Christiania[1] bortføres til Dannemark, og det der ei kan bortføres, brændes. — Ligeledes bør Karterne bortføres og de Svenske maae ei finde noget af Vigtighed, uden de Ting hvorpaa Privates Velfærd beroer, eller deslige Papirer hvorpaa offentlige Foranstaltninger grunde sig til Landets Tarv. —

Naar De har nævnet Commissairer til Aflevering af Fæstningerne, da anseer De Deres Embede som endt og reiser snarest mueligt her til Dannemark, hvor De vil finde den Modtagelse, en saa værdig Prins fortiener, som har offret Sig for det Almindelige!

De Artikkler der særdeles ere vigtige for Dem at vide af Traktaten, følge med, ligesom den hemmelige Artikkel om Laurvig bør kiendes af den Embedsmand der bestyrer Grevskabet. —

For Deres Depecher og det venskabelige Brev takker jeg Dem meget. —

Deres altid hengivne Ven og Cousin

Frederik R.

Hovedqvarteret Hindsgaul,
den 17de Januar, 1814.

Til
Hans Høihed Prinds Christian Frederik
til Dannemark.

2. Kgl. Reskript til Statholderen i Norge af 17de Januar 1814.

Ved dette Vort Rescripts Modtagelse haver Deres Høihed at tillægge Kontraadmiral Otto Lytken, Kommandeur af Dannebroge, Ordre til uopholdeligen at lade samtlige Vore Krigsbrigger og alle Dæksfartøier, Os tilhørende, sætte i seilklar Stand og uopholdeligen derefter afseile med dem fra de forskjellige Havne i Norge, til Kjøbenhavn, eller anden sikker Havn i Vort Rige Danmark. — Denne Vor Ordres Udførelse haver Deres Høihed, snarest mueligt, at foranstalte udført; — Kontra-admiralen følger selv med Briggerne hertil og melder Vort Admiralitets Kollegium, naar og hvor han er ankommet i dansk Havn.

Hovedqvarteret Hindsgaul,
den 17. Januar 1814.

Frederik R.

Til
Vor Statholder over Kongeriget Norge,
General, Prinds Christian Frederik til
Danmark. —

[1] De to Bynavne staa i omvendt Orden i hver af de to Originaler.

3. Frederik VI's Skrivelse til Christian Frederik af 18de Januar 1814.

Ifølge vedlagte Udskrivt af den 21de Artikkel af den mellem Os og Sverrig sluttede Fredstraktat, ville Deres Høihed modificere den Deel af Vor Befaling af Gaars Dato, der angaar Dokumenter og Karter; dog ønske Vi at De drager Omsorg for, at Vi erholde saavidt muelígt de Duplicater af Tegninger over Fæstninger med videre, der maatte være forhaanden og hvilke ikke kan henføres til de i ovenanførte Punkt giorte Bestemmelser. —

Hovedqvarteret Hindsgaul,
den 18de Januar, 1814. Frederik R.

Til
Hans Høihed
General Prinds Christian Frederik
til Dannemark.

[Bilag.]

Article Vingt un.

Les titres domaniaux, archives et autres documens publics & particuliers, les plans et cartes de forteresses, villes & pays dévolus par le présent traité à Sa Majesté le Roi de Danemarc & à Sa Majesté le Roi de Suède, y compris les cartes & papiers qui appartiennent au bureau d'arpentage, seront rendus des deux côtés, sans exceptions aucunes par les autorités publiques Danoises & Suédoises, dans l'espace de six mois, ou, si cela est reconnu impossible, au plus tard dans un an. —

4. Frederik VI's Skrivelse til Christian Frederik af 19de Januar 1814.

Deres Høihed modtager herved den fornødne Fuldmagt udstædt *in blanco,* for deri at indføre de Mænds Navne, der af Dem udnævnes som Commissairer til at besørge Udførelsen af de Bestemmelser som angaae Norge, i den mellem Os og Sverrig oprettede Fredstraktat. —

Hovedqvarteret Hindsgaul,
den 19de Januar, 1814. Frederik R.

P:S: den fornødne Fuldmagt for Kammerjunker Amtmand Lowzow, til Grevskabet Laurvigs Administration m. v. følger ligeledes. —

Til
Hans Høihed
General Prinds Christian Frederik
til Dannemark.

5. Kgl. Fuldmagt for de til Norges Overgivelse bestemte Kommissærer af 19de Januar 1814.

Vi Frederik den Sjette af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsken og Oldenborg, som og til Pommeren, samt Fyrste til den Ø Rygen; —

Giøre vitterligt: at Vi i Følge den mellem Os og Hans Majestæt Kongen af Sverrig under 14de Januar d: A: afsluttede Freds-Tractat, have udnævnt til Commissairer Os Elskelige[1]

og bemyndige samme herved i denne Egenskab paa Vore Vegne at overgive dette Riges Fæstninger, faste Pladser, offentlige Kasser og Domainer til de af Hans Majestæt Kongen af Sverrig til disses Modtagelse beskikkede Befuldmægtigede. —

Og byde og befale Vi ovennævnte Commissairer i alle Maader at paasee og bidrage til anførte Tractats nøiagtige Opfyldelse, forsaavidt samme i Særdeleshed angaaer dens 4de, 15de og 21de Artikkel, paa det Vor velmeenende Hensigt maatte opnaaes, at iværksætte Norges uafværgelige Overgang under Kongelig Svensk Herredømme, paa den for Rigets Os Elskelige Indvaanere mindst trykkende Maade. —

Givet i Vort Kongelige Hovedqvarteer paa Hindsgavl i Fyen den 19de Januarii 1814.

Under Vor Kongelige Haand og Segl.

Frederik R.

(L. S.)

N. Rosenkrantz.

Fuldmagt
for
de til Norges Overgivelse udnævnte
Commissairer.

6. Kgl. dansk Fuldmagt for Admiral Bille og Oberst Lønborg som Kommissærer til Norges Overgivelse af 18de April 1814.[2]

Frederik den Sjette, af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken og Oldenborg;

Vor synderlige Bevaagenhed! Da den af Os under 19de Januarii dette Aar, til Vor daværende Statholder i Norge, Hans Høihed Prinds

[1] Aaben Plads til at indsætte Kommissærernes Navne; smlgn. No. 4.

[2] Trykt Exemplar i det danske Rigsarchiv.

Christian Frederik af Danmark, givne, og under Vor Kongelige Haand og Seigl udfærdigede Fuldmagt for dem, som af bemeldte Vor Statholder skulde tilkjendegives Vor Villie, at de som Commissarier havde at sammentræde med de Kongelige Svenske Befuldmægtigede, for til disse at overlevere Norges Riges Fæstninger m. v., er bleven tilbageholdet, og Vor allernaadigste Befaling i denne Sag saaledes ikke er opfyldt; Saa ville Vi herved allernaadigst have Eder, Os Elskelige Hr. Steen Andersen Bille, Storkors af Dannebrogen og Dannebrogsmand, Vor Contre-Admiral, Kammerherre og Deputeret i Vort Admiralitets- og Commissariats-Collegio, samt Christopher v. Lønborg, Vor Oberst og Commandant i Vor Fæstning Nyeborg, udnævnte til som Commissarier fra Vor Side at sammentræde med de fra Hans Majestæt Kongen af Sverrig udnævnte Befuldmægtigede; Og bemyndige Vi Eder til, i denne Eder tillagde Egenskab, at fordre Norges Riges Fæstninger, faste Pladser, offentlige Kasser og Domainer til Eder overleverede, for derefter at overgive Alt fornævnte, til de af Hans Majestæts Kongen af Sverrigs (sic) Befuldmægtigede, som til sammes Modtagelse ere eller vorde beskikkede.

Thi byde og hermed allernaadigst befale Vi Eder, i alle Maader at paasee og bidrage til, at den imellem Os og Hans Majestæt Kongen af Sverrig sluttede Freds-Tractat, dateret Kiel den 14de Januarii dette Aar, nøiagtigen opfyldes, forsaavidt i Særdeleshed angaaer dens 4de, 15de, 16de og 21de Artikel; paa det Vor velmeente Hensigt maae opnaaes, at iværksætte Norges uafværgelige Overgang under Kongeligt svensk Herredømme. Dermed skeer Vor Villie. Befalendes Eder Gud. Skrevet i Vor Kongelige Residentsstad Kjøbenhavn, den 18de April 1814.

Under Vor Kongelige Haand og Seigl.

Frederik R.

Kaas.

Cold. Bülow. Monrad. Ørsted. Berner. Lassen.

Fuldmagt

for Contre-Admiral og Deputeret i det Kongelige Admiralitets- og Commissariats-Collegio, Kammerherre Steen Andersen Bille, Storkors af Dannebrogen og Dannebrogsmand, samt Oberst og Commandant i Nyeborg Fæstning, Christopher v. Lønborg, at fordre og til vedkommende Kongelige svenske Befuldmægtigede at overgive Norges Fæstninger m. v.

7. Kgl. dansk Reskript til Christian Frederik af 18de April 1814.[1]

Frederik den Sjette, af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken og Oldenborg;

Vor venlige Hilsen, og hvad Vi ellers formedelst Slægtskab mere Kjært og Godt formaae! høibaarne Fyrste, elskelige kjære Hr. Fætter! Det er Eders Kjærlighed tilfulde bekjendt, at den Stilling, hvori Danmark og Norge ved Slutningen af det sidst forløbne Aar befandt sig, gjorde Os som Landsfader til Pligt at frasige Os det ene af Vore Tvillingriger, for at forebygge begges Undergang. Freds-Tractaten i Kiel af 14de Januar dette Aar var en Følge heraf. Ved denne gave Vi det høitidelige Løfte, som aldrig fra Vor Side er eller skal blive sveget: at afstaae alle Vore Rettigheder til Norge, samt at beskikke Commissarier til at overlevere dette Riges Fæstninger, faste Pladse, offentlige Casser og Domainer til de af Hans Majestæt Kongen af Sverrig dertil udnævnte Befuldmægtigede. Vi paalagde derfor Eders Kjærlighed som Norges Statholder i Vort Navn at udføre, hvad Vi saaledes have forpligtet Os til; Vi meddeelte Eders Kjærlighed de meest bestemte Forholds-Regler og tilstillede Samme under 19de Januar d. A. Vor Kongelige Fuldmagt for de Mænd, som af Eders Kjærlighed skulde udnævnes til, i denne Henseende at besørge Freds-Tractatens punktlige Opfyldelse. Vi løste derpaa samtlige Norges Indbyggere fra deres Troskabs-Eed til Os, og indskjærpede dem de Pligter, hvilke de herefter maatte skylde Kongen af Sverrig.

Med dyb Bekymring have Vi erfaret, at Eders Kjærlighed, Vor nærmeste elskede Frende, til hvem Vi med uindskrænket Tillid fortroede Norges Bestyrelse, istedenfor at efterkomme de Samme af Os tillagte Befalinger har vovet at tilsidesætte dem, og derimod at erklære Riget Norge som uafhængigt og Sig som dettes Regent; at negte al Overleverelse af, hvad Hans Majestæt Kongen af Sverrig efter Freds-Tractaten havde Ret til at paastaae; og endeligen, at Deres Kjærlighed har med Magt sat Sig i Besiddelse af Vore Krigsskibe, som befandtes i de Norske Havne; befalet andet Flag end det Danske heiset paa Samme, og belagt deres Førere, Vore Tienere, med Arrest.

Som Vi, efter den af Os samtykte Freds-Tractat af 14de Januar d. A., og efter at have afstaaet Vore Rettigheder til Norge, ikke erkjende og ikke ville erkjende anden Myndighed i dette Rige, end Hs. Majestæt

[1] Tidligere trykt i Tiden for 25de Mai 1814 og Rigsforsamlingens Forhandl., VI, S. 84 flg.

Kongen af Sverrigs, saa kunne Vi ei heller anderledes end med allerhøieste Mishag ansee, hvad der tværtimod bemeldte Tractat og Vore udtrykkelige Befalinger sammesteds er foregaaet; og det saa meget mere, som enhver af Os forordnet Embedsmand, fra den Høieste til den Laveste, ligesom enhver anden Vor Undersaat i Norge, ikkun under det Vilkaar er bleven fritagen for den Eed og Pligt, han stod i til Os: at Freds-Tractatens Betingelser, forsaavidt ham maatte vedkomme, nøiagtigen skulde opfyldes.

Ligesom Vi derfor ved aabent Brev af Dags Dato[1] ville have dette kundgjort for samtlige Embedsmænd og alle Indbyggere i Norge, saa paalægger Vi og herved Eders Kjærlighed ufortøvet at efterkomme de til Samme ergangne Befalinger; hvorhos Vi give Eders Kjærlighed tilkjende: at Vi Selv allernaadigst have udnævnt Os Elskelige Hr. Steen Andersen Bille, Storkors af Dannebrogen og Dannebrogsmand, Vor Contre-Admiral og Deputeret i Vort Admiralitets- og Commissariats-Collegium, samt Christopher von Lønborg, Vor Oberst og Commandant i Vor Fæstning Nyborg, til paa Vore Vegne at fordre og til vedkommende Kongelige Svenske Befuldmægtigede at overlevere samtlige Norges Fæstninger, faste Pladse, offentlige Casser og Domainer.

Og naar de Eders Kjærlighed paalagte Pligter nøiagtigen ere opfyldte, forvente Vi, at Samme uopholdeligen forlader Norge, saafremt Vor Hyldest og Naade endnu for Eders Kjærlighed har nogen Værd.

Vi forbliver Eders Kjærlighed med al Kongelig Naade stedse tilgedan og bevaagen.

Skrevet i Vor Kongelige Residentsstad Kjøbenhavn, den 18de April 1814.

Under Vor Kongelige Haand og Segl.

Frederik R.

(L. S.)

Kaas

Cold Bülow Monrad Ørsted
Berner Lassen.

Til Hans Høihed Prinds Christian Frederik af Danmark, angaaende ufortøvet at efterkomme de i Anledning af Freds-Tractaten, dat. 14de Januar, sidstleden givne allerhøieste Befalinger, samt at forlade Norge.

[1] Det aabne Brev er overensstemmende med dette Reskript, alene fraseet de Ændringer, der ere foranledigede derved, at dette er stilet til Prinsen personlig.

8. Kgl. dansk Instruktion for Admiral Bille og Oberst Lønborg af 23de April 1814.[1]

Instrux
for
Kontre-Admiral Steen Bille og Oberstlt. v. Lønborg, der som Kgl. Kommissarier afgaae til Norge, d. 23 April 1814.

Efter Aftale med Gen:Lt. Baron Tawast have Kommissarierne at begive sig til den paa den norske Grændse commanderende Svenske Gl. Grev v. Essens Hovedqvarteer, da det er ham der af Kongen af Sverig er bestemt til at tage Kongeriget Norge i Besiddelse. Naar benævnte Svenske Feldmarskalk har tilkiendegivet, hvilke Kommissarier paa Kongen af Sverigs Vegne ere bestemte til at følge med Deres (Tit:) vil De have at overlægge med ham, om det Kgl. Rescript af 18de d. M. til Prinds Christian skal ved Afsendelse af en dansk og svensk Officeer tilstilles H. H. og Høisamme tillige ved en Skrivelse fra de Kgl. Kommissarier underrettes om Deres Ankomst og Ærende, — eller om det allerhøieste Rescript skal tilbageholdes, indtil det, efter at Deres (Tit:) haver meldt Prinds Christian Deres Ankomst i det Svenske Hovedqvarteer og Gjenstanden for Deres Sendelse, kan bringes i Erfaring om De bliver modtagne i Norge eller ei.

I Tilfælde at De modtages, vil De have at aflevere til Prinds Christian det Kgl. Rescript, ifald det ei i Forveien er afsendt, saavelsom Gienpart af Deres Kommissorium og det Kgl. aabne Brev til samtlige Embedsmænd og øvrige Indbyggere i Norge; hvorefter De af H. H. ville have at forlange, at blive satte istand til at udføre det Dem overdragne Ærende.

Skulde Prindsen give fornøden Befaling til Fæstningernes Overleverelse, da begiver Deres (Tit:) Sig til nærmeste Fæstning i Selskab med de Svenske, der ere i Følge med Dem, og som i saa Fald maa have foranstaltet, at svenske Tropper ere i Beredskab til at besætte Pladserne der overgives. Skulde H. H. derimod ingen saadan Befaling ville give, have Deres (Tit:) ikke destomindre, — ifald De ei deri blive forhindrede med Magt, — at begive Sig til den Fæstning der er nærmest ved den Svenske Grændse, og at opfordre dens Kommandant til at overlevere Fæstningen.

Naar Prindsen nægter at give de fornødne Befalinger angd: Fæstningernes Overlevering, eller Kommandanterne vægre sig for at adlyde

[1] Efter en fra det Kgl. Danske Udenrigsministerium velvillig meddelt bekræftet Afskrift.

Samme, ifald de gives, maa Deres (Tit:) ansee Hensigten af Deres Sendelse forfeilet, men i disse Tilfælde vil De have at erklære, at Prinds Christian og alle de, der have vægret sig for at efterkomme den Opfordring, der af Deres (Tit:) fremsættes ifølge den Dem dertil givne Fuldmagt, blive giort ansvarlige for Følgerne, som maatte flyde deraf for dem selv og for samtlige Norges Indbyggere, hvorefter De tiltræder Tilbagereisen over det Svenske Hovedqvarteer og opfordre Feldtmarskal v. Essen til at meddele Dem en skriftlig Erklæring over det, der af Dem er foretaget, for at opfylde H. M's allerhøieste Befaling, og hvorom han af de medfølgende Svenske Kommissarier, naar Adgang maatte blive disse tilstædet — vil kunne være tilstrækkeligen underrettet.

Ifald Deres (Tit:) skulle blive satte istand til at udføre Deres Ærende, forsaavidt Fæstningernes Overgivelse angaaer, saa kan der næppe være Tvivl om, at jo de Svenske Kommissarier og Grev v. Essen, — som derom i Forveien maatte underrettes, — ville ansee Udførelsen af denne vigtigere Deel af Deres Ærende tilstrækkelig for at tilfredsstille den Svenske Regiering, uden fremdeles at fordre, at de i Landet fordeelte Kgl. Kasser og langt fra hinanden beliggende Domæner ligeledes skulle overleveres ved Deres (Tit:), da de forhen til alle Embedsmænd i Norge udgangne Kgl. Befalinger i denne Henseende ere tilstrækkelige, og det i den 15: Art: af Fredstractaten er bestemt, at giensidige Kommissarier skulle udnævnes, for at overlevere og modtage de afstaaede Fæstninger og Lande, uden at der tales om Kasser m. v., men der blot i benævnte Art: 5: Punct siges, at de fornødne Befalinger til Fæstningernes Overgivelse skulde af H. M. udstædes paa den Maade og til de Personer, som den efterfølgende 16de Artikel nærmere bestemmer, hvilket ved de nu udnævnte Kommissarier paa ny iværksættes, ligesom Tractatens Bestemmelser i denne Henseende alt ved de forudgivne Kgl. Befalinger ere blevne opfyldte.

I Tilfælde at Adgangen til Norge nægtes Deres (Tit:) enten ene eller i Forening med de Svenske, vil De af Feldtmarskalk v. Essen have at fordre en Tilstaaelse om hvad De har foretaget for at efterkomme H. M's Befaling.

Ifald Prinds Christian tilkiendegiver Deres (Tit:) at Adgangen er Dem tilstaaet, uden at det tillades Svenske Kommissarier at følge med Dem, saa tiltræder De Reisen ifald Grev v. Essen som De har at adspørge desangd: bifalder at De begive Sig til Norge. Det er Deres Pligt at anvende Alt hvad De formaaer for at overtyde saavel H. H. som enhver Embedsmand og Indbygger i Norge, — med hvilke De finder Leilighed at tale, — om den strenge Nødvendighed at underkaste

sig Tractatens Bestemmelse, og om H. M's alvorlige Villie, at samme opfyldes. Naar det iøvrigt ikke bliver Dem muligt at udføre Deres Ærende, som De dog efter Evne maa bestræbe sig for, begive De Sig tilbage til det Svenske Hovedqvarteer, efterat De af Prinds Christian, eller, — ifald Høisamme nægter det — af andre civile og militære Embedsmænd have fordret en Erklæring om hvad der fra Deres Side er blevet fordret og om Udfaldet. Om Alt haver De dernæst at underrette Grev v. Essen, og af denne at begiære en skriftlig Tilstaaelse om, at det passerede er blevet bragt til hans Kundskab, hvorpaa de tiltræder Hiemreisen.

Ved en særskilt Skrivelse, der var dateret samme Dag, blev der tilstillet de to Kommissærer Gjenparter af de forskjellige officielle Aktstykker, der vedkom deres Sendelse til Norge, — af det aabne Brev til Norges Indbyggere, af det ovenfor gjengivne Reskript til Prins Christian Frederik og af den i Kiel afsluttede Fredstraktat. Ligeledes modtog de samme Dag sit Pas.

Kommissærerne ledsagedes paa sin Reise af Lieutenant i den danske Marine, Christian Tuxen Falbe. Han vandt ved denne Anledning Christian Frederiks særlige Bevaagenhed. Efter at være traadt ud af Marinen og have beklædt forskjellige Stillinger, bl. a. som Generalkonsul i Tunis og i Grækenland, blev han tilsidst Direktør for Kong Christian VIII's private Samlinger. Om ham kan henvises til Dansk biografisk Lexikon, V, S. 41 flg., hvor der imidlertid ikke nævnes Noget om hans Deltagelse i denne Reise til Norge og hans specielle Forhold til Christian Frederik.

Instruktionen er, som det vil sees, udfærdiget fra det danske Udenrigsministerium, hvis Chef den Gang var Statsminister Nils Rosenkrantz, medens Fuldmagten er bleven udfærdiget gjennem Kancelliet, hvis daværende Præsident var Geheimestatsminister Frederik Julius Kaas. Begge disse Mænd stod i nært Forhold til Norge, hvor Rosenkrantz var født og Kaas havde beklædt høie Embedsstillinger, og hvor han var bleven gift. Det kan alene have været med tungt Sind, de have deltaget i Regjeringshandlinger af denne Art. Men deri ligger ingen Grund til at beskylde dem for at have villet drive falskt Spil overfor de Magter, der som sin første Fordring havde opstillet Norges bestandige Adskillelse fra Danmark. De opfyldte, hvad der forlangtes, om det end var naturligt, at dette skede med blødende Hjerter og i Haabet om at opleve en ny politisk Forandring.

9. Admiral Billes og Oberst Lønborgs Skrivelse til Christian Frederik af 3die Mai 1814.[1]

Til

Hans Høihed Prinds Christian Frederik af Danmark

Det er i Følge allerhøieste Befaling, at vi undertegnede Danske Commissairer have indfundne os i det Svenske Hovedqvarteer i Wenners-

[1] Original i det danske Rigsarchiv; trykt i Tiden for 25de Mai 1814, No. 99 og Rigsforsaml. Forhandl., VI, S. 79 flg.

borg, for derfra, i Følge med 2de Svenske Commissairer, at anmelde os for Deres Høihed, og i Deres Haand at levere et Kongeligt Rescript, hvis væsentlige Indhold er en nøiagtig Opfyldelse af den sluttede Freds Tractat i Kiel af 14de Januar d: a: og i Særdeleshed forsaavidt angaaende den 4de, 5te, 16de og 21de Artikkel (sic).

Som en Følge heraf og i Henhold til vores Instrux og Commissorium (hvoraf vi indsluttet lader følge Gienpart) maae vi hermed underdanigst anholde hos Deres Høihed om at blive satte istand til, saa hastig som muligt, at udføre det Ærinde, der er os overdraget.

Coureren, som bringer os Deres Høiheds Svar, vil finde os paa Grændsen, færdige til, strax at indfinde os hos Deres Høihed.

Wennersborg den 3die May 1814.

Underdanigst

Steen Bille. Christopher Lønborg.

10. Admiral Billes private Skrivelse til Christian Frederik af 3die Mai 1814.[1]

Naadigste Prins.

Jeg griber denne Leilighed at skrive Deres Høyhed disse Linier til, deels for at bringe Dem de varmeste Helsninger fra Deres nærmeste paarørende som De har efterladt i Kiøbenhavn, som alle levede vel og omfavnede Dem paa det kierligste, og deels for at bringe mig selv i naadig Erindring. De vil min Naadige Herre vist være forundret over at finde mig brugt i en *mission* som denne, der har bragt mig saa langt fra mine Egentlige Forretninger i Kiøbenhavn, men hvad kunde hindre mig fra at gaae, naar min Konge og Fædreland derved troede sig tient; Maatte bare Udfaldet svare til Ønsket, der allene gaaer ud paa at see Dem vel nede hos os i Danmark, hvor mange Siæle vilde ikke derved glædes, vi fik Dem Elskede Prins tilbage, og Danmark vilde da kunde blive det den er (sic!), det synes for mig nu som om Danmarks Skiebne allene hænger i Deres Hænder, Thi ihvor uskyldig Kongen end er i det som passerer i Norge, saa lader det dog ikke til som samme indsees af alle de høye allierede; Den Russiske Keiser, som ikke har ratteficeret Freden med Danmark, truer med en aldeles Opløsning;

[1] Original i det danske Rigsarchiv.

skulde dette gaae i Opfyldelse, hvor ulykkelig vilde da det Danske og Norske Folk ikke derved blive; Den Kongelige Familie bragt i Elendighed; Norge maae jo dog tiilig, eller sildig, falde med, og da vil Nordmandens Skiebne blive meget haard. — Jeg beder, og haaber om Tilgivelse af Dem min Naadige Herre, for disse mine frimodige Tancker, jeg her har sadt ned, men, de kommer fra et reent Hierte, og som jeg ikke er Statsmand, venter jeg saameget meere Tilgivelse ifald jeg skulde have formegen Misvisning i min Maade at beregne det Politiske, men dersom De min Naadige Herre vidste alt hvad vi hernede ved, turde jeg vel troe De ikke saa aldeles vilde forkaste mine Yttringer.

Paa min Reise hertil erfoer jeg at adskillige Skibe fra Norge vare indbragte til Marstrand, og at Capit. Lieut. Krieger og Lieutenant Duntzfeldt tilligemed en Deel Danske Soldater vare paa et af Skibene, men disse ere alle af Feldt Marschalken Greve v. Essen blevne forsynede med Passer for at komme til Danmark med anden Leilighed; Foruden de Svenske Krydsere, som ikke ere ubetydelige, har de Engelske nu ogsaa indfundet sig for ligeledes at Blocquere Norges Havne, og Kiøbmændene, Engelske eller Danske, vover neppe noget, naar Gevinsten ikke er sikker, og som den Danske saavelsom den Engelske Regiering strengeligen har forbudet Udførselen af Korn til Norge, Synes alt dette at bestyrke mine Yttringer.

Den lille Prins Fritz Saae jeg Dagen før jeg forlod Kiøbenhavn, nemlig den 26de forrige Maaned, Han udvikler sig ret skiønt, Prinsesse Juliane saae jeg ligeledes, Hun var i Byen, og ventede paa sin Søsters Nedkomst som man daglig ventede; Den Eiegode Dronning paalagde mig at helse Dem paa det kierligste, Hendes Følelser og Sorg staaer afmalet i Hendes Ansigt; Jeg vover endnu engang Naadigste Prins at ønske og bede Dem tage i Betragtning hvad dette gielder om, maaske Danmark[s] og Konge Familiens Undergang! Endnu engang tilgiv.

Underdanigst

Wennersborg d: 3 May 1814. Steen Bille.

Til Hans Høyhed Prins Christian Frederik af Danmark.

11. Christian Frederiks Skrivelse til Admiral Bille og Oberst Lønborg af 6te Mai 1814.[1]

Copie.

Ligesaa lidet som Hs. Majestæt Kongen af Danmark kan vente Lydighed af det Norske Folk, som han ubetinget har løst fra dets Troskabs Eed mod Høystsamme, ligesaa lidet seer jeg mig, som dette Folks Regent beføyet til at tage Hensyn paa den ved de Herrer Contre-Admiral Bille og Oberste Lønborg, Hs. Danske Majestæts udnævnte Commissarier overbragte Opfordring til Overgivelse af Norges Fæstninger o: s: v: Jeg nødsages i dette Tilfælde hellere at udsætte mig for Hs. Majestæts min høytelskede Hr. Fætters Mishag end svige Eed og Pligt mod et uafhængigt og trofast Folk, hvorved jeg i lige Grad vilde fortjene alle retsindige Nordboeres Ringeagt.

Eftersom de Hrr. Commissariers Forhandlinger udi Norge vilde være aldeles frugtesløse, saa ønsker jeg heller ikke at de skulde være Øyenvidne til den billige Fortrydelse, med hvilken deres Ærende nødvendigen maatte mødes blandt Nordmænd.

Regentskabet i Norge, Eidsvold d. 6te May 1814.

Christian Frederik.

v. Holten.

in fidem
v. Holten.

12. Admiral Billes og Oberst Lønborgs Skrivelse til Christian Frederik af 8de Mai 1814.[2]

Til
Hands Høyhed
Prinds Christian Frederik af Danmark.

Af Deres Høyheds naadige Skrivelse af 6te dennes see vi med Bedrøvelse, at Deres Høyhed ikke anseer Dem beføyed til at tage Hensyn paa vores; som Hands Majestæts udnævnte Kommissarier; Opfordring til Overgivelse af Norges Festninger m: v: og at vores Allernaadigste Konge ikke kan vente denne Lydighed af det Norske Folk, som han ubetinget har løst fra deres Troskabs Eed. — De vil Naadige Prinds! erfare, af H^ds Majestæts Allerhøjeste Skrivelse til Dem,

[1] Afskrift paa samme Sted som No. 10; trykt i Tiden for 25 Mai 1814 og i Rigsforsaml. Forhandl., VI, S. 80 flg.

[2] Original i det danske Rigsarchiv; trykt i Tiden for 25 Mai 1814 og i Rigsforsaml. Forhandl., VI, S. 81 flg., hvor dog ikke de fire sidste Linier ere medtagne.

samt af det aabne Brev og vores Kommissorium, hvoraf følger en Deel Exemplarer, at Allerhøystsamme aldrig har løst det Norske Folk, uden under Vilkaar af Traktatens nøyagtige Opfyldelse.

Foruden at vi allerede i H^ds^ Majestæt, vor Allernaadigste Konges Navn har hos D^res^ Høyhed anholdt om at blive sadt istand til, at udføre hvad os var paalagt; men som i Svarskrivelsen fra D^res^ Høyhed er os afslagen; staaer os endnu tilbage at opfordre Kommandanten paa Friederiksteens Fæstning, og dernæst at erklære D^res^ Høyhed og alle, der have vægret sig for at efterkomme denne Opfordring, der af os, som H^ds^ Majestæts Kommissarier, ifølge den os dertil givne Fuldmagt; blive ansvarlige for Følgerne, som deraf maatte flyde, for dem selv og for samtlige Norges Indbyggere (sic!).

Som vores Mission ikke kand, eller maae, ansees for endt, forinden vi havde overlevered det Kongel: Reskript til D^res^ Høyhed og modtagen Deres bestemte Svar; men som Adgangen til Deres Person er os nægted, vil vi her i Strömstad forvente D^res^ Høyheds Ultimatum og Tilstaaelse for, at det Kongelige Brev med øvrige Sager er Dem rigtig tilhændekomne, hvorefter vi, saa hastig samme indløber, igien begive os paa Hiemreisen.

Vi mangle ikke at lade indslutted medfølge, Afskrift af en officiel Depeche, som er os kommen tilhænde her, hvoraf D^res^ Høyhed vil erfare hvorledes de Allierede Fyrster yttre dem, i Anledning af Norge, og om Deres Person.

Strömstad den 8de May 1814.

underdanig

Steen Bille. Christopher Lønborg.

13. Uddrag af en Rapport fra Grev Löwenhjelm dat. Paris 14de April 1814.[1]

Copie.

Extrait d'une très-humble apostille de Mr. le Comte de Löwenhjelm, Envoyé Extraordinaire & Ministre Plénipotentiaire de Suède près S. M. l'Empereur de toutes les Russies, en date de Paris le 14 Avril 1814.

S. A. R. ayant par Son dernier courier daigné me communiquer les actes relatifs à la conduite criminelle du Prince Chrétien, je n'ai pas manqué de renouveller auprès des Puissances chez lesquelles je suis accrédité, mes instances pour qu'Elles adoptent les mesures auxquels nous

[1] Afskrift mellem Carsten Ankers Breve og Koncepter i det danske Rigsarchiv.

sommes en droit de prétendre, & qui seulent (sic!!) peuvent préserver le Nord d'une nouvelle guerre, dans le moment, où enfin il est permis d'espérer la paix générale en Europe. L'Empereur de Russie m'a positivement déclaré que la réunion définitive et sans restrictions aucunes de la Norvège à la Suède, est considérée par S. M. comme une chose qui, indépendamment des traités, touche à Son honneur personnel, & que jamais S: M: posera les armes, que cette union ne soit effectuée; que si le Dannemarc était assez malheureux, pour que Son Souverain assistât sous main une pareille révolte, ce que S. M. aimait à ne pas croire pour l'honneur même du Souverain, ce pays serait aussitôt envahi & mis hors d'état de nuire: que S. M. mettait dès à présent à la disposition de S. A. R., telles forces que S. A. jugerait convenables pour la réduction de la Norvège, & qu'en attendant, S: M: enverrait de concert avec les autres alliés, une personne chargée de notifier au Prince Chrétien ce qui tenait à ses devoirs, & le sort, qui l'attend, s'il s'obstine à les méconnaître. Actuellement que que (sic) S: A: R: Elle-même est en état de traiter de cet objet, si intéressant pour la Suède, directement avec les Puissances, la réussit[e] sans être moins douteuse, graces à leurs sentimens pour la Suède, en sera toujours plus prompte.

Je rends en attendant justice entière aux sentimens manifestés sur cet objet, tant par Lord Castlereagh que par le Chancellier de Hardenberg, & qui sont en tout conformes aux traités & plus prompte[s] à aller au delà, qu'à rester en arrière. —

Pour copie conforme
A: de Wahrendorf
Sécrétaire au cabinet du Roi

Pour copie conforme
v: Holten.

14. Christian Frederiks Skrivelse til Admiral Bille og Oberst Lønborg af 10de Mai 1814.[1]

Gjenpart.

Jeg erkiender Modtagelsen af Hans Majestæt Kongen af Danmarks Rescript af 18de April d: A: samt af det trykte Bilag, indeholdende det Kongelige aabne Brev af s: D: og Fuldmagten til DHr. Commissarier, og maa jeg i øvrigt henholde mig til min Svarskrivelse af 6te Denne Maaned; ligesom jeg ogsaa beder Dem at overlevere Hans Majestæt Kongen af Danmark, min høytelskede kiere Herr Fætter hoslagde under-

[1] Bekræftet Afskrift mellem Carsten Ankers Breve og Koncepter i det danske Rigsarchiv; trykt i Tiden for 25 Mai 1814, No. 99 og Rigsforsaml. Forhandl., VI., S. 83 flg.

danige Skrivelse; af hvilken jeg af Agtelse for Herr Kammerherren og Herr Obersten vedlægger en Afskrivt, der vil vise Dem, at den i Henseende til Erkiendelsen af Deres rygtede Ærinde, er fyldestgiørende for Dem.

Regentskabet i Norge, Eidsvold d. 10de May 1814.

Christian Frederik.

v. Holten.

in fidem
v. Holten.

15. Christian Frederiks Skrivelse til Frederik VI. af 10de Mai 1814.[1]

Gienpart.

Deres Majestæt, Høystelskede kiære Herr Fætter! Med dyb Bekymring har jeg modtaget og læst Deres naadige Skrivelse af 18de April d: A:, og den deri indeholdne Opfordring til mig, at overlevere Norges Fæstninger, faste Pladse, offentlige Casser og Domainer til de af Deres Majestæt udnævnte Commissarier, for igjen ved dem at overdrages til Hans Svenske Majestæts Befuldmægtigede. — Det norske Folk har i det Kongelige aabne Brev af 18de Januar, som løste det fra dets Troskabseed mod Deres Majestæt, ikke kunnet see, at denne høytidelige Act var betinget; thi den udstededes, førend Riget endnu kunde være overleveret til de Svenske; — den kundgiordes tilligemed Fredstraktaten, og maatte vel, efter sine Ord, øyeblikkeligen træde i Kraft. — At Folket følte sit eget Værd, og at det fremfor alle hørte sig selv til, at det ei erkiendte den Overdragelsesact til en fremmed Krone, som dets gode Landsfader nødtvunget havde øvet mod samme, det stod ei i Deres Majestæts, det stod ei i min Magt at forhindre; — aldrig vil heller det Norske Folk erkiende samme eller godvilligen give sig under svenskt Herredømme. — Jeg har stedse vidst, hvor samvittighedsfuldt Deres Majestæt fordrede Fredstraktaten til Kiel opfyldt, men Midlerne til at udføre dette Hverv, nemlig at bruge Normænd til at opofre deres Landsmænd, og til at oplade Fæstningerne og Landet for de Svenske, stoed ei i min Magt; thi en Borgers første Pligt er mod Fædrelandet. — Aarsagerne, som bevægede mig til at forblive her, nemlig for at haandhæve Orden og Roelighed i Landet, og for at bistaae et uafhængigt Folk i at bevare sin Friehed og Selvstændighed, ere kiendte af Deres

[1] Bekræftet Afskrift mellem Carsten Ankers Breve og Koncepter i det danske Rigsarchiv; trykt i Tiden for 25 Mai 1814, No. 99 og Rigsforsaml. Forhandl., VI, S. 88 flg.

Majestæt. Min Bevidsthed siger mig, at jeg derfor fortiener alle Retskafnes Agtelse, og jeg er roelig ved denne, i Troe paa en retfærdig Guds Bistand ved den gode Sag som jeg forsvarer. At jeg ved min Handlemaade skulde miste Deres Majestæts Yndest og Naade, vilde smerte mig uendeligen, men jeg vilde, efter min Overbeviisning, først fortiene det, naar jeg med Hensyn til egen Sikkerhed eller Fordeel, kunde opofre et heelt Folks Vel, og svige den Eed og Pligt, som binder mig til samme, saalænge det gielder om, at forsvare dets Rettigheder og berede dets Fremtids Held. —

Alle Embedsmænd og Commandanter, saavelsom menige Mand ere bundne ved samme Eed til Nationen, og sikkert vil ingen Normand svige samme. —

Jeg har saaledes seet mig nødsaget til, at erklære de af Deres Majestæt udnævnte Commissarier, at deres Ærinde vilde være frugtesløst, og at jeg ikke seer mig beføyet til, at modtage den fra deres Side skete Opfordring.

Deres Majestæt vilde naadigst tage Hensyn paa min Stilling i Spidsen for et uafhængigt Folk, der ei har Aarsag til at vente, at jeg skulde kunne svige mit Løvte, og idet De maaskee berøver mig Deres Yndest og Naade, vil De, jeg tør troe det, beklage, at De ei kan følge Hiertets Stemme, og nu, som før, erkiende mig for Deres Majestæts, min høystelskede Herr Fætters troe og

underdanigst hengivne

Fætter

Eidsvold, d. 10 May 1814. Christian Frederik.

in fidem
v. Holten.

16. Admiral Billes Skrivelse til Christian Frederik af [12te ?] Mai 1814.[1]

Naadigste Prins.

Saavel af Deres officielle Svar paa vores 1ste Skrivelse som Kongelig Dandske Befuldmægtigede, som af Deres Naadige Skrivelse til mig, sporer jeg en Bestemthed, som ingenlunde lader mig haabe noget

[1] Udateret Original i det danske Rigsarchiv. Dette er det Brev, som efter Christian Frederiks Dagbog for 13de Mai (smlgn. nedenfor, S. 31) samme Dag var kommet ham ihænde. Det synes saaledes at maatte være skrevet en eller to Dage i Forveien. Forovrigt kan henvises til Billes og Lonborgs nedenfor aftrykte Indberetning.

meere favorabelt Svar paa Hans Mayestets allerhøyeste Skrivelse. Min Græmmelse herover er større end jeg kan beskrive den, og jeg vilde give jeg ved ikke hvad for at Deres Høyhed kiendte hvad for et virkeligt Uveir der trækker op over begge disse Riger; Jeg beder Deres Høyhed ret indstendig ikke at troe jeg taler andet end Hiertets Sprog, jeg var aldrig Hofmand, heller ikke giver jeg mig af med at tractere Politikken videre end hvad den sunde Fornuft giver mig, og mine Øyne seer, derfor tillad mig som Olding at jeg taler frit ud som jeg tenker, men hvorledes skal jeg kunde det naar jeg ikke kan opvarte Dem personlig. Som Hans Mayestets Befuldmægtig (sic) anseer jeg Missionen som endt, maaskee turde jeg vendte, at De vilde være Naadig nok og accordere mig en Privat audience for min Person allene. Jeg kunde da indfinde mig hvor og naar Deres Høyhed befaler; Dette jeg her beder om er uden for min Instruction, men med saa reen en Hensigt, vil jeg forsvare det for Gud, Kongen, og Hvermand;

Naar en gammel tro Tiener troer, at see sin Konge, sit Land, Dem Elskede Prins og Norge i Fare, og troer, at der er Redning, bør han da tie?

Underdanigst

Steen Bille.

17. Statsminister Rosenkrantz's Skrivelse til Admiral Bille og Oberst Lønborg af 12te Mai 1814.[1]

Det er efter allerhøieste Befaling at jeg har den Ære at tilstille Deres (Tit:) vedføiede Kgl. Rescript, hvis Indhold H. M. paalægger Dem ikke allene ved bekræftet Gienpart at bringe til H. H. Prinds Christian, men ogsaa til saadanne Embedsmænd i Norge og andre Indbyggeres deres Kundskab, hvis Indflydelse paa den offentlige Mening turde (?) formode, at ved den det norske Folk kan blive oplyst om den Fare der omgiver Samme og om Umuligheden at kunne længere undgaa at byde Hænderne til det norske Riges Forening med Sverig.

Deres (Tit:) ville i det Kgl. Rescript finde tilstrækkelig Anledning til at overbevise Prinds Christian om, at H. H. ligesaalidt kan vente, at det af Europas Magter vil blive taalt at han regierer i Norge ,som at han nogensinde bestiger den danske Trone, naar efter Arvefølgen i det Kgl. Huus denne kunde tilfalde ham.

---

[1] Efter en fra det Kgl. Danske Udenrigsministerium velvillig meddelt bekræftet Afskrift.

H. M. har ligeledes allernaadigst befalet mig, at tilstille Dem Gienpart af det Brev som den Russiske General Orloff har i Gaar indhændiget Allerhøistsamme, hvoraf ligeledes vil sees hvor alvorlig der fra Keiserens Side fordres at Fredstractaten ved Norges Forening med Sverig skal opfyldes. Jeg har endnu at tilføie for Deres Efterretning og til Meddelelse for Prinds Christian og for Norges Indbyggere, at H. M. har, under Straf at ansees som Kongens Mandaters Overtrædere, forbudt al Samfærsel med Norge og dets Skibe, hvilket ligeledes er at bekiendtgiøre ved ethvert Middel i Deres Magt. Af denne Kgl. Resolution vedføies ligeledes Gienpart.

18. Christian Frederiks Skrivelse til Admiral Bille af 13de Mai 1814. [1]

[Hr. Contreadmiral Bille. —] I Anledning af Deres sidste private Skrivelse, ved hvilken De anmoder mig om en venskabelig partikulair Samtale, da pligter jeg at tilmelde Dem, at jeg troer, at De i Deres Stilling, som Hans danske Majestæts Befuldmægtigede, maa være yderst forsigtig, for at de Svenske, som kun lure paa en Anledning til at paaføre Danmark de Ulykker, som Norge hidtil er blevet befriet for, ikke skal tage Anledning til at sige, at De *officiellement* har røgtet Deres Ærende, men hemmeligen har bestyrket mig i, standhaftigen at vedblive en Handlemaade, der ene, om Noget skal gjøre det, kan afværge Danmarks fremtidige Underkuelse under svensk Overmagt. At jeg ei kan opoffre den norske Nations Vel for Skyggebilleder, det vil De indsee; altsaa bliver vores Samtale, hvad dens Resultat i det Væsentlige angaaer, frugtesløs. Skulde Hr. Kammerherren, disse Bemærkninger uagtet, thi jeg gjentager det, De bør ei tale med mig, naar De kunde troe, at de Svenske paa den fjerneste Maade kunde udlægge det som en Forstaaelse imellem Kongen af Danmark og mig; skulde De, siger jeg, bestemme sig til at ville tale med mig, da skal det fornøie mig at see en Mand, som jeg fra min Ungdom har agtet, paa Søndag Formiddag paa Hølands Præstegaard. Hestene ere bestilte for Dem paa Løverdag og Søndag. Skulde De efter modent Overlæg maaskee opoffre Venskabsfølelse for Klogskabs Bud, da beder jeg Dem blot at skrive et Par Ord til General Staffeldt, at De ikke kommer, hvilket han da sender mig imøde. Jeg ønsker fremdeles under lykkeligere Omstændigheder at kunne bevidne Dem den Fornøielse, jeg altid skal føle ved at see Dem igjen o. s. v.

[Christian Frederik.]

---

[1] Aftrykt efter Aalls Erindringer (2 Udg.), S. 434.

19. Admiral Billes Skrivelse til Christian Frederik af 15de Mai 1814.[1]

Strömstad Søndag Morgen Kl. 7, d. 15 May 1814.

Naadigste Prins.

Som jeg først i dette Øyeblik modtog Deres Naadige Skrivelse af 13de, vil De være naadig nok til at see Umueligheden af at jeg skulde kunde i Formiddag møde Dem paa Hølands Præstegaard; Det var mit inderligste Ønske at see Dem og talet Dem (sic), forinden jeg vente tilbage, og med saa reen en Hensigt, vilde jeg have sadt mig over al vrang Udtolkning, mit Hierte og min Samvittighed vilde da derved have blevet lettet.

Jeg vilde ved en Samtale have kundet sagt Dem mange Ting som De vist vilde have taget i Betragtning, Jeg indskrænker mig nu allene til at nedskrive hvad Rosenkrantz nu under 8de May tilskrev mig: «C. Moltke gaaer endnu i Paris uden at have havt Audience hos Keiseren af Rusland, han vil ingen Dansk Minister see hos Sig før Norge er foreenet med Sverrig, der kommer 4 Befuldmægtige (sic) fra de Allierede til Kiöbenh: for at paadrive, at Kongen skal tage Deel i Krigen mod Norge, derefter gaaer de til Norge for at declarere, at de alle vil agere mod Prins Christian og hans Tilhængere, og at han (sic) aldrig vil taale, at han bliver Konge i Danmark. Guillaume er kommet som Courer med dette fra Paris. Den Russiske Befuldmægtigede er en Grev Orloff, Adjutant hos Keiseren». Saaledes trues De, og Danmark, og Norge frelses dog ikke derfor, Er Deres Persohn saa absolut nødvendig der, Jeg synes de Pligter De har til det Dandske Folk, til Kongen og de som Fader maatte kunne veye op mod de Pligter De skylder det Norske Folk. — Jeg forlader da nu dette Land saa hastig muelig, men jeg nægter ikke at det jo skeer med et inderlig bedrøvet Hierte, fordi jeg ikke var saa heldig at see Dem, Naadige Herre, forinden. — Modtag De nu herved mit sidste Farvel. Gud ved om jeg nogen Tid faaer den Lykke at see Dem mere, og om det skeer, hvordan vores Stilling da er. — Mange i Danmark har Dem kier, men de regnede ogsaa paa, at De min Naadige Herre havde Pligter mod Danmark at opfylde, der vare ligesaa hellige som de mod Norges Folk, de regnede ogsaa paa, at De elskede det Dandske Folk som De saa længe har levet imellem? — Men jeg forvilder mig, om jeg skriver meere. — Endnu engang farvel.

Min naadige Herres

Underdanigste

Steen Bille.

[1] Original i det danske Rigsarchiv.

20. Admiral Billes og Oberst Lønborgs Skrivelse til Christian Frederik af 16de Mai 1814.[1]

Til

Hans Høihed Prinds Christian Frederik, til Danmark.

Efterat vi havde modtaget Deres Høiheds naadige Svarskrivelse af 10de dennes, med samt et Brev til Hans Majestæt Kongen, og af samme erfarede Deres Høiheds Beslutning, ansaa vi vores Mission som endt, og tiltraadte strax vor Tilbagereise; men som vi i Aftes, i Quistrum modtog ved en Coureer, Hans Majestæts allerhøieste Rescript af 11te dennes, fandt vi os nødsagede til strax at vende her tilbage for at udføre de Pligter, som os derved ere paalagte;

Ved at tilstille Deres Høihed en Afskrivt af det Kongelige Rescript, en Afskrivt af den russiske Keisers egenhændige Brev til Hans Majestæt, og en 3die Afskrivt af Hans Majestæts Resolution af 9de Mai, troe vi at have opfyldt Hans Majestæts allernaadigste Villie, forsaavidt det gielder om, at giøre Deres Høihed dermed bekiendt; Men, da det er Hans Majestæts allerhøieste Ønske og Villie, at samme skulde komme til almeen Kundskab i Norge, paa det at Embedsmænd og enhver Anden kan vide hvad han har at vente og rette sig efter, og vi ved at modtage Kommandantens paa Frederiksteens Fæstning, Svar paa vores Opfordring til ham i Hans Majestæts Kongens Navn, erfoer: at han troede sig løst fra sin Troskabs Eed til Kongen af Danmark, og med modent Overlæg var overgaaet i Norges Tieneste, og at han ikke erkiendte anden Befalende end Hans Høihed Prinds Christian, see vi os ikke istand til at udføre denne Punct af Hans Majestæts Kongens allerhøieste Befaling, paa nogen anden Maade, end at bede Deres Høihed være saa naadig og retfærdig, at lade det komme til Folkes Kundskab.

Vel har Hans Majestæt befalet os at forestille og overbevise Deres Høihed om, at Europas Magter aldrig vil taale, at De regierer i Norge, ej heller at De nogensinde bestiger den Danske Trone, saafremt De vedbliver at modsætte Dem Kongens Befaling; men som Deres Høihed deels vil finde det i Hans Majestæts Rescript til os, deels i Keiseren af Ruslands Skrivelse til Kongen, og deels vil De høre det af Grev Orloff, som nu, siden i Lørdags, er paa Veien fra Gothenborg, tilligemed den Preusiske Major Martens, til Norge, saa troe vi det at være overflødigt.

Vi udbede os underdanigst Deres Høiheds Svar, for derefter at kunne tage vores nærmere Beslutning, samt at blive underrettede om disse saa vigtige Meddelelser maae komme til Folkes Kundskab fra Deres Høihed.

Underdanigst

Strömstad d: 16de May 1814. Steen Bille. Christopher Lønborg.

[1] Original i det danske Rigsarchiv.

21. Kgl. dansk Reskript til Admiral Bille og Oberst Lønborg af 11te Mai 1814.[1]

Afskrift.

Frederik den Sjette p. p. Vor synderlige Bevaagenhed. Vi ville allernaadigst have Eder paalagt, at tilkiendegive Vor Elskelige Kiære Fætter, Prinds Christian Frederik, at hertil ere ankomne Kommissarier fra de i Paris forsamlede allierede Monarker, og at en storbritannisk ligeledes er at vente, hvilke Kommissarier ere bestemte til at opfordre Os til at gribe til ethvert Middel, der kan tiene til at fremskynde Norges Forening med Sverrig i Overensstemmelse med den i Kiel sluttede Fredstractat, hvilken bemeldte Magter have besluttet at see iværksat ved Anvendelsen af alle de Midler, de byde over. Der erklæres os tillige, at Danmark ikke kan giøre Regning paa at komme i fredeligt Forhold til Europas Magter, inden Norges Forening med Sverrig har fundet Sted.

Efter at bemeldte Kommissarier, som fra Keiseren af Ruslands Side er General og Generaladjutant Grev Orloff, og fra Kongen af Preussens Major v. Martens, have modtaget Vores Svar, som vil blive overensstemmende med de Forpligtelser, som Vi ved Fredstractaten have paataget Os, med de gientagne Opfordringer, som Vi have udstædt til Hans Høihed Prinds Christian Frederik, til Norges Indbyggere og til Embedsmændene i hiint Rige, og med Vore Pligter mod Vort Kongelige Arvehuus og mod Vore kiære Undersaatter, er det dem befalet at begive sig til Norge, for ligeledes at erklære til Hans Høihed Prinds Christian Frederik, at alle Midler ville fra deres Monarkers Side blive anvendte, for at tilveiebringe Norges Forening med Sverrig, og at tilkiendegive Hans Høihed, at Norges Uafhængighed aldrig vil af de respective Magter blive anerkiendt, og, at de ligeledes i Tilfælde af, at Danmarks Krone ved Vores dødelige Afgang efter den i det Kongelige Huus fastsatte Arvefølge skulde tilfalde Prinds Christian Frederik, ikke ville tilstæde, at Hans Høihed nogensinde kommer i Besiddelse af Danmarks Rige og underliggende Lande. — Befalende Eder Gud. Skrevet i Vor Kongelige Residentsstad Kiøbenhavn den 11te Mai 1814.

Under Vor Kongelige Haand og Seigl

Frederik R.

Kaas.

Cold. Bülow. Ørsted. Berner. Lassen.

[1] Afskrift i det danske Rigsarchiv; Bilag ved No. 20.

Til
Kontra-Admiral Kammerherre Hr Steen Andersen Bille, Storkors af Dannebrogen og Dannebrogsmand, samt Oberst og Kommandant i Nyborg Fæstning Christopher Lønborg.

22. Keiser Alexanders Skrivelse til Frederik VI. af 16de April 1814.[1]

Monsieur mon Frère. Les événemens qui ont lieu en Norvège ont motivé mon refus de ratifier mon traité, et d'admettre le Comte de Moltke. Lorsqu'après vingt années de guerre et de désolation l'Europe est enfin pacifiée, le feu de la sédition doit verser sur un petit peuple égaré les calamités de la guerre, au moment où il allait jouir de tous les avantages du commerce que lui rendait la paix. Placé entre mes sentimens pour Votre Majesté et mes devoirs; mon amitié et la foi, que Je dois à mes engagemens envers la Suède, le choix ne sera point douteux; et quelque pénibles que doivent être pour mon coeur les déterminations, aux quelles je pourrai être forcé, je les prendrai. C'est pour éviter un pareil état de choses que J'envoye à Votre Majesté le Général Orloff. Je l'ai instruit de mes intentions et de mes voeux. Il en rendra un compte fidèle. Il Lui dira surtout que bien eloigné de la pensée qu'Elle peut avoir négligé aucun moyen de ramener le Prince Chrétien, je suis convaincu cependant que si Elle lui fait connaître aujourd'hui le danger qui menace ce malheureux pays, et les pertes qu'éprouverait le Danemarc, si la Norvège devenait un objet de conquête et non d'échange, Il renoncera à une entreprise qui sans motif de gloire réelle perdrait la Norvège et compromettrait le Dannemarc, son premier héritage.

Recevés l'assurance de tous les sentimens avec lesquels je suis,

Monsieur mon Frère,
de Votre Majesté
le bon frère
Alexandre.

à Paris
le 16 Avril 1814.

[1] Original i det danske Rigsarchiv. Smlgn. Sorensen, II, S. 255. Den i No. 20 som Bilag derved omtalte Afskrift har det ikke været muligt at paavise.

23. Kongelig dansk Resolution af 9de Mai 1814.[1]

I Anledning af den fra Sverrigs Side udkomne Kundgiørelse om de Norske Havnes Blokkade, ville Vi allernaadigst have Vort Departement (sic) bemyndiget til, giennem Vore Kancellier at foranstalte, at der udstædes offentlig Forbud mod Udførsel af Korn og Levnetsmidler til Norge, samt mod Breves Afsendelse herfra derhen tilsøes, saavelsom at al Samqvem med ethvert Skib, der fører et andet end de af Os og andre europæiske Magter erkiendte Orlogs- og Handelsflag, forbydes Vore Undersaatter — Alt under Straf af at ansees som Vore Mandaters modvillige Overtrædere.

P. v. C.

Falbe.

24. Af Christian Frederiks Dagbog fra 5te til 18de Mai 1814.[2]

5 Mai. — — Le lieutenant de la marine Danoise Falbe (frère de Mad. Selby) arriva aujourdhui par la Suède, portant une lettre de l'amiral Steen Bille et du colonel Lønborg, nommés commissaires de Sa Majesté Danoise pour livrer les forteresses, domaines &ca en Norvège aux commissaires nommés pour cet effet par Sa Majesté le Roi de Suède — mesure unique en vérité et qui prouve à quel degré le Roi de Dannemarc se trouve opprimé par la Suède; d'ailleurs il ne lui viendrait pas en tête de vouloir ordonner en Norvège après avoir il y a 3 mois délié les sujets de leur serment de fidélité; ce n'est que pour donner des armes aux invectives Suèdoises contre nous, qui chercheront en ceci une preuve quoique fautive de la rébellion qu'ils nous imputent.

6 Mai. Je n'ai pas eu de choix et ma réponse à Mess. les commissaires porte, que tout aussi peu que le Roi de Dannemarc peut s'attendre à l'obéissance du peuple de la Norvège après l'avoir délié de son serment (sans réserve quelconque), tout aussi peu suis-je authorisé comme Régent de ce Royaume à prendre en considération cette sommation faite par les commissaires de S. M. Danoise. — Je suis forcé dans ce cas de préférer le blame (le mécontentement, Mishag) de S. M. mon très-cher Cousin au dèshonneur de trahir mon serment et mon devoir envers un peuple indépendant et équitable, ce qui me vaud[r]ait le mépris de tout homme sensé dans le Nord entier. La commission

[1] Afskrift som Bilag ved No. 20.

[2] Fransk Original i det danske Rigsarchiv.

de ces Messieurs étant absolument infructueuse je désire les épargner de voir de leurs propres yeux le ressentiment si naturel des Norvégiens au sujet d'une telle démarche —

J'ai écris en particulier à l'amiral Bille pour lui dire combien j'aurais été charmé de le voir ici dans une (sic) autre employ — Je lui ai assuré qu'on voit en Dannemarc les dangers beaucoup plus eminentes (sic) par les insinuations Suédoises, je lui ai fait quelques observations sur l'invraisemblance d'une coopération des alliés contre la Norvège, contraire à leurs principes comme à leur intérêt; enfin je lui ai temoigné mon désir de revoir mes chers parents, mais pas avant que je le puis avec honneur et non pas avant que la Norvège soit sauvée et libre comme il (sic) merite de l'être[1] — — — — — —

Falbe fut expédié le soir —

— —

10 Mai. — — — J'ai reçu aujourd'hui la lettre officielle du Roi avec sa nouvelle proclamation au peuple et aux employés Norvègiens, datée 18 Avril 1814. J'ai répondu amplement à cette lettre, et j'ai surtout refuté l'innovation qu'il plait à Sa Majesté Danoise d'ouïr (sic) en ce moment, que le peuple de la Norvège n'est point délié de son serment envers lui avant que le traité de Kiel soit effectué; j'ai dit dans ma réponse que le peuple n'avait pas pu lire ceci dans la proclamation du 18 Janvier, qui ne contenait aucune restrinction (sic), qui avait été publiée avant que les Suédois pouvaient être en possession du pays, en même tems que le traité de paix et dont les phrases ne disent point cela. Je me suis permi de dire que je ne mériterais point de perdre la grace et les bontés de Sa Majesté qu'en sacrifiant par intérêt personel ou de peur les intérêts d'une nation qui met toute sa confiance en moi et que j'ose croire que Sa Majesté regretterait s'il se voyait forcé de me privé (sic) de ses bontés ordinaires —

Dans ma lettre à l'amiral Bille je me suis référé à ma réponse du 6. de ce mois tout en lui envoyant une copie de ma lettre au Roi.

11 Mai. — — — — — — Le général Ohme, commandant à Frederichssteen m'a envoyé une sommation que l'amiral Bille comme commissaire Danois lui a faite, ainsi qu'un paquet de lettres patentes envoyé[e]s au magistrat de Frederikshald. Le général Ohme avait mes ordres à ce sujet et je suis sûr qu'il a su répondre en bon militaire et brave Norvégien — — — — —

[1] Denne Prinsens private Skrivelse af 6te Mai, der ogsaa omtales i No. 16, kan for Tiden ikke skaffes tilveie.

13 [Mai]. L'amiral Bille a en attendant ma réponse de nouveau demandé une conférence particulière avec moi, non comme envoyé, mais comme ami. Je lui ai fait mes objections que les Suédois y voudrai[en]t voir un accord entre le Roi et moi et que dans ce cas il ne devrait point entreprendre un voyage infructueux; mais s'il le veut absolument, qu'alors je viendrais à sa rencontre Dimanche dans la maison du prêtre à Høland —

J'ai donné mes ordres de voyage en conséquence.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

15 [Mai]. J'employais toute la journée depuis 5 heures du matin à faire la tournée jusqu'à Høland, où je dinais chez le prêtre Paludan. A 7 heures du soir le capt. Rustad vint avec une lettre de l'amiral Bille portant des excuses qu'il n'avait reçu mon invitation que le Dimanche au matin et qu'il ne pouvait par qu'onséquent (sic) pas se rendre à l'endroit indiqué, mais qu'il se disposait à partir de Strömstad. Je retournais encore le même soir et j'arriva[is] à Edswold

le 16. à $5^1/_2$ heures du matin. Le colonel Hegermann me suivait à ce tour, mais pas même lui sut quelle était mon intention; une reconnaissance du terrain ayant été le prétexte —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

17 [Mai]. — — — Une députation de 16 membres, conduite par le président, m'offrit une adresse, bien honorante, bien agréable pour moi, dans laquelle la couronne me fut offerte. — — — Je demandais quelque tems avant que de donner ma réponse à la diète. — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

18 [Mai]. Le matin me vint une lettre de l'amiral Bille retourné à Strömstad puisqu'il avait reçu un courier de (sic) Dannemarc portant la nouvelle, qu'il m'avait dorénavant communiquée, par sa lettre du 15, qu'un envoyé Russe, le comte Orlow et un Prussien Major Martens étaient en route pour déclarer de la part de ces hautes puissances qu'ils ne reconnaitrai[en]t jamais l'indépendance de la Norvège, qu'ils soutiendrai[en]t la Suède dans la conquête de la Norvège et que l'Empereur de la (sic) Russie ne me soufrirait pas même sur le trône de Dannemarc, si je venais à y être appellé.

Une lettre de l'Empereur de la Russie au Roi de Dannemarc me fut de même envoyé[e], dans laquelle ce monarque dit que les relations pacifiques d'avec le Dannemarc ne pouvai[en]t pas être rétabli[e]s avant que la Norvège ne fut cédée à la Suède, que l'Empereur y concourrait de tous ses moyens et qu'il allait m'envoyer le comte Orlow porteur de cette lettre pour m'avertir et me ramener au devoir — Il appelle les

Norvégiens un petit peuple égaré qui devrait préférer les avantages du commerce (à l'honneur et à la liberté probablement —)

Je fus deux heures à me promener dans ma chambre.

Est-ce un avertissement ou est-ce une épreuve du ciel, dis-je à moi-même. Dois-je balancer; ce ne sont donc que des mots, que des menaces; il est tout simple que les puissances alliées souhaitent que la paix régne partout, qu'aucun ombrage y contrarisse (?); mais s'ils voyent de la fermeté dans les résolutions du peuple Norvégien et dans les miennes, alors peut être qu'il[s] balanceront à détruire un peuple paisible et à rallumer le feu de la guerre dans le Nord. — J'ai parlé à Sommerhielm et à lui seul, et il m'a conjuré de ne point balancer; enfin je sais que le peuple demande de la fermeté dans la résolution de leur Roi; je sais qu'une adresse consécutive, disant que la nation souhaite la paix et la bonne intelligence avec tous les puissances et nommement avec la Suède, mais qu'elle veut tout oser pour défendre sa liberté et son indépendance, préférant la mort à l'esclavage, me sera remise.

Dois-je donc à la tête d'un tel peuple balancer sur le parti à prendre? Non, non; qu'il en résulte ce que Dieu veuille —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

25. Christian Frederiks Skrivelse til Admiral Bille af 21de Mai 1814.[1]

Hr. Contreadmiral Bille! Deres Skrivelse af 16de indløb efter at jeg havde meddeelt Rigsforsamlingen Mit bekræftende Svar paa det trufne Valg af Mig og Min Æt til Norges Throne.[2] Nationens saa bestemt yttrede Villie, at vove Alt for dens Uafhængighed, maatte desuden være den bestemte Lov for mine Handlinger; thi hvor Svaghed yttres, der er Faldet nær. Jeg afventer med Rolighed, hvad de allierede Magters Afsendinge bringe Mig; — de Vilkaar, de byde, synes at være de slętteste, der nogensinde kan ventes, selv efterat være overvunden, altsaa langt heller falde med Ære, saa vil hver Nordmand tænke. — Som dansk Kommissarius har Hr. Kammerherren Mit Svar; som Min Ven skal det være Mig kjært at see Dem tilligemed bemeldte Gesandter, men hverken den anden Kommissair eller nogen svensk Kommissair modtages. — At bringe til Folkets Kundskab, hvad der fra fremmede Hoffer ei engang stiles til Mig, og allerhelst da Jeg venter først at tale

[1] Aftrykt efter Aalls Erindringer (2 Udg.), S. 454. Smlgn. de interessante Oplysninger hos Sørensen, II, S. 265 flg.

[2] Den virkelige Sammenhæng vil fremgaa af Dagbogen for 18 Mai (No. 24).

med Vedkommende, det kan De begribe ei at blive Tilfældet, men underhaanden at meddele det til Mine commanderende Officerer, saasom til Hr. Capitain Fasting, det skulde Hr. Kammerherren heller overlade til de Svenske. — Det gjorde Mig ondt, at den lange Afstand i Søndags lod Mig forfeile det hensigtede Møde med Dem paa Hølands Præstegaard, hvor jeg modtog Deres Brev seent paa Aftenen. —

Eidsvold den 21de Mai 1814.

Christian Frederik.

26. Admiral Billes og Oberst Lønborgs Indberetning til Frederik VI. af 21de Mai 1814.[1]

Allerunderdanigst Rapport!

Det var i Følge Deres Majestæts allerhøieste Befaling til os undertegnede, at vi, efterat vi havde erholdt fra det danske Cancellie det fornødne Commissorium, og fra det udenlandske Departement vores Instruction, at vi den 26de April forlod Kiøbenhavn, for at reise til det Svenske Hoved-Qvarteer. Efter 4 Dages Reise i Sverrig indtraf vi i bemeldte Hoved-Qvarteer i Vennersborg d. 1ste Mai, hvor vi da strax henvendte os til den *en Chef* commanderende Feldtmarchal Grev v. Essen, giorde ham bekiendt med vores Ærinde, samt aftalte med ham det fornødne for hvad der videre skulde foretages. Efter hans yttrede Ønske, at Prinds Christian maatte først ved et Brev fra os blive underrettet om vores Ankomst og Hensigten af vores Sendelse m. v., blev Lieutenant Falbe afsendt d. 3ie Mai som Coureer til Prinds Christian, med Brev saaledes som vedlagte Copie under Littra A udviser.

Efter at Feldt-Marchal Grev v. Essen havde udnævnt General-Major Grev G. Mörner og Oberste Schiöldebrandt til Commissairer fra Svensk Side, afreiste vi alle 4re Commissairer til Strömstad for der at oppebie Courerens Tilbagekomst.

Den 8e om Formiddagen kom Lieutenant Falbe tilbage. Han havde maattet søge Prindsen paa Eidsvold. Svaret han bragte var af Indhold som Littra B udviser. Mundtlig berettede Lieutenant Falbe, at de i Norge allerede vare underrettede om de Danske Commissairers Sendelse fra Danmark, og til den Ende var i alle Havne givet Ordre til ikke at modtage dem, og om den posterede Officier paa Grændsen havde havt Kundskab om, hvem der havde skikket ham, var han for sin Person ikke blevet indladt over Grændsen; samt at Prinds Christian havde

[1] Original i det danske Rigsarchiv.

givet Ordre til Officieren, som havde Postering i Svinsund, at modtage og besørge hvad videre vi maatte have at communicere ham. Samme Dag den 8de blev det Kongelige Rescript tilstillet Prindsen, tilligemed et tilbørligt Antal Exemplarer af det Kongelige aabne Brev til Folket, og af vores Commissorium, tilligemed et Brev fra os, saaledes som Copie Littra C udviser; for disse Depechers rigtige Aflevering modtog vi Lieutenant Scheels Quittering, see Littra D.

Den 9de om Morgenen blev Lieutenant Falbe afsendt med et Brev til Commandanten paa Frederikssteen og et til Magistraten i Frederikshald, saaledes som Copien under Littra E og F udviser; med disse fulgte en Deel Exemplarer af de trykte Sager. At Lieutenant Falbe blev formeent at reise til Frederikshald, viser Copie Littra G fra Lieutenant Scheel. Fra General-Major Ohme, Commandant paa Frederikssteens Fæstning, modtoges nu Tilstaaelse for at han havde modtaget vores Brev m. m., men at han, saavelsom Magistraten i Frederikshald havde sendt det alt uaabnet til Prinds Christian, saaledes som Copie Littra H udviser.

Den 12te modtoge vi Hans Høihed Prinds Christians Svar-Skrivelse, saaledes som Littra I udviser, og med samme modtoge vi det Brev til Deres Majestæt, som herved allerunderdanigst medfølger; siden indløb Commandantens paa Frederikssteens Svar under Littra K, der ligesom Prindsens, gav tilkiende: at han ikke paa nogen Maade var tilbøielig til at adlyde Deres Majestæts Befaling m: v:

Vores Mission maatte da nu ansees for endt, men som jeg Contra-Admiral Bille havde, i Overeenskomst med Feltmarchal Grev v. Essen, begyndt en privat Correspondence med Prinds Christian, for om muligt derved at faae Prindsen til at frastaae sin tagne Beslutning, men som ingen Forandring havde tilveiebragt; skrev jeg paa nye Prindsen til i Følge Grev v. Essens Ønske, og udbad mig en privat Audience for min Person alene, for derved at give ham saadanne Oplysninger der muligen kunde bringe ham til at overveie Sagen nøiere. Jeg modtog rigtignok en meget naadig og venskabelig Svar-Skrivelse, og tillige Tilladelse at møde Prindsen paa Hølands Præstegaard, som var en Dags Reise fra Svinsund, men Tilladelsen selv forekom mig som aftvungen, ogsaa modtog jeg først Prindsens Brev Kl. 7 om Morgenen, og Mødet skulde finde Sted samme Formiddag, hvilket om jeg endog havde havt Vinger vilde været umuligt; jeg maatte da i det Sted skrive min Undskyldning, hvorved mig da gaves Leilighed at meddele Prindsen mange vigtige Efterretninger for ham og det Norske Folk.

Vi tiltraadde endnu samme Dag vores Tilbagereise tilligemed de Svenske Commissairer, men som vi om Aftenen den 15e modtog i

Quistrum Deres Majestæts allerhøieste Rescript til os af 10de [ɔ: 11te] dennes, forandrede vi vores Route og vendte strax igien tilbage til Strömstad, hvorfra vi tilskrev Prinds Christian under 16e dennes, et Brev saaledes som Littra L udviser. Ved Hielp af de Svenske Commissairer fik vi de samme Underretninger insinuerede til Eidsvold,[1] og ved en svensk Parlementair som gik til Hvaløerne tilskrev jeg Contra-Admiral Bille, Capitain Fasting og gav ham ligeledes samme, med Paadragende at meddele det til Marinens øvrige Officierer og andre Embedsmænd som han kiendte.

Fra Capitain Fasting som i Torsdags d. 19e kom til Frederikswærn modtoges Svar; samme Dag hørte vi fra Kl. 1 Eftermiddag til sildig ud paa Aftenen en vedholdende Kanonade fra den Norske Grændse, som lod os formode at være den store Kongelige Salut. Parlementairen som kom tilbage, berettede ogsaa at Saluten havde været for Prindsen, som havde ladet sig udraabe til Konge for Norge, og i Dag ere Efterretninger indløbne til de Svenske her, fra Frederikshald, at Prinds Christian er udraabt til Konge den 17e dennes.

Som det nu næsten er 5 fulde Etmaal siden vi afsendte vores Brev til Prindsen (for hvis rigtige Modtagelse af Officieren paa den Norske Grændse, haves Quittering) saa venter vi ikke nu at faae noget, og som denne Hændelse er af saa stor en Vigtighed, have vi troet det vores Pligt paa hastigste Maade allerunderdanigst at indberette samme for Deres Majestæt, til hvilken Ende Lieutenant Falbe afgaaer som Coureer.

Strömstad den 21e Mai 1814.

Allerunderdanigst

Steen Bille. Christopher Lønborg.

27. Admiral Billes og Oberst Lønborgs Skrivelse til Christian Frederik af 7de Juni 1814.[2]

Til

Hans Høihed Prinds Christian Frederik, til Danmark.

Det er i Følge Hans Majestæts allerhøieste Befaling til os, giennem Ministeren for de udenlandske Sager, Geheime Conferentz-Raad Rosenkrantz, at vi herved have den Ære at tilstille Deres Høihed Gienparter

[1] Denne Oplysning har sin store Interesse. Det er kun beklageligt, at der Intet bemærkes om den Vei, der her blev benyttet.

[2] Original i det danske Rigsarchiv.

af 2de Skrivelser, den Ene fra Keiseren af Østerrige og den Anden fra Kongen af Preussen, som begge disse Monarkers overordentlige Commissairer have overleveret Hans Majestæt til Deres Høiheds Efterretning. Den engelske Commissair var hver Dag ventendes.

Hans Majestæt Kongen kan ikke, efterat Deres Høihed har faaet den Efterretning forestille sig, at De vil paadrage Norge de uafværgeligste Farer og Elendigheder nu, da det endnu staaer i Deres Høiheds Magt at sikre det Folk, i hvis Navn De handler, Uafhængighed ved Siden af det Svenske, under een og samme Konge, og saadanne Rettigheder, som maaske aldrig bliver en Nation til Deel, der gaaer over under en nye Regiering. Ligesaa lidet kan Hans Majestæt formode, at De vil fremkalde over Danmark, Deres Høyheds Fædreneland og Arv, den sikre Fordærv ved en unyttig Modstand fra Deres Side mod Europas mægtigste Fyrster, som have besluttet at tilvejebringe Norges Forening med Sverrig.

Uddevalla d: 7de Juny 1814.

Underdanigst

Steen Bille. Christopher Lønborg.

28. Kong Frederik Vilhelm III's Skrivelse til Frederik VI. af 27de April 1814.[1]

Monsieur Mon Frère. C'est dans l'intention de prévenir les effets funestes d'une rupture prête à éclater de nouveau entre Votre Majesté et la Suède pour obtenir la cession de la Norvège, stipulée par le traité de Kiel, que J'ai crû devoir joindre Mes instances à celles de toutes les Puissances alliées de la Suède, et prier Votre Majesté d'accomplir un sacrifice qui sans doute a couté cher à Son coeur, mais qu'Elle S'est décidée à porter au repos et à la tranquillité de Ses peuples. Depuis que Votre Majesté S'est prononcée sur la cession de la Norvège, toute mesure tendante à éluder l'exécution de Ses promesses sacrées devient criminelle et Elle ne saurait approuver les démarches d'un Prince dont la fougue inconsidérée replongera le Dannemarc dans toutes les horreurs d'une guerre, auxquelles Votre haute sagesse, Sire, venait de la (sic) soustraire.

[1] Afskrift i Rosenkrantz's Papirer i det danske Rigsarchiv. En anden (bekræftet) Afskrift som Bilag ved No. 27. Smlgn. mine Bidrag til Norges Historie i 1814, II, S. 182.

Le Major Baron de Martens, qui aura l'honneur de présenter cette lettre à Votre Majesté, est chargé de Lui exprimer combien Je suis peiné des suites fâcheuses d'une affaire qui ménace de compromettre Ses intérêts les plus chers. Je nourris en Mon particulier un vif désir de renouer avec Votre Majesté les liaisons d'amitié & de bonne harmonie qui subsistaient autrefois entre Nos États respectifs; mais J'observerai réligieusement les engagemens que J'ai contractés avec la Suède & Je ne saurais me dispenser de soutenir des prétentions que Votre Majesté Elle-même a sanctionnées & qu'Elle reconnaît comme légitimes.

Je suis avec les sentimens d'une haute considération & d'une amitié constante

Monsieur mon Frère
de Votre Majesté
le bon frère
Frédéric Guillaume.

Paris le 27 Avril 1814.

A Sa Majesté
le Roi de Dannemarc
Monsieur Mon Frère.

29. Skrivelse fra Keiser Franz til Frederik VI. af 5te Mai 1814. [1]

Monsieur mon Frère! Désirant, de concert avec mes alliées, contribuer à rétablir et consolider, le plus tôt possible, des rapports de paix & d'amitié durables entre les cours du Nord, je me suis décidé à envoyer le Général Baron de Steigentesch à Votre Majesté, pour coopérer en mon nom avec les Envoyés de l'Empereur de Russie, du Prince-régent de la Grande-Brétagne et du Roi de Prusse, à un but aussi désirable.

Je prie Votre Majesté de vouloir bien accueillir le Baron de Steigentesch avec une confiance égale à celle qu'Elle a témoignée à toutes les personnes chargées de Lui exprimer mes voeux pour le bien-être de Sa Monarchie & pour le maintien de la paix. Vous ne pouvez douter, Monsieur mon Frère, de l'intérêt personnel que je prends à Votre prospérité & à celle de Votre Maison et Vous voudrez bien Vous convaincre en conséquence, j'espère, que les propositions que le Baron de

[1] Original i det danske Rigsarchiv. Derhos sammesteds en bekræftet Afskrift som Bilag ved No. 27. Paa Konvolutten staar:

A Sa Majesté
Le Roi de Dannemarc
Monsieur mon Frère.

Steigentesch Vous fera de ma part, en commun avec ses collégues, sont dictées autant par la sollicitude que m'inspire Votre situation, que par la conviction que leur adoption seule pourra empêcher le retour des maux sous lesquels Vos États ont trop long-temps gémi.

Je prie Votre Majesté de recevoir les assurances renouvelées de la considération très-distinguée et du sincère attachement avec lesquels je suis

Monsieur mon Frère
De Votre Majesté
Le bon Frère
François.

Paris, le 5. Mai 1814.

II.

Mr. John Philip Moriers Sendelse til Christiania, Mai—Juli 1814.

I det foregaaende er der (S. 28) trykt en Skrivelse fra Keiser Alexander I til Frederik VI, hvori Selvherskeren over alle Russer paa en utvetydig Maade havde tilkjendegivet den danske Konge sin Opfatning af hans Forhold til Begivenhederne i Norge. Denne Skrivelse var en Følge af de Henvendelser, som i Anledning af de samme Begivenheder vare udgaaede fra Sverige. Lignende Opfordringer vare ogsaa rettede til den britiske, preussiske og østerrigske Regjering, der ligeledes erklærede sin Beredvillighed til at øve et Tryk paa Danmarks Konge for ad denne Vei at opnaa den endelige Iværksættelse af Kielerfredens Bud.[1]

Til nærmere Veiledning for de Sendebud, som i Henhold til de saaledes givne Tilsagn skulde overbringe Meddelelsen om Magternes faste Beslutning og — for at tale med Baron Wetterstedt — *déclarer que le Dannemarc resterait exposé aux ressentimens de toutes ces puissances au cas qu'il ne traivaillât point à éteindre la rébellion, éclatée en Norvège,* blev der fra svensk Side udarbeidet en Fremstilling, hvori redegjordes for de stedfundne Begivenheder, saavelsom for de Krav, den svenske Regjering ansaa sig berettiget til at stille, saaledes som Forholdene havde udviklet sig i Tiden efter den fjortende Januar 1814.[2]

Denne *note verbale, remise aux ministres d'état des puissances alliées* er ogsaa bleven tilstillet den Minister, som den Gang ledede Storbritannien og Irlands udenrigske Politik, Viscount Castlereagh. I den var angivet, hvad Sverige ønskede: at de med det allierede fire Stormagter skulde sende en speciel Mission til Kjøbenhavn for der at sørge for, at Kongen traf forskjellige Forholdsregler saavel imod Norge som imod Prins Christian Frederik, der kunde lede til, at Kielerfreden blev sat i Kraft, — samt videre, at de fire Hoffers Udsendinge fra Kjøbenhavn skulde fortsætte sin Reise til Christiania og der forklare Prins Christian Magternes Villie.

---

[1] Oscar Alin, Den Svensk-norska unionen, bilagor, S. 92 flg.

[2] Alin, anf. St., bilagor, S. 93—97; smlgn. mine Bidrag til Norges Historie i 1814, II, S. 177—182.

Det er af Vigtighed at bemærke, hvorledes Sverige forlangte en dobbelt Imødekommen fra de Allieredes Side, at den paatænkte Mission først skulde gaa til Kjøbenhavn, dernæst til Christiania, og at det skulde være en kollektiv Mission, hvorfor de samme Sendebud skulde optræde paa begge Steder.

Prinsregenten af England var, da den foran omhandlede Note blev tilstillet Lord Castlereagh, ikke besjælet af de mest velvillige Følelser mod den Fyrste, der var den virkelige Leder af Sveriges Politik. Derom havdes Kundskab ved det danske Hof.

Imidlertid foreligger ingen Oplysning, der blot kunde antyde, at han ubetinget vilde unddrage sig fra at opfylde de ved de forudgaaende Traktater paatagne Forpligtelser, ligesaa lidt som noget Saadant er bekjendt for Udenrigsministerens Vedkommende. Derimod er det sikkert, at den britiske Regjering tog sig en længere Betænkning, forinden den skred til at imødekomme den skede Opfordring. I det foregaaende er trykt de Breve, med hvilke Keiserne af Rusland og Østerrige og Kongen af Preussen havde ilet med at henvende sig til Kongen af Danmark, og disse Breves Datering vil kunne vise, at de nævnte Suveræner ikke havde nølet. Derimod hengik der fire Uger, forinden noget endeligt Skridt blev taget i London.

Den britiske Regjerings Holdning frembød flere væsentlige Afvigelser fra de tre andre Magters.

Fra Prinsregenten blev der ikke afsendt nogen Skrivelse til Frederik VI i denne Anledning.[1] Allerede forsaavidt blev der anvendt en Fremgangsmaade, der skilte sig fra de tre Suveræners. Dernæst blev der fra *Foreign office* i London ikke udsendt een, men to Mænd, der skulde optræde hver for sig, en til Kjøbenhavn og en til Christiania. Dette var ikke overensstemmende med, hvad der var ønsket i Baron Wetterstedts Verbalnote.

Sendelsen til Norge blev betroet til en meget anvendt britisk Diplomat, Mr. John Philip Morier. Han havde fra 1803 til 1806 gjort Tjeneste i Ægypten og i 1806 været anvendt i Tyrkiet, samt derefter fra 1810 til 1813 været benyttet ved diplomatiske Forhandlinger med Amerika og Spanien. Efter sin Tilbagekomst blev han Understatssekretær og var endelig i Aarene 1816 til 1824 britisk Gesandt ved Hoffet i Dresden. I 1814 kaldes han i nordiske Kilder Privatsekretær hos Lord Castlereagh, og han skal da have havt Rang som Konsul.[2] Hvordan det nu end kan hænge sammen dermed, saa maa det ialfald være sikkert, at han var en baade benyttet og betroet Diplomat, — en Mand, til hvem *Foreign office* nærede fuld Tillid.

Mr. Moriers Ankomst til Christiania kunde ikke undgaa at vække en stor Opsigt. Hans Optræden og hans Forhandlinger med Christian Frederik, hvem han forefandt som Norges Konge, have mange Gange været omtalte. Alligevel har der ikke foreligget tilstrækkeligt Materiale til at forstaa, hvad han virkelig var. I Bidrag til Norges Historie, II, S. 85 flg. og 133 flg. har jeg meddelt en Række norske Aktstykker om hans Ophold i Norge, og til disse kan her henvises. I Aktstykker vedkommende Konventionen i Moss, S. 12 er anført nogle andre, i denne Sammenhæng ikke før omtalte Skrifter. Dertil kan føies Carl Th. Sørensen, Kampen om Norge, II, S. 278 flg., hvor der meddeles flere

[1] Smlgn. Carl Th. Sørensen, Kampen om Norge, II. S. 285 og mine Bidrag til Norges Historie i 1814, II, S. 236.

[2] Smlgn. Sørensen, II, S. 278—281 og 285; L. von Engeströms minnen, II, S. 226.

gode Oplysninger.[1] Hovedkilden vil imidlertid være de Dokumenter, af hvilke nu de fleste for første Gang offentliggjøres, efter de af mig i August d. A. i *Record office* i London tagne Afskrifter. Det viser sig af disse, at Morier har været et mere selvstændig stillet Sendebud, end tidligere almindelig har været formodet. Han har i Virkeligheden været sidestillet med det andet Sendebud, der skulde afgaa til Kjøbenhavn, for senere at forblive der og ikke reise videre. Forsaavidt der i Christiania skulde arbeides paa en Ordning af Forholdene, da var dette efter den i London trufne Bestemmelse helt lagt i Mr. Moriers Hænder.

I mine Bidrag til Norges Historie 1814, II, S. 135 har jeg udtalt den Formodning, at Morier kun havde havt meget begrænset Instruktion (jvfr. smstds. S. 85). Idet den for ham udfærdigede Instruktion nu trykkes, vil det vise sig, af hvilket Indhold den var. I Forbindelse dermed vil den paafølgende diplomatiske Brevveksling kaste rigeligt Lys over Øiemedet med hans Sendelse, saavelsom over den Maade, hvorpaa han røgtede sit Hverv. Forsaavidt denne Brevveksling tildels er ført med Statssekretæren, Earl Henry Bathurst, da har dette sin Grund i Lord Castlereaghs Fravær fra London, hvortil han først kom tilbage fra sit Ophold i Paris Natten mellem den 4de og 5te Juni, altsaa omtrent samtidig med Mr. Moriers Ankomst til Christiania.

1. Earl Bathursts Instruktion for Mr. J. P. Morier af 21de Mai 1814 (30).[2]

Draft of Instruction to Mr. Morier.

Foreign Office May 21st 1814.

Sir

I am commanded by the Prince Regent to inform You that he has appointed You to proceed upon a special mission to Norway.

You are apprized that by the treaty between this kingdom and Sweden[3] it was stipulated that we should assist the views of Sweden in procuring the annexation of Norway by concert and naval cooperation, whilst the King of Sweden engaged that the union should take place, with every possible regard and consideration for the happiness and liberty of the people of Norway.

You are farther apprized that by the Treaty of Kiel Denmark covenanted to cede the province of Norway in full sovereignty to Sweden, on condition that Sweden should restore the captured fortresses and conquered province of Holstein, & cede on her part Swedish Pomerania

[1] Skrifter, der omhandle Mr. J. P. Moriers Besøg i Norge, ere Aalls Erindringer (2 Udg.), S. 464 flg., Faye, Norge i 1814, S. 124 flg., Svensk biogr. Lexikon, XIX, S. 391, Christian VIII's Dagbog, S. 125 flg., Dansk histor. Tidsskrift, femte Række, III, S. 435, 469.

[2] Numrene i Parenthes efter Overskriften ere fortløbende for den hele Samling. — Den for Mr. Morier udfærdigede Instruktion findes i Koncept i *Record office*.

[3] Tilføiet i Margen: *signed at Stockholm March 3d 1813.*

to Denmark & procure the other advantages for Denmark which are therein stipulated.

In consequence of this treaty the King of Denmark issued the enclosed orders[1] for the delivery of the Norwegian fortresses & for the cession of the province to Sweden. But Prince Christian who had been appointed by the King of Denmark Governor of Norway, so soon as he understood it was in contemplation of the King of Denmark to cede Norway to Sweden, resolved to create in the Norwegians a spirit of universal resistance against that cession and to place himself at the head of that people, — and in consequence thereof he issued the proclamations of which copies are inclosed,[1] summoned a Diet of the Norwegians to assemble on the 10th of April, deputed Mr. Anker to this country with instructions to procure if possible the accession of the British Government to the independance of Norway.

The Earl of Liverpool having admitted Mr. Anker to a conference, his Lordship explained to him the situation and determination of the British Government.

Mr. Anker was in consequence thereof desired to return to Norway, but he has been unfortunately detained here by arrest and by the necessity afterwards of procuring bail for his appearance in an action relative to some commercial transactions of a distant date in which he is involved. -- And he pleads his inability to return at present to Norway lest he should implicate his bail by his absence.

Mr. Anker states that he has received no accounts whatever from Norway since his arrival here, & the advices, received respecting the measures taken in that country by Prince Christian since Mr. Ankers departure, are not sufficiently ascertained for enabling an exact judgment to be made as to the precise position of affairs in that country. —

In the mean time the court of Sweden has naturally expressed the utmost dissatisfaction & indignation at the conduct of Prince Christian and even of the Court of Denmark, which if it did not advise or connive at the conduct of the prince, certainly neglected to take proper and adequate means for the cession of Norway to the Swedish Government in pursuance of the Treaty of Kiel.

And the Crown Prince of Sweden having made various representations to the allied powers upon this subject, it has been determined by them respectively to send each a special mission to Copenhagen to urge that court to take effective measures for fulfilling the conditions of

[1] Der vedligger nu kun en Fortegnelse over de forskjellige Dokumenter, som tilstilledes Morier og Foster til Brug under deres Sendelser.

the Treaty of Kiel and His Royal Highness the Prince Regent has in the same view determined to send Mr. Foster to Denmark with instructions for the purpose.

In compliance also with a requisition from the Crown Prince, in pursuance of the Treaty of Stockholm, His Royal Highness has directed the ports of Norway to be strictly blockaded, for which measures have been already taken.

After this detail, the object of Your mission is obvious: viz: to explain to Prince Christian & the Norwegians the situation of this Government with regard to its engagements with Sweden & the allied powers, and its firm determination to act up to those engagements with sincerity and vigour.

As soon therefore, as You shall arrive off Norway, You will desire the commanding officer of the blockading squadron to send in a flag of truce to Christiania and to announce Your arrival from the British Government in consequence of Mr. Ankers mission.

Upon being allowed to land You will endeavour to obtain information with regard to the real situation of Norway & the disposition of the inhabitants in the various ports & provinces, & whether they have been fairly informed of the dispositions of Sweden to consult their wishes and happiness, as well as of the disposition of Great Britain to mediate in their favour for procuring an adequate security to the constitutional privileges they may wish to enjoy: or whether being kept in ignorance of these intentions they have been seduced into their present state of resistance by the artifices and misrepresentations of Prince Christian and his agents.

And You will on the one hand, take every means in Your power, to place the views of Sweden and Great Britain in their true light, and endeavour to conciliate the Norwegians to a chearfull submission to the Treaty of Kiel: whilst on the other, You will endeavour carefully to guard against encouraging a hope that Great Britain can be possibly induced to swerve from Her engagements. At the same time You will not fail to state the sentiments of the allied powers & the missions they have dispatched to Denmark for enforcing the Treaty of Kiel.

You will take the earliest occasion to dispatch a statement of all the information You can collect to Mr. Foster at Copenhagen, who is proceeding thither upon a special mission, relating to the Treaty of Kiel, & the conduct which Denmark has adopted; by which its provisions have failed of being executed. And You will particularly inform Mr. Foster, whether the Court of Denmark has, in any & to what degree,

suggested, countenanced, or assisted the conduct of Prince Christian and the revolting Norwegians; and whether any or what number of Danish officers or soldiers are employed in Norway.

You will also dispatch home the cruiser in which You sail at an early period, with such intelligence as You may consider of importance.

In any conferences You may be admitted to, either with Prince Christian or any other authorities, existing in the province, You will take care so to act as to prevent any inference being made, that Your Government acknowledges their competence or legitimacy.

Annexed is a list of the papers to which this despatch refers, copies of which are inclosed.

2—12. Mr. Moriers elleve officielle Depescher til Lord Bathurst og Lord Castlereagh fra 6te til 21de Juni 1814 (31—41).[1]

(2) *No. 1.* (31)

By H. M. Brig Censor Lt Lucas. Christiania June 6th 1814.

My Lord.

Being anxious for the better fulfilling of the object of my mission to arrive here during the sitting of the Diet, we anchored on the 31st May at the first port we could make, which was Christiansands.

Altho' on landing I was informed that that assembly was dissolved after electing Prince Christian King of Norway, I still persevered in my intention of proceeding to this place over land, as it would give me the opportunity of becoming acquainted with the people and their principles, and at the same time of undeceiving them at once on the hope of support from Great Britain, which I immediately found to be very prevalent every where.

I arrived here yesterday, having on my way stopped at Arendal, Laurvig, Holmestrand and Drammen, — at each of these places I conversed with the most respectable inhabitants — and as they were for the most part merchants and naturally more interested than others in the restoration of peace, the unison of their sentiments with those manifested by the Diet, has tended very much to convince me that the

[1] Originaler i *Record office.* Tre af disse Depescher ere tidligere i Uddrag efter et fransk Resumé trykte i mine Bidrag til Norges Historie i 1814, II, S. 172 flg.

spirit of opposition to Sweden really pervades the upper classes of the nation.

Of the sentiments of the people I could not of course form an adequate judgment from my ignorance of the language, but I presume, as there could be no object in deceiving me, that I was rightly informed when I heard that a person who should propose to the farmers, particularly to those of the Highlands in the West a submission to Sweden, would do it at the risk of his life.

Christiansands is the only province in which there has appeared the least semblance of opposition to the election of a king. One of the deputies to the Diet from the city of that name and one or two others whose names I have not heard, recommended more caution in the resolutions which the majority seemed inclined to adopt; they wished particularly that an explanation should be made to them on the state of their relations with foreign powers, but they were overruled and even called traitors. So far I presume that the principle which excites the opposition to Sweden is decidedly national, but I cannot pretend to say whether or not the election of the Prince was also spontaneous, or the effect of intrigue; all however — with whom I have conversed on the subject, say that it was the wish of the nation to whom he has endear'd himself by his personal good qualities.

I found people informed of the proclamations of Sweden, but none willing to trust to them, not even if guaranteed by England: they all appear exasperated by the system of blockade, which Sweden has adopted, as it was felt only by the poor and old. But on the other hand they consider it as of benefit to the country at large in as much as it has encouraged agriculture, so that in a few years they hope by increased industry to raise almost enough for their wants.

As I discovered only one sentiment towards Sweden, so there is but one towards England. Altho' informed of our blockading their ports, and of our resolution to insist on the cession to Sweden, not one angry word has escaped against Great Britain: all seem really afflicted at the misfortunes they are likely to endure; they acknowledge they may be conquered but not subdued, they lament the part we are to take against them, they express their readiness to form any connexion with us and to submit to our will in every thing but the union with Sweden.

This as far as I can judge, is the general state of the public feeling in Norway; mine individually may have been worked upon by the decided respect and reverence with which they look up to England,

and by the dismay which the loss of their hopes on that power created; but one thing I think I can speak decidedly to, that their rooted dislike of Sweden will make them go very far rather than submit to that country.

I have the honor to be with the highest respect

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
J. P. Morier.

P. S. I have just obtained a newspaper containing a proclamation of the King of Sweden, much anterior to the meeting of the Diet, which will prove that the people are made acquainted with the offers of that country.

Right Honble
Earl Bathurst
&c &c &c.

---

(3) *No.* 2. (32)

Christiania June 7th 1814.

My Lord,

On my arrival at Drammen I was met by Mr. von Holten, Secretary of the Council, who was sent by Prince Christian to invite me [to] take up my residence at General Haxthausens, Marshal of the Court. I consented to it, as by that means I should be better able to judge of the persons about the prince, but I declared to him that the Government of the country not being recognized by us, such a step on my part was only to be looked upon as a wish to carry my orders (which I explained to him) into execution with as little asperity as possible.

On my arrival at General Haxthausens I communicated to him also, the nature of my mission, at which he grieved extremely, especially on account of the great disappointment which would be felt by the Prince, on whose virtues he here took occasion to expatiate.

On my telling him that I had no letter or credentials, but simply a message to the people of Norway, he said that as the Diet was not sitting and none remained here of the Government (sic) but the Prince, he hoped I should have no objection to see him. I replied that I could have none, that I should not address him as King, but simply as one

most interested in laying before the nation a state of the difficulties into which it was likely to be drawn.

The general returned from the Prince with an invitation that I should visit him privately the next day, and stay to dine with him, and that he would not expect the title of King from me.

I accordingly went to his countryhouse today and altho' he had been informed beforehand of the nature of my mission he appeared very much affected, when I repeated to him the resolution Great Britain had taken regarding this country. He entered into great details on the patriotism displayed here, on the impossibility of his receding after the step he had taken and the oath of the nation to him, and he seemed particularly anxious to know whether they were convinced in England that the whole was the spontaneous act of the people of Norway, and not his own ambition or intrigues that had engaged them to give him the crown & oppose the union of Sweden, giving me his honor that the people had done all, and requesting I would take any means, I chose to ascertain the truth of his assertions. His conversation then went to prove the rights of the people to chuse for themselves, the cruelty of wishing to force them to an union which could produce no benefit to either nation; he lamented the being abandoned by England, he expressed his readiness to come to any terms with that power, and the resolution of himself and the people to stand or fall by the constitution they had just established.

His manner throughout was very mild and gentle, at times much agitated, and I must own to Your Lordship he appeared to me in every respect a very interesting personage.

I informed him of my inability to enter into any discussion with him, and that all I had to ask, was the recognition of the sovereignty of Sweden by Norway, after which any wishes of the people respecting their own immunities would be considered by the allies. I then asked him if the Diet had been fully instructed of the measures which the allies were determined to pursue towards Norway, he said they had certainly not been informed on the subject to the extent of my instructions, this being the first intimation of the kind, upon which I suggested to him the propriety of calling together immediately an extraordinary diet to lay before them the critical state of their affairs. He first said that it would avail nothing as they had presented an address to him which is enclosed, foreseeing the case; and afterwards upon my pressing the subject he said he would wait the return from England of some gentlemen, members of the Diet, who had been deputed

to that country with copies of the new constitution as well as a letter from him to the Prince Regent. This mission as it would prove the unanimity of the Norwegians, he hoped would have the effect of leading the allies to desist from the cruel resolution of forcing the nation to accept the union with Sweden.

I endeavord to persuade him of the inutility of the mission, as the most probable answer they would obtain, would be a reference to my mission, and that most assuredly the British Government would expect the appeal which I had suggested to be made to the nation.

As he seemed resolved that the mission should take place, I considered that, being members of the Diet, it would produce a strong sensation here, were they to return — after a personal conference with His Majestys ministers, and that if the resolution of the people was to be shaken, it would most likely be in consequence of the failure of this second appeal to Great Britain. And in order that no time should be lost I have consented to their going in the brig that carries this dispatches.

I have meanhwile sent in a note containing the substance of my instructions, a copy of which I have the honor to enclose, and I propose to remain here, till the return of the brig, in case His Majestys Government should think proper to reconsider the subject, in consequence of the opposition which this people has brought to the execution of the Treaty of Kiel.

I have the honor to be with the highest respect

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
J. P. Morier.

Right Honble
Earl Bathurst
&c &c &c.

---

(4) *No. 3.* (33)

Christiania June 8th 1814.

My Lord,

I have the honor to enclose a copy of the new constitution that was framed by the Diet and agreed to on the 17th May.

The coronation of the Prince Christian is to take place at Drontheim, but I do not believe that any time has yet been fixed for that ceremony.

Your Lordship will perceive that all classes are represented in the Diet; I have been told that special care was taken that the members from the respective regiments should be natives of Norway.

If Danes are to be found in any public situation here, they are chiefly men who have settled in the country, but in future I am informed, a residence of ten years will be required to give any foreigner the rights of a native. There are some officers from that nation in the army, but the soldiers are all Norwegians. The Prince has several Danes, his personal friends about him. But they were as far as I can learn all in some employment here under the old government and are none of them men of talent or possessing any influence over him.

He does all his business himself, even the most minute, and employs no one except one or two secretaries, who are the only people living in his house.

The principal amongst the Danes here are G[l] Haxthausen, an old officer and friend of the late King of Denmark, who has been many years in Norway, commanding the district. Mr. v. Holten, formerly employed at S[t] Cruz and who when that island was taken by us, continued there some time in our civil service, is the Secretary of the Senate or Council. A Mr. Felde (sic), Chamberlain of the Danish Court, brother in law to Mr. Hill, formerly His Majestys Secretary of Embassy at Copenhagen, who is married here, fills a judicial situation.

It has been impossible for me to obtain any certain information of the degree of understanding, that may have existed between Denmark and this country in the late transactions here, in a view to the reunion of the two countries, should the allies not persist in their plan of separating them.

As far as I can understand he views of men of this country in that respect, I have found them all unanimous in their wish, that it should never again be subject to Denmark.

They all avow that their national character being remarkable for fidelity, they supported the Danes as long as they were united to them, at the same time that they had to complain of being treated by them as a colony, the privilege to bring their East India produce direct to this country, not being allowed, and their agriculture much discouraged that Jutland might enjoy the monopoly.

Since the late events in this country, Denmark has certainly prohibited the exportation of grain, the communication with Norway by letter or otherwise has been made subject to heavy penalties, and I am told that Norwegian sailors have even been made over to Sweden,

who forced them to take the oath to their new master on pain of decimation.

All these circumstances have tended to widen the breach between the two countries, so that the only indirect evidence that can be discovered of a latent plan for their reunion is in the article of the Constitution which relates to the succession of the Crown of Norway. It is therein stipulated that it shall not be united to another, except with the consent of the Diet, which certainly implies that that consent may be obtained.

The Prince having touched upon this subject when speaking on that of my next member (sic), offered to shew me his correspondence with the King of Denmark to prove the existence of their disagreement which he expected would lead to his being disinherited by that monarch. He allowed that the clause in the Constitution of this country did leave his claim to the crown open for him or his son, but that the qualifications of age being different in the two countries, it would be more a union of two independent crowns than a subjection of one to the other.

So far, My Lord, I imagine, the evidence here rather proves that no Danish influence exists in Norway, of a nature to inculpate Denmark for the non execution of the Treaty of Kiel, and therefore if that power has shewn any backwardness in the fulfilment of its engagements, it must be sought for in the councils at Copenhagen.

I have the honor to be with the highest respect

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
J. P. Morier.

P. S. As far as my information goes, the election of the members returned to the Diet was perfectly regular.

Right Honble
Earl Bathurst
&c &c &c.

---

(5) *No. 4.* **(34)**

Christiania June 8th 1814.

My Lord,

The Prince Christian in his conversation with me whilst deprecating the horrors of a war, entered into a speculation on the possibility of

uniting Norway & Sweden at some future period, provided the breach between them were not widened by resorting to force in this instance.

He thought that at first a strict alliance might be entered into between the two countries, which might be followed by a family compact, leaving the reversion of both crowns with the branch that should survive the other. This might eventually unite the three crowns, as this prince has a son.

Another idea very willingly entertained by many, is that of uniting the two countries, by the Swedes electing this prince their crown prince. But as there is already a successor to the Swedish crown, and the probability would be that the son of the deposed king would be supported by the Emperor of Russia, if a successor were wanted, the difficulties in the way of such an arrangement appear insuperable.

I have the honor to be with the highest respect

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
J. P. Morier.

Right Honble
Earl Bathurst &c &c &c.

---

(6) *No. 5.* (35)

Christiania June 8th 1814.

My Lord

A professional gentleman of this place, a member of several of the literary societies of Europe, who has lived long in England, and who, besides an enlightened mind, is possessed of the most liberal principles, has just shewn me the book containing the minutes of the transactions of the Diet at Eidswold.

It is a curious document, as it proves the unanimity that prevailed in the election of a king more especially in the class of the peasantry. The leading principle to that measure seems to have been the fear of anarchy and the confidence in the prince elected to that dignity. The enclosed news paper[1] contains the names as well as the class of each representative to the Diet.

From the same gentleman who is a physician, & who has travelled much in the country, I have obtained many curious details about the

[1] «Tiden» No. 86.

peasantry, which are so far satisfactory that they corroborate, what I had been told before of their sturdy attachment to their country and their abhorrence of Sweden.[1]

During the privations they have endured since the year 1807, no murmur has ever been heard against their own government, but whenever their children were reduced to feed on bread made of bark, they were at the same time taught to look upon the Swedes as the authors of their sufferings. It is a singular fact, that with such diet the country was more healthy than in common years.

A priest, a member of the Diet, when the proclamation from Sweden was read promising to this country all the privileges they chose to ask for, said that Sweden must «indeed be rich and flourishing when it could receive in its bosom a million of new subjects without making them feel the change — But that every one knew very well that Sweden was poorer than Norway and was overrun with needy nobility that would come here to feed upon their vitals, and occupy all lucrative posts, how then could such promises be depended upon».

Upon such people, Your Lordship may well believe, that my arguments to prove that their antipathy to Sweden was only the effect of prejudice, — that it would be more patriotic to speak to the good sense of the nation than to its passions — that the principles of the Swedish Government were in fact more liberal, than those of Denmark, to which they had so long been subject — and that Great Britain would guarantee all the rational freedom they could wish for — made but little impression, tho' they were received with patience and great good humour.

Even among the few that constitute what may be termed the opposition, I have not yet found any disposed to admit the principle of a union with Sweden.

I have the honor to be with the highest respect

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
J. P. Morier.

Right Honble
Earl Bathurst
&c &c &c.

[1] Om *Dr. med.* Johannes Müller se Bidr. til Norges Hist. 1814, II, S. 144.

(7) *No. 6.* (36)

Christiania June 8th 1814.

My Lord

Tho' I have found the greatest readiness in all persons in the public employment of this country, to furnish me with all information I chuse to ask for, yet situated as I am here, I cannot be very minute in my enquiry on the state of their army.

I have been told that they can bring into the field 40,000 men, but that at present at least one half have been allowed to return to their homes to follow their agricultural pursuits. With the remainder they watch the frontier. — But when it is known that the Crown Prince of Sweden is advancing with his regular army, the whole of the above force will again be called together.

They want clothing and their magazines are but poorly provided — It is not the intention of this Government to attempt anything on Sweden, for the respective frontiers are so poor, that either army advancing into the territory of the enemy would soon be forced to return.

Most of the gun brigs, in number about eight, and the gun boats, that were stationed on this coast during the former government, have been retained by this, the Danes serving in them being dismissed.

It is reckoned that the supplies of corn which they have received lately and the prospects of the next harvest will afford them subsistence throughout the country till next March.

I have the honor to be with the highest respect

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
J. P. Morier.

Right Honble
Earl Bathurst
&c &c &c.

Der foreligger endnu fra Moriers Haand et (privat) Brev af 8de Juni, skrevet til Understatssekretæren, Mr. Cooke, i hvilket han omtaler forskjellige Ting. Han beretter saaledes, at Reisen til Christiania havde været meget besværlig, da han var bleven nødsaget til at gaa et stort Stykke af Veien, hvorved han mente at have paadraget sig en god Del Rheumatisme. Det havde først været hans Tanke at fortsætte videre overland gjennem Sverige til Göteborg for at se noget af de militære Forberedelser. Men han havde atter opgivet dette og bestemt sig for at forblive i Norge. Han havde tilladt de norske Deputerede at afseile med en engelsk Brig: «*I really did it as a sure method of convincing*

the people that they had nothing to expect from us». Der tales i Brevet om *so much attachment to us as is here.* Videre heder det: «*You will most probably get an application to permit some medicines to come from England here for the hospitals; I hope humanity may permit what policy would forbid*».

Mr. Morier har saaledes her fundet Anledning til at give sine nye Sympathier for Norge og dets Befolkning Luft paa en Maade, der maa tjene til at vise ham fra en fordelagtig Side som den humane og menneskevenlige Mand.

---

(8) *No.* 7. (37)

Christiania June 9th 1814.

My Lord,

I have the honor to enclose copies of a note addressed to me by Mr. von Holten, and of the reply which I thought it my duty to make to it, as the motive which it expressed for convoking a diet, was not such as could be admitted.

I had before the receipt of the above note written the letter, of which the enclosed is a copy, to bring the subject of my note verbale once more into consideration. This as Your Lordship will observe by the answer of which I enclose a copy, has induced the Prince to call together his Council, and it has been determined to convoke an extraordinary diet to consider the subject of my note.

The Prince in a long conversation which I had with him this afternoon appeared very much at a loss how to act in these difficulties. But when I insisted upon the necessity of his disclosing to the nation the critical state of its affairs, he agreed with me, and even went so far as to say that, provided the Allies would not insist upon the Treaty of Kiel, that is, that they would allow the present constitution to remain, and that the Norwegian fortresses should not be surrendered to Sweden, nor Swedish troops introduced into Norway, something like a federative alliance might be contrived, which would give the King of Sweden the title of King of Norway, Norway to be governed by a Vice Roy.

When I asked him how that could be done, when he was already elected king, he said it might be difficult, as it would be the utmost that could be conceded, every man in Norway being ready to die rather than to allow a Swede to come into the country.

He wished particularly that an armistice should be entered into with Sweden during the sitting of the Diet, & begged I would write on the subject to England to request the British Government to insist upon it with Sweden.

I cannot conclude this subject without assuring Your Lordship, that I have found this prince very reasonable and appearing to act conscientiously for the benefit of this country.

I have the honor to be with the highest respect

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
J. P. Morier.

Right Honble
Earl Bathurst
&c &c &c.

---

(9) *No. 8.* (38)

Christiania June 21st 1814.

My Lord,

As even according to the opinion of the opposition much depends upon Prince Christians personal influence, I have thought it my duty to accept of his invitations to dinner occasionally, in order if possible to bring him to a sense of the danger, to which he exposes the country by his perseverance in retaining the Royal Dignity.

I have been glad to ascertain that His resolution of assembling an extraordinary diet provided he can obtain an armistice, has already produced some uneasiness among the persons belonging to the Government, who are persuaded that such a measure must tend to sow disunion in the country, as it will create mistrust in the sincerity of his intentions.

Could such suspicions be carried to the length of forcing him from the throne, I should imagine a great object would be gained as far as Great Britain is concerned in the affairs of this country. For probably it would not be considered within the scope of our engagements with Sweden to second the measures which that power might think proper to adopt, to quell the spirit of independence, which would in my humble opinion, outlive the power of this prince.

Finding in him as well as in the generality of the people, a strong conviction, that Great Britain & her Allies were not serious in their intentions against this country, I have repeated more than once my wish that my note verbale should appear in the public prints. I told the Prince that he could not reasonably object to it as he had desired me to put the principles of this people to any test I chose. But he has

never consented, on the plea that it would be time enough to give that paper publicity, when he found that Great Britain persevered in her hostile intentions, after the late measures here were made known to her. I have therefore distributed several copies of it, & I am certain it has had circulation, as the Prince informed me that a copy had been sent to him from the country.

With the limited instructions I possess, I did not think myself authorized to enter into any discussion with the Prince on the subject of the middle part of my No. 7. But I have since ascertained, that the dignity of Vice Roy alluded to, presupposed the removal of the present Crown Prince of Sweden, & his election to that dignity.

I omitted to mention to Your Lordship in my dispatches by the Censor, as a proof of the loyalty of this people, that all the men of consequence of Drammen, to whom I had communicated on my way thro' that place the resolution of the Allies, came in a body to offer all their plate to this Prince on the very day I had my first interview with him. Several deputations for the same purpose have since come here from different parts of the country.

I have the honor to be with the highest respect

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
J. P. Morier.

Right Honble
Lord V^t Castlereagh
&c &c &c.

---

(10) *No. 9.* (39)

Christiania June 21st 1814.

My Lord,

I am just returned from a tour to Frederickshall, during which I have had the opportunity of ascertaining, that the spirit of the people in that quarter (altho' immediately exposed to the greatest danger from invasion) is the same in opposition to Sweden as I have found it elsewhere. Indeed it is strongly in favor of the steadiness of that spirit, that the persons about the Prince in his Council are mostly men of property and all of them persuaded that the country cannot resist the general combination against its independence.

Of the measures adopted by Prince Christian to promote his views to the crown I have ascertained, that immediately on hearing of the cession, he travelled as far as Drontheim & back by the western coast, and that during his progress having understood the general disposition of the people to be favourable to his views, he summoned the persons, some of whom have since formed his council, to assemble at Eidswold, having at the same time taken measures to call together the Diet.

At Eidswold with the support only of Mr. Anker who is in London, and of the Bishop of Christiania, he at first asserted his right to this crown, but being very strenuously opposed by Mr. Rosenkrantz and others he consented very quietly to accept it on the conditions on which he now wears it.

The great error that seems to have been committed by all parties, is that of precipitation in the settlement of an independent government, which makes it now very difficult to recede.

Mr. Rosenkrantz, one of the members of the Council has informed me, that the writs for the nomination of the electors of members to sit in the extraordinary Diet have been sent thro' the country, and that those to the distant provinces of Nordland & Finmark were accompanied with orders to return the members; so that when once the armistice is agreed to, nothing more will be required than the proclamation for the immediate meeting of the Diet.

At that period it would be very desirable, that the vigorous determination of the Allies to enforce the Treaty of Kiel be so manifest as to induce Prince Christian to declare his will to resign the crown, & to advice the nation to submit to the terms of mediation which will be offered to them on the condition of their acknowledging the sovereignty of Sweden.

I have the honor to be with the highest respect

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
J. P. Morier.

The Right Honble
Lord Visc[t] Castlereagh
&c &c &c.

(**11**) *No. 10.* (**40**)

Christiania June 21st 1814.

My Lord

During my stay at Frederickshall a Swedish officer from Count d'Essen brought me the enclosed letter from Stockholm.[1]

In my answer to Mr. Douglas I stated that being in this country on sufferance with a flag of truce, I did not think in honor, that I could agree to the interview proposed, at least not without the knowledge of this government, of which I did not on any account wish to ask a favor.

I said as much to the Swedish officer, but I communicated verbally to him the state of things here, as well as the measures I had taken to second the views of Sweden & I desired him to communicate the same to the Count d'Essen & Mr. de Warrendorf.

I have the honor to be with the highest respect

My Lord Your Lordships
most obedient
humble servant
J. P. Morier.

Right Honble
Lord Viscᵗ Castlereagh
&c &c &c.

(**12**) *No. 11.* (**41**)

Christiania June 21st 1814.

My Lord

I have received information from Lieuᵗ Lucas of the Censor Brig, who was charged with my dispatches to No. 7, that he sailed from off Christiansand without the deputies, having had my orders not to wait above two hours for them.

I must acknowledge to Your Lordship that it was with very great reluctance, that I consented to their going, but as I found a most obstinate disbelief here in the serious intentions of Great Britain & her allies to force the execution of [the] Treaty of Kiel, I was convinced the most effectual way to remove it was to allow them to go, and ascertain the truth, which they would have done with all solemnity, the allied sovereigns being then in London.

---

[1] Trykt S. 59—60.

I am now very happy to find, that the deputation did not proceed, as I have just heard from Mr. Foster, that the Commission for the affairs of Norway is coming here, so that all doubts on the real intentions of the allied powers will be dissipated. In consequence of the appointment of this commission I have informed the Prince Christian that I could no longer hold any communication with him on the object of my mission, which I looked upon as concluded.

The deputies have received orders to proceed to England in any way they could.

I have the honor to be with the highest respect

My Lord Your Lordships
most obedient
humble servant
J. P. Morier.

Right Honble
Lord V^{t} Castlereagh
&c &c &c.

13. Skrivelse fra den britiske Chargé d'affaires i Stockholm, Douglas, til Mr. Morier, af 15de Juni 1814.[1] **(42)**

Stockholm June 15, 1814.

Sir.

The Government of this country received a few days ago the intelligence of Your arrival in Norway, for the purpose, as it was stated to them of ascertaining the general disposition of the people of Norway towards this country —

The minister for foreign affairs informed me that H: M: the King of Sweden, fearful least the impression You might receive on Your first arrival in Norway, should be unfavorable to this country, and anxious that You should be thoroughly informed of the real views of the Swedish Gov^{t} with regard to Norway, which he has reason to suppose have been much misrepresented, had directed him to beg that I would endeavour to procure for the Swedish Gov^{t} the means of communicating with You upon this subject, and requested that I would write to You to propose

[1] Smlgn. ovenfor, S. 58.

Your granting an interview to a person to be named for this purpose by the Swedish Gov^{t}, and who would likewise be the bearer of my letter. Not chusing thus to force upon You an interview which You might judge it inexpedient to grant, I informed the Count Engeström that I would make the proposition he desired, but that I would dispatch my letter by a messenger — The agent of the Swedish Gov^{t} will accompany the messenger as far as the frontier of Norway, and will wait there till You make your determination known to him.

I am not sufficiently acquainted with the nature and object of Your mission to be able to form an opinion as to the expediency of Your granting the interview desired by this Gov^{t}, but not foreseeing any ill effects which could arise from it, I have thought it better to comply with their wishes on this subject, than to create the discontent which the refusal of so simple a request might give rise to —

The person to whom this mission will be entrusted is Mr. de Warrendorf and the bearer of this letter will convey to him whatever communication You may think proper to make to him upon the subject —

I have the honor to be Sir

Your most obedient
humble servant
G. S. Douglas.

It might perhaps be most expedient to communicate to the Count Essen Your determination upon the subject of the interview proposed.

G. S. D.

Morier Esq.
&c &c &c.

14. Christian Frederiks Skrivelse til Mr. Morier af 20de Juni 1814.[1] (43)

Monsieur. En Vous envoyant une lettre que le Capitaine du Brig Censor a fait remettre à Christianssand le 15 de ce mois j'ai à Vous faire une excuse qui ne peut être acceptée qu'entre des hommes d'honneur, savoir pour mon inadvertence d'ouvrir une lettre qui n'étoit point adressée à moi. En lisant Votre adresse il s'entend que ma probité a servi de cachet à la lettre même. —

[1] Egenhændigt Koncept af Christian Frederik mellem dennes Papirer i det danske Rigsarchiv. For oven er skrevet med Blyant: *til Morier.*

Le rapport et la copie d'une lettre que j'enjoins et que le Doct. Møller pourra Vous traduire Vous instruiront en même tems, que le dit brig n'a pas pu attendre jusqu'à ce qu'il fut possible aux représentants Norvégiens de l'aborder. Il faut attribuer cet événement à la fatalité des circonstances ou la distance de Christiansand à Fleckerøe et le vent défavorable dans le port, et je n'ai qu'à Vous exprimer mes regrets les plus vifs qu'une si bonne occasion que je devais uniquement à Vos bontés a été manquée.

Persuadé que Vous en serez faché tout comme j'en suis péné,[1] j'ose encore avoir recours à Vos bontés en Vous demandant quelques mots seulement au chef de l'esquadre Anglaise devant Christiansand (des croiseurs s'y montrent journellement) qui pourraient procurer un voyage sûr à ces Messieurs. J'attends l'accomplissement de mon souhait uniquement de Votre amitié personelle et j'aime à croire que c'est à ce sentiment que je puis appeller avec le plus de confiance.

Le 20 Juin 1814.

15. Mr. Moriers Skrivelse til Christian Frederik af [20de] Juni 1814.[2] (44)

Mon Prince

Je reçois au moment de mon départ pour Christiania la lettre dont Votre Altesse a bien voulu m'honorer, et je ne prends la liberté d'y répondre par écrit que pour assurer bien sincérément Votre Altesse que Ses Excuses sont reçues tout avec aussi bon coeur, qu'elles sont faites. Les paquets venaient du Capitaine de Censor qui a été bien trop leste pour les Messieurs qui l'attendoient. Au sujet des arrangemens à faire pour leur expedition j'espère que Votre Altesse me permettra de l'entretenir demain à mon retour à Christiania.

J'ai l'honneur d'être

de Votre Altesse
le très humble serviteur
J. P. Morier.

---

[1] Rimeligvis *peiné* eller péné[tré]? Ordet slutter en Linie, og efter det staar en Prik, der kan opfattes som en Bindestreg. I saa Fald skulde Kongen have glemt at begynde den næste Linie med *tré*.

[2] Udateret Original i Christian Frederiks Papirer i det danske Rigsarchiv. Af den S. 56 trykte Skrivelse vil sees, at Mr. Morier den 21de Juni netop var kommen tilbage til Christiania. Brevet er skrevet den foregaaende Dag, altsaa den 20de.

16. Mr. Moriers Skrivelse til Lord Castlereagh af 30te Juli 1814. (45)

Private.

London July 30th 1814.

My Lord,

In the interview with which I was honor'd by Your Lordship, on my arrival this afternoon from Norway, You were pleased to express Your disapprobation of the encouragement that I had given to the mission of deputies from that country to this.

The same I presume was intended to be conveyed in Your Lordship's dispatch to me sent by Lieut Lucas. I have therefore most sincerely to express my thanks to Your Lordship for the very mild and indulgent manner, in which the sense of His Majestys Government was therein communicated to me.

For I must own to Your Lordship, that as this is the first instance, in which my conduct has been censured during a service of fourteen years, my feelings upon this occasion are very keen.

As there was not time to enter into particulars on this subject with Your Lordship during my audience, I trust I shall be allowed the liberty of doing it now in writing.

Your Lordship is, I hope, persuaded that I am too well aware of the duties of my situation to attempt by this step to dispute the justice of the sentence which You have pronounced on this part of my conduct in the mission, with which I was entrusted. At the same time I am certain, that Your Lordship, taking into consideration the difficult part which I had to act, will allow that a person so circumstanced might, as a matter of necessity, have adopted the measure which has been disapproved of, in order to bring the affairs of that country to the desired issue.

In the first place, Your Lordship will see by my instructions, that altho' the object of this Government was communicated to me, no mode of conduct was traced out for my obtaining it. I was verbally instructed by My Lord Bathurst & by Mr. Cooke to act for the best according to circumstances, keeping in mind, that the Norwegians were to be brought over to the Treaty of Kiel, so as if possible to avoid the effusion of blood: if one plan therefore were to fail, another might be substituted.

On my arrival in that country I found the difficulties of my situation encreased by the final establishment of a regular government, under a very popular prince. This fabric therefore it was necessary to pull down as a preliminary measure, and as I could not use force, I was obliged either to close my mission at once, or to resort to conciliating measures in order if possible to ascertain what it was, that animated that people under such apparent difficulties.

I chose the latter, as I soon found by mixing with all classes, with the different members of the Government, and amongst others with the Prince, that it was the persuasion that the British Government would not persevere in carrying things to extremities against them, when it became informed of the settlement of the new Government, of which it was not, at the period of my appointment. And at the same time I saw that a conviction the other way might (if it were possible to break the spirit that existed amongst them) effect the change, and convince them of the inefficacy of the struggle.

The Prince was so convinced of this, that I could in no way bring him to give publicity to my declaration, and indeed Your Lordship will have observed that he very reluctantly promised to convoke a diet.

Not being able to speak to the people thro' him, I had no other resource left but to make use of the very persons he destined for a mission to England & to the other Sovereigns of the Alliance, to be the organs of our Government for effecting the desired change in the opinions of the Norwegians.

The mission would have proceeded at all hazards, and a state of suspense in the public opinion would have been the consequence of the delay, which must have attended their going by the ordinary conveyances. I therefore after maturely considering the subject resolved to send them to England & bring them back.

They were to be sent here for the express purpose of producing by the failure of their mission, a disappointment equal to the hopes they had formed. This I told all parties, and Count Wedel the nucleus of the weak opposition in that country agreed with me in my views on this subject.

Here, My Lord, allow me to remark in answer to Your Lordships observation, that as a minister I was letting myself down, by allowing them to disbelieve my declaration on the part of my Government, that, as I had begun my mission by disavowing the legitimacy of the Governm^{t} of Norway, I could not well conceive that I was accredited to any authority there; so little so, indeed, that I refused the salute in

landing in order not to appear in a character which might lead to suppose, that we did sanction the new order of things.

But even allowing that I had been His Majestys accredited Minister Plenipotentiary, as I could not reasonably be made responsible for the obstinacy of that people, Your Lordship will, I trust, be willing to concede that the making a temporary sacrifice of the tone belonging to that rank, might have been worth the object to be thereby obtained, namely to persuade the Norwegians, that it was in vain to oppose the cession as soon as Great Britain took part against them.

During all this first part of my mission Your Lordship will have the goodness to bear in mind that having no knowledge of the Commissioners intention of proceeding to Norway, I was acting as if I was to be the sole, and consequently weak, agent to work the change of opinion in Norway.

But these deputies did not proceed in the Censor, commanded by Lt Lucas. In the mean time Mr. Foster informed me of the approach of the Commission, and of the powers it possessed, and I therefore gave a positive refusal to a second request, that was made to me for a safe conduct of the deputies. But Capt. McKenzie who was informed by these deputies of my former intention, unfortunately was prevailed upon to send them to England without first consulting with me.

Altho' it is to be lamented that they remained so long in this country, I may venture to affirm, that the effect of their dismissal from here will be such as I had expected on the public opinion of Norway, if the proposed diet should assemble.

Before I conclude, I must mention to Your Lordship two powerful agents, which counteracted the effect of all I had to say. The first was the carelessness with which the ports are blockaded, which I understood from the officers to be owing to the vagueness of their orders, and the second, as I found in the progress of my residence at Christiania, the residence of Mr. Anker in London, as he is represented in Norway to be their agent to this Government, and to transmit most flattering accounts of the public spirit of this country in their favor.

In answer to Your Lordships objection to the third paragraph of my dispatch No. 8, I beg most humbly to reply that [conceiving Great Britain would have to guarantee whatever arrangement might be entered into between Norway and Sweden,[1] I thought it my duty to put

[1] Castlereagh har her egenhændig tilføiet i Randen: *guarantee no part of our engagements Castlereagh.* Navnet er skrevet med Blyant, Resten med Blæk.

this Government upon its guard against the instability of such an arrangement; arising from a persuasion of the decided hostility of the people of Norway towards the Swedes.

I have the honor to be with the highest respect

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
J. P. Morier.

Right Honble
Lord Visc[t] Castlereagh, K. G.
&c &c &c.

17—18. Lord Castlereaghs to Skrivelser til Mr. Morier af 28de Juni og 22de Juli 1814.[1] (46—47)

(17) *J. P. Morier Esq.* (46)

Foreign office
June 28, 1814.

Sir,

Your dispatches dated the 7th & 8th instant and forwarded through Lieut. Lucas have been received and laid before the Prince Regent.

I am to express His Royal Highness's approbation of the proclamation or address which You have circulated among the Norwegians, and of Your taking every precaution to avoid recognizing the character and authority assumed by Prince Christian.

With regard to the deputies which are expected from Norway, it has been judged advisable not to permit them to come to London, should they arrive in any of our ports, but to desire them to return forthwith, as it does not appear, that they are likely to be furnished with instructions different from the overtures which You have transmitted — and as their delay in this kingdom might lead to a misinterpretation of the determination of this Government: — With this determination You have been charged, and I have no doubt You will have persevered in the language You were instructed to use.

[1] Koncepter i *Record office*. Den forste Skrivelse er tidligere trykt i mine Bidrag til Norges Historie i 1814, II, S. 161 flg. efter en Afskrift, tagen efter det afgaaede Exemplar, hvori forekommer enkelte Feillæsninger.

It has given much satisfaction to find that Prince Christian has so far moderated his views in compliance with the Treaty of Kiel and the engagements of the Prince Regent and His Allies as to admit, that means may be contrived for the annexation of Norway to the Crown of Sweden; but His proposition is very vaguely made, calculated merely to get time[1] with provisions, that seem framed to preclude its accomplishment: so that it cannot be expected that, until some terms more satisfactory be offered — Great Britain can advise Sweden, or the Allies, to relax their measures or suspend their own. — If however there shall appear a real and sincere wish in Pr. Christian to put an end to the embarrassments of Norway by acceding fairly to the principle of its annexation to Sweden, the exertions of Gt Britain to make the annexation most favorable to the Norwegians will be immediate and zealous.

It was my intention to have desired You to return upon receiving this letter, but as Mr. Foster and the Commissioners of the Allied Powers are proceeding to Norway, I wish You to await their arrival & You will arrange as to Your return with Mr. Foster.

[Castlereagh.]

(**18**) *J. P. Morier Esq.* (**47**)

Foreign Office
July 22 1814.

Sir

Your dispatches No. 8. 9. 10. 11 of the 21 ult. have been received and laid before the P. R. As You therein intimate that You consider Your mission to be terminated by the arrival of the Commission of the Allied Powers, I am to desire You will return in the vessel, which carries this dispatch, unless reasons which at present I do not foresee, shall in Mr. Fosters opinion render Your delay in Norway necessary.

I am &c
signed
Castlereagh.

[1] Konceptet (eller Afskriften?) er her mere kortfattet end den virkelig afsendte Depesche. I denne er efter *time* indskudt: *and is accompanied at the same time*

De af Mr. Morier med den norske Statssekretær udvekslede Noter have længe været kjendte, idet de allerede i Juli 1814 paa Christian Frederiks Foranstaltning bleve offentliggjorte i det officielle Blad, Tiden. Senere bleve de to vigtigste Noter gjengivne i Aalls Erindringer som Bilag. Men dette var ikke den originale engelske Text. I denne ere Noterne ikke tidligere kjendte. Naar det saaledes har været muligt at meddele dem i denne Samling i det oprindelig benyttede Sprog, bliver det alligevel paa en Maade en ny Publikation.

De af den britiske Regjerings Sendebud afgivne Noter bleve i 1814 af Christian Frederik medtagne til Danmark og findes nu mellem hans Papirer i det danske Rigsarchiv. Sammesteds er ogsaa opbevaret hans egenhændige Koncept til det ene af de Svar, der bleve afgivne i Statssekretær C. H. von Holtens Navn.

Svarene findes for øvrigt i *Record office*. Jeg undlod ved mit eget Ophold i London at tage Afskrift af dem, idet jeg forudsatte, at der i Kjøbenhavn eller Christiania var Adgang til at benytte et andet Exemplar. Da det senere viste sig, at dette ikke var Tilfældet, har jeg gjennem Hs. Exc. Grev C. Lewenhaupts velvillige Medvirkning erholdt Afskrifter af disse Svarnoter fra Archivet i London, i hvilken Anledning jeg herved ærbødigst tillader mig at frembære min bedste Tak. Det er ikke den første Gang, jeg i videnskabelige Øiemed har paakaldt Hans Excellences Bistand, der stedse er bleven ydet med samme Beredvillighed, tidligere under hans Funktion som Gesandt i Paris og nu i London.

Jeg benytter tillige her Anledningen til at meddele nogle biografiske Data om Mr. Morier, der findes i Dictionary of national biography, Vol. XXXIX, Pag. 52, hvilket Bind først efter Trykningen af foregaaende Ark er ankommet til Universitetsbibliotheket. Disse Oplysninger kunne supplere, hvad der ovenfor er anført, S. 40; Sendelsen til Norge omtales ikke i dem.

John Philip Morier var født i Smyrna 9de November 1780 og var den ældste af fire Sønner af Generalkonsul Isaac Morier (f. 1750, d. 1817) og Clara van Lennep, en Datter af en hollandsk Generalkonsul. Familien var oprindelig franske Huguenotter, der flygtede til Schweiz, hvor endnu Navnet skal forekomme. Isaac Morier blev naturaliseret i England. Den 5te April 1799 blev John Philip Morier ansat som privat Sekretær hos den britiske Ambassadør i Konstantinopel, Earl of Elgin, og fik sig 22de December s. A. overdraget en Sendelse til Ægypten, hvorhen han skulde ledsage Storviziren paa den tyrkiske Expedition mod den der af Bonaparte efterladte General Kleber. I Maanederne Februar til Juli 1800 ledsagede han saa den tyrkiske Hær og udgav 1801 i Trykken en Beretning om Felttoget, der er betegnet som *an admirable account.* I December 1803 blev Morier Generalkonsul i Albanien, en paa den Tid meget vigtig Post, da det gjaldt om at holde vaagent Øie med Ali Pashas Politik. I April 1810 udnævntes han til Legationssekretær i Washington og blev i Oktober 1811 ansat som *commissioner* i Spansk Amerika. Det er saaledes muligt, at han inden sin Afreise fra Washington der kan have mødt Mr. Foster. Ved sin Tilbagekomst til England er han altsaa først bleven sendt til Norge og blev derefter *acting under-secretary of state for foreign affairs.* Biografiens Meddelelse om, at dette var i August 1815 maa dog være urigtig. Ansættelsen kunde, efter de nedenfor (No. 25 (54) og 26 (55)) gjengivne Breve snarere tænkes at være foregaaet i August 1814. Den 5te Februar 1816 blev Morier udnævnt til Gesandt i Dresden, hvorfra han gik af med Pension 5te Januar 1825. Han døde i London 20de August 1853.

Den 3die December 1814 ægtede han den ældste Datter af Lord Hugh Seymour, og af de syv Døtre, han havde i sit Ægteskab, ægtede en den i 1814 afdøde Hertug af Somerset. Af hans Moders to Søstre, ligesom hun selv, i sin Tid berømte Skjønheder, ægtede den ene Admiral Waldegrave, der senere blev den første Baron Radstock, og den anden Marquis de Chabannes de la Palice.

To af John Philip Moriers Brødre vare Diplomater. Den ene af dem, David Richard (f. 1784, d. 1877) var i mange Aar Gesandt i Bern; i 1814 var han Sekretær hos de britiske Underhandlere i Chatillon og ved Kongressen i Wien; dennes Søn var igjen den i den nyeste Tid bekjendte Diplomat, Sir Robert Burnett David Morier (f. 1826, d. 1893), der i Aarene 1884—1891 var Ambassadør i St. Petersburg.

Den anden Broder af vor Morier, der var Diplomat, var James Justinian Morier, der ogsaa har vundet et anseet Navn i Literaturen. En tredie Broder, William, var Admiral.

19. Mr. Moriers Verbalnote af 6te Juni 1814.[1] (48)

The undersigned charged by His Royal Highness the Prince Regent of England with a special mission to the Norwegians, had hoped that on his arrival here he would have found the representatives of the nation still sitting. That assembly having however been dissolved and most of its members returned to their homes, he has been under the necessity of putting this declaration into the hands of the Government which he found established at Christiania, but he declares at the same time, that in so doing, he does not in any degree acknowledge its competence or legitimacy on the part of his Government.

It is well known that by the treaty between Great Britain and Sweden, it was stipulated that the former power should assist the views of Sweden in procuring the annexation of Norway, by concert & naval co-operation, whilst the King of Sweden engaged that the union should take place with every possible regard and consideration for the happiness and liberty of the people of Norway.

Is is further notorious that by the Treaty of Kiel, Denmark covenanted to cede the province of Norway in full sovereignty to Sweden, on condition that Sweden should restore the captured fortresses and

[1] Originalen, der nu findes mellem Christian Frederiks Papirer i det danske Rigsarchiv, er dateret 6te Juni, hvorimod den officielle Oversættelse i Tiden for 21de Juli 1814 (No. 115) bærer Datoen 7de Juni. Jac. Aall har øiensynlig benyttet en af de Afskrifter af Originalen, som Mr. Morier selv havde sat i Omløb i Norge. Smlgn. mine Aktstykker vedkommende Konventionen i Moss, S. 13. Den af Aall, S. 764 flg., meddelte Oversættelse er dateret 6te Juni. Derimod omtaler Mr. Morier selv nedenfor (S. 74) Noten som værende af 7de Juni.

conquered province of Holstein, and cede on her part Swedish Pomerania to Denmark, and procure the other advantages for Denmark which are therein stipulated.

In consequence of this treaty the King of Denmark issued orders for the delivery of the Norwegian fortresses and for the cession of the province to Sweden. But Prince Christian who had been appointed by the King of Denmark Governor of Norway, as soon as he understood it was in contemplation of the King of Denmark to cede Norway to Sweden, resolved to encourage in the Norwegians a spirit of universal resistance against the cession, and to place himself at the head of that people — and in consequence thereof he issued several proclamations, summoned a diet of the Norwegians to assemble and deputed Mr. Anker to England with instructions to procure if possible the accession of the British Government to the independance of Norway.

The Earl of Liverpool having admitted Mr. Anker to a conference, His Lordship explained to him the situation and determination of the British Government. Mr. Anker was in consequence thereof, desired to return to Norway, but he was unfortunately detained in London by arrest, and by the necessity afterwards of procuring bail for his appearance in an action relative to some commercial transactions of a distant date in which he is involved: and he pleaded his inability to return to Norway, lest he should implicate his bail by his absence.

After this detail it only remains for the undersigned to say, that the object of his mission to Norway is to explain to Prince Christian and to the Norwegians the situation of the British Government with regard to its engagements with Sweden and the allied powers, and its firm determination to act up to those engagements with sincerity and vigor; leaving it to the choice of the people of Norway whether, being informed of the disposition of Sweden to consult their wishes and happiness, they will take advantage of the present disposition of Great Britain to mediate in their favor for procuring an adequate security to the constitutional privileges they may wish to enjoy, or whether they will run the risk of a contest with those powers and their allies who have dispatched missions to Denmark to enforce the Treaty of Kiel.

A declaration, at once so candid and firm, is not only due to the character of justice and forbearance of the power that makes it, but also to the future welfare of the people to whom it is addressed. The undersigned therefore sincerely hopes that the Norwegians, taking it into their most serious consideration, will chearfully submit to the Treaty of Kiel, rather than persevere in a line of conduct which will, besides all the

disadvantages of a submission extorted by force, bring upon them the odium of alone protracting a war which has so long afflicted the world.

Christiania 6th June 1814.

J. P. Morier.

20. Statssekretær C. H. von Holtens Svarnote til Mr. J. P. Morier af 8de Juni 1814.[1] (49)

The undersigned His Norwegian Majesty's Secretary of State has had the pleasure to receive Your note of the date of yesterday, inclosed in a letter under his address, and though You may not be able, Sir, to accept of any official answer from a government whose competence or legitimacy You do not acknowledge, yet You will permit me, in reply to the said note, to communicate to You what I know to be the wishes of His Majesty, my most gracious King, which You as an extraordinary envoy from this Royal Highness the Prince Regent of Great Britain will please to take in particular consideration, when judging the conduct of the Norwegian people and that of His Majesty, especially with regard to Great Britain.

The Norwegian people has always looked upon England as a particular friend, and its most natural ally. By the treaty between Great Britain and Sweden, concerning the subduing of Norway, the British Government shewed that regard and consideration for the liberty and happiness of the people of Norway, which was candidly acknowledged, and which led to the hope, that Great Britain never would forget in what the said liberty and happiness consists, as much more so as the ministers expressively have declared, not to have warranted Norway to Sweden, that is to say, not to have warranted the loss of liberty and happiness of this country. It was therefore to be hoped, and the people of Norway did certainly hope to find a friend and protector in Great Britain, who in order to secure the possession of the said benefits to the people of Norway, would examine in what they consisted, and if it is to be united with the subduing under a sway whose government has abused the people of Norway, by establishing even in times of peace the most cruel system of starvation against a whole nation, and thus increased the national hatred, which so notoriously takes place between both neighbouring nations.

After such treatment there will scarcely be required any other proof to oppose to that contrivance which the Crown Prince of Sweden has

[1] Efter en Afskrift fra *Record office.*

otherwise allowed himself, that the only desire of the Norwegians was to be united with Sweden under his humane government. It will certainly deserve as well Your attention as that of Your Government to inquire into those real facts, in order to lay the foundation to a solid mediation between Norway and Sweden, the most honourable action which any great power can undertake when led by principles founded upon the laws of nations and humane politic.

You will then perceive from the communication made You concerning the transactions of the National Assembly and from the mouth of every Norwegian, that a subjection to Sweden in such a manner as the Treaty of Kiel required is incompatible with the happiness & liberty of the Norwegian people; and every Briton who feels for liberty and the worth of nations, will not wonder that a people who never shall acknowledge itself to have been a province of Denmark, but a kingdom freely united to the said state, will not suffer itself to be given away as a propriety or other moveables; nor would the Spanish nation submit to such a demand, and England assisted the same in its design, which could certainly never fail before the tribunal of justice.

This honourable utterance of national feelings, which, without a guide, should have delivered the people to anarchy, since no Norwegian, without resistance, would have seen Swedish troops enter the country, this was it which persuaded the then Stadthouder Prince Christian of Denmark to take the reins of government, and as the Regent of the country to watch over its internal tranquillity and exterior security. He acknowledged the rights of the people to be restored to it, when the King of Denmark relieved it from its oath of allegiance, and he summoned a Diet that the representatives of the nation might themselves establish the constitution of the country.

It is seen from the address to His Royal Highness of the 12th of April how those elected men of the Kingdom acknowledge this benefit of his, and indeed not a single Norwegian could mistake his great sacrifice to the public welfare.

What freedom the deliberations of the diet have enjoyed You will be able, Sir, to convince Yourself of, and the constitution certainly bears the most evident marks of it; it is not dictated by an ambitious prince, but drawn up by men zealous for the welfare of their native country. The transactions of the diet show, that the majority of the representatives thought it necessary in order to fulfill the constitution, that the election of a King should immediately be undertaken, and being at the head of a people, united by a decided consent, to risk everything in

order to defend its independence and constitution, there was then no other choice for His Royal Highness the Regent, than immediately to accept of that crown which was offered him by the affection and confidence of the people.

His Majesty the King has sworn to reign the Kingdom of Norway conformidable [ɔ: conformably?] to the constitution, and the National Assembly has at the same day presented to His Majesty the address already communicated to You, in which the nation explains its desire of the preservation of peace and of a mutual advantageous alliance with Sweden; its confidence that the mighty powers of Europe, which in the last years have struggled with so great efforts and success to restore liberty and tranquillity to Europe, will not consent to the oppression of an inoffensive people, which only demands what the right of nations ought to secure it, viz: liberty and peace, and at the same time declare its positive will, rather to make the dearest sacrifice, and even to suffer death than to submit to slavery if this hope should be disappointed.

Pursuant to the demand of the diet His Majesty has presented this declaration to all the courts, and consequently to that of Great Britain, and he does not doubt, but it will be taken into consideration by that Government which represents a people who is sensible of the value of liberty, and who on the like occasions certainly would be ready to make the same sacrifices as the Norwegian people actually does.

At the same time His Majesty is confidant that His Royal Highness the Prince Regent of Great Britain who is so completely sensible of the duties of a constitutional Regent towards his people, will not suppose, that he, the King should ever be able of his own accord, to sacrifice the constitution of that nation, who is confident (sic) of the impossibility of his so doing, intrusted him with the crown.

The people itself only may by the means of its representatives, make alterations in the constitution, or allow the uniting of Norway with any other kingdom (vide Cons[t] 14 & 110).

Every Norwegian, every Briton, as well as everybody else who feels for the rights and happiness of mankind regret, that at a period when the powers of Europe have by their arms conquered peace to the Continent, and restored liberty to the nations, I say that at such a period the same powers should agree to act in opposition to the principles which till now have conducted their steps, in order to subdue a free and respectable nation according to the instigation of Sweden.

But yet the sword is yet (sic) but half unsheathed and the voice of humanity which, conducted by truth, may still speak to the ruler of

Great Britain and to the other Powers of Europe, will, I hope, make them consider what an undeserved usage they are going to practise against the people of Norway.

It will be acknowledged that sound politics and even the welfare of the Swedish people demand the preferment of every reasonable arrangement between Sweden & Norway, by which mutual liberty and honor are maintained, to a new effusion of blood in the North; and persuaded that His Royal Highness the Prince Regent of Great Britain, certainly is animated by generous, just and humane principles, His Majesty has addressed himself to His Royal Highness with the fullest confidence, in order to call for his mediation between Norway & Sweden on foundations on which the happiness and liberty of the Norwegian people may be secured.

The Norwegian people and its King only invoke the principles of the laws of nations and demand that their conduct and the events which have taken place in Norway, may be truly and exactly known, in order to be equitably judged. It is scarcely the implorer, but rather the unjust aggressor who delays the war.

At last You will permit me, Sir, pursuant to His Majestys positive orders, to add, that if the mediation, expected from the part of Great Britain be not directly inconsistent with the constitution of the country or the declaration of the National Assembly of the date of the 19th May, which at present are the firm rules for His Majesty's conduct, He will think it a duty to lay before a Diet, what may be occasioned by the said mediation; but as the convocation and sitting of the National Assembly requires three or four months, it will, in that case, and in order at the same time to prevent perhaps unnecessary shedding of blood, be a necessity that Great Britain operate on Sweden in the like vigorous manner and procure to Norway what it may in the mean time expect from an impartial mediator, a complete neutrality, a free importation and commerce with Great Britain, which all Norway, accustomed to look upon England as its first friend, considers its greatest good.

I am indeed very happy to address myself on this occasion to a friend of truth, and whom, of course, it is a duty to treat with that sincerity which likewise is expressed in the assurance of the respect,

with which, Sir,
I remain
Your most obedt hume servant
v. Holten.

Christiania 8th June 1814.

21. Mr. J. P. Moriers Note til Statssekretær C. H. von Holten af 9de Juni 1814.[1] (50)

Sir Christiania June 9th 1814.

As Prince Christian has not thought it fit to assemble an extraordinary diet for the purpose of laying before the Norwegian nation the critical state of their affairs in consequence of the resolution of the Allied Powers to act up to the engagements of the Treaty of Kiel, I have to request that my note verbale of the 7th instant be published in the public prints of this country.

I trust that no objection will be made to this demand, and that if there is, I shall be informed of it in the course of this day.

I have the honor to be
Sir
Your most obedient
humble servant

Mr. v. Holten. J. P. Morier.

22. Statssekretær C. H. von Holtens Note til Mr. J. P. Morier af 9de Juni 1814.[2] (51)

Sir,

The undersigned Secretary of State, having received Your note of this day, has not omitted to lay the same before His Majesty, who by this way has learnt that it is the particular wish of Your Court, that the declaration presented by You should be laid before a National Assembly.

His Majesty who always desires to act in community with his people, finds it quite harmonious with the intention which he has laid down in my note of the date of yesterday, to order that the election of an extraordinary diet should immediately take place, confident that England informed of the spirit which animated the people of Norway and the principles which have led his conduct, will appear as mediator with as much regard to the laws of nations invoked by the Norwegian people as to the happiness of this nation, and at the same time renewing the desire, founded on the same confidence and equity, concerning neutrality, the co-operation of Great Britain in procuring the cession of the hostilities of Sweden and the free intercourse with England during this interval of three or four months, within which space of time the diet can not possibly be finished, as an indispensable condition, without

[1] Original i det danske Rigsarchiv.

[2] Original i *Record office.*

which the diet can not be opened & quietly finished, and its extraordinary convocation be justified to the people.

I am, Sir

Your most obed^{t} humble servant

v. Holten.

Christiania,
June 9th 1814.

23. Christian Frederiks egenhændige Koncept til von Holtens Note af 9de Juni 1814.[1] (52)

Undertegnede Statssecretair har modtaget Deres ærede Skrivelse af Dags Dato og ikke undladt at forelægge Hs. Majestæt samme. Allerhøjstsamme har deraf seet, at det er Deres Hofs særdeles Ønske, at den ved Dem overgivne Erklæring skulle forelægges et Storthing. Hs. Majestæt, der altid ønsker at handle fælles med sit Folk, finder det aldeles overenstemmende med sin i min Note af Gaars Dato tilkiendegivne Hensigt at befale Valgene til et overordentligt Storthing strax foretagne i det Han med Tillid forlader sig paa, at Engeland, oplyst om den Aand, der besieler det Norske Folk, og de Grundsætninger, der har ledet hans Handlemaade, vil fremtræde som Mægler med lige Agtelse for Folkeretten, som det norske Folk paakalder, og for dette Folks Lyksalighed; hvorfor den paa samme Tillid og paa Billighed grundede Fordring om Neutralitet, om Engelands Paavirkning til Indstilling af Sverrigs Fiendtligheder og fri Samfærsel med Engeland i denne Mellemtid af 3 til 4 Maaneder, inden hvilken Storthinget umueligen kan være afholdt, giẹntagende fordres som en nødvendig Betingelse uden hvilken Storthinget ej kan sættes og afholdes med Lovlighed og dets overordentlige Sammenkaldelse ej for Folket kan retfærdiggiøres.

24. Mr. J. P. Moriers Note til Statssekretær C. H. von Holten af 9de Juni 1814. (53)

The undersigned has received a note addressed to him this day by M^{r} von Holten, in reply to which it will be sufficient for the undersigned to observe that as Great Britain has no interests in Norway unconnected with those of her allies, the undersigned can receive no proposals from the Norwegians of which their acknowledgment of the sovereignty of Sweden does not form the basis.

Christiania June 9th 1814.

J. P. Morier.

---

[1] I det danske Rigsarchiv.

25. Christian Frederiks Skrivelse til Mr. Morier af 9de November 1814.[1] (54)

Monsieur de Morier! C'est en me rappellant les égards que Vous me temoignâtes pendant le tems que j'avais le plaisir de Vous voir à Christiania, et en sachant que Vos talens Vous ont valu la charge de Sous-Sécrétaire d'Etat, que je Vous prie de vouloir faire parvenir à la connaissance de Son Altesse Royale le Prince Régent la lettre ci-incluse. Elle renferme le discours par lequel j'ai fait ouvrir les séances de la diète Norvégienne, ainsi que la déclaration qui devait le suivre.

L'intérêt que Vous avez pris pour les affaires de la Norvège m'a fait joindre des copies de la lettre et des pièces susmentionnées, et c'est avec la haute considération que Vous doivent tous ceux, qui ont appris à Vous connaître, que je me soussigne

Monsieur

Votre bien affectionné

Aarhuus ce 9 Novembre 1814. Christian Frédéric.

Mr. de Morier
Sous-Sécrétaire d'État.

26. Mr. Moriers Skrivelse til Christian Frederik af 5te December 1814.[2] (55)

Foreign Office
5. December 1814.

Sir!

I felt most highly flattered by the receipt of the letter which Your Royal Highness so condescending honored me with, enclosing one for the Prince Regent, which His Royal Highness received most graciously, and returned to it an immediate answer through His Majestys Chargé d'affaires at Copenhagen, who will also have the honor of conveying this to Your Royal Highness.

I humbly beg leave to congratulate Your Royal Highness on the consolidation of the peace of the North by the personal sacrifices

[1] Original i *Record office;* kun Underskriften egenhændig.
[2] Afskrift i *Record office.*

which Your Royal Highness was induced to make for the welfare and prosperity of the Norwegian nation — and have the honor to be, with every sentiment of the most distinguished consideration and profound respect,

Sir,

Your Royal Highness'

most humble and
obedient servant
(signed)
J. P. Morier.

His Royal Highness
Prince Christian Frederick
&c^a &c^a &c^a

III.

Mr. Augustus John Fosters Sendelse til Kjøbenhavn og Christiania, Mai til August 1814.

Som nævnt S. 40, havde den britiske Regjering i Anledning af den fra svensk Side gjorte Henvendelse bestemt sig for at sende to forskjellige Gesandter til Danmark og til Norge. Omstændighederne bevirkede imidlertid, at den Gesandt, der var bestemt til alene at afgaa til Danmark, bagefter, paa sine preussiske, russiske og østerrigske Kollegers indtrængende Anmodning kom til ogsaa at foretage Reisen med dem til Christiania og tage Del i den diplomatiske Aktion, som der foregik. Saaledes handler den Række af diplomatiske Aktstykker, som — ogsaa for første Gang — offentliggjøres i efterfølgende Afsnit, om en dobbelt Forhandling, først om den, som førtes i Kjøbenhavn, og dernæst om den, som foregik i Christiania.

Englands Sendebud til Kjøbenhavn var en Mand, der gjennem Slægtskab besad meget høitstaaende Forbindelser. En Biografi af ham findes i Dictionary of national biography, Vol. XX, Pag. 52.

Mr. Augustus John Foster (født 1780) var en Irlænder. Hans Fader, John Thomas Foster, havde været Medlem af det irske Parliament og var en Fætter af John Foster, Lord Oriel og en Broderson af Anthony Foster, *Lord Chief baron of Ireland.* Moderen var Lady Elizabeth Hervey, en Datter af Earl Bristol og i sit andet Ægteskab gift med Hertugen af Devonshire. Selv ægtede han i 1815 en Søster af Earl of Buckinghamshire. Han blev *knight* i 1824 og i 1831 Baronet.

Gjennem Protektion af sin Moders indflydelsesrige Forbindelser blev han i en ung Alder Legationssekretær i Neapel under Hugh Elliot. I August 1811 blev han udnævnt til *ministre plénipotentiaire* hos de Forenede Stater i Nordamerika. «*His manners*» — heder det om ham — «*were not conciliatory, and he did nothing to stave off the war which broke out in 1812*». Han vendte da tilbage til England og blev valgt til Medlem af Underhuset for Cockermouth; derefter blev han udnævnt til *ministre plénipotentiaire* ved det danske Hof, den første i denne Stilling efter Fredsslutningen.

Udnævnelsen af en saadan Minister var fra Prinsregentens Side at opfatte som et meget forsonligt Skridt. Imidlertid var den ikke ubetinget, og det skulde være afhængigt af Omstændighederne, hvorvidt ikke hans Kreditiver maatte tilbageholdes. Som det fremgaar af de her meddelte

Aktstykker, kunde Mr. Foster imidlertid med sine Kollegers Samtykke overlevere disse, da han fra Christiania vendte tilbage til Kjøbenhavn. I ti Aar var han derefter Gesandt ved det danske Hof og forflyttedes saa i 1824 i samme Egenskab til Hoffet i Turin, hvor han forblev i 16 Aar, til 1840. I disse seks og tyve Aar indtraf Intet, som i særlig Grad henledede Opmærksomheden paa hans Navn.

Mr. Foster døde 1ste August 1848. I et Anfald af temporært Vanvid skar han Halsen over paa sig.

I *Record office* ere de Brevskaber, som knytte sig til Mr. Fosters Mission i 1814, samlede i to store Bind, efter hvilke jeg i August Maaned 1895 har taget de Afskrifter, som ere benyttede ved nærværende Udgave. Dertil er der endnu føiet enkelte Aktstykker fra danske Archiver, hvilke angaa den samme Sendelse, og for hvilke der paa sit Sted nærmere er gjort Rede.

Brevvekslingen er i mange Henseender af den største Interesse. Det er de authentiske Oplysninger om den britiske Politik i 1814, som den indeholder, der især maa give den sin Tiltrækning for den historisk kyndige Læser. Det var paa Grundlag af de her meddelte Beretninger og paa de ovenfor, S. 44 flg. trykte Rapporter, at de britiske Ministre i 1814 opgjorde sine Synsmaader af Forholdene paa den skandinaviske Halvø.

Angaaende Mr. Fosters Besøg i Norge kan henvises til mine tidligere Skrifter, Grev Essens Breve, S. 42—44, Bidrag til Norges og Sveriges Historie 1812—1816, S. 174 flg. og 192, Bidrag til Norges Historie i 1814, II, S. 177—370, og Aktmæssige Bidrag til Nordens Historie 1813—1814, S. 100 flg. Fremdeles kan henvises til Carl Th. Sørensen, Kampen om Norge 1813—1814, II, S. 285 flg., Faye, Norge i 1814, S. 125 og de der anførte Værker, L. von Engeströms Minnen, II, S. 226, Svensk biogr. Lexikon, XIX, S. 391, Dansk histor. Tidsskrift, 3 Række, VI, S. 285 flg. og 5 Række, III, S. 435, 469, samt Christian VIII's norske Dagbog.

1. Earl Bathursts Instruktion for Mr. Foster af 26de Mai 1814.[1] (56)

Mr. Foster. Foreign Office May 26th 1814.

Sir,

His Royal Highness the Prince Regent having selected You to be His Majestys Envoy Extraordinary and Minister Plenipotentiary to the Court of Denmark, the necessary credentials for Your mission have been completed, — but it is however deemed expedient, that You should not appear in the character of His Majestys accredited minister, appointed to reside at the Court of Copenhagen, until the difficulties, which have arisen respecting the cession of Norway to Sweden, shall have been satisfactorily explained, and it shall be proved upon the part of Denmark, that She has done every thing fairly and sincerely, to execute the Treaty of Kiel, which by that treaty she was bound to perform.

[1] Koncept i *Record office.*

I am therefore to apprize You that in consequence of a representation from the Court of Sweden to the Allied Powers against the conduct of Denmark in not completing the cession of Norway to Sweden, and against the conduct of Prince Christian, who has raised an insurrection in Norway and placed himself at its head in order to defeat the union of the two countries, the Emperor of Austria, the Emperor of Russia and the King of Prussia have each deputed a special mission to the Court of Copenhagen upon this affair, and His Royal Highness the Prince Regent has appointed You to a similar mission on the part of His Majesty.

I now enclose to You, by His Royal Highness' command a copy of a letter which has been written to Mr. de Rosencrantz the Danish Minister for Foreign Affairs, notifying the Prince Regents desire that You may be received in this capacity — the original of which, herewith transmitted to You, You will deliver to Mr. de Rosencrantz, desiring an interview for that purpose.

Mr. Morier has been dispatched to Norway to explain to the Norwegians the line of conduct which the Court of London is determined to pursue, and I enclose to You a copy of his instructions and of the enclosures annexed to them, which will put You in full possession of the outline of the whole affair, and mark the connexion of his mission with Yours.

You will as soon as it is in Your power, communicate to the several commissioners of the allied Powers, dispatched to Copenhagen upon this service, the tenour of the letter to Mr. de Rosencrantz and will use every proper means to act in concert with them for attaining the great object of the annexation of Norway to Sweden.

If, previous to the effectuating that object, You shall be satisfied, in conjunction with the commissioners of the allied Powers, that the Court of Denmark has sincerely fulfilled all the conditions, which were imposed upon that court by the Treaty of Kiel, and that, in the event of the continued resistance of Norway, she is willing to take all the measures which can be legitimately required on Her part to effectuate Her engagements, You will, in that case, present Your credentials as His Majestys Envoy Extraordinary and Minister Plenipotentiary — but in case it shall be judged by You and the other commissioners, that Denmark has not acted with sincerity in the case, and will not take these measures which the commissioners of the allied Powers should deem necessary, — or if there shall be a difference of opinion between the commissioners of the allied Powers on the subject, — You will

refrain from presenting Your credentials, till You shall have represented the state of the case to Your Court and received ulterior instructions thereupon.

After the delivery of Your credentials, and Your first audience thereupon of the King of Denmark, and conference with His ministers, they may wish to be informed with regard to the measures which Your Government is disposed to take in furtherance of the treaty of peace between the two courts, — first in respect to the restoration of His Majestys conquests, and, secondly, to the compensation which the good offices of Great Britain are stipulated to procure for Denmark in consequence of the cession of Norway to Sweden.

Upon the first, You will be enabled to state, that the King of Denmark having dispatched General D'Oxholm to England to negociate that business, the final arrangement shall of course be made in London; and upon the second, that You are to receive the instructions of Your Government as soon as they shall have been apprized of the success of the special part of Your mission.

You will not fail to take every opportunity of communicating Your proceedings to Mr. Thornton, His Majestys Envoy Extraordinary to the Court of Stockholm and cooperate with him as far as possible upon all occasions.

2. Earl Bathursts Skrivelse til Statsminister Rosenkrantz af [26de?] Mai 1814.[1] (57)

Draft to Mr. de Rosencrantz.

Foreign Office
May 1814.

Sir

In consequence of the representations made by the Court of Sweden to the Allied Powers that the Treaties of Kiel have not been executed by the Court of Denmark, in as much as the Province of Norway has not been delivered over to Sweden in pursuance of the provisions thereof, it has been agreed by the said Allies to send respectively each a special mission to Copenhagen for the purpose of entering into explanations upon the subject, and to procure that full and complete execution of the said treaties, which Sweden has a just right to demand.

[1] Koncept i *Record office.*

I have therefore the honor to acquaint You, that H. R. H. the P. R^t has appointed Mr. Foster (who will deliver to You this letter) to discharge the duties of this special mission, and I am to request that You will express to the King of Denmark H. R. H. hopes that H. M. will favorably receive Mr. Foster & interpret kindly the part which he shall take either separately or in conjunction with the agents or ministers of the other allied Powers, in treating this affair.

I have the honor to be with the highest consideration

&c^a

[Bathurst.]

3—32. Mr. Aug. J. Fosters treti officielle og private Skrivelser til Lord Castlereagh og Mr. E. Cooke, Juni—August 1814. (**58**—**87**)

(**3**) *No. 1.* (**58**)

Cope[n]hagen June 14. 1814.

My Lord,

I had the honor of writing to Your Lordship yesterday a short letter by a merchant ship to inform You of my arrival here in the evening of the 12th inst: and of my having already seen the Russian commissioner General Orloff and M. de Rosencrantz who appear to be on as friendly a footing as possible. The General has expressed to me very strongly his opinion of the sincerity of the Danish Cabinet in the measures taken by them for completing the cession of Norway to Sweden: the King having even consented to adopt, with some slight alteration, the very language of the commissioners in a letter to Prince Christian of which it is proposed that we should be the bearer, as also of an edict by which the former orders issued to the inhabitants and official persons in Norway are reiterated, — a letter from the King to the Norwegians and a repetition of an order to the commandants of the different Norwegian fortresses.

The commissioners of Austria, Russia and Prussia were only waiting for my arrival and approbation of these papers to set out for Norway, in the view of endeavouring Prince Christian at once to renounce all hopes of being able to secure the independence of that country, when he shall perceive the decided tone held by Denmark and the firm resolution of the four greatest powers in Europe to support the claims of Sweden.

In delivering Lord Bathursts letter to Baron Rosencrantz I informed him of my being furnished with a letter of credence from His Royal Highness the Prince Regent as Envoy Extraordinary and Minister Plenipotentiary, but which I was not at liberty to present until perfect satisfaction should be given of the sincerity of Denmark as to the cession of Norway. Mr. de Rosencrantz expressed his hope that I should soon be convinced of this, and our interview passed principally in assurances on his part to that effect and which, I must own, seemed accompanied with every appearance of sincerity.

However as my colleagues, although they state themselves to be well satisfied with the line of conduct now adopted here, will not officially express themselves as being so, until by their visit to Norway they shall have been able to ascertain that while the Court of Denmark holds the language they desire, nothing is done on the other hand to weaken its effect, — as we all agreed that my presenting my credentials at this moment might injure the object we have in view, — and as they press me to accompany them, I think I shall be induced to do so and only wait the communication from Mr. Morier, which I may receive by the first post in order to come to a determination.

The Swedish agent Lieutenant General Tavast has observed to me, that if the measures now taken by Denmark had been adopted some months ago, they would have been effectual in stopping the proceedings in Norway, he expressed considerable satisfaction with them, but wished the King of Denmark would take the step of disinheriting the Prince Christian.

I do not make mention to Your Lordship of the assumption by Prince Christian of the Royal dignity, as Mr. Morier will probably have communicated that circumstance, and I much request Your Lordships indulgence for the incompleteness of this dispatch, being very much hurried by the early departure of the post.

I have the honor to be with the utmost respect

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

P. S. I was in hopes to be able to send Your Lordship copies of the four documents referred to in this dispatch, but I have only been able to get ready that which is most important. As however General

Orloff had forwarded them to the Emperor of Russia, I flatter myself that they will have been already communicated to Your Lordship.

A. J. F.

Right Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &c.

---

(4) *No.* 2. **(59)**

My Lord, Copenhagen June 15. 1814.

By the arrival of a messenger dispatched to me from Gothenburgh I am this day put in possession of letters to the 9th instant from Mr. Morier together with copies of his communications to Your Lordship of that date.

The contents of these I thought it my duty to communicate to my three colleagues at this court, who, though they were gratified at finding that the Diet was to be re-assembled in Norway, expressed some uneasiness at the new attempt at negotiation about to be made in London by Prince Christian. They fear it will occasion fresh delay and that the expectation arising out of it may weaken the effect of the tone and language now intended to be held by the Court of Denmark. They have been urging me therefore to press upon Your Lordship the expediency of not allowing their stay in England but of obliging them to go back to Norway as soon as possible.

We have decided upon commencing our journey to Christiania towards the middle of next week and expect to arrive there before the end of the month. I had intended at first to have remained here, conceiving that Mr. Morier might have acted in lieu of me with my colleagues in Norway, but they have made such a point of my going, and Baron Tavast, the Swedish diplomatic agent here, has been so urgent with me on the subject that I have not thought myself at liberty to refuse.

General Orloff is sanguine in his hopes of Prince Christian being brought to give up Norway; he thinks His Royal Highness may be brought to consider it as necessary for the safety of the country and as a sacrifice which he will feel called on to make of his private interests. I cannot, however, find another person of this opinion.

The communication between Norway and Denmark does certainly experience at present very considerable difficulty as the King of Denmark seems now to be seriously bent on shewing determination to act with good faith.

I have just received from Count Rosencrantz the paper, of which a copy is inclosed, containing an order for depriving of their offices all those persons in the Danish service, who, not being natives of Norway, have accepted situations under the Norwegian Government.

I have also the honor to inclose the three documents mentioned in my preceding dispatch and which I had not then time to have copied. They and the fourth which I sent yesterday, form part of a considerable series which I have scarcely had time to read through, much less to have copied, but which shall be forwarded by the earliest opportunity.

These are the most important, however, as having been drawn up after the first conference General Orloff had with the King of Denmark. The Russian commissioner told me that he found it necessary to assume a very high tone at first in order to counteract the languor which prevailed in the Danish Cabinet. His language is said to have very much agitated the King and to have thrown the whole Court into the greatest disorder. He has been so pleased, however, with the success of his representation that he has since softened his tone and is become quite an advocate in favor of Denmark, having expressed himself to me as very much dissatisfied with Mr. Tavast for having shewn a desire that the King of Denmark should be called upon to disinherit Prince Christian.

Count Orloff has shewn me his instructions, wherein the Emperor expressly declares that he considers it as beneath his dignity to specify the measures which Denmark should adopt towards Prince Christian, and he seems persuaded that he cannot require him to be disinherited.

Consistently with those instructions he has, however, obtained every thing which the Swedish representation to the allied Powers required, and indeed it would appear now that the Court of Denmark had done every thing which She is called upon to do, and I should have no hesitation as to delivering in my credentials if it were not that my so doing might injure the negotiations in Norway.

I have the honor to be with the utmost respect

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

The Right Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &c.

(5) *No. 3.* (60)

Copenhagen June 15 1814.

My Lord,

I had this day the honor to be presented to the King of Denmark at His country residence, Mr. de Rosencrantz having proposed it to me at our first interview.

His Danish Majesty gave me an audience of near half an hour during which I had reason to be satisfied with His language in regard to Norway, he expressed the regret so natural for him to feel, for the loss of that country and for its sufferings, but shewed a serious determination to do every thing in His power to evince His sincere desire to fulfill His engagements.

I had seen Mr. de Rosencrantz in the morning who informed me that the King was very nervous and even requested of me to say something which should tranquillize Him in regard to the views of the Allied Powers. It is the occupation of part of Holstein by a large Russian force which weighs most on the King and His ministers. — General Bennigsens army has been considerably increased and though they pay in part for what they have, yet they distress the inhabitants very much: added to this, as there is no treaty of peace with Prussia, they dare not trust their ships in Prussian harbours and so are obliged to restrain from that branch of their trade. Mr. de Rosencrantz spoke to me too of discontents in the country and that very little was wanting to set the nation in a ferment: in short they seem to be most unhappily situated and are not likely to be in a better state for some time.

The Prussian Cabinet has its views upon Pomerania, and M. de Rosencrantz told me that Baron Martens the Prussian Minister had made no scruple of saying, that Pomerania never would belong to Denmark.

I have the honor to be with the utmost respect

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

Rt. Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &c.

(6) *No. 4.* (61)

Copenhagen June 17th 1814.

My Lord,

I feel extremely happy in being able to state to Your Lordship that I have found every disposition in my colleagues to act with frankness and unanimity in the pending negotiations about Norway. I have now had opportunities of conversing with each of them and I can safely say, that the object they have in view, is that of faithfully fulfilling on the part of their Governments the stipulations entered into with Sweden, taking every precaution to ensure the future happiness of Norway and avoiding to be led into any unnecessarily harsh measures towards Denmark, which might be prompted by the ill will or angry impatience of the Swedish Government.

I informed Your Lordship that the language of the Russian commissioner had been very high on his arrival at Copenhagen; he came on the 9th ult. and at that time the Prince Royal of Sweden was in Germany, the army of General Bennigsen having been placed under his command, where he had about 70,000 men to pour, if necessary, into Denmark. General Orloff was therefore able to menace with prodigious effect, particularly as he found the Prince Royal disposed to take all the advantage of his situation for the purpose of invading this Kingdom. General Orloff and General Bennigsen had an understanding with each other, however, and a simple menace was all their object in order to bring this cabinet into the measures required, while the Prince Royal finding he could not obtain the support of the Russian army to the full extent of his wishes, returned to Sweden and ordered the Swedish troops to follow for embarkation to Lübeck, Rostock and Stralsund. The Russian army nevertheless still continues in Holstein to the great alarm of this Government who do not feel quite persuaded, that the sole object of their stay is merely to enforce the serious attention of this cabinet to the demands respecting Norway. Since, however, this Government has entered into the measures proposed to them, the language of General Orloff has become more conciliatory and Baron Martens, the Prussian commissioner, who arrived some days after him, adopted the same tone in which he was followed by Baron de Steigentesch, the Austrian envoy and finally by me. — I have confined myself to stating simply in a most serious and decided manner the absolute determination of the Prince Regent to require the complete fulfillment by Denmark of the stipulations of the Treaty of Kiel, and to act in conjunction with the other powers in endeavoring to enforce the

submission of Norway. I found it the more necessary to assume a determined tone on this point, as the contrary idea has been very prevalent. I flatter myself that they now see matters in their true light, and indeed the Kings language as well as that of Monsieur de Rosencrantz is sufficient to convince me that they do so.

As fifteen days after the reception of His Danish Majesty's letter are the term, within which the Government of Denmark insist (sic) on Prince Christian's quitting Norway, our mission in that country cannot, I should think, be protracted to any length, and I accordingly expect to be back here in six or seven weeks. I have already stated to Your Lordship, that I should willingly have remained here, but that General Orloff and M. de Martens particularly urged the danger there was of allowing the slightest room for suspicion of a want of harmony in the views of the different powers, which they thought there would be by my remaining here, while it was known that I was one of the commissioners, I found myself therefore obliged to yield to their objections. Nevertheless I have endeavored to promote as early an acknowledgement as possible of the claims of Denmark to be wholly disculpated from any further suspicion of connivance with Prince Christian, and I am happy to say, that I have found the Russian commissioner equally disposed with myself to do this justice to the Court of Denmark and no reluctance on the part of my other two colleagues, so that I trust to being at liberty very soon after returning to Copenhagen, to deliver my credentials.

I have the honor to be with the utmost respect

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

The R^{t} Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &c.

---

(7) *No. 5.* (62)

Copenhagen June 18th 1814.

My Lord,

I have now the honor to transmit to Your Lordship by His Majesty's messenger, Kage, a copy of a note which was yesterday delivered in to the Danish Minister, signed by myself and the three commissioners on the part of Austria, Russia and Prussia.

This is the first note which has been written by the commissioners, is in (sic) answer to a note from Mr. de Rosencrantz which was received by them previously to my arrival (a copy of which is among the papers underneath referred to), and contains a statement of our joint satisfaction as to the progress of the negotiations and of our hopes of bringing them to a happy conclusion. It also announces our intention of proceeding to Norway in consequence of the provisional termination of the negotiations at this place.

I am happy to say that the most perfect conformity of opinion prevailed among the commissioners in drawing up this note. I can also add, that Baron Tavast has expressed no dissatisfaction at it and has been particularly pleased at the insertion of the words provisional termination.

Your Lordship has probably already received some of the important documents communicated to me by the Danish Minister, but I have now the honor to transmet inclosed a complete set together with a copy of the letter from M. de Rosencrantz (dated June 14) that accompanied them, in which by order of His Danish Majesty, he desires me to express to His Royal Highness the Prince Regent the unlimited confidence which His Danish Majesty places in the friendship of His Royal Highness, and how much He counts upon the interposition of His Royal Highness in favor of the interests of the Danish Monarchy. I inclose also a copy of my answer.

In laying such a mass of papers before Your Lordship, I must particularly call Your attention to the Danish Ministers Note of June 3^d^, where You will perceive that some difficulties had arisen from the paper containing the conditions offered to the Norwegians by Sweden (a paper among those delivered to me from Your Lordships office) not having had any signatures annexed to it. This difficulty was raised soon after my arrival, by our having persuaded Mr. de Tavast to state to the Danish Minister, that he considered the paper as official and by our agreeing in consequence to state our persuasion also that it was so.

It now only remains for us to receive the originals of the four documents which were inclosed in the above mentioned note of June 3^d^ and are marked 12. 13. 14. and 15. These are the papers with which we hope to make some impression, if not on Prince Christian, on the Norwegian people, and I suppose we shall receive them in the course of tomorrow.

It is my intention to proceed as far as Gothemburgh in His Majestys Ship Daphne for which purpose I have written to submit to

Captain Green the expediency of his postponing his departure until the 20th instant when I propose to embark. The other commissioners intend to follow me by land on the 22d.

I have the honor to be with the utmost respect

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

The Rt Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &.

---

(8) *No. 6.* (63)

Copenhagen June 19. 1814.

My Lord,

Upon its being made known to the King of Denmark that the four commissioners were desirous to take leave of His Majesty previous to quitting Copenhagen, we received an invitation to dine at Fredericksberg, His Country Residence, this day. At the same time it was signified to me that I was to have the honor of being presented to Her Majesty the Queen. I accordingly proceeded to Fredericksberg at an early hour and had a long audience of Her Majesty during which She conversed a good deal upon the situation and distress of Denmark, and spoke with some pain of the past, dating the origin of the misfortunes of this country from the Treaty of Tilsit, but expressing strong hopes in the future friendship and good will of Great Britain. She spoke very cordially of Her satisfaction, as indeed the King had done before of His, at the arrival of a British Minister and said that I must have perceived, how very much pleasure it had occasioned to the people of this capital.

I afterwards had an audience of leave of the King. — His Majesty, both on this and on the former occasion, seemed very sincere in His expressions respecting Norway and I thought Him very deeply impressed with the necessity of losing sight altogether of that country. He repeated several times, however, that He thought it impossible for it to maintain itself in independence. Our joint note had made Him more tranquil as producing a step nearer the termination of His difficulties, and He was

pleased to express His satisfaction at the separate letter which I wrote to M. de Rosencrantz in answer to his to me of the 14th June, in which I expressed His Royal Highness' wish, while He fulfilled His engagements with the most scrupulous fidelity, to see complete cordiality restored between the two countries.

Mr. de Tavast still continues, however, to find reason to complain of Denmark. — It seems there was a branch of the Bank of Copenhagen established in Norway and though the Norway paper is not now paid at the Bank here, yet it has not been publickly announced, that it is refused, — which has given ground to one of his complaints; another is, that all the charts and plans belonging to Norway have not been as yet given up. In the mean time Sweden seems to rely almost altogether on the Allied Powers for obtaining that kingdom. — It seems to be allowed as almost impossible to attack it by land with effect while no army appears to be collected for the purpose of trying to do so, and I understand there are but a couple of Swedish frigates and two or three smaller vessels to form the blockade of the coast.

Mr. de Rosencrantz was pleased at news he had just received of Mr. de Moltke having been received by the Emperor Alexander just before His Imperial Majesty quitted Paris, as also at the provisional arrangements which he said had been made for the restoration of commercial relations with Prussia. On the other hand, however, though he did not mention it, we have understood here that there has been some ferment, created by the writings of Mr. Stein in Holstein, and that a deputation had come to Copenhagen with a request on the part of a large proportion of the inhabitants to be permitted to participate, though still as subjects of the King of Denmark, in the advantages of the German Constitution. It is added that His Danish Majesty tore the petition to pieces.

We have various opinions as to what will be the conduct of Prince Christian in the difficult circumstances under which he is placed: From what I can conjecture, I should be inclined to think that he will be disposed to yield, — but it will depend in a great measure upon the opinion he entertains of the serious determination of the Allied Powers, and for this reason it will be advantageous that the deputies who have gone to England, should be dismissed as early as possible. In that case I trust a decision will be taken by the Prince within the fifteen days allowed by the King of Denmark. Should that period, however, elapse without a decision and should we at the same time be satisfied with the Court of Denmark, I should be happy to have instructions

from Your Lordship as to whether I may not look upon myself at liberty to return here to present my credentials, leaving Mr. Morier, if necessary, to act with the other commissioners in case they should prolong their stay.

We are all agreed as to the present prudent conduct of this Court and if, on arriving in Norway, Mr. Morier, who will have had full time to inquire into the state of things, shall have nothing to allege against it, I should suppose that there can be no reason for me to defer appearing in the character of His Majestys Envoy Extraordinary and Minister Plenipotentiary any longer.

I have the honor to be, with the utmost respect,

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

The Rt Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &c.

---

(9) *No. 7.* **(64)**

Gothemburgh June 21. 1814.

My Lord,

Finding one of His Majestys packet boats about to sail from hence this evening, I have detained her a few hours in order to inform Your Lordship of my arrival. I left Copenhagen yesterday at 1/2 past 3 P. M. & anchored in Hanke Roads this morning soon after 8. My colleagues were to leave Copenhagen this morning to come by land and I expect, that we shall be able to set out for Christiania on the 24th instant.

I have had a good deal of conversation with Count Rosen, the Governor of Gothemburgh, about the affairs of Norway and he seems to fear, that we shall have a more difficult task than we expect, in obtaining the submission of Prince Christian, in consequence of his assumption of the Crown, nevertheless there are some strong arguments, which will necessarily have considerable weight with him. The decisive language of the commissioners, — the peremptory orders of the King of Denmark, — and the considerable army for the purpose of opening the campaign, which the Prince Royal seems to be in reality collecting. Count Rosen tells me that 30,000 men are expected here & in its vicinity, and that 28,000 men are with Count Essen at Wennersborg.

I should think there was considerable exaggeration in the numbers stated, but there certainly are troops in march for this place, while others are expected by sea and a battering train is collecting. On the other hand, he says, the Norwegians are kept in great ignorance of the real state of things. Reports are spread at one time of the Prince Royal being extremely ill, at another of his being destined to be King of Saxony, when it was suggested that Prince Christian might be elected Crown Prince of Sweden. While (sic) the object of Mr. Moriers mission is completely misrepresented and great hopes are held out from the new mission that has proceeded to London. Count Rosen says the delusions practised are very gross, but still they have produced great effect, which had diminished very much, however, on the unexpected return of the Crown Prince to Sweden, when about that time Mr. Anker revived their spirits by writing from London such an exaggerated statement of the publick feeling in regard to Norway and of the opposition there was to the execution of the Treaty of Kiel, that it was supposed, the Prince Regent would have found it necessary to abandon his intentions of faithfully fulfilling its stipulations. Mr. de Rosen has confirmed to me, what I had heard from M. de Rosencrantz the day I left Copenhagen, namely that Prince Christian had actually proposed to Count Essen the good policy of electing him successor to the Swedish throne, prefacing it with stating the reports he had heard of the bad health of the Crown Prince. This nation is so notoriously capricious, that though they laugh at the proposition at present, it is by no means out of probability, that they may get familiarized with the idea, in which case we should see the northern crowns again placed on the same head and both sides of the Sound held by the same sovereign. If Norway become united to Sweden, however, in consequence of the present transactions (sic), the same event might equally take place & in the same way, therefore perhaps the question of its probability may not be a matter of present consideration.

I am informed that according to the best calculation there are sufficient provisions in Norway for all its inhabitants for four or five months.

I have the honor to be with the utmost respect,

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

P. S. I dispatched the messenger Kage to England by way of Cuxhaven — before I left Copenhagen & should be glad, if Your Lordship judge prôper to send me out a messenger to come on from Gothemburgh to Christiania, as the communication from Norway must be subject to great difficulty.

A. J. F.

R[t] Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &c.

(**10**) *No. 8.* (**65**)

Gothemburgh June 25th 1814.

My Lord,

The Russian and Prussian ministers arrived here yesterday, and to day we shall leave Gothemburgh on our way to Christiania.

The Governor of this province, Count Rosen, who has shewn us every attention while here, intends to accompany us to a considerable distance, and we propose passing by Wennersborg in order to see Count Essen, who has the command upon the frontiers.

I have had a letter from Mr. Morier, who informs me that the intended mission from Norway to London has been proceeded in no further, which intelligence has given great satisfaction to my colleagues and to myself.

A Russian frigate has arrived here and put herself under the command of Captain MacKenzie, the Commander in chief of His Majesty's forces in these seas. She is described as being in a very bad condition, but still her arrival is of considerable importance.

I hear that the Prince Royal, who has been as far as Örebro with General Adlercreutz, has returned to Stockholm, and that we are not likely to see His Royal Highness until our return from Norway.

I have the honor to be, with the utmost respect

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

The R[t] Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &c.

---

(11) *No. 9.* (66)

Gothemburgh June 25. 1814.

My Lord,

Although the special mission cannot, previously to having an interview with Prince Christian, absolutely say what line of conduct they will pursue towards Him; this much, however, seems to be agreed upon among them, — to speak to His Royal Highness with firmness and decision as acting on behalf on Sweden, to expose to him, on the one hand, should he persevere, the fate which awaits him, — a prosecution as rebellious to the laws of Denmark and the consequent forfeiture of His rights of succession to the Danish throne, with all the misery which the hostility of the four greatest powers in Europe can bring upon the country that has adopted him --- while on the other we shall offer in the name of our respective governments a full guarantee of the rights of that country, when united with Sweden, which shall ensure it from all oppression. Should Prince Christian not accept our proposals, our stay will probably be very short, but should he consent, there may be some necessity for prolonging our residence at Christiania for a considerable time. I should therefore wish very much to know from Your Lordship whether I may consider myself at liberty to deliver up the remainder of my charge to Mr. Morier and to return to Copenhagen to enter upon my function as His Majestys Minister at that Court.

I have the honor to be, with the utmost respect,

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

R^t Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &c.

---

(12) *No. 10.* (67)

Gothemburgh June 28 (25?) 1814.

My Lord,

I have already had the honor to inform Your Lordship of the sentiments, which I and my colleagues entertained at Copenhagen respecting the conduct of the Court of Denmark in fulfilling the conditions of the Treaty of Kiel, and I have now to add that Count Essen

has expressed himself as entirely satisfied with Admiral Bille, the principal Danish commissioner, who was sent by the King of Denmark to receive the Norwegian fortresses from Prince Christian and who has resided for a considerable time at Uddevalla in expectation of our arrival. I have in consequence, and upon finding no complaint of any consequence urged against Denmark on this side of the water, consulted a new with General Orloff as to the propriety of some step being taken to alleviate the distressing situation in which that nation is at present placed, and I am happy to add, that he assures me, he has already written to his Government to suggest the policy of removing the Russian troops out of Holstein in order that they may not appear to be behind hand with us in any change of measures favorable to the Danish Court: giving as a reason that he supposes, I may soon have to deliver in my letters of credence as His Majesty's Minister at Copenhagen.

Under such circumstances Your Lordship may see further reason for its being desirable that I should return to Copenhagen as soon as possible.

I have the honor to be, with the utmost respect,

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

R^t Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &c.

(**13**) *No. 11.* (**68**)

Christiania July 1st 1814.

My Lord,

I have the honor to inform Your Lordship of the arrival of the special mission at this place yesterday at noon.

We had an interview with Count Essen at Wennersborg; he was very urgent with us to be laconick in our negotiations on account of the season of the year and assured us, that the Swedish army would soon be 60,000 strong, while he stated his expectation of an engagement taking place very soon between the flotillas of the two powers which lay (consisting of about 50 gunboats each) at a league distant from each other & near Strömstadt.

We left Wennersborg on the 27th ult. in company with the Danish Rear Admiral Bille, who had come from Uddevalla for the purpose of meeting us and who is now here to be at hand to receive the keys of the fortresses in Norway and deliver them up to the Swedes, in case Prince Christian shall consent to our propositions.

Nothing could exceed the attentions shewn to us through the whole of our progress across the Swedish territory. The best quarters were provided for us in every town and Count Rosen whose government we traversed, principally left us but at Uddevalla, from whence Count Mörner, who commands under Field Marshal Essen escorted us to the frontiers.

We passed through the cantonments of several corps of very fine Swedish troops and were met on the other side of Svinesund by a Norwegian officer, who attended us to the town of Moss, where an aide de camp of Prince Christian had arrived to compliment us in the name of His Highness.

As it was of the utmost consequence to the success of our mission, that the perfect harmony with which we acted should be made apparent to the people, it was agreed that we would if possible live under the same roof and accept of no civility from the Prince, unless matters should be arranged to our satisfaction. I therefore declined accepting of an apartment that had been provided for me at General Haxthausen's, as my colleagues were all under the same roof, and to have lived separate from them would have helped to encourage the idea, that there was a want of cordiality in the cause on the part of Great Britain.

The note of which a copy is enclosed, desiring an early interview with the Prince, was written immediately on our arrival and put under cover to General Haxthausen; at the same time wishing to avoid the appearance of any incivility to His Highness, we endeavored thro' Rear Admiral Bille (who was to wait on him in the evening by his desire and with our consent) to apprize him of the impossibility of our accepting of any invitation to dinner under present circumstance: General Haxthausen, however, had already answered our note, fixing 3 o'clock to day for our audience of the Prince, and had conveyed an invitation from His Highness to dine with him, which we are accordingly obliged to refuse. We also have declined to make use of the Prince's equipages, which were offered to convey us to His country residence.

These circumstances though trifling in themselves, together with that of our desiring to have our first audience conjointly, will probably have as great an effect, when known, upon the people of Norway as any course of reasoning we could use, in as much as they will prevent the

possibility of our mission being misrepresented to the ignorant and considered even by them as one of a complimentary nature. Nevertheless, however serious we may be supposed to be, according to all that I can understand, from Mr. Moriers statements, and he has given us the most ample information, as well as from the opportunity which I have as yet had to judge for myself in consequence of having some knowledge of the language, I must confess that I am inclined to think, that it would be difficult for even Prince Christian himself to obtain the consent of the people to the proposed union, so deeply rooted seems the aversion of the Norwegians to such an union from their strong prejudices against the Swedish nobility, respecting whom they appear to have conceived sentiments, the most unfavorable and unjust.

I have the honor to be, with the utmost respect,

My Lord,
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

P. S. A few days before our arrival in Norway a proclamation was issued by Prince Christian for calling out the Land Sturm, comprehending all persons from the age of 20 to 60, and great efforts seems to be making to put the fortresses in the best state.

A. J. F.

R[t] Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &c.

(**14**) *No. 12.* (**69**)

Christiania July 2[d] 1814.

My Lord,

Prince Christian received us yesterday in Council, namely in the presence of Messieurs Rosencrantz, Sommerhielm, Collett and Tank, and General Haxthausen.

General Orloff, as had been agreed upon, opened the conference, shortly stating to him the object of the special mission and dwelling upon the high mark of respect shewn to His Highness by our several Courts in sending special envoys for the purpose of remonstrating with

him upon his conduct and of endeavoring to obtain the fulfillment of the Treaty of Kiel by peaceable means and by persuasion rather than by measures of another nature. General Baron de Steigentesch (the Austrian Envoy) then delivered the King of Denmarks letter to His Highness (a copy of which marked «12» I sent to Your Lordship in my No. 5) and we each in our turn used the most cogent arguments, we could think of to prevail upon His Highness to sacrifice his personal ambition to the happiness of his country, offering the guarantee by our Courts of her rights and privileges against any oppression on the part of Sweden.

His Highness was evidently much agitated, he nevertheless preserved great calmness of manner, he expressed a due sense of the distinction shewn him in our mission and complaining of the falsehoods propagated by Sweden, protested against his having any other object in view than the happiness of Norway, but saying it would be the certain sacrifice of that happiness, if the Norwegians were to be placed under the Swedish Government, of which they had the most deeprooted hatred. We urged the danger of his losing the throne of Denmark, the displeasure of the King His Master and the certain cooperation with Sweden of the Allied Powers which would bring on the utter ruin of this country, if they persevered; to all this he only replied that he had taken the oath of fidelity to the Constitution of Norway, that the Allied Powers, who had contended so successfully in the cause of freedom and independence, could not wish to impose a yoke upon an unoffending people. As to Denmark he said the King had only to do one thing, and he would never see him more; he knew, he could deprive him of his rights to the throne, but he could do nothing further, and his honor and the happiness of Norway were every thing to him: then pointing to the picture of his son who is in Denmark and of whom he is said to be passionately fond, he said we might judge by the sacrifice he had made in separating from him, how little he put his own feelings in the balance against the interests of his country: finally he asserted that he could receive no propositions but to lay them before the Diet, which he offered to summon immediately, provided an armistice were agreed to. This was a proposition that we expected he would make, as we supposed he would wish to gain time, which at the present moment is of most critical importance both in a military and a political point of view, we therefore were prepared for it and offered to procure an armistice, provided he would consent to deliver up to Sweden the three frontier fortresses as a guarantee, without which it would be unreasonable to

expect of the Swedes that they should forego the advantages of their present state of preparation and lose the only time of the year fit for carrying on war in these latitudes.

The proposal of admitting Swedish garrisons into the Norwegian fortresses was received as inadmissible by Prince Christian: he said that to grant such a demand would excite a spirit of anarchy through the country, that he should lose the confidence of the people, without which he was nothing, if he agreed to it, and that they would rather undergo any misery than submit to it. The conversation continued for near an hour upon this single point, we using every kind of argument, of menace or persuasion to engage him to cede and His Highness urging the difficulties of his situation, his oath and his honor and the necessity of his consulting the Diet. In the course of the conversation he observed he thought our Governments were misinformed of the state of things here and might suppose there was a Swedish party in the country or that he was only the head of a party and was to be intimidated, but he assured us they were in an error and told us, we might take any steps we pleased, to ascertain the real feelings of the people. We replied that this was not the question, that our Governments had considered Norway but in relation to Denmark, — as a part of that kingdom which was given up to save the remainder, — an indemnity to Sweden which could no where else be found. We represented to him the rashness of his conduct in having assumed the sceptre, and the danger he would bring on the country by his perseverance and finally called upon him to renounce the throne immediately, in conformity with the King of Denmark's orders, or else to consent to the guarantee we asked as a condition of an armistice, and placing the alternative in its most serious and formidable point of view, we threatened to depart in case of refusal within fifteen days.

Prince Christian asked me if the free entry of provisions would be permitted, should the terms be agreed on, and I took upon myself to assent as far as Great Britain was concerned, though I supposed it would depend upon further discussions whether the permission of entry was to be of a limited or an unlimited nature. He then adverted once more the impossibility of his consenting to give up the fortresses to the Swedes, claimed some little time to weigh what we had said and dismissed us.

Throughout the whole of our interview which lasted about an hour and a half and in which he had to endure some language of rather a rough nature, I must do the justice to Prince Christian to say that

he conducted himself with the greatest temper and gave every one of us very favorable impressions as to his personal feelings in the present question: and I am even ready to admit that whatever ambition he may have shewn, it is at least equalled by his wish to do what is best for Norway. He is surrounded, however, by persons who I fear will counterbalance the effect of our representations, and he had, no doubt, concerted with them as to the general nature of his replies which continually ended in the impossibility of his acting without authority from the Diet, the necessity of an armistice and the expression of his determination to give up his life rather than his honor. There was no bombast or affectation in any thing he said, and he frequently appealed to us to ask what any of us would do under the circumstances in which he was placed.

From what I can judge of the sentiments of people here, Prince Christian is almost adored by them; he has a very agreeable countenance, expressive of much mildness and amiability, but of little energy; his character, as I have heard from impartial people, is that of a good and honorable man, but of little information and of rather moderate parts.

In the course of the evening we were sounded as to whether we should consent to be received separately by His Highness, and there being no objection made, General Orloff has been requested to wait upon him this day.

I have the honor to be, with the utmost respect,

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

R^t Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &c.

---

(15) (70)

Christiania July 7th 1814.

My Lord,

I shall have the honor to transmit to Your Lordship my regular dispatches in a few days.

I am not able as yet to say any thing officially about the state of our negotiations here further than that they appear to be in as favorable a situation as could well be expected.

Prince Christian has determined to cede — he agrees to call a Diet for the purpose of delivering up the crown into their hands, and he has proposed an armistice by which his troops will retire behind the Glommen and the fortresses on the frontiers are to be evacuated. He still, however, objects to their being occupied by Swedish troops.

Before the end of next week we trust that not only this point, but the bases of an union between Sweden and Norway will be settled, when it is our intention to proceed to Sweden to endeavor to obtain the consent of the Swedish Government, and when if no contrary directions should arrive from Your Lordships office, Mr. Morier will most probably set out on his return to England to give Your Lordship every information as to the state of Norway.

I ought to observe to Your Lordship that, as one of the conditions of the armistice will be the free entry of provisions into the Norwegian ports, it may be necessary that a discretional authority for raising the blockade by His Majestys ships of the ports of Norway should be lodged somewhere on this side of the water, consequently I venture to suggest that as I shall probably be on my return to Copenhagen at the time, it would be expedient if His Majestys Minister at Stockholm would be empowered to issue such orders to the commanders of His Majesty's ships, either in regard to any particular ports or to the whole coast, as soon as the Court of Sweden shall have signified their acceptation of the disposals of Prince Christian.

I have the honor to be, with the utmost respect,

My Lord,
Your most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

Rt Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &c.

(16) *No. 13.* (71)

Christiania July 12. 1814.

My Lord,

His Majesty's brig of war Censor which took to England Mr. Moriers dispatches has returned to the port of Larvig, and her commander has brought the intelligence, that the three deputies of the Norwegian Diet who were on their way to London, were on the 29th ult. on an application to Captain McKenzie of H. M. S. Venus received by him and forwarded to Leith on board one of His Majesty's vessels.

This circumstance has created a considerable sensation here, as also the accounts which have been transmitted by the Censor in private letters of the great enthusiasm said to prevail in England in favor of the Norwegians, and still more the number of vessels loaded with corn being permitted to enter the ports of this country almost under the very guns of His Majesty's ships. I yesterday received positive information that a ship carrying 4000 barrels of flour had within these few days been seen to enter the port of Christiansand, unmolested by a British cruizer which lay before the harbour.

It is necessary to have been in Norway, to have heard the language used by the Norwegians in speaking of England and to have seen, how ready they are to make an English province of their country, to be able to judge of the effect which these circumstances produce here. I immediately, however, used every means to counteract the bad consequences which might ensue thereby to our negotiation, und this I was fortunately enabled to do in the most satisfactory manner by Your Lordships letter to Mr. Morier of the 28th ult. which he received on the 10th instant and which I communicated to Prince Christian and to several persons about his court, in order that they might spread the information of its being the intention of His Majesty's Government not only not to allow the deputies to proceed to London but to oblige them to return forthwith.

I have the honor to inclose to Your Lordship the copy of a letter which His Highness wrote to me in returning the dispatch.

He alludes therein, as I imagine, to the occupation in which he is engaged almost alone, of preparing the basis of the proposed union between Norway and Sweden, and it must be received as a proof of his sincerity in the intention of resigning the crown, that he has undertaken that task.

I do not make any report to Your Lordship of the state of this kingdom as to its resources, or of the character and politics of persons

holding the chief situations in it, as Mr. Morier, who will take charge of these dispatches, having been here a longer period, will be able to give You much better information on these points; as far as I can judge, however, of the situation of the country in general, should recourse be had to arms, there is but little chance of the Swedes being able to penetrate far into the interior, though my colleagues who are all military men are of opinion that they may easily make themselves masters as far as Christiania or Drammen, as between this latter place and the frontiers there is level country sufficient for the movements of an army of 30,000 men. But beyond this the defiles and passes are capable of being defended by a very small number of men. If the blockade nevertheless be rigorously enforced it is probable, that they may be ultimately obliged to submit, for though I have not been able to trace up to any authentic source the reports which I heard of persons having absolutely died of hunger, I yet have heard sufficient to prove to me that very considerable distress has been experienced among the peasantry in many places: which one has only to cast ones eyes on the straps of planks which are piled up in the different seaport towns along the road to judge of the effect produced by the blockade on their export commerce.

In fact, it may be said that the assistance which England may give to the Swedes in this respect is the only real aid they will receive, for as to the continuance of the Russian army in Holstein, it is of no more use now to Sweden by remaining there than if it was in Siberia, and it is notorious that the Swedish Government is by no means inclined to march any part of them through Sweden. As to the Prussian corps said to be at the orders of Prince Christian (sic), we know not where they are nor who commands them, and I do not imagine that there is much likelihood of a corps of Austrian troops joining in the expedition, although General Steigentesch assured Prince Christian that there were 10,000 men on their march for the purpose.

I have the honor to be, with the utmost respect,

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

R[t] Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &c.

(17) *No. 14.* (72)

Christiania July 16. 1814.

My Lord,

After several separate interviews between Prince Christian and General Orloff, (who has with great ability acted in a manner as spokesman to the special mission), and after the private audiences which I as well as the Austrian and Prussian envoys have also had of His Highness, I am at length enabled to lay before Your Lordship the result of our proceedings at Christiania, and have the honor to transmit to You the inclosed papers containing

No. 1, a copy of the official note which we addressed to Prince Christian, dated the 7th July 1814.

No. 2, a copy of the answer of Prince Christian, dated the 13th instant (marked A), inclosing a copy of a letter from His Highness to the King of Sweden, which letter contains three inclosures, namely the project of an armistice, — the basis and stipulations for the union of Norway with Sweden, and the constitution which he proposes to lay before the Diet and requires the King of Sweden to consent to.

No. 3, the copy of a note (marked B), from Prince Christian to the Special Envoys, inclosing an additional article to the proposed armistice, agreeing to the entrance of the allied troops into Friederichstadt and Friederichsteen.

No. 4, the copy of a note (marked C), from the Prince Christian to the Special Envoys demanding their guarantee of the basis of the union between Norway and Sweden, in case it shall be accepted by the King of Sweden, as also of the armistice and the raising of the blockade.

No. 5. The answer of the Special Mission dated July 15th on acknowledging the receipt of the abovementioned documents.

Your Lordship will perceive that the Special Mission have not obtained an unqualified promise to abdicate the throne on the part of Prince Christian, nor, with regard to the proposal for an armistice have they succeeded in persuading His Highness to consent to the entry of Swedish troops into the fortresses on the frontiers, — the two main points on which the negociation turned, — and consequently they have declared to Prince Christian, that it must be altogether the effect of generosity and a wish to conciliate in the King of Sweden, if His Swedish Majesty should be willing to accede to the terms proposed. These terms, as You will observe, My Lord, confer great advantages on

Norway, while those offered to Sweden are by no means equal. Prince Christian consents to summon a Diet into whose hands he will abdicate the Crown and before which he will lay a representation of the critical state of the Kingdom and the dangers which threaten it unless it becomes united with Sweden, and he promises to employ all his credit to effect the union, but if the Diet should determine to persevere and to face every danger, he plainly declares that he will not separate his fate from theirs. He will not even summon a Diet, however, unless an armistice shall be previously settled and the bases and stipulations for the union which he means to propose shall be agreed by Sweden and guaranteed by the four Allied Powers whose ministers are here. With regard to the armistice, he demands the complete raising of the blockade of Norway, as a principal condition, an he on his part will agree to the evacuation of Frederichsteen and Frederichstadt with a space of ground, which shall remain neutral for about twenty one English miles round, or if the Swedes are not satisfied with this, as a great concession, he will consent to the occupation of these fortresses by the troops of the Allied Powers, as also to the complete evacuation of the country by the Norwegian troops as far as the Glommen, — the intervening space to remain neutral, — and he will withdraw the flotilla from its position near the Hvaloer Islands to the Bay of Christiania and to Frederichsvärn, the Islands of Hvaloer also to remain neutral.

It is unnecessary to point out the obvious objections, which may be made by the Swedes to the propositions of Prince Christian, something nevertheless will have been gained in the stipulation for admitting the allied troops into two fortresses, and in the promise of Prince Christian, expressed both in his letter to us and in that to the King of Sweden, to abdicate, although qualified as it is.

My colleagues, the Russian and Prussian Envoys, are satisfied that, considering all the circumstances of the case, it would have been unreasonable to expect more. For my part, I think it possible that if we had threatened to depart immediately unless we obtained a promise of unconditional abdication on the part of His Highness, we should have succeeded, for he was evidently much intimidated and alarmed for the first two or three days after our arrival, and only asked us to point out any honorable means of retreat from his engagements: had we, however, failed in the experiment, we might have been accused of hasty conduct in quitting Christiania so precipitately, and we had to consider not only the best method of compassing Prince Christians resignation, but likewise of reconciling the people of Norway to the proposed change of government.

We came very early to the decision that it was impossible to expect of Prince Christian that he should secretly put himself in a boat and leave the country as he had come to it, his personal honor, the engagements he had entered into and the dignity to which he is called by his birth forbid his doing so, while we saw that from the influence which he possesses over the people and from his reputation for good faith, if he could be brought to work with us in effecting the union between the two kingdoms, our task would be much more easy. For it would be difficult to describe the degree of exasperation which prevails here against Sweden, fomented as it has been by the ill advized measures of the latter power, and one must be blind to suppose that the resignation of the Prince would have at once produced among them a readiness to receive with open arms the Swedish troops.

Founded upon this consideration has been the course of conduct (sic) which we have pursued, we acknowledged the necessity of a Diet being summoned to enable the Prince to resign his Crown into the same hands from which he had received it, and to address the nation through the medium of its representatives, while we agreed to his proposition of an armistice as a necessary preliminary step to its convocation. We have made it understood, however, that in doing so we have acted on our own responsability and that with respect to the terms of the armistice and the basis of union, and stipulations, as well as the changes in the present constitution to be adopted to the new relations of the country, it remains with the Swedish Government to decide if they can agree to them. They have now, as it appears only the alternative of consenting to place the most entire confidence in the sincerity of Prince Christian or of commencing without loss of time the operations of the campaign. In case of the former course being pursued and of its being necessary to raise the blockade, I venture to suggest to Your Lordship again the expediency of Mr. Thorntons being furnished with the necessary instructions for the commanders of His Majesty's ships on its being notified by the Swedish Government that they accept the terms of the armistice proposed.

I have the honor to be, with the utmost respect,

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

P. S. The copy of the constitution which forms one of the inclosures in Prince Christians letter to the King of Sweden is put under a separate cover.

A. J. F.

The Rt Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &c.

---

(18) *No. 15.* **(73)**

Christiania July 18. 1814.

My Lord,

Mr. Morier left this place on the 16th instant to proceed to embark at Laurvig in His Majestys brig Censor in which he will cross the Gulph of Christiania to Strömstadt or Gothemburgh, as the wind shall permit, in order to take to Your Lordship the result of the interview which we expect to have with the Crown Prince at Uddewalla. We also yesterday took leave of Prince Christian, having each of us a separate audience for the purpose. He sounded me very much as to whether there was any chance of support for him to be expected from Great Britain; he asked my opinion of the probable duration of peace in Europe and of the chances of war arising out of the Congress to be held at Vienna and seemed anxious to suppose a state of things, when it would be our interest to protect the independence of this country, to ensure which he said it was only necessary, that Norway should be on friendly terms with Great Britain. I answered him in a manner, I hope, to put an end to all such illusions, and I was sorry to find that he indulged in them, for it weakened a little the confidence I had begun to entertain in his sincerity. He has, however, done some things lately which had given a more favorable opinion of his good faith. He altered the 1st article of the bases and stipulations, as Your Lordship will perceive, in a very material point which might have led to endless pretensions on the part of the Diet, and he has also changed an article in the proposed constitution whereby the King was to be deprived of the power of displacing the Viceroy at his own discretion: — and, which is of great importance, he has consented to write to the Crown Prince and to have an interview with him as soon as the truce shall be concluded, as also to allow the residence here of two Swedish Commissaries during the sitting of the Diet. These concessions were obtained from him not

without some difficulty, particularly the first and last, by the special Mission.

I consider the last point as very material because I think it will tend very much to produce a better understanding between the two countries, and I expressed my satisfaction of it to His Highness who observed that it would depend altogether what kind of men were selected for the mission whether it would prove advantageous. He then said that he wished the Allied Powers would each send a commissioner to the Diet also, particularly Great Britain and requested of me to convey this his wish to His Royal Highness the Prince Regent to whose protection he repeatedly desired to recommend this country. He also dwelt at some length upon the melancholy situation of Denmark and hoped that we would interfere in Her favor to get the Russian troops removed from Holstein, as he said we must now have perceived that the Court of Denmark had really had no influence in any of the late transactions in Norway. I expressed to him that it was by no means the wish of the Prince Regent that Denmark should be oppressed and that in all probability we should soon hear of the Russian troops having left Holstein: but that he must allow that the late transactions in Norway had been of a nature to throw suspicion upon the conduct of the Danish Cabinet.

I have now the honor to transmit inclosed a copy of Prince Christians answer to the letter of His Danish Majesty with which we were charged, and as the Special Mission has agreed to the necessity of a diet being summoned and of an armistice it will of course be our duty to support with all our influence the claims therein put forth in favor of His Highness and of those Danish officers, who have been threatened with being outlawed in case they did not leave Norway within 15 days after our arrival.

I am but this moment put in possession of His Highness' letter to the Crown Prince of which a copy is inclosed, I can only add that it has received the unqualified approbation of the Special Mission, and that we are more and more induced to think, that with such proofs of earnestness, as this Prince has lately shewn to act up to his declarations made to us, we have a very fair chance of succeeding in bringing about the union between the two kingdoms amicably.

We intend to set out this day for the frontiers, where I understand the Crown Prince is taking very active measures to open the campaign without delay. I inclose a copy of a letter which the Baron de Martens wrote to Marshall Essen in the name of the Special Mission

on transmitting to him for the information of the Prince Royal a copy of our first note to Prince Christian. We have not expressed ourselves therein as at all satisfied with the state of the negotiation; nevertheless Baron de Martens, who is well acquainted with His Royal Highness, is disposed to think that he will not be disinclined to close with the proposals of Prince Christian, and it is said that the Swedish army in general would be well pleased with having a fair pretext from escaping from the kind of warfare which awaits them among the rocks of Norway.

I have the honor to be, with the utmost respect,

My Lord,
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

The R^t Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &c.

---

(19) *No. 16.* **(74)**

Uddevalla July 21. 1814.

My Lord,

We have not found the Crown Prince here as we expected, therefore I shall now send off my dispatches up to this day's date, as I hear Mr. Morier is arrived at Gothemburgh: and I shall detain His Majestys packet-boat to give Your Lordship the result of our interview with the Prince Royal.

His Royal Highness had begun to be impatient at our stay in Norway and Count Essen sent his son with a letter in answer to that from Baron de Martens which met us on the road, and in which speaking of Prince Christian as a rebel, he announced that the Prince Royal would immediately commence his military operations and seriously speaks of the probability of a Russian army being on its march upon Drontheim from Archangel, while a body of Russian troops were actually, as he says, taking possession of the Danish Peninsula.

It did not require much reflexion to pronounce the supposed probable march from Archangel to be a mere Gasconnade, and as I had just received letters from Elsinore which were silent as to the seizure of

Jutland, this piece of intelligence we supposed to be as unfounded as the other. In fact the letter must have been written to be shewn in Christiania there to make effect. It has, however, occasioned an answer from the special Mission to Count Essen, in which we have expressed our astonishment at the announced invasion of Denmark, and another from General Orloff in which he expresses his hopes of the account not being true. We had at the same time expressed our wish that we might meet His Royal Highness near the frontiers, as if the armistice and other proposals are accepted, in less than eight days every paper might be signed and the interview take place between the two princes.

The Prince Royal has gone to Gothemburgh, but we now hear that he will come back to this place immediately.

The King and Queen being expected, however, at this place for the benefit of the baths, on the 23[d] instant, we shall probably be obliged to remove to some other town.

Several thousand troops are now daily passing through here towards the frontiers, the greater part of the artillery is arrived, and in Strömstadt are four sail of the line, some frigates and 80 gun boats.

I have the honor to be with the utmost respect

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

R[t] Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &c.

---

(20) (75)

Uddevalla July 22. 1814.

My dear Sir,

I wrote a line to thank You for Your letter of the 28 June — & should be much obliged to You if You would write a line now & then just to say up to what date You have heard from me.

Prince Christian is, I believe, sincere, in his intention to use all possible arguments to get the Diet to consent to the union with Sweden; I really believe he wishes to get out of the scrape: he does not understand war & has nobody about him that does. Gen. Staffeld & Gen. Schmettau are mere old women and the country would soon be overrun

to Drammen. As to the Crown Prince he will probably be glad to meet the propositions half way — his officers do not relish much the tirailleurs of Norway & such a country of defiles as it is. Besides any reverse might shake him in this country. As far as I can discover, he is popular in the army, but there are some grandees, who do not much like him & I rather think Essen is one of them.

In the union between Norway & Sweden, should it take place, it will be very desirable to allow the countries to be as independent of each other as possible — & to prevent any germ of dispute which might authorize the interference of Russia hereafter in the internal affairs of both kingdoms. Gen. Orloff wished to have yet Prince Christian to insert an article in the constitution by which Sweden could never have called on Norway to furnish troops in any case to Sweden. — Prince Christian, however, saw how unreasonable this would be and readily consented to provide on the contrary for a quota to be furnished in case of invasion of the Peninsula. I have no reason to think that Gen. Orloff has any instructions differing from those of myself & my other colleagues; but if the Emperor Alexander was not on the throne, I should very much fear the views which Russia might entertain respecting the North of Europe. I hope to be able to go back now in a few days. We have the armistice settled & the other stipulations & to manage an interview between the two princes. This I suppose will be only the affair of eight or nine days. In the mean time I beg of You to write to me still to Gothemburgh.

Dont think it so easy to form or induce a happy issue to our negotiations — the most difficult thing is to make the Norwegians believe that we are serious — & to let the Swedes at the same time fear that we are not so — one word from me would have turned into air every thing said by my three colleagues at Christiania — & without that one word the conduct of H. M. cruizers was near producing the same effect. M. de Rosencrantz, one of the counsellors of state said to me — Plutôt Russe que Suédois, de devenir Anglois ne souffrirait aucune difficulté.

believe me etc.

Aug. J. Foster.

E. Cooke Esq.

(21) *No. 17.* (76)

Uddewalla July 25th 1814.

My Lord,

The Prince Royal left Gothemburgh as soon as he heard, that the Special Mission was on their return from Norway, and arrived at Uddewalla late in the evening of the 22nd instant, when it was immediately intimated to us that He would receive us that night or next morning, and not wishing to lose any time we directly waited on him although it was near midnight.

To save unnecessary delay we had forwarded to His Royal Highness the letters addressed to Him and to the King of Sweden with their inclosures, and in a note, dated the 22d inst., we dressed up a report of our proceedings, of which I have the honor to transmit a copy, inclosing in it such further documents in our possession as might serve to give him complete information of the situation of affairs.

His Royal Highness on receiving us expressed His sense of the zeal with which we had acted in behalf of Sweden and thanked us for the efforts we had made to effect a conciliatory arrangement, but I am sorry to inform Your Lordship that He at the same time expressed the most entire dissatisfaction at the proposals of which we had consented to be the bearers, and no arguments that we could make use of were of the least avail in persuading him either of the sincerity of Prince Christian in his promise of abdication, or that the occupation of the Norwegian fortresses by the troops of the Allies would be in point of fact tantamount to their occupation by Swedish troops. He spoke of the character of Prince Christian, as he said, he had heard it described, in the most degrading terms, attributing to him every degree of dissimulation and falsehood and affirming his sole object to be to gain time to provision Norway when the winter would render the preparations of Sweden useless, the Diet might with safety deny their consent to the departure of His Highness, and the delay afford opportunity for the chance of sowing divisions among the Allied Powers. As to the proposal respecting the fortresses, he observed that there were no troops of the Allied Powers at hand to take possession of them and if there were, the conditions annexed to the proposal shewed how uncertain a tenure they would have, while there was no stipulation that engaged for their being delivered into the hands of the Swedes, should a rupture of the armistice take place.

It would be tiresome to Your Lordship, if I won to state the arguments we made use of during two interviews we had with His Royal

Highness in order to engage Him to see the character of Prince Christian and the terms we brought in a more favorable light. For my part I confess I never was very sanguine as to the possibility of their being regarded in an advantageous point of view by the Swedes, and my only hopes of success was (sic) from thinking that from the very disagreeable nature of the approaching war, Sweden might have been glad of any pretext to withdraw from the situation in which She was placed. Therefore in conjunction with my colleagues, I urged every argument which the most earnest zeal could suggest to recommend their being accepted, but in vain. The King of Sweden would not receive Prince Christians letter as Your Lordship will perceive by the postscript to a note from Count Engeström, of which I have the honor to inclose a copy and which contains His Swedish Majestys decision. I also inclose a copy of the Prince Royals answer to our communication of the 22. inst.

It has been some satisfaction, My Lord, to the Special Envoys to find that while they gave no encouragement to Prince Christian to hope his offers would be received, in passing the limits of their instructions in the proposals made by their note of the 7th July to His Highness, they have met with the entire approbation of the Prince Royal and of His Swedish Majesty who has consented to abide by the tenour of those proposals and has even agreed to go beyond them in a fresh appeal which we are about to make to Prince Christian.

To explain these circumstances to Your Lordship I must state that it appeared to me, Prince Christian was not sufficiently aware of the peril of his situation at the time we left Christiania, and that if a representation were to be made to him of the apparently irresistible force about to be poured into Norway, which we now had had an opportunity of witnessing, as also an official statement of the consent of Sweden to the terms of armistice proposed in our note of the 7th and now accepted by this cabinet, as well as the very favorable basis of union offered, we might induce His Highness to change His determination: at least I thought it desirable to try once more what could be done for the Prince Royals consent in an interview I expressly asked for that effect. I also obtained the consent of my colleagues and instead of writing, on the reception of Count Engeströms note of the 24th inst: to ask for our passports as we had intended, we sent the note of which a copy is inclosed: though at the same time we so far considered our mission at an end that we wrote a note of which a copy is also inclosed to Prince Christian, wherein we announced the rejection by the Swedes of his propositions sent by us, and declared the intention of the Allied

Powers to unite their forces with Sweden agreeably to their promise for procuring the reduction of Norway.

This note was sent off immediately by a messenger, to His Highness together with a letter of the Prince Royal, which accompanied it in answer to that we took charge of from Prince Christian, but of which I have not as yet obtained a copy. In the mean time in an audience we obtained of His Royal Highness the before mentioned favorable terms were dictated by him and afterwards sent to us in a letter from Count Engeström, of which I transmit a copy.

We are now about to proceed to Fredericshall where Prince Christian is, as we hear, at present, and I shall have the honor to inform Your Lordship of the result of our interview when I return.

I have to add, that the Prince Royal has already given orders to attack the Norwegian flotilla and this may perhaps have a favorable effect on the negotiation.

I have the honor to be, with the utmost respect,

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

The R[t] Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &c.

---

(22) *Private & secret.* (77)

Uddewalla July 26. 1814.

My Lord,

Things are in such a state that I cannot as yet give Your Lordship any certain idea of what will be the result of our negotiations. — I can only say that the day before yesterday we were determined to depart for Copenhagen: some of my colleagues being out of humor & rather irritated at not having succeeded: the Crown Prince having rejected all the propositions of which we were bearers from Prince Christian as being hollow & calculated only to gain time — we are now, however, again about to set out for Norway to renew our efforts with Prince Christian.

The serious & comparatively immense preparations of this country and the lurking idea which I still had that Prince Christian had never

been sufficiently imbued with an idea of the danger of his position since the first day we spoke to him, induced me to propose this second appeal in an interview which I asked of the Prince Royal for the purpose, & having after some little difficulty obtained his consent & that of my colleagues, it is settled that we set out this night.

We have the advantage this time of proceeding with power to offer a fixed basis of union which the Crown Prince has himself proposed & which will grant even more than we had offered in our note of the 7th July.

Prince Christian is reported to be at Fredericshall so that in a couple of days we shall probably know his decision & I shall be able to send Your Lordship my dispatches for which I have detained H. M. brig Censor.

I have the honor to be
My dear Lord etc.
Aug. J. Foster.

P. S. The Prince Royal has directed the Russian army in Holstein to march up the Danish Peninsula in pretext of having to employ some of them in Norway. I much suspect his designs on Denmark & have in conjunction with General Steigentesch endeavored to make him feel that any attempt against Denmark would not be looked upon with indifference. He has however, ultimated to me that should Sweden not obtain Norway, there will certainly be a partition of Denmark. It is possible however that his say so may be a mere *ruse de guerre.*

Rt Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &c.

(**23**) (**78**)

Uddewalla July 26. 1814.

My Lord,

I take my chance of this letter being still in time. I had no sooner closed & sent off my private letter of this days date than I was informed that the order was actually issued for attacking the Norwegian flotilla. The war may therefore be considered as having actively commenced. Nevertheless we shall set out for Frederickshall this night & to morrow night I hope again to see Prince Christian & to bring him to reason

while there is yet time to retreat. The Crown Prince, I really believe, wishes to avoid continuing hostilities & has authorized us to offer very fair terms.

I am etc.

Rt. Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &c.

Aug. J. Foster.

(**24**) *No. 18.* (**79**)

Uddewalla July 30th 1814.

My Lord,

We did not find Prince Christian at Fredericshall on the 26th inst: as we had expected. He was at Moss, a town about halfway between Christiania and the frontiers where we proceeded on the following day. We were met on the road by a courier who brought us his answer to our note of the 25th. I have the honor to inclose a copy of it.

I am sorry to inform You, My Lord, that our second journey into Norway has been as unprofitable as the first. We had an interview of two hours with Prince Christian and at the close of it I demanded a particular audience of His Highness, because I thought that the last time I saw him, he still retained hopes that in some way or another England would give him support; I therefore endeavored to eradicate this idea from his mind and I flatter myself that I succeeded. He was very much agitated and seemed to feel the disconsolate situation in which he had placed himself, but still he kept to his original proposals: He would neither consent to abdicate altogether independently of the Diet, nor would he agree to the introduction of Swedish troops into the fortresses, thinking both to be incompatible with his honor and the oath he had taken to the nation, which he incessantly opposed to every argument.

I endeavored to induce him to listen to a plan I had formed for getting some of the commercial cities to petition him to resign as an act of generosity towards them, and having spoken to some of the merchants of Fredericshall on the subject, I was not without hopes of inducing that city to set the example as being the most exposed. His Highness, however, was not inclined to enter into this idea as he said he could not consent to call the view of the commercial part of the inhabitants the voice of the people. I then tried to turn his attention to Denmark, to the hopes conceived of him in that country as heir of the throne and to the duties he had to perform there, conjuring him

not to suffer his resistance to be longer a pretext for oppressing the unhappy people of that country, — but he said it relied on the other nations not suffering Denmark to be longer oppressed, and as to himself he was ready to sacrifice the Crown of Denmark when he accepted that of Norway: that he was determined to merit the confidence placed in him by the Norwegians to the very last, when if forced to quit the kingdom he should find some corner in England or on the continent to which he might retire. During the course of the conversation he accused the Crown Prince of carrying on a system of intrigues which would plunge the North in blood again and make us all regret the support we now gave him, maintaining that his great object was the partition of Denmark.

We only staid (sic) at Moss a few hours and reached Strömstadt again yesterday morning. Nothing can exceed the contrast presented by both sides of the Svinesund. On the Swedish side all is activity, there are 50,000 men in separate corps moving in every direction, while on the opposite shore and about the person of the Prince himself there appears a languor that is surprizing when one considers the great object that is at stake. I find however, that the Swedes are in no small dread of the rocky passes in the interior, and I make no doubt if Prince Christian continue as resolute as he now is he may give them employment for several years.

When we reached Strömstadt the Crown Prince was just going out to meet His Swedish Majesty who has determined, much against the wish of His Ministers, to go on board one of the ships of war in ordre once more though in such a debilitated state of health to encourage His fleet by His presence.

I had a separate interview with His Royal Highness when he inquired into the success of our fresh effort at conciliation which he had predicted would fail — and afterwards we were all admitted for half an hour when he took leave of us very graciously. His language, however, was exceedingly violent, and I might venture to say, indiscreet, in regard to the Court of Denmark which he again accused of having given recent orders to Prince Christian to resist and which he threatened with his vengeance. From Strömstadt we came to Uddewalla this day where I have had the honor to dine with Her Swedish Majesty who has remained here, and meeting with Count Engeström I took an opportunity of speaking with him respecting the alarming language of the Prince Royal relative to Denmark, when he was at considerable pains to do away the effect of it, attributing it to the usual vivacity of

the Prince Royal or else to his eagerness to engage us by every consideration to give our aid freely towards subduing Norway.

Count d'Engeström spoke to me very frankly about the affairs of Europe and wished very much to connect Sweden as strictly as possible with England. He says Your Lordship is the only person in Europe who if the affairs of Europe are to be regulated without bloodshed can effect it, and that if You please their Minister shall be one of those most firm in acting with You.

I have the honor to be with the utmost respect,

My Lord,
Your Lordship's
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

P. S. I have the honor to inclose copies of the notes we wrote yesterday to the Prince Royal and to Count d'Engeström which terminate the correspondence relative to Norway.

The Norwegian flotilla escaped into Fredericstadt on the 28th inst: The Swedish force was far superior in number, but prevented by currents from acting as admiral Puke intended — a Swedish force has taken the position of Hvaloer and landed in Krageroe opposite Fredericstadt, while Count Essen turns the fortress of Fredericksteen by passing the Idde Fjord — the Crown Prince will lead the center.

A. J. F.

The Rt Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &c.

---

(25) *No. 19.* **(80)**

Uddewalla July 30. 1814.

My Lord,

I mentioned in my preceeding dispatch that the Prince Royal had an alarming language relative to Denmark, it was so very strong that I think it my duty to make it the subject of a separate dispatch.

By the inclosed copy of a letter from Count Essen in answer to that of Baron de Martens which I transmitted in my No. 15, Your Lordship will perceive that to alarm us with threatening to attack Denmark is considered as a good means towards procuring our earnest exertions in the cause respecting Norway. Therefore this consideration may take a good deal from the serious appearance of the Prince Royals

threats. But His Royal Highness before we set out on our second journey to Norway told me in plain terms that unless Norway were obtained by Sweden, Denmark would be partitioned. — And since our return he yesterday said in the presence of the four envoys that it was the King of Denmark who had recently sent orders to Prince Christian to make a determined resistance, and that he knew it from a lady of honor at the Court of Copenhagen, and if any troops were to be collected in Zealand he would consider it as an hostile intention in the Court of Denmark and march 40,000 men there and when once there nobody should get him out of the island. At another moment he told us that Count Gustaf Löwenhielm, who had lately passed through Denmark on his way to the Emperor Alexander, had asked of the Court of Copenhagen permission for the army of Bennigsen to pass up the Danish Peninsula to Aalborg. The Danish Cabinet were electrified but said they could not grant the request, but at the desire of Emperor Alexander. It is also said that after this the Danes began to make some preparations of defence. These preparations therefore may furnish the desired pretext, if really the Prince Royal only wants one to attack them. — I confess, My Lord, I know not what to make of these threats of the Prince Royal; He has now certainly a very fine army with much more artillery than is necessary for Norway and ships enough to transport nearly the whole, if necessary, at once down the Cattegat. The Swedish Minister, however, holds a different language in regard to Denmark, and it is necessary to be better acquainted with the Prince Royal to judge what degree of attention is due to his expressions. General de Steigentesch and the Baron de Martens were much surprized, and General Steigentesch too is a great supporter of the Crown Prince as necessary to the equilibrium in the North from his talents & great activity.

I should now mention to Your Lordship the Prince Royals complaints as having received less amount of subsidy after the retreat of the troops than Prussia had obtained. He says Your Lordship agreed to his having 3 months subsidy, but April was counted although the troops had begun their march nearly the very last day of April — and he requests to be paid up to the end of July or even of August in consideration of the greater distance at which their troops live than the Prussians do. I suppose however, Mr. Thornton will [have] had H. R. H. the Prince Regents instructions on these matters and only mention them in compliance with the wish of the Prince Royal.

To morrow I set out for Copenhagen where I expect to arrive on the 4th or 5th August. My colleagues left this [place] to day. As they

appear agreed as to the conduct of Denmark it is my intention to deliver my credentials soon after my return.

I have the honor to be, with the utmost respect

My Lord,
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

P. S. As I have inclosed Count Essen's letter in this dispatch I inclose also Baron de Martens' and General Orloffs answer in which they express their surprize at receiving the intelligence about Denmark.

A. J. F.

The Rt. Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &c.

---

(26) *No. 20.* (81)

Copenhagen August 11th 1814.

My Lord

My colleagues returned to this capital on the 5th and I reached it on the 7th instant.

I found the Danish Minister had been already apprized by the other commissioners of the intimation I had given to the Prince Royal, that in case they were agreed upon the sincerity of Denmark in her late conduct in regard to the cession of Norway, I for my part should not feel authorized to delay any longer delivering my letters of credence.

There was one point, however, which still remained to be settled. The Prince Royal had expressed his hope that we should press the King of Denmark to execute the threat contained in His letter to Prince Christian of appointing a special commission for the purpose of bringing His Highness to trial as a rebel to the orders of His King: but in the instructions of the Russian envoy it was expressly stated in reference to the representations of Sweden, that the Emperor thought it inconsistent with His dignity to explain Himself upon this subject, and as the Austrian Minister also was of opinion that it was a matter upon which he could not press for any decision, we agreed that it would be necessary to leave it for the determination of our respective courts.

It remained now therefore for me to decide, whether, this point being still unsettled, I ought to wait for the orders of the Prince Regent

or whether it would be more consistent with my instructions to take at once the step of completing the re-establishment of the ancient diplomatic relations between the two countries. Monsieur de Rosencrantz and the whole Danish Cabinet attached the greatest importance to my taking this step and with good reason, as it places them at once on a vantage ground, from which they may demand a similar recognition from the Russian and Prussian Ministers, the removal of the Russian troops, and hasten the period of the restoration of their islands and colonies. I, for my part, had to reflect that Great Britain would thereby have the gracious appearance of being the first power to pardon the past errors of the Danish Cabinet and to afford protection to the most distressed country at present in Europe; which it might not be indifferent to us to be enabled in consequence, if necessary, to urge the removal of the army of General Bennigsen which can at present have no pretext for remaining any longer in Holstein.

I venture to hope, My Lord, that I shall appear to His Royal Highness to have acted in conformity with these instructions in yielding to the wishes of the Danish Cabinet. — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

We have each of us had an audience of the King of Denmark on our return from Norway, as I told M. de Rosencrantz, who wished me at once to present my letters of credence, that I thought it was more regular to be presented on my return as one of the commissioners.

In justice to His Danish Majesty with whom I had a conversation of near an hour I should say that he seemed very sincerely to regret the conduct of Prince Christian and to deplore the ruin, which he was bringing upon the inhabitants of Norway.

Your Lordship will already have heard that Fredericstadt has surrendered: when the fortress of Fredericshall shall be taken, I think it very probable that Prince Christian will capitulate.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

I have the honor to be, with the utmost respect,

My Lord,
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

The Rt Honble
Viscount Castlereagh K. G.
&c &c &c.

---

(27) *No. 21.* (82)

Copenhagen August 11th 1814.

My Lord,

I have had the satisfaction of perceiving that less alarm prevails here with respect to the views of the Swedish Cabinet than I had expected to find. The statement of the Russian troops having already occupied the Danish Peninsula seems to have been wholly devoid of foundation and with respect to the demand of which we understood from the Crown Prince that Count Löwenhielm was the bearer relative to the passage of those troops to Aalborg, it appears that it was Baron Tawast who made the application and that only verbally and as it were with a view to sound this Government on the subject.

M. de Rosencrantz answered him evasively, saying that he had had no communication on the subject from Count Bennigsen from whom he maintained that the application should come, and that besides as there were no boats ready on the Jutland coast to embark the troops for Norway he could not conceive what necessity there was for making the demand.

I have since been confidentially informed that Count Löwenhielm spoke to Count Bennigsen on the subject in passing through his headqvarters on his way to meet the Emperor Alexander and wished to have engaged him to advance a part of his army into Schleswig, but General Bennigsen evaded giving any direct reply and has since proceeded to Hannover upon some pretext in order to avoid any further sollicitations on that subject. Count Löwenhielm, meanwhile, has been to Frankfurt on the Oder where he expected to find, and was to have had an audience of the Emperor of Russia and where the Emperor did actually proceed, but disappointed the Count and several other ministers who had gone there in the same view, His Imperial Majesty having been asleep in His carriage, which only remained the time necessary for changing horses.

I have also heard in confidence from the Danish Minister that General Bennigsen has let it be understood, he should certainly not march without receiving fresh orders from his sovereign, and has insinuated that the Russian army was in Holstein for other views than were relative to Norway and would probably not stir until a general settlement of Germany shall have been arranged at the approaching Congress.

Bennigsens army has been lately increased, he had demanded leave, as I hear from good authority, and was refused permission, to send

away 22 batallions of Russian militia, which being composed for the greater part of elderly men were anxious to return to their homes, and he has received reinforcements from Hannover of about 7000 men. His army is said to consist of near 54,000, a force much greater certainly than could ever have been in any case necessary for the assistance of Sweden, while the Russian Government are at less expense in maintaining it in Holstein, than they would be at under any other arrangement, the Danes paying one third of their expenses, which third M. de Rosencrantz tells me that he estimates at about 100,000 per quarter and which with the injury committed by the troops is a tremendous charge upon the resources of the kingdom, exhausted as they have been by the deplorable manner in which the finances have been administered.

It appears to me, My Lord, a matter of urgent necessity that these troops should be removed, unless it is intended that Denmark should be partitioned; for the subjugation of Norway they are nearly useless as the Swedes will certainly for their own sakes never employ them in any numbers, and already as I have had the honor to inform You, the people of Holstein, perhaps erected by the misery they endure, have made one application to His Danish Majesty to be allowed to live under the new Germanic constitution which they suppose on the eve of being formed. As to the language of the Prince Royal of Sweden there is great difficulty in separating what is said by His Royal Highness for the purpose of producing effect from what is real intention on his part; but when he declared to me, that if he were to be obliged to obtain Norway by force of arms, Denmark should suffer, I am inclined to think that he had in view some project for the partition of this kingdom. I had not as yet stated to Your Lordship, that when I told the Prince Royal I thought Austria would not permit such a partition to take place, he replied that the Austrian Government would be unable to interpose with any chance of success.

In my replies to the Prince Royal I took care to throw out hints of the jealousies which the suspicion of such intentions on his part would occasion, particularly in case Zealand were to be menaced, and I told him frankly that I should probably have to deliver my letters of credence to His Danish Majesty on my return to Copenhagen, as I perceived that my colleagues were satisfied with the conduct of the Danish Court, which seemed to have latterly done its utmost to shew its sincerity in fulfilling the stipulations of the Treaty of Kiel. The Prince Royal was struck with this declaration on my part and seemed inclined to charge us with coldness towards him and ingratitude to

Sweden, but I made him sensible of the injustice which he thereby did to the British Government and proved to him, that the blockade of Norway by Great Britain was in fact a more essential service to him than the declarations of all the other Allied Powers or the march of the Russian troops into Denmark, particularly as the Norwegians only wanted the slightest encouragement from England to defend themselves to the uttermost. I flatter myself that he was finally convinced of this and of the sincerity with which we had acted, for he sent his Adjutant General of the navy to me, before I left Strömstadt to express his satisfaction at the part which I had had in the negotiations.

I have the honor to be, with the utmost respect,

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

The R^t Honble
Viscount Castlereagh K. G.
&c &c &c.

---

(28) (83)

Copenhagen August 11. 1814.

My Lord,

The King of Denmark having been pleased to confer upon me in common with my colleagues a mark of His Royal favor in presenting me with the Star and Ribband of the order of Dannebrog, expressing at the same time His hope that His Royal Highness the Prince Regent would be graciously pleased to permit me to wear it, I beg Your Lordship will have the goodness to take the orders of His Royal Highness on the subject and to inform me, whether His Royal Highness will allow me to accept of this token of His Danish Majestys condescence.

I have the honor to be, with the utmost respect

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

The R^t Honble
Viscount Castlereagh K. G.
&c &c &c.

---

(29) *No. 22.* (84)

Copenhagen August 12. 1814.

My Lord,

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

I have also had the honor to receive Your Lordships dispatch No. 3 covering the copy of an order to the Lords Commissioners of the Admiralty for raising the blockade of Norway in case the terms of Prince Christian had been agreed to, and communicating to me that although the Norwegian deputies had obtained leave from the Alien Office to proceed on the road to London, orders had been dispatched to meet them on the road and to send them back to Yarmouth to reimbark. I beg to assert Your Lordship that I have in consequence been enabled to give my colleagues the most satisfactory information on the subject.

Yesterday General Steigentesch left Copenhagen on his return to Vienna and to day General Orloff sets off for Russia through Sweden and Baron Martens for Berlin. I cannot sufficiently praise the good temper and perfect harmony, with which these gentlemen have acted with me during the whole course of our painful and unprofitable negociation.

The only Russian frigate which blockaded Norway in conjunction with the British squadroon is now here. The Captain was but a very short time under Captain Mc Kenzie, when he asked leave to go into port to refit the ship and is now as I understand, on his return to St. Petersburg.

This evening I am to have my audience of His Danish Majesty to the great joy of the whole Court, who express themselves highly delighted at the reestablishment of friendly relations with England.

There is some question of the King of Denmark going to Vienna, but it is doubtful, however, as yet, as it is dangerous for him to leave the capital while the Swedes are in such force, and as, I also perceive, there is a considerable jealousy of Prince Christian who is a great favorite here.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

I have the honor to be, with the utmost respect,

My Lord,

Your Lordships most obedient

humble servant

Aug. J. Foster.

The R^t^ Honble
Viscount Castlereagh
&c &c &c.

(30) *No. 23.* (85)

Copenhagen August 12. 1814.

My Lord,

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

The King of. Denmark hardly suffered me to conclude a short speech which I was making to His Majesty, expressive of the friendly sentiments of His Royal Highness the Prince Regent towards His Danish Majesty, when he assured me of similar sentiments on His part and of His most sincere joy at the restoration of the ancient relations between the two countries and was pleased to add some flattering expressions to me personally. The Queen was equally gracious — She said the Court of Copenhagen had long been a stranger to happiness, but that this was a happy moment, that She felt it to be so, and said that I must observe how great the joy was at the restoration of friendly terms with Great Britain in the countenance of every body at Court and over the whole town. Nothing indeed could be stronger than Her Majestys expressions to this effect, and it was a real satisfaction to me to find on my return home that I had been right in the interpretation of my instructions.

I have the honor to be, with the utmost respect,

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

The R[t] Honble
Viscount Castlereagh K. G.
&c &c &c.

---

(31) *No. 23* [ɔ: *24*]. (86)

Copenhagen August 13. 1814.

My Lord

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

I have presented my credentials at this Court after having drawn a written acknowledgement from my colleagues that they agreed with me in discharging the Court of Denmark from all further responsibility in regard to the cession of Norway.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Matters have so terminated that I cannot conceive that the Swedish Government can have any cause of complaint now against the Danish

Court. The Prince Royal it is true still demands that Prince Christian should be disinherited, but this is a point on which the allied sovereigns have abstained from pronouncing their desires and is therefore one in which we have not ventured to press.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

I have the honor to be, with the utmost respect,

My Lord
Your Lordships
most obedient
humble servant
Aug. J. Foster.

The Rt Honble
Viscount Castlereagh K. G.
&c &c &c.

---

(32) (87)

Copenhagen August 16. 1814.

My dear Sir,

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Prince Christian wants a little *douce violence* to be done to him in order to save his honor & then I think he will capitulate. But previous to an actual invasion of Norway I think all parties seemed agreed that he could not have flinched without exposing himself to disgrace. I was glad to have seen Bernadotte. He has cast the Swedes in a new mould. — I never saw finer troops. — I saw the flour of the Russian, Austrian, French & Prussian armies & I venture to pledge myself the Regiment of Mörner or of Ostrogoths, which is 4000 strong & the Dalecarliens & some other I saw at Uddewalla surpass them all. They are as tall & stout as the best of them, but their countenances are what they excell in. I never saw so many handsome men in a Regt — & they were all dressed on going among the rocks of Norway in new German clothes just as if they were going to a parade — Bernadotte was at activity & chaunting forth the dangers of Europe & his own foresight which he calls a *jet de la nature* which has been given him *peut-être pour son malheur.*

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

I am Yours
very truly
Aug. J. Foster.

[E. Cooke Esq.]

33—35. Viscount Castlereaghs tre Skrivelser til Mr. Foster, Juli—August 1814.[1] (88—90)

(33) *No. 3.* (88)

Aug. J. Foster Esq.

Foreign Office
July 22. 1814.

Sir

I have received and laid before the Prince Regent Your dispatch of the 5th [ɔ: 7th] instant intimating that the views of making an amicable arrangement with Norway were favorable.

In consequence thereof and according to Your suggestion I have sent an order to the Lords of the Admiralty to direct the blockade to be raised conditionally. — (A copy of wh I inclose).

You will of course act on this point in conformity to the wishes of Sweden, or to the sentiments of the other commissioners, and if such a measure be recommended, I trust, every precaution will be used to prevent its abuse as Prince Christians intention of convoking a diet may be solely to gain time in order to get Norway provisioned, and that the season for operations may be over, before any attack can commence, should an armistice be allowed.

You have been informed already that orders had been issued to prevent the Norwegian deputies from proceeding to London and to send them back to Norway in the vessel in which they arrived. By an application which had been made by the deputies as individuals for leave to come to London, passports were unfortunately sent down to them on a representation to the Alien office from a commercial house, and they were supposed to be on the way to London, but orders were dispatched to meet them on the road to send them to Yarmouth to reimbark.

As You lead me to expect detailed dispatches from You in a few days, I reserve myself from entering further on this subject till their arrival.

I am etc.
signed

P. S. You may assure the Commissioners that the British Govt will not enter into any explanations with the Norwegians. I have directed Mr. Morier to return immediately unless You ordered him otherwise.

C.

[1] Koncepter i *Record office.* No. 1 og 2 findes ikke.

(**34**) *No. 4.* (**89**)

Augustus John Foster Esq.

Foreign Office
August 14. 1814.

Sir

I have received and laid before the Prince Regent Your dispatches to No. 19 — inclusive, and am to express to You His Royal Highness's approbation of the conduct You have pursued in concert with the Commissioners of the Allied Powers, which cannot have failed to give satisfaction to the Court of Stockholm, however Your joint measures may have hitherto proved unsuccessfull.

I am to acquaint You that in consequence of the satisfaction expressed by You and the Commissioners of the Allied Powers in the conduct of Denmark with regard to Her having fully executed the engagements respecting Norway, to which She had subjected Herself by the Treaty of Kiel, I have exchanged with Mr. de Bourke the ratifications of the three additional articles to that treaty, & the Prince Regent entirely approves Your intention to present Your credentials to the Court of Copenhagen as His Majestys Envoy extraordinary which he conceives You to have done accordingly.

I observe with the greatest concern from the letter of Count de Wetterstedt to M. de Martens, a copy of which You have inclosed, the hostile disposition which still remains in the breast of the Crown Prince of Sweden against Denmark, and the menacing intimation respecting the possible destination of the Russian corps under His Royal Highness's orders — I have in consequence thereof written a dispatch to Mr Thornton of which the inclosed is a copy.

You will see from this communication that the British Government is desirous of averting from Denmark those dangers, to which it has alway been represented to Her she must continue exposed, whilst the Treaty of Kiel shall remain unfortunately resisted, however — blameless may be Her conduct, but You will take care so to regulate Your language as not to diminish any of those impressions on the mind of the Danish Government which are calculated to make them adhere with fidelity to the engagements they have taken at Kiel with Sweden.

I am &c.

(signed)

Castlereagh.

(35) (90)

F. O. Aug. 29th 1814.

Mr. Foster.

Sir

Your several dispatches from No. . . . to No. 24 inclusive have been recd and laid before H. R. H. the P. R.

I have great pleasure in informing You that H. R. H. has been graciously pleased to approve of the conduct which You have observed in conjunction with the other Commissioners from the Allied Powers in Your negociations with Prince Christian for the annexation of Norway to Sweden according to the tenor of the Treaty of Kiel, as well as of the measures which You have taken since Your return to Copenhagen for reestablishing the ties of amity between G. B. and Denmark; and You will take the first favorable opportunity of communicating this sentiments on the Part of H. R. H. to His Danish Majesty.

As the regulations which are observed at this Court do not admit of Your receiving the order of Dannebrogen which it was the intention of the King of Denmark to have conferred upon You, I have explained to Mr. de Rosenkrantz the reasons for which His Danish Majesty's request cannot be complied with on such an occasion and I enclose a copy of my letter to that minister for Your information.

I am &c.

36. Baron v. Martens's Skrivelse til Grev v. Essen af 7de Juli 1814. (91)

Copie au rapport No. 19.

Lettre au Maréchal Cte Essen au nom des 4 Commissaires.

Monsieur le Comte,

J'ai l'honneur d'accuser à V. E. en mon nom et au nom de mes Collègues la réception de sa lettre du 2 Juillet.

Empressés de mettre V. E. au fait des événemens nous lui expédions aujourdhui un courier avec les nouvelles d'ici.

Conformément aux réflexions très-judicieuses de V. E. nous logeons tous les quatre ensemble dans une maison particulière et nous avons refusé le diner chez le Prince. Nous lui avons tenu un langage ferme et énergique, nous lui avons parlé en corps et chacun séparement: nous lui avons tout dit ce qu'il est possible de lui dire — et fortement, nous avons travaillé ses conseillers et rien n'a été négligé pour amener le résultat que nous désirons. Nos efforts cependant n'ont point été

couronnés jusqu'ici de succés et les circonstances nous ont engagés pour le bien de la réunion même à entrer dans l'idée d'un armistice à conclure basé sur des conditions plus avantageuses encore que celles que V. E. a bien voulu nous faire entrevoir comme admissibles.[1] Après avoir restés huit jours nous nous sommes convaincus qu'il est impossible que le Prince Chrétien s'éloigne dans ce moment, et nous en rendrons compte à S. A. R. à notre retour, si comme nous l'espérons nous pourrons avoir l'honneur de lui présenter nos hommages à Uddewalla. La haine nationale qui parait exister dans ce pays, le serment du Prince, qui veut tout soumettre à une nouvelle diète, et surtout les intérêts de la Suède qui souffriront éminemment, si nous faisons gagner du temps au Prince Chrétien, nous ont engagés de présenter aujourdhui la note dont j'ai l'honneur de joindre ci-près la copie.

Si la réponse, comme nous le craignons, n'est pas entièrement satisfaisante, nous comptons l'emporter dans une huitaine de jours avec nous pour informer S. A. R. en détail de tout ce que nous avons été à même d'observer dans ce pays et pour lui fournir tous les éclaircissements qu'Elle pourrait désirer.

En transmettant cette note à Votre Cour faites nous la grace, Mr. le Comte, d'assurer S. M. le Roi et S. A. R. que nous [ne] négligerons aucun moyen de réussir, mais qu'étant persuadés qu'il nous sera impossible d'amener le résultat que les instructions dont nous sommes munis, les lettres dont nous sommes porteurs et le zèle dont nous nous sentons animé nous avaient fait espérer — nous avons jugé de notre devoir de les en informer d'avance.

Mes collègues me chargent en particulier d'assurer V. E. de la haute considération, avec laquelle j'ai également l'honneur d'être

Mr. le Cte

&c &c &c

Christiania le 7 Juillet 1814. Martens.

37. Grev v. Essens Skrivelse til Baron v. Martens af [16de] Juli 1814. (92)

(*Copie*).

Monsieur le Baron,

J'ai reçu la lettre que Vous m'avez fait l'honneur de m'adresser, Monsieur le Baron, en date du 7 de ce mois, accompagnée d'un office présenté par les Commissaires des puissances alliées au Prince Chrétien Frédéric de Dannemarc.

[1] Elles concernaient seulement l'occupation des forteresses par les troupes Suédoises.

Le Prince Royal dont le voyage est retardé de plusieurs jours, vient d'arriver ici hier. Pressé comme toute son armée pour finir les affaires Norvégiennes, Son Altesse Royale m'a chargé de Vous écrire, Monsieur le Baron, pour m'informer du résultat des négociations de ces Messieurs. Son Altesse Royale a mis sous les yeux du Roi la note adressée au Prince Chrétien et Sa Majesté se prêtera aux principes de soumission que Vous avez mis en avant pour terminer à l'amiable avec la Norvège. Quoique Sa Majesté veuille rien avoir à démêler avec un Prince, qui s'est servi de tous les moyens d'astuce et de violence pour tromper un peuple loyal, cependant elle ne demande pas mieux que d'être mise à même de s'abandonner en faveur de ce pays aux sentimens de douceur et bienveillance qui lui sont naturels et que la bonne nation Norvégienne réclame par ses vertus. En attendant, la saison presse, et tout est prêt pour obtenir par la force de la part du Prince rébelle ce qu'on refuse à la persuasion, à la raison et à la justice. Des troupes Russes, parties d'Archangel attaqueront probablement Drontheim. Toute une armée de la même nation s'empare dans ce moment de la presqu'île Danoise, et une partie se portera de là vers tel point de la Norvège qu'on jugera convenable. L'armée Suédoise est jalouse de remplir ses devoirs en contribuant à assurer le repos du Nord et les dispositions prises sont de nature à pouvoir effectuer son entrée en Norvège aussitôt que nous saurons le résultat des négociations; ainsi Vous jugerez, Monsieur le Baron, que chaque jour entraine une perte réelle pour la cause Suédoise et celle des Alliées, et qu'il est essentiel que nous sachions enfin à quoi nous en tenir, car au milieu des arrangemens politiques qui vont avoir lieu sur le continent, l'exemple que donne le Prince Chrétien pourrait devenir funeste, s'il n'était pas promptement reprimé.

Je Vous prie, Monsieur le Baron, de me rappeler au souvenir de Messieurs Vos collègues et de leur présenter mon fils porteur de cette lettre.

Je suis avec une parfaite considération,

Monsieur le Baron,

Votre très-humble et très-obéissant Serviteur

le Cte d'Essen.

le Baro den Martens.

38. Generalmajor Orlows Skrivelse til Grev v. Essen af 18de Juli 1814. (93)

Le Comte d'Orloff au Comte d'Essen.

J'ai eu l'honneur d'adresser à V. E. une lettre pour Mr. le B^{ron} de Stroganoff. Je n'ai pas eu le loisir d'excuser près de Vous, Mr. le C^{mte}, cette liberté que j'avais prise en comptant sur Votre complaisance.

J'ai lu la lettre que Vous avez adressée à Mr. le B^{ron} de Martens. J'y ai vu avec plaisir que les preuves de la bonne intelligence se multiplient entre la Suède et la Russie. De mon coté employé pour les intérêts de Votre Cour, j'ai fait tout ce qu'il dependait de moi pour arrêter l'effusion du sang. Selon mon opinion, que S. A. a eu la bonté de demander à Mr. le B^{n} de Stroganoff, la précipitation d'un coté et une malheureuse prévention de l'autre sont deux causes qui peuvent amener beaucoup des malheurs. Nous avons travaillé pour les prévenir, mais je ne puis pas dissimuler que dans les affaires présentes l'envahissement de la péninsule Danoise est une opération dont j'aurais voulu douter.

Daignez, Mr. le C^{mte},
d'agréer &c.
(signé)
Orloff.

Moss le 18 Juillet 1814.

39. Baron v. Martens's Skrivelse til General v. Essen af 18de Juli 1814. (94)

[Copie]. Lettre à S. E. le Maréchal Comte d'Essen.

Monsieur le Comte.

C'est à moitié chemin de Christiania à Moss que j'ai reçu la lettre que V. E. a fait l'honneur de m'écrire en date du 16 Juillet par Mr. son fils.

Je l'ai de suite communiqué à mes collègues et si d'un coté nous avons dû nous féliciter de savoir le Prince Royal si bien en mesure pour opérer militairement, en cas de nécessité, je ne saurais cependant assez Vous dépeindre, Mr. le Maréchal, l'étonnement, avec lequel nous avons appris tous les quatre, la nouvelle qu'une armée Russe s'empare de la presqu'île Danoise, en même instant que nous ne désespérons pas de voir le repos conservé dans le Nord.

L'empressement que S. A. R. témoigne d'avoir des nouvelles de notre négociation égale celui que nous mettons aujourdhui à venir nous présenter à son quartier-général, pour la mettre au fait de ce que nous avons obtenu. Pour ne pas retarder cependant d'un seul moment l'arrivée des nouvelles qui intéressent si près le Roi et le Prince Royal, nous saisissons l'occasion du retour de Mr. son fils pour en être le porteur.

La réunion pacifique est possible encore, et nous n'avons pas crainte de confier le bonheur de la Norvège aux intentions généreuses de S. M. Suédoise, quoique nous avons jugé de notre devoir d'exprimer au Prince Chrétien les regrêts de ne l'avoir pas vu souscrire aux conditions qui sont connues à V. E. La copie ci-jointe de la note que nous avons remis au Prince à notre départ, en donne la preuve, et V. E. voudra bien la faire passer à S. A. R. avec les deux lettres ci-jointes au Roi de Suède et au Prince Royal.

Le Prince Chrétien résignera sous certaines conditions et les forteresses de Fredericksteen et Frederickstadt seront évacuées durant l'armistice, — voilà ce que j'ai l'honneur de pouvoir dire à V. E. comme des bases faites pour amener la réunion pacifique.

Il dépendra de la volonté de S. M. Suédoise si elle préfère la voie des armes à celles de la douceur. Un peuple comme le peuple Norvégien est plus accessible aux bienfaits qu'aux menaces — et je ne le cache pas à V. E., ce ne sera pas le Prince Chrétien, mais c'est le peuple que Vous aurez à combattre.

C'est pour ne pas faire perdre un tems précieux à S. A. R. que nous croyons devoir lui observer que la présence près des frontières de la Norvège non parait très nécessaire en ce moment et que nous continuerons Notre route sur Venersborg dans l'espérance de l'y trouver encore.

Comme le tems est très-court pour copier les pièces principales, j'en ai confié la lecture à Mr. Votre fils qui Vous en rendra compte.

Je réunis mes sentimens avec ceux de mes collègues pour réitérer à V. E. en commun l'assurance de la plus haute considération avec laquelle

J'ai l'honneur &c &c

Martens.

Moss le 18. Juillet 1814.

40. Mr. Fosters Skrivelse til Christian Frederik af [10de?] Juli 1814.[1] (95)

Monseigneur.

Je prends la liberté de mettre sous les yeux de Votre Altesse la lettre ci-jointe que M. Morier vient de recevoir de Milord Castlereagh[2] en réponse à celles qu'il avoit écrites d'içi tout de suite après son arrivée. J'avois eu l'intention de prier Votre Altesse de me faire l'honneur de m'accorder une entrevue pour cet effet, mais j'apprends de M. de Martens qu'elle sera très-occupée aujourdhui et je n'ai pas voulu tarder à lui en faire la communication depuis qu'il m'est venu la nouvelle que le Capitaine McKenzie qui commande les vaisseaux de Sa Majesté sur les côtes de la Norvège a pris sur lui de faire passer en Angleterre les députés de la Diète Norvégienne qui se rendoient à Londres. Cette démarche du Capitaine McKenzie pourroit donner lieu à des fausses interpretations que la lettre de Milord Castlereagh servira à dissiper, puisqu'il y est expressement dit que les Députés ne pourront pas être reçus.

Je prie Votre Altesse de vouloir bien me la rendre quand elle en aura fait la lecture.

J'ai l'honneur d'être avec un profond respect,
Monseigneur,
de Votre Altesse
le trés-obeissant
et trés-humble serviteur
Aug. J. Foster.

à
Son Altesse
Monseigneur le Prince Chrétien Frédéric
de Danemarc.

41. Christian Frederiks Skrivelse til Mr. Foster af 11te Juli 1814.[3] (96)

Monsieur!

C'est en Vous remerciant pour l'attention que Vous avez eu de me communiquer la dépêche de Milord Castlereagh que J'ai le plaisir de Vous la remettre.

Je vois avec douleur que le Cabinet Britannique continue à repousser toutes les marques de confiance que la nation Norvégienne s'est empressée

[1] Original i det danske Rigsarchiv. Smlgn. S. 103 ovenfor.
[2] Trykt ovenfor, S. 65—66.
[3] Egenhændigt Koncept i det danske Rigsarchiv og Afskrift i *Record office.*

de lui donner: mais Je me flatte que ma façon d'agir Vous fournira des moyens de Vous employer avec zèle pour le bonheur du peuple Norvégien d'une manière honorable telle que Je Vous le demande, et conformément aux intentions de Votre Gouvernement à ce sujet.

Je saisis cette occasion pour Vous assurer de la considération toute particulière avec laquelle je me soussigne, Monsieur,

Votre bien affectionné
Christian Fréderic.

Christiania
le 11 Juillet 1814.

à Monsieur
Monsieur Foster.

42. Mr. Fosters Skrivelse til sine tre Kolleger af 9de August 1814. (97)

A Messieurs
les Envoyés de l'Autriche,
la Russie et la Prusse
pour l'union pacifique
de la Norvège avec la Suède.

Copenhague ce 9 Août 1814.

Messieurs.

Il Vous est déjà connu, Messieurs, par les communications que je Vous fis dés lors de mon arrivée à Copenhague qu'en outre de la commission dont j'étais chargé par ma Cour d'agir en concert avec Vous pour amener l'union pacifique de la Norvège avec la Suède, j'ai été en même temps muni de lettres de créance comme Envoyé extraordinaire et Ministre plén. auprès de S. M. D., mais que ma Cour, fidèle jusqu'à la scrupulosité dans ses engagemens avec la Suède, n'a pas voulu que je présentasse ces lettres avant que nous ne fussions tous d'accord que la Cour de Copenhague eût rempli de bonne fois toutes les conditions auxquelles elle s'était engagé par le traité de Kiel et qu'elle eut paru prète à prendre toutes les mesures qu'on peut légitimement exiger d'elle pour effectuer ces engagemens par rapport à la dite cession.

Revenus maintenant de la Norvége, où, malgré l'union la plus parfaite et les efforts les plus assidus de notre part, nous avons vu échouer toutes nos espérances de voir effectuer paisiblement son annexation pacifique à la Suède, il nous reste de nous accorder sur la conduite du Dannemarc et il importe surtout à moi pour me guider dans les démarches que j'ai

à prendre, de sçavoir si Vos opinions sont d'accord avec les miennes à cet égard.

J'ai l'honneur donc de Vous prier, Messieurs, de me dire avec la même franchise avec laquelle Vous avez toujours agi pendant notre Mission, si Vous croyez comme moi que la Cour de Dannemarc a réellement et de bonne foi fait jusqu'à présent tout ce qui dépendait d'elle et tout ce qu'Elle était tenue de faire pour exécuter ce qui était stipulé dans le traité de Kiel de sa part, par égard à la cession de la Norvège, et s'il Vous paraît qu'Elle se montre sincèrement disposé de faire encore tout ce qu'on est en droit de demander d'elle pour donner une preuve de sa bonne foi à remplir ses engagemens.

En attendant Votre réponse, J'ai l'honneur d'être,

Messieurs
&c.
(signé)
Aug. J. Foster.

43. De tre Kommissærers Svar til Mr. Foster af 9de August 1814. (98)

Note.

Les Soussignés ont reçu les communications que Monsieur de Foster, Envoyé d'Angleterre a bien voulu leur faire par son office de 8 (sic) Aout 1814.

L'examen détaillé de la conduite politique du Dannemarc, tant en Norvège qu'à Copenhague, a mis les Soussignés à même de faire à leur cours respectives un rapport exacte sur ces affaires malheureuses. Ils saisissent cette occasion de déclarer positivement que le Cabinet Danois n'est plus responsable à leurs yeux de la resistance d'une nation, égarée sur ses devoirs et ses intérêts véritables, et qu'ayant déjà préalablement satisfait à toutes les demandes des Commissaires, la Cour de Copenhague paraît encore disposé à faire tout ce qui dépend d'elle pour remplir de son coté les stipulations du Traité de Kiel.

En terminant leur négociation par cet office, les Soussignés se félicitent d'avoir eu pour collègue une personne à laquelle ils peuvent vouer sans réserve tout leur éstime et toute leur confiance, et prient Mr. de Foster de vouloir bien agréer les assurances réitérées de leur haute considération.

Copenhague (signé) le Général Ba[n] de Steigentesch
ce 9 Aout 1814. le Général Orloff
le Major Baron de Martens.

44. Christian Frederiks Forslag til Grundlovsforandringer. (99)

De Forslag, som i Juli 1814 bleve udarbeidede af Christian Frederik til de Forandringer i den norske Grundlov, der vilde blive nødvendige i Tilfælde af en Forening med Sverige, ere forlængst trykte i mine Bidrag til Norges Historie i 1814, II, S. 266—295. Derimellem findes ogsaa en for de fire Kommissærer udarbeidet fransk Oversættelse af Forslagene. Af denne findes ogsaa et Exemplar mellem Mr. Fosters Papirer i *Record office*, hvilket har sin Interesse ved de Oplysninger, som deri meddeles om de Forandringer, som Redaktionen af Grundlovens § 13 har undergaaet. Det vil af ovennævnte Værk sees, at den Redaktion, som er indtagen i Statsraadets Protokol for 7de og 8de Juli (S. 272), er en anden end den, som findes i det af Kongen endelig redigerede Forslag (S. 280). Herom vides (S. 279), at Forandringen er foretaget i et Statsraad den 16de Juli. I de Exemplarer, som overleveredes den preussiske og den russiske Kommissær, er alene den sidste Redaktion gjengiven. Det Exemplar, som tilstilledes den britiske Kommissær, maa derimod være renskrevet før den 16de Juli og gjengiver saaledes § 13 i dens Redaktion fra 7de og 8de Juli, og af denne Grund er Paragrafen paa ny gjengiven i sin endelige Form ved Slutningen af Grundloven.

Her meddeles kun denne ene Paragraf i begge Redaktioner. Smlgn. ovenfor, S. 108.

Vide End of the Constitution Pag. 34. § 13.

Le Roi fera effectuer le gouvernement de l'intérieur du Royaume, conformément à la constitution, par un Vice Roi qu'il constitue et qu'il peut suspendre, mais point congédier malgré lui, sans la décision de la cour d'état norwégienne (Norske Rigs Ret). Le Vice Roi représentera le Roi et résiderà dans la ville capitale du Royaume, Christiania, et le Roi transférera à lui constitutionellement toute l'autorité majestueuse qu'exigera l'exécution prompte du pouvoir executif. Ses instructions seront publiées. Il gouvernera les affaires du Royaume de concert avec le conseil d'état Norvégien, lequel en cas de sa maladie, son absence, sa suspension ou autre exoine décidera des affaires à la pluralité des voix, dont le premier des membres en aura deux si elles sont égales. Le Vice Roi sera responsable au Roi de ses actions. En cas que le Roi le trouve nécessaire de suspendre le Vice Roi, la cour d'Etat Norwégienne sera convoquée incessamment afin d'examiner et de juger de la conduite du Vice Roi suspendu à la fonction de sa charge. —

§ 13.

Le Roi fera administrer le gouvernement de l'intérieur du Royaume conformément à la constitution par un Vice Roi, qu'il constitue, qui lui prête le serment de fidélité et qui est responsable de sa conduite vis-à-vis de Sa Majesté. Le Vice Roi représente le Roi et réside dans la capitale du Royaume, à Christiania, et Sa Majesté lui confie toute l'autorité majestueuse conformément à la Constitution qu'exige l'execution prompte

du Pouvoir exécutif. Ses instructions seront publiées. Il guidera les affaires du Royaume de concert avec le conseil d'état Norwégien qui dans les cas de vacance, ou dans sa maladie, dans son absence, sa suspension ou autre exoine décide des affaires à la pluralité des voix, dont le premier des membres en aura deux, si elles sont égales. Le Roi ne peut point suspendre ou congédier le Vice Roi de ses fonctions sans faire connaitre à la Diète prochaine en Norwège les raisons qui l'ont privé de la confiance de Sa Majesté. Le droit est reservé au Vice Roi d'abord après avoir reçu sa suspension ou son congé d'exiger que sa conduite soit examiné par la cour d'état Norwégienne et que l'avis de cette cour soit publié.

45—48. Frederik den Sjettes Skrivelser til de allierede Suveræner. (100—103)

Som den officielle Afslutning paa de Forhandlinger, der af de fire Stormagters Kommissærer vare førte med Kongen af Danmark, kan betragtes de af denne under 10de og 12te August 1814 udfærdigede Skrivelser til de fire Fyrster, der havde udsendt dem. Disse Skrivelser aftrykkes her, efter Afskrifter dels fra *Record office*, dels fra det Kgl. Danske Udenrigsministeriums Archiv. Paa førstnævnte Sted findes som Bilag ved Mr. Fosters Indberetninger Afskrifter af de to Skrivelser til Keiseren af Østerrige og til Prinsregenten af Storbritannien og Irland. Af de to Skrivelser til Keiseren af Rusland og til Kongen af Preussen findes Afskrifter i Udenrigsministeriet i Kjøbenhavn.

(45) *Copie.* **(100)**

Monsieur mon Frère.

J'ai reconnu avec une satisfaction extrême dans les expressions de la lettre que Votre Majesté Impériale et Royale avait chargé le Général Baron de Steigentesch de me remettre, les sentimens d'intérêt et d'amitié qu'Elle n'a cessé de me témoigner depuis que mes Etats ont été exposés aux plus grands dangers et que j'ai éprouvé les plus sensibles perts.

J'ai accueilli, comme me le dicte la confiance illimitée dans les lumières de Votre Majesté Impériale, les propositions que le Baron de Steigentesch m'a faites de sa part en commun avec ses collègues.

Il n'a pas tardé de se persuader, qu'il n'a point tenu à moi, que le repos des nations du Nord n'ait été produit par le Traité de Kiel, et j'aime à croire qu'il s'est convaincu, aussi bien que ses collègues, que si leurs efforts réunis dans la vue d'effectuer l'union pacifique de la Norvège à la Suède n'ont point été couronnés de succés, les obstacles ne viennent point de mon coté.

Le Baron de Steigentesch est à même de rendre compte des causes, qui ont fait perdre le fruit que lui et ses collègues s'étaient un moment flattés de cueillir de leur constante application à prévenir les dernières extrémités entre la Suède et la Norvège. S'il est d'avis, comme eux, que j'ai pris toutes les mesures, qui avaient été concertées avec eux pour seconder les vues des Souverains Alliés, [ils] voudront aussi reconnaître qu'il est digne de leur justice comme de leur équité de faire cesser les maux sous lesquels mes États gémissent encore.

J'attends avec une entière confiance dans Vos sentimens bienveillans, Monsieur mon Frère, que Vous voudrez employer Votre influence puissante auprès de Vos Alliés pour qu'Ils retablissent dans toute leur étendue les rapports de paix avec mes États qui ont le plus pressant besoin de jouir de quelques soulagemens.

Convaincu, comme je le suis, que le rapport que fera à Votre Majesté Impériale le Baron de Steigentesch, lui prouvera qu'il importe à la conservation de la Monarchie Danoise que l'ordre de succession établi ne soit point troublé, je ne donnerai point suite aux résolutions eventuellement prises contre le Prince, mon Cousin, qui se trouve encore malgré moi, en Norvége, mais qu'en (sic) dernier lieu avait prêté la main à un accommodement pacifique. Qu'il plaise à Votre Majesté Impériale, après qu'Elle aura pris connaissance de l'état des choses dans le Nord, de m'accorder ses conseils. Je m'y conformerai par une suite de la confiance que ses procedés envers moi m'ont inspirée. Elle est inséparable de la haute considération et de l'attachement invariable avec lesquels Je suis,

Monsieur mon Frère,
de Votre Majesté Impériale
le bon Frère
Frédéric.

Frédéricsberg
ce 10 Aout 1814.

A L'Empereur d'Autriche.

---

(46) *Copie.* (101)

Au Roi de Prusse; le 10 Août 1814; au nom du Roi.

Mr. mon frère. J'ai dans son tems reçû la lettre que V. M. avoit chargé le B^n de Martens de me remettre. Il m'a fidèlement exprimé les sentimens qu'Elle m'avoit fait connaître Elle-même par Sa lettre,

Je n'ai usé d'aucune réserve en portant au repos de mes sujets le sacrifice le plus pénible. Les rapports du Bn de Martens convaincront V. M. que c'est absolument contre mes intentions que l'union de la Norvège à la Suède rencontre des obstacles que j'avois pris à tâche d'écarter, en imposant à mes sujets les privations les plus pénibles, même avant l'arrivée du Bn de Martens et de ses collègues. Les mesures ultérieures tendantes à ramener à leurs devoirs et le peuple Norvégien et le Prince, mon cousin, ont toutes été concertées avec le plénipotentiaire de V. M. et avec ceux des Souverains Alliés. Ils n'ont pas été sans espoir d'avoir jetté les bases de l'union pacifique que conjointement avec les Souverains Ses alliés V. M. a pris à coeur d'effectuer. Personne ne saurait déplorer plus que je ne le fais que ce but a été manqué. Je me flatte que V. M., en considérant tout ce que j'ai fait de mon côté pour y concourir, Se persuadera que je ne suis point responsable de la résistance que rencontre l'exécution du traité par lequel j'ai cédé mes droits au Roi de Suède.

Par les conseils que Votre Majesté a bien voulu m'adresser dans Sa lettre, Elle a manifesté l'intention de détourner de grands maux de mes états. Il n'y en a pas de plus grands que de porter atteinte à la succession au trône. Veuillez donc trouver bon, Monsieur mon frère, qu'avant de donner suite aux résolutions eventuellement prises contre le Pce, mon cousin, qui se trouve encore malgré ma volonté en Norvège, je prie V. M. de m'accorder les conseils que dans Sa sagesse, et par une suite de l'interêt qu'Elle prend à la conservation de la Monarchie que je gouverne, Elle jugera conformes au but qu'Elle et Ses Alliés se proposent. — J'ai par une lettre antérieure exprimé à V. M. combien je désire de voir la paix retablie entre Nos états respectifs. Je renouvelle aujourd'hui avec instance l'expression des voeux que je forme à cet égard. Je me permets même de nourrir l'éspérance qu'Elle ne Se refusera point à employer près les Souverains Ses Alliés son influence puissante, que je reclame avec une entière confiance dans Ses sentimens pour moi, pour que le repos soit rendu à mes peuples.

(**47**) *Copie.* (**102**)

A l'Empereur de toutes les Russies (au nom du Roi)
le 10 Août 1814.

Monsieur mon Frère. Je n'ai point méconnû les intentions que V. M. I. avait manifestées dans la lettre qu'Elle ma fait remettre par le Gl Orloff qui d'ailleurs me les a fait connaître dans toute leur étendue.

Il est à même de rapporter à V. M. que bien loin d'avoir voulu de mon côté mettre obstacle à l'établissement du systême que dans Sa sagesse Elle a tracé pour les Royaumes du Nord, limitrophes de Ses vastes états, j'avais déjà, avant l'arrivée du Général, pris à tâche de ramener les Norvégiens et le P[ce], mon Cousin, par tous les moyens en mon pouvoir, même en imposant à mes sujets les plus sensibles privations.

J'en ai d'après les conseils de V. M. I. renouvellé l'employ, et les mesures ultérieures qui ont été jugé nécessaires à prendre pour effectuer l'union de la Norvège à la Suède ont toutes été concertées avec le G[l] Orloff et avec les Envoyés des Souverains Alliés de V. M. I. Je déplore infinement que les efforts, déployés au nom des plus respectables Souverains de l'Europe, ont échoué contre des obstacles que j'ai vivement desiré de voir levés; tant parceque j'en aurais de suite recueilli l'avantage inappréciable de me voir de nouveau favorisé par les effets de l'amitié et de la bienveillance de V. M. I., que parceque le fardeau aurait été lévé sous lequel mes sujets gémissent encore malgré le sacrifice que j'ai porté à leur repos.

Le G[l] Orloff Vous rendra compte, M[r] mon frère, de l'issue de la mission dont il a été chargé en Norvège. Je m'en rapporte absolument à ce qu'il Vous dira. Son opinion est conforme à celle des plénipotentiaires qui ont agi de concert avec lui. Ils ont tous trouvé qu'il y aît des chances favorables à l'union de la Norvège sous le sceptre du Roi de Suède, et que je n'ai rien negligé pour y contribuer.

J'aime à me flatter que V. M. I. dans Son coeur me rendra la justice que je ne suis point responsable des évènemens qu'à mes dépens même j'ai voulu détourner, âfin de gagner des titres à Son estime et à son amitié. Elle tient Ses regards fixés sur les moyens de rendre le repos aux peuples de l'Europe. Qu'il Lui plaise de les arrêter un instant sur la monarchie gouvernée par une branche de Sa famille qui n'a d'appuy à attendre que de l'interêt que V. M. I. prend à sa conservation, à laquelle le maintien de la succession dans ma famille, établie par les loix, forme une condition essentielle.

Souffrés donc, M[r] mon frère, que j'attende d'être favorisé par les conseils de V. M. I. avant de donner suite aux mesures dirigées contre l'héritier présomptif de mon trône. Je m'en remets à cet égard, comme à tout autre, à Votre bienveillance et à Votre sagesse avec l'entière confiance que m'inspirent la haute considération et l'attachement invariable avec lesquels je suis, [etc.]

(**48**) *Copie.* (**103**)

Monsieur mon Frère et Cousin.

La commission spéciale dont Vous avez chargé le Sr Foster, est terminée. Je déplore infiniment que les efforts qu'il a employés en commun avec les Commissaires des Monarques alliés de Votre Altesse Royale n'ont pas eu le succés qu'Elle fut en droit d'en attendre. Ce n'est certainement pas faute de zèle et d'intelligence de sa part que cette respectable intervention a manqué son but.

Le Sr Foster rendra à Votre Altesse Royale le témoignage que je n'ai rien omis pour seconder Vos vues tendantes à retablir le repos entre les Royaumes du Nord. Je m'en rapporte au compte qu'il Vous rendra de mes démarches et de mes dispositions. Il a dû se convaincre que j'ai agi dans la vue que les Traités de Kiel s'accomplissent et que je n'ai pas même hésité de soumettre mes sujets aux plus pénibles privations pour atteindre ce but.

Les Commissaires des Souverains alliés de la Grande Bretagne, avec lesquels il a agi dans le plus parfait accord, ayant, comme lui, acquis la conviction que je n'ai point de part aux obstacles que rencontre encore l'union de la Norvège sous le sceptre du Roi de Suède, le Sr Foster s'est déterminé à me remettre les Lettres de créance dont Votre Altesse Royale l'avait muni. Elles m'offrent un gage précieux du retour de Votre amitié que je m'appliquerai soigneusement à cultiver. J'espère trouver dans les dispositions de mon Proche Parent, comme dans Sa puissance, les moyens de rétablir la prospérité de mon peuple. Avec la même confiance dans les sentimens équitables et magnanimes de Votre Altesse Royale, je lui demande son intervention auprès de ses alliés, afin qu'à son exemple ils rétablissent la paix entre mes états et les leurs.

Par Vos efforts généreux, Monsieur mon Frère, Vous avez si essentiellement contribué à rendre le repos aux peuples de l'Europe que je me persuade que Votre Altesse Royale se sentira aussi appellée à couronner cette oeuvre glorieuse en procurant à mes sujets les soulagemens dont après de si longues souffrances ils ont un besoin si urgent. Elle est parmi les Princes qui s'intéressent à la conservation de la Monarchie que je gouverne, celui à qui je m'aime à m'adresser avec la plus grande confiance. Qu'il lui plaise de considérer de quelle importance est pour l'Etat la succession au trône dans l'ordre établi par les loix.

Le Prince, mon Cousin, que j'ai encore le chagrin de voir rester, malgré moi, en Norvège, avait donné les mains à un accommodement & les Commissaires des puissances alliées s'étaient un moment flattés de pouvoir effectuer l'union de la Norvège avec la Suède.

Ces circonstances me portent à suspendre l'exécution des résolutions éventuellement prises contre ce Prince, l'héritier présomptif du trône, jusqu'à ce qu'il a plu à Votre Altesse Royale, mon proche parent, de me guider par ses conseils. Je les réclame avec autant de confiance que j'éprouve de satisfaction à Lui exprimer les sentimens de haute considération & de sincère attachement avec lesquels je suis,

Monsieur mon Frère et Cousin,
de Votre Altesse Royale
le bon Frère et Cousin
Frédéric.

Frédéricsberg
ce 12 Aout 1814.

Au Prince Régent de la Grande Bretagne.

Som Tillæg til den foran aftrykte Brevveksling meddeles yderligere en Del Aktstykker, som staa i nær Forbindelse med den. Dette er først nogle Breve, som angaa Admiral Billes og Oberst Lønborgs Sendelse til Norge. Da det for Tiden ikke har været muligt at paavise mere end en enkelt af de danske Originaler, men for øvrigt kun de i *Record office* beroende franske Oversættelser, der bleve meddelte Mr. Foster, er det her anseet hensigtsmæssigt at gjengive dem paa dette Sted, medens de, saafremt Originalerne i sin Helhed havde været tilgjængelige, vilde være blevne indtagne mellem de øvrige, foran meddelte Aktstykker, der angaa Billes og Lønborgs Reise og Forhandlinger. Det er derved af Interesse at sammenligne den S. 23 flg. gjengivne danske Original med den franske Oversættelse, som er trykt S. 40 flg.

Dertil kommer nogle under de fire Kommissærers Ophold i Kjøbenhavn udvekslede Skrivelser og Noter, der angaa den første Del af deres Virksomhed. Ligesom de nærmest forudgaaende ere ogsaa disse Aktstykker, med Undtagelse af de to sidste, i Afskrift beroende i *Record office*, hvorfra jeg har erhvervet Afskrifter gjennem Hs. Exc. Grev Lewenhaupts velvillige Bistand.

Endelig er her ogsaa medtaget den S. 97 omtalte Note, hvori Kommissærerne, umiddelbart efter sin Ankomst til Christiania, anholdt om en Audiens hos Christian Frederik.

49. Admiral Billes Skrivelse til Statsminister N. Rosenkrantz af 12te Mai 1814. (104)

Traduction.

A S. E. Mr de Rosenkrantz,
Ministre d'Etat.

Strömstad le 12 May 1814.

En date d'hier j'eus l'honneur de transmettre a V. E. une copie de la réponse qui nous est parvenue de la part du Prince Christian Frédéric en notre qualité de Commissaires et Plénipotentiaires du Roi. J'ai aujourdhui celui de lui envoyer la seconde réponse du Prince, adressée à nous et la copie de sa réponse à S. M. le Roi. Notre mission se trouvait ainsi terminée; mais hier encore j'ai adressé une lettre particulière au Prince pour lui demander une audience à un endroit de son choix, afin de faire un dernier essai, s'il serait possible d'ouvrir ses yeux sur les dangers auxquels il s'expose, lui-même ainsi que le peuple Norvégien &c.

En faisant cette démarche je me suis conformé aux voeux de S. E. M. le Comte d'Essen et désirant de faire tout en mon pouvoir pour que les voeux et la volonté de S. M. soient remplis, je n'épargnerai ni peines ni soins pour y réussir, et j'ose à cet égard compter sur l'approbation de V. E.

(signé) Steen Bille.

Pour traduction conforme
N. Rosenkrantz.

50. Statsminister N. Rosenkrantz's Skrivelse til Admiral Bille og Oberst Lønborg af 12te Mai 1814. (105)

Traduction d'une lettre adressée par S. E. Mr de Rosenkrantz au Contre Amiral Steen Bille et au Colonel de Lønborg, nommés Commissaires du Roi pour la reddition des forteresses en Norvège, datée Copenhagen le 12 Mai 1814.

Conformément aux ordres de S. M. j'ai l'honneur de Vous faire tenir le rescrit Royal ci-joint, dont le Roi nous enjoint de porter le contenu par une copie vidimée à la connaissance du Prince Christian Frédéric et d'en informer également ceux des employés et habitants en Norvège, qui par leur influence sur l'opinion publique font supposer, que le peuple Norvégien pourra par eux être instruit des dangers, qui le menacent, et de l'impossibilité d'éviter plus longtems de donner les mains à l'union de la Norvège à la Suéde.

Il nous sera de même facile de prouver au Prince par le contenu du susdit rescrit que S. A. ne saurait espérer que les Puissances de l'Europe lui permettent de régner sur la Norvège de même qu'ils [mettront?] obstacle à son avènement au trône de Dannemarc dans le cas que ce dernier lui échut d'après la succession établie dans la maison Royale.

Le Roi m'a en même temps ordonné de Vous faire tenir copie de la lettre que le Général Russe, le Comte d'Orloff vient de remettre hier à S. M. et dont il assert que l'Empereur de Russie insiste rigoureusement sur la consommation du Traité par la réunion de la Norvège à la Suéde.

J'ai encore à ajouter pour Votre information et pour être communiqué au Prince Christian et aux habitants de la Norvège par tout moyen en Votre pouvoir, que le Roi vient de défendre à ses sujets toutes communications avec la Norvège et avec les navires de ce royaume, sous peine d'être regardés comme réfractaires aux ordonnances royales.

Je joins également copie de la résolution de S. M. à cet égard.

[Sous le 14 du courant il a été écrit aux Commissaires que ce qui est dit dans le rescrit Royal concernant les obstacles que les Puissances de l'Europe mettraient dans le tems à l'avènement du Prince au trône du Dannemarc, ne sera réalisé par ces Puissances que au cas que le Prince ne se désiste point de son entreprise, et non s'il quitte la Norvège après avoir obéi aux ordres du Roi relativement à la reddition des forteresses.[1]

Pour traduction conforme
(signé) N. Rosenkrantz.

51. Statsminister N. Rosenkrantz's Skrivelse til Admiral Bille og Oberst Lønborg af 14de Mai 1814. (106)

Traduction d'une lettre adressée par S. E. Mr de Rosenkrantz au Contre Amiral Bille et au Colonel de Lønborg, en date du 14 Mai 1814.

J'ai eu l'honneur de Vous faire parvenir sous le 12 du courant le rescrit Royal de la même date, dont le contenu doit être porté à la connaissance de S. A. le Prince Christian Frédéric et des habitants de Norwège. Comme il a été observé, qu'en annoncant la déclaration qui a été faite ici de la part des alliés et dont il nous a été enjoint de faire

[1] Sidste Passus fra [maa kun være en Paaskrift, hvori refereres Indholdet af 51 (106).

part à S. A., il n'a point été dit expressément que les suites de cette déclaration d'après laquelle les Puissances Alliées mettront obstacles à l'avènement du Prince au trône, ne sortirait l'effet qu'au cas que le Prince ne se désiste point de son entreprise. S. M. vient de m'ordonner d'ajouter que, comme le porte la fin de cette déclaration, il n'est point question de barrer au Prince le chemin au trône, si S. A. consent à quitter la Norvège sur le champ pour retourner en Dannemarc.

Le Commissaire Autrichien dont nous attendons encore l'arrivée est le Baron de Steigentesch. Le Baron de Martens se trouve ici.

J'ai reçu hier le rapport préalable de M. de Bille de Strömstad.

Pour traduction conforme
(signé) N. Rosenkrantz.

52. Statsminister N. Rosenkrantz's Note til Stormagternes Kommissærer af 3die Juni 1814. (107)

Copie de la note adressée à Messieurs les Plénipotentiaires des Souverains alliés en date du 3 Juin 1814.

Le soussigné Ministre d'Etat et des affaires étrangères a rendu compte au Roi, son Maître, du résultat des conférences qu'il a eues avec Messieurs les Plénipotentiaires extraordinaires de Leurs Majestés Imperiales et Royales, chargés par Leurs Augustes Souverains respectifs d'insister auprès du Roi sur l'emploi des moyens qui seraient jugés les plus propres à effectuer l'union de la Norvège avec la Suéde conformément aux stipulations du Traité du Kiel. Il est autorisé par Sa Majesté à leur remettre copies traduites des ordres et édits qu'Elle s'est résolue à faire émaner afin de faire de son côté tout ce qui est en son pouvoir pour atteindre le but commun.

Messieurs les Plénipotentiaires extraordinaires s'etant chargés d'en faire usage tout auprès du Prince Christian Frédéric qui s'est constitué en état de rébellion en Norvège, qu'auprès des employés et habitants de ce Royaume qui dans leur égarement se refusent à la soumission au sceptre de Sa Majesté Suédoise; c'est par ordre de son souverain que le Soussigné a l'honneur de faire parvenir à Messieurs les Plénipotentiaires extraordinaires les dites pièces.

Le Roi en ordonnant [le] Soussigné de faire cette communication à Messieurs les Plénipotentiaires extraordinaires, lui a en même temps enjoint de leur exprimer, que Sa Majesté se flatte qu'ils y trouveront

comme dans les assurances qu'Elle lui (leur?) a donné Elle-même ainsi que dans les explications de son Ministre d'Etat des preuves convaincantes, que Sa Majesté ne demande pas mieux, que de voir le Royaume qu'Elle a cédé à Sa Majesté Suédoise passer sous la domination de ce monarque et que par la consommation de ce sacrifice le repos de[s] Peuple[s] des trois Royaumes du Nord soit établi conformément aux vues des Augustes Souverains alliés qui prennent à coeur d'achever la pacification générale de l'Europe.

Le Soussigné est chargé d'assurer en outre que c'est avec pleine confiance dans l'amitié de Sa Majesté, que le Roi son Maître compte sur les effets de l'intervention puissante de cet Auguste Souverain en faveur des intérêts de la monarchie.

Le Soussigné qui a eu l'honneur d'observer à Messieurs les Plénipotentiaires que les trois derniers points du rescrit aux Norwégiens, savoir le 4me, 5me et 6me qui expriment les offres ultérieures que Sa Majesté Suédoise fait aux Norvégiens ne sont point parvenus à sa connaissance d'une manière officielle et qu'il ne convient point que le Roi, Son Maître, se charge d'offrir aux sujets de ce Souverain des conditions, qu'il n'aurait pas résolu de leur accorder, se trouve chargé par ordre du Roi,. son Maître, d'inviter Messrs les Plénipotentiaires extraordinaires à lui donner l'assurance positive, que c'est l'intention du Roi de Suéde et de Norvège d'accorder à ses nouveaux sujets les conditions exprimés dans les dits trois points 4, 5 & 6, s'ils se soumettent à son sceptre conformément aux stipulations du Traité conclu à Kiel entre Sa Majesté Danoise et Sa Majesté Suédoise.

Pour copie conforme
(signé) N. Rosenkrantz.

53. Statsminister N. Rosenkrantz's Skrivelse til Mr. Foster af 14de Juni 1814. (108)

Du Département des Affaires étrangères. A Copenhagen ce 14 Juin 1814.

Monsieur,

Souhaitant de Vous fournir les moyens de Vous mettre au fait, Monsieur, de ce qui s'est passé en fait de notes et communications entre le Baron de Tawast et moi depuis que l'union de la Norvège avec la Suéde a malheureusement rencontré dans le premier de ceux pays une résistance que le Roi déplore et qu'il souhaite vivement de voir ecartée,

j'ai l'honneur de Vous transmettre ci-joint une partie de ces pièces. Ce sont les plus importantes et celles qui permettent de se former une juste idée de l'état actuel de la question.

L'ordre du Roi au Prince Christian Frédéric du 17 Janvier immédiatement après que le Roi eut pris connaissance du Traité de paix signé à Kiel le quatorze du même mois.

2. Sur la même feuille ordre du Roi du 19 du même mois pour accompagner le plein pouvoir pour le Commissaire.

3. Encore sur la même feuille ordre du Roi, en envoyant le rescrit par lequel les Norvégiens ont été relevés de leur serment &c. Ces pièces ne sont point encore traduites (sic!) conformément à la teneur du Traité et qui enjoint de nouveau au Prince de quitter la Norvège (sic).

4. Note en date du 9 Mars en réponse à celle du Baron de Tawast en date du 9 du même mois, dont également copie ci-jointe.

5. Rescrit du Roi au Prince Christian Frédéric en date du 18 Avril. Lettre-patente de la même date au Peuple Norvégien et aux employés.

Ordre aux Commissaires du Roi, l'Amiral Bille et Colonel de Lønborg, chargés de porter ces rescrits à la connaissance de ceux à qui de droit, qui se sont rendus par la Suéde en Norvège pour exiger que les places fortes du Royaume leur soient remises, afin d'en mettre les Commissaires Suédois en possession.

6. Note en date du 22 Avril en réponse à celle du Baron de Tawast en date du 31 Mars.

7. Traduction d'une lettre confidentielle du Roi au Prince Christian Frédéric du 21 Mars.

8. Pièces expédiées le 12 Mai pour les Commissaires Royaux par l'entremise du Baron de Tawast.

9. Note à celui-ci pour servir d'accompagnement.

10. Traduction de l'Edit par lequel la communication &c. avec la Norvège viennent d'être prohibés.

11. Rapport préalable de l'Amiral Bille.

12. Traduction du rescrit que Sa Majesté se propose d'adresser par la même voye aux Norvégiens.

13. Traduction du rescrit adressé par le Roi au Prince Christian Frédéric, son cousin que Sa Majesté se propose de confier à Messieurs les Commissaires des Puissances alliées destinés à se rendre en Norvège.

14. Rescrit aux employés qui sont nés dans les Etats actuels de Sa Majesté.

15. Ordres à transmettre aux Commandants des forteresses et places fortes en Norvège.

16. Copie de la note par laquelle j'ai accompagné les quatres dernieres pièces en les envoyant à Messieurs les Plénipotentiares d'Autriche, de Russie et de Prusse.

En Vous faisant part, Monsieur, de cette note, j'ai l'honneur de Vous assurer, que le Roi, mon Maître, n'a pas moins à coeur de convaincre S. A. R. Monseign[r] le Prince Régent de la loyauté, que Sa Majesté a mise dans l'exécution des Traités de Kiel, qu'Elle a pris a tâche d'en persuader les alliés de la Grande Bretagne. J'ai de même à Vous assurer par ordre du Roi, Monsieur, que Sa Majesté met une confiance illimitée dans l'amitié de Son Altesse Royale, et qu'Elle compte sur les effets de la puissante intervention de ce Prince, Son Parent, en faveur des intérêts de sa monarchie. Veuillez, Monsieur, Vous rendre auprès de Son Altesse Royale l'organe de ces sentimens du Roi, mon Maître, afin que la paix, conclue entre les deux états, serve à retablir la cordialité dont l'interromption a fait tant de peine à Sa Majesté.

J'ai l'honneur d'être avec une haute considération, Monsieur,

Votre très-humble et très-obéissant serviteur

N. Rosenkrantz.

A Monsieur Foster.

54. Kommissærernes Note til Statsminister Rosenkrantz af 17de Juni 1814.[1] (109)

Note.

Les Soussignés, chargés par leurs cours respectives d'une mission extraordinaire près de Sa Majesté le Roi de Dannemarc, ont l'honneur d'adresser cet office à Son Excellence Monsieur de Rosencrantz, Ministre d'état et chef du département des affaires étrangères, en réponse à ses notes du 3 de Juin 1814.

Ils ont reçu avec reconnaissance les communications que Sa Majesté Danoise a préscrit de leur faire. Ils voyent avec plaisir que la confiance s'établit de plus en plus et ne désespèrent pas de conduire à une fin heureuse des négociations commencées sous des auspices désastreux.

Quant à la difficulté qui s'est élevée par rapport aux trois derniers articles des promesses de Sa Majesté Suédoise aux Norvégiens, les

[1] To Originaler mellem Rosenkrantz's Papirer i det danske Rigsarchiv; Underskrifterne ere paa disse i forskjellig Rækkefølge. — Dette er, som bemærket S. 89, den første af Kommissærerne afgivne Fællesnote.

Soussignés après en avoir conféré avec Son Excellence Monsieur le Baron de Tawast, ne sauraient hésiter à regarder ces articles comme officiels, puisqu'ils sont contenus presque mot pour mot dans une des pièces complémentaires de leurs instructions.

Désireux de prouver la marche uniforme et combinée de leurs cabinets, ils ont adopté dans les affaires de la Norvège pour cette première occasion et pour toutes celles qui suivront, le système d'apposer en commun leurs signatures respectives à toutes les pièces officielles qui sortiront de leurs mains. Ce système servira à faire voir la conformité de leurs opinions & l'unanimité de leurs efforts.

Les Soussignés ayant provisoirement terminé leurs affaires à Copenhague, désirent sans perdre du tems, de passer en Norvège. Ils s'adressent en conséquence à Son Excellence pour La prier de vouloir bien faire préparer l'original des pièces qu'ils doivent emporter et leurs passeports séparés pour Lundi le 20. du Courant.

Ils saisissent avec empressement l'occasion de présenter à Son Excellence Monsieur de Rosencrantz l'assurance de leur haute considération.

Copenhague le 17 Juin 1814.

Aug. J. Foster.
Baron de Steigentesch.
Le Général Major Orloff.
Le Baron de Martens.

A Son Excellence Monsieur de
Rosencrantz Ministre d'Etat et des
affaires étrangères &c &c &c.

55. Statsminister N. Rosenkrantz's Skrivelse til Mr. Foster af 19de Juni 1814.[1] (110)

Copie.

A Mr Foster, Ministre Britannique,
le 19 Juin 1814.

Comme Vous m'avez exprimé le souhait de connaître la force du corps auxiliaire, que le Roi, en vertu des traités de Kiel, avait mis à la disposition du Pce R[l] de Suède et que le gouvernement Britannique avait pris à sa solde, j'ai l'honneur, Mr, de joindre l'apperçu du total

[1] Efter en fra det Kgl. Danske Udenrigsministerium velvillig meddelt, bekræftet Afskrift.

de cette force telle qu'elle est consignée dans le rapport du G^{l} de Kardorff en date du 28 Mars de Brême. Vous observerés s'il Vous plait, M^{r}, que la force totale fut de 11834 hommes tandis que le nombre fixé par les stipulations des traités ne fut que 10,000. Le surplus provient en partie de ce que par condescendance pour les souhaits exprimés de la part du P^{ce} R^{l} de Suède, le Roi consentit à augmenter la cavalerie destinée à faire partie du corps auxiliaire, en partie par ce que S. M. souhaitait Elle-même que Ses troupes pûssent rester au grand complet quelque tems après être entrées en campagne sans avoir besoin de renforts, à fin qu'elles fussent plus en état de servir la cause commune. Le corps auxiliaire fut mis à la disposition du P^{ce} R^{l} le 27 Février. C'est donc de ce jour-là que les subsides sont à compter pour la force entière. Sous le 30 Avril, Mr Thornton d'après les instructions de Lord Castlereagh fit connaître à Mr de Bourke que le corps auxiliaire Danois ne serait plus employé et pouvait retourner. En même tems Mr Thornton, en se rapportant au 10 art: du traité de Kiel, proposa un mois pour le retour des troupes, comme un terme équitable. Sur cela les troupes se mirent en marche entre le 10 et le 15 Mai pour retourner dans les états du Roi. C'est donc depuis le 27 Février jusqu'au 15 Mai que le corps auxiliaire a été à la disposition de la G^{de} Bretagne, à quoi il y a un mois à ajouter pour le retour, de sorte que les subsides ont dû cesser depuis le 15 du courant.

En Vous transmettant ces renseignements, M^{r}, j'ai l'honneur de Vous prier de vouloir bien par Vos bons offices, effectuer que les sommes qui reviennent au Roi à titre de subsides et qui n'auront pas encore été assignées, soyent mises à la disposition de ma cour.

56. Kommissærernes Note til Christian Frederik af 30te Juni 1814.[1] (111)

Les envoyés, chargés de la part de leur cours respectives de régler définitivement les affaires de la Norvège et d'obtenir l'exécution pacifique du Traité de Kiel, s'étant rendus à leur poste, réunissent leurs voeux pour obtenir une audience de Son Altesse Royale, Monseigneur le Prince Chrétien Frédéric de Dannemarc.

Ils désirent que cette audience leur soit accordée en commun demain à l'heure qui sera designée par Son Altesse Royale.

Le bonheur du Peuple Norvégien fait la sollicitude de l'Europe. Les mesures prises par Son Altesse ont fixé avec douleur l'attention des

[1] Efter en Afskrift i *Record office*.

quatre puissances alliées. La mission spéciale qu'elles ont nommée à cet effet est un témoignage public de l'intérêt qu'elles portent à la paix générale. Elle est aussi un tribut de l'éstime au caractère connu de Son Altesse Royale.

Les instructions des envoyés étant très-positives par leur contenu et très-limitées pour le tems, ils désirent que l'audience ne soit point remise à un jour plus reculé.

Le 30. Juin 1814.

Under Kommissærernes Ophold i Christiania var ogsaa Admiral Bille der tilstede, sammen med dem. Han havde i Mellemtiden, efterat hans første Sendelse havde vist sig resultatløs, opholdt sig i Sverige, fremdeles ventende paa en Anledning til at slippe over den norske Grænse og der udføre det ham af den danske Konge overdragne Hverv. Først da Kommissærerne indfandt sig, lykkedes det ham at komme ind i Norge. Da det befrygtedes, at ikke den anden danske Kommissær ved samme Anledning vilde erholde Adgang, blev der tilstillet Admiral Bille en ny Fuldmagt, der alene gjaldt ham. Fuldmagten og en til samme Tid udfærdiget Skrivelse til begge de danske Kommissærer trykkes her efter to fra det Kgl. Danske Udenrigsministerium velvilligst tilstillede bekræftede Afskrifter. Derimod har det ikke været muligt, for Tiden at tilveiebringe de fra Admiral Bille, under denne Reise, til Kjøbenhavn afsendte Skrivelser, og de to foreliggende Aktstykker kunne derfor passende meddeles som afsluttende Tillæg til Mr. Fosters Depescher, medens det, om de nævnte Skrivelser havde været tilgjængelige, havde været Planen at meddele dem alle samlede, i et nyt, selvstændigt Afsnit.

57. Statsminister Rosenkrantz's Skrivelse til Admiral Bille og Oberst Lønborg af 20de Juni 1814. (112)

Da ifølge Prinds Christian Frederiks Svar til Hr. Admiral Bille af 21 Mai det kan antages, at H. H. vil nægte Hr. Oberst v. Lønborg Adgang til Norge og at derved den Kgl. under 18 April for dem begge udstedte Fuldmagt vil blive uanvendelig, saa har H. M. allernaadigst fundet for godt, under Dags Dato at udstede den hosføiede særskildt Fuldmagt for Hr. Admiralen, for deraf, efter foregaaende Aftale med de fremmede Magters Kommissarier, som ere Overbringere heraf, at giøre Brug, ifald det ikke tilstædes Hr. Obersten enten strax at begive sig til Christiania eller senere at indfinde sig der.

Til fornøden Efterretning for dem begge vedføies Gienpart af Kongens aabne Brev til Prinds Christian og et trykt Exemplar af Kongens aabne Brev til Norges Indbyggere, samt ligeledes trykte Exemplarer af den Kgl. Placat [til de?] Danskfødte Embedsmænd i

Norge og desuden Gienpart af de Kgl. Befalinger til Fæstnings Kommandanterne. Originalerne og et Par Hundrede Aftryk af disse Kgl. Rescripter og Befalinger ere tilstillede de fremmede Magters Befuldmægtigede, som Hr. Admiralen og Hr. Obersten behagl. ville understøtte med Deres Veiledning. Ligesom Deres (Tit.) ville aftale med disse Befuldmægtigede, hvorledes de forenede best kunne virke til samme Maal, der ikke mindre er H. M. Kongen, end de allierede Fyrster magtpaaliggende at see opnaaet.

Deres (Tit.) ville behagl. berette mig, under hvilke Udsigter de Selv og de fremmede Kommissarier tiltræde Reisen til Norge, og ligeledes siden benytte enhver Leilighed for at giøre mig bekiendt med Udfaldet af de første Skridt, som foretages til Maalets Opnaaelse. Det er med særdeles Tilfredshed, at jeg kan anbefale Dem Overbringerne heraf som ligesaa velsindede i Hens. til Danmark som alvorlig bestemte til at udføre deres Suveræners Befalinger med Hensyn til Norges Forening med Sverig under een Konge, men under saadan Forskiellighed i Statsforfatning, som Nordmændene maa finde overensstemmende med Landets sande Tarv. Disse Hr. Kommissarier ere mere eller mindre overbeviste om, at ifølge de i deres Fyrsters Navne giørende Tilbud, Prinds Christian vil finde overensstemmende med sin Ære ligesaavelsom med sine helligste Pligter at opfylde Kongens, hans Herres og de forenede Souverainers paa Traktaterne grundede Opfordring.

58. Kgl. dansk Fuldmagt for Admiral Bille af 20de Juni 1814. (113)

Fuldmagt
den 20 Juni 1814
F. VI.

Vor synderlige Bevaagenhed. Da den af Os under 19 Jan: d. A. til Vor daværende Statholder i Norge, H. H. Prinds Christian af Danmark givne, og under Vor Kgl. Haand og Segl udfærdigede Fuldmagt for dem, som af bemeldte Vor Statholder skulde tilkiendegives Vor Villie, at de som Kommissarier havde at sammentræde med de Kgl. Svenske Befuldmægtigede for til disse at overlevere Norges Riges Fæstninger, m. v. er bleven tilbageholdt; og Vor allernaadigste Befaling i denne Sag saaledes ikke er opfyldt; Saa ville Vi herved allernaadigst have Dig, Os Elskelige Herr Steen Andersen Bille, Storkors af Dannebrogen og Dannebrogsmand, Vor Kontre-Admiral, Kammerherre og Deputeret i Vort Admiralitets og Kommissariats Kollegium, udnævnt som Kommissær fra Vor Side at sammentræde med de af H. M. Kongen

af Sverig udnævnte Befuldmægtigede; Og bemyndige Vi Dig til, i denne Dig tillagte Egenskab, at fordre Norges Riges Fæstninger, faste Pladser, offentlige Kasser og Domainer til Dig overleverede, for derefter at overgive Alt fornævnte til de af H. M. Kongen af Sverig Befuldmægtigede, som til sammes Modtagelse ere eller vorde beskikkede. Thi byde og herved allernaadigst befale Vi Dig, i alle Maader at paasee, at bidrage til, at den mellem Os og H. M. Kongen af Sverig sluttede Fredstraktat, dateret Kiel den 14de Jan. d. A. nøiagtigen opfyldes, forsaavidt i Særdeleshed angaar dens 4. 15. 16 og 21 Art.; paa det Vor velmente Hensigt maa opnaaes, at iværksætte Norges uafværgelige Overgang under Kgl. Svensk Herredømme. Derved skeer Vor Villie. Befalende Dig Gud. Givet [etc.]

IV.

Brevveksling mellem Kong Frederik VI. og Statsminister Nils Rosenkrantz, Mai—August 1814.

Under Arbeidet med Indsamlingen og Ordningen af de Aktstykker, som udgives i dette Skrift, er der ogsaa opstaaet Ønske om at kunne fuldstændiggjøre Stoffet ved tillige at meddele saadanne Kilder, der viste, hvorledes den politiske Stilling opfattedes ved det danske Hof. Begivenhederne i Norge havde forvoldt Frederik VI. store Vanskeligheder, og de truede med at drage ogsaa ham ind i en Hvirvel, af hvilken det ingenlunde var let at slippe uskadt ud. Den danske Konges Forhold til Norge og til den derværende Thronfølger havde næsten lige fra Kielerfredens Afslutning fremkaldt en Mistanke til hans Oprigtighed, hvilken stadig næredes ved de Anklager, som reistes mod ham fra Sverige. Den i Kjøbenhavn efter Freden akkrediterede nye svenske Gesandt, Baron Tawast, troede overalt at se List og Rænker, og han syntes mest tilbøielig til at opfatte sin Stilling, som om han skulde være den fast ansatte offentlige Anklager. Tawast lod ikke den danske Regjering faa Ro, og han gjorde den ansvarlig for Begivenheder, som det aldrig havde staaet i Frederik den Sjettes eller hans Raadgiveres Magt at hindre.

Da Stormagternes Sendebud ankom til Kjøbenhavn, skulde det vise sig, hvorvidt den svenske Opfatning var grundet.

Af Sendebudenes egne Beretninger vil fremgaa, hvilke Indtryk de tilegnede sig ved at undersøge den danske Regjerings Forhold paa Stedet selv. Men som Supplement til disse Beretninger maatte det — som nævnt — ogsaa blive hensigtsmæssigt at kunne offentliggjøre en dermed parallelt gaaende Række af danske Aktstykker. En saadan Række frembød sig naturlig i den Brevveksling, der, medens de fire Magters Repræsentanter opholdt sig i Danmark og i Norge, blev ført mellem Frederik den Sjette og Geheimestatsminister Nils Rosenkrantz, og som nu opbevares i det danske Rigsarchiv, hvortil den er afgiven fra Krigsministeriets Archiv. Af C. Th. Sørensens Skrift, Kampen om Norge, hvor denne Brevveksling oftere findes anført som Kilde, kunde det forstaaes, at der i den var Adskilligt at høste. Fra det danske Rigsarchivs Side blev jeg mødt med den største Imødekommen, da jeg anholdt om Tilladelse til at lade den hele Serie afskrive. Denne blev uden Ophold meddelt af Hr. Rigsarchivar A. D. Jørgensen. Specielt staar jeg dog her i stor Taknemmelighedsgjæld til Hr. Archivar

Dr. C. F. Bricka, der med Velvillie anordnede, hvad der var fornødent. Brevene fra Frederik VI. ere afskrevne af Frk. *Dr.* Anna Hude, til hvem jeg herved ligeledes tillader mig at frembære min ærbødige Tak for den saaledes ydede Bistand.

Det er anseet hensigtsmæssigt at trykke den hele Række, som den foreligger, for de Maaneder, i hvilke Forhandlingerne med de fire Kommissærer faldt, nemlig Mai, Juni, Juli og August 1814, selv om ikke Brevene direkte havde nogen Betydning for det foreliggende Emne, og selv om deres Indhold kunde forekomme at være noksaa ubetydeligt. Derhos er der ogsaa medtaget de faa, ikke egenhændige Breve, der forefindes fra Rosenkrantz. Paa denne Maade vil det være en fuldstændig Samling, der foreligger for de nævnte fire Maaneder, og den er i det Væsentlige nyt Stof, alene med Undtagelse af, hvad der er meddelt i Sørensens ovenfor nævnte Værk.

For de forudgaaende Aar (1810—1813) er en tilsvarende Brevveksling offentliggjort i Meddelelser fra Krigsarchiverne, V og VI.

Kongens Skrivelser ere gjengivne bogstavret, nøiagtig, som de ere skrevne.

1—9. Ni Haandskrivelser fra Frederik VI. (114—122)

1. **(114)**

Jeg har imodtaget Deres Skrivelse, og føler som naturlig den største Forbittrelse imod K Allexander. Imod P Chr: har jeg ved Rescriptet udført alt hvad man har forlangt af mig, blot Udtrykket af Arvesløs er ei brugt imod ham.

Forbuddet paa Korn Udførsel og al Samqvem med Norge, synes nu at være Hoved Forlangendet. Jeg troer at denne Sag bør snarest muelig undersøges og foretages i Statsraadet, kan skee var et Extraordinair Statsraad paa Mandag var (sic) got at holde er De af samme Mening saa lad mig det vide. En meget vigtig Omstændighed var om man tør haabe at naar ogsaa disse Forlangender opfyldes at Freden med Rusland ratificeres. Vore Auxilliair Corps Fraværelse er uheldig, kan Sagen forebygges bør det skee, faae vi blot med Bennigsen og de Svenske at gjøre da haaber jeg de skal faa noget at bestille de ei vente.

Frederik R.

K d 7 Maj
1814.

P S Hoslagde er en Notice fra min Kone som De best igjennem Baron Ejben kan lade besørge.

Til
Geheimestatsminister
Rosenkrantz.

2. **(115)**

Grev O[r]lov var hos mig og overleverede Brevet, jeg sagde ham i Korthed hvad der var gjort, han syntes fornøjet med [at[1] Forbud paa Udførsel og Samqvem med Norge var forbudet. Derimod sagde han der var mere der skulde skee; thi Printzen maatte tilskrives af mig at han ikke maatte vente at ansees som Arving til Tronen og at han skulde behandles som Rebel naar han ei vente tilbage. Jeg svarede ham at det var en meget Delicat Materie at røre ved, som jeg ugjerne røerte ved, imidlertiid maatte jeg tage alt i Overvejelse uden dog at love ham andet, end at gjøre det der stod i min Magt; og da Engelland havde taget min Flaade var der ingen anden Maade end ved Ophævning af Samqvem og Handel med Norge og ved Befalinnger (sic) at komme til Maalet. Han sagde at han var presseret for at faa Svar og kunde give Rapport om alt han ventede Ministerne fra Prøisen Engelland Rusland Østerrig og det var got naar Sagen var paa det rene for inden. Han beklagede at naar man skulde erobre Norge maatte det skee ved at besætte Halvøen og at man ikke kunde imodstaae hele Europa. Jeg svarede det ved jeg at Rusland med de øvrige Magter kan forstørre mig, men den Slags Operationsplan er uhørt. Han svarede herpaa havde [De] valgt, heller [at[2] døet end afstaaet Norge da vilde [jeg[3] have admireret Dem, men nu har De afstaaet det og De maae hjelpe os dertil det er saaledes i den store Plan at det ei lader sig forandre. Jeg sagde ham inden De dømmer om Sagen saa læs alle Papirer som Statsminister Rosenkrantz har og skal comunicere Dem verificerede Copier af, alt andet kjender Tavast. Han sagde Man burde spørge Tavast om han fandt man havde gjort nok, thi han allene kunde og burde bedømme det, jeg sagde denne Dommer er partisk, og vil aldrig finde sig tilfreds, vi skiltes ad med den Begjæring fra ham først at naar han fik noget fra Kaiseren han da maatte komme til mig selv, og at han inden hans Afreise gik for sig maatte komme til mig, han bad at en Generaladjutant maatte bringe Pr: Christian den foreslagne nye Befalning.

Det vil endnu blive fornødent at overlægge hvad videre er at gjøre.

K d 11 Maj 1814. Frederik.

Til

Geheimestatsminister

Rosenkrantz.

---

[1] Kan ogsaa læses som *et*. [2] Tilføiet over Linien. [3] Tilføiet over Linien.

3. **(116)**

Ved Samtale i Dag med Pr Lieu: Falsen blev jeg bestyrkket i den Tanke at intet kunde virke mere at faa Printz Christian fra Norge end en Engelsk Minister, thi paa Engelland haaber han blind; Gud give at dette var at inlede. Gr: Orlov synes ikke at være bestemt paa at reise til Norge, ønskelig var det om naaer man havde overbeviist ham at jeg var uskyldig i Printz Christians Opførsel, at han da reiste.

Tvende Artilleri Officerer som ere i Dag komne fra Norge, frygtede at have feilet ved at komme tilbage da flere havde sagt dem i Norge at Printz Christian handlede efter min Befalning; flere tror dette her, skrækkelig naar slig Sladder kunde bringe en Stat i Ulykke. Hvilket vist her har været Tilfældet.

K d 12 Maj
1814.

Frederik R.

Til
Geheimestatsminister Rosenkrantz.

---

4. **(117)**

Gr: Henrich Reventlou ingav en Samtale han havde havt med Cronprindsen af Sverrig som De har, denne ønskede jeg at G Orlov og B Martens maatte (sic), først da den viser at Cronprintzen af Sværrig altiid har forlangt, og paastaaet at naaer Norge var cederet var alt skeet; og da var det øvrige hans egen Sag, Gr: Henrich Reventlou blev ogsaa afsendt fra Cronprintsen til mig for at forsikkre mig dette; derved vinder dette Document en Slags Vigtighed.

Endnu har jeg tænkt mig at det var got at en upartisk og en Ven af P Christian Frederik skrev ham for at vise ham Nødvendigheden af at fratræde sine Beslutninger. Jeg har taelt med nogle Søeofficerer som kom fra Norge, disse troede ikke at P Christian Frederik vilde antage Kongetittelen, de troede derimod at han vilde ifald han saa det ikke gik, reise til Dannemark, de forlode Norge for 8 Dage og da viste man alt at Engelland ei var stemt for Norge, men vilde blokkere dets Havne.

K d 17 Maj
1814.

Frederik.

Til
Geheimestatsminister
Rosenkrantz.

---

5. (118)

P Ch F er da valgt til Konge og skal holde sit Indtog i Christiania. Dette vil gjøre en ubehagelig Virkning paa Negotiationen; Gud give at det ei maae gjøre mere skadelig Intryk for mig og Dannemark.

K. d 24 Maj
1814. Frederik R.

Til
Geheimestatsminister Rosenkrantz.

---

6. (119)

Jeg har imodtaget Deres Beretning af Dagsdato. Jeg ønsker at Rescriptet til Printz Ch F bliver saa vidt muelig efter Commissariernes Ønske, thi da kan jeg ei beskyldes for at have hanlet, uden efter de Persohners Villie som have paataget sig at bedømme mig, blot at Udtrykket af Arvesløsheden, for P Ch F ei bevares.

General Steigentesch kunde tilsiges at møde Kl. 7 slet i Aften, hos min Kone.

K d 24 Maj
1814. Frederik.

Til
Geheimestatsminister
Rosenkrantz.

---

7. (120)

Efter de mange ubehagelige Efterretninger vi ofte have kan jeg hermed sende Dem en meget behagelig og beroligende Efterretning fra Oberstlieutenant Aubert, hvoraf de vil see at Tingen faar et got Udfald. Ønskelig var det om Hamborg og Lübek fik dansk Guarnison hvilket Bennigsen selv finder billig.

K d 26 Maj
1814. Frederik.

Til Geheimestatsminister
Rosenkrantz.

---

8. (121)

Hermed følger, Et Brev fra P Christian Friderik til mig med alle hans Bekjentgjørelser, det værste er at han udtrykkelig nu nævner sin Søn, som Norges Cronprins.

Rygtet fra Sværrig forsikkrer at 18000 Russer ere passer[ede] den botniske Bugt for at gaa paa Røeraaes, ligesom at Russerne i Holsten skal embarqueres paa Elven for at gaa til Christiansand. De Svenske dirigere deres Operationer paa Valøerne og paa Kongsvinger.

K. d 7 Juni 1814. Frederik.

Til
Geheimestatsminister
Rosenkrantz.

---

9. (122)

Det er meget tviilsomt hvad P Christians Mening er; Men det er en Sandhed at dersom han gaar tilbage fra det han alt har sagt, saa har hans Forslag Præget af den størst muelig[s]te Svaghed; og Ubestemthed, hvilket synes at have taget Plads i stæden for det uforsagte Mod som altiid blev taelt om i enhver af Printzens Taler. Cronprinsen af Sværrig burde om han er klog neppe imodtage dette af P Christian skeete Tilbud. I øvrigt er jeg Commissarier[ne] takskyldig at de tage mig i Forsvar, imod P Christian som synes at vilde persohnlig fornærme mig.

F: d 23 Julii 1814. Frederik.

Til
Geheimestatsminister
Rosenkrantz.

10—71. To og seksti Breve fra N. Rosenkrantz. (123—184)

10. **(123)**

Deres Mayestæt

tilstilles i Underdanighed de med Major Guillaumo nu indløbne Beretninger fra Grev Bernstorff, General Walterstorff, Geheimeraad Burke og Greve Moltke, som ieg flygtigen har giennemgaaet og derved blot erfaret, at KronPrindsen har brugt Trudsler, og at, uagtet hans Kredit er aftaget, der dog hersker Uvished ihenseende til Ratificationernes Udvexling med Rusland, som nærforestaaende, og til Freds Slutning med Preussen fordi Pomeren tragtes efter.

Søndag d. 1ste May 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

11. **(124)**

Deres Mayestæt

haver ieg i Underdanighed, at berette, at General Tawasts Meddeelelser indskrænkede sig til at tilkiendegive, saavel efter Depecher fra Stockholm, som ifølge en Depeche fra Greve Loevenhielm fra Paris af 16de dennes, at Sverrig haver al Bistand at vente af sammes Allierede; at, nemlig, Rusland har lovet 30.000 Mand dertil og Storbrittannien Anden Hielp fra sin Side; at Kæyseren af Rusland har forsikret Kron-Prindsen, at han ansaae sig ved sin Ære forpligtet til at forhielpe Sverrig til Besiddelse af Norge; men det vigtigste derved er, at i Greve Loevenhielms Beretning til Baron Wetterstedt siges end videre, at de med Sverrig forbundne Magter have besluttet at sende en Mand til Prinds Christian for at tilkiendegive Hs. Høyhed, at de ville staae Sverrig bi indtil at Norge har underkastet sig.

Jeg yttrede til Baron Tawast, at ieg meget bifaldt dette Skridts Foretagelse og ventede deraf den bedste Virkning. I øvrigt udlod Generalen sig aldeles ikke om KronPrindsens formentlige Hensigter, at angribe Danmark, saa ieg ikke behøvede at afvise nogen Trudsel. Han bemerkede, at det ville forekomme upassende, at Statsminister Moltke tager Deel i Stats-Raadets Forhandlinger uagtet det Lys hvori han settes ved Indholden af det i Afskrift meddeelte Brev fra ham til General v. Haxthausen. Ved at tilkiendegive mig, at han har forlangt, at Thygesons chiffrerede Brev til Pds. Christian bliver sendt eller Afskrift deraf, fremsatte han som en passende Foranstaltning at Stiftamtmand

Thygeson opfordres til at erklære hvad han med Gyldenpalm har skrevet og til at aflevere det derved brugte Chiffre.

Jeg kan ey andet end være af den allerunderdanigste Formeening, at saadan Opfordring bør skee ved Øvrigheden eller maaskee igiennem Kanzelliet; og at Thygeson maae strengeligen forbydes at vedligeholde Brevvexling med Pds. Christian eller nogen som helst Embedsmand i Norge.

Departementet
for de Udenlandske Sager
d. 2den May 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

12. **(125)**

Af den efter allerhøyeste Befaling mig i Dag tilkomne Meddeleelse (!) om Udfaldet af Underhandlingerne mellem General von Bennigsen og Prindsen af Eckmühl seer ieg, at den første vil inden føye Tiid være i Besiddelse af Hamborg. Derefter vil det viise sig om Russerne drage bort eller om de, ved at forblive der i Egnen, skulle tiene til at Understøtte KronPrindsens Forehavende. Der blev mig endnu i Gaar forelæst ved General Tawast en Note fra den Russiske Minister i Stokholm, som indeholdt gientagen Forsikring om Understøttelse.

At Sikkerheds Foranstaltninger især for Rendsborgs Festning, ere fornødne ligger klart for Dagen. Den Beretning som hver Dag kan ventes fra Greve Carl Moltke og fra Deres Mayestæts andre Ministre i Paris vil uden Tvivl give fuldkommen Oplysning om hvad der virkelig er at frygte eller at haabe. At de Svenske Tropper, hvis Antal ikke kan blive stort, naar en Division bliver tilbage i Nederlandene, virkelig ere paa Tilbagemarschen maae udentvivl inden megen kort Tiid indløbe Efterretning om.

General Lallemand var allerede Afreist i Forgaars Aftes. Han ville formodentlig ikke, under de nu saa aldeles forandrede Omstændigheder, træde i Deres Mayestæts Tieneste; og ieg ville ikke vove, at tilraade det, om det lod sig giøre.

General Tawast har giort Lisakewitz bekiendt med de samme Efterretninger, som han havde meddeelt mig, og har derved giort ham meget bekymret. Han forestiller tilforladelig Tingene her i det rette Lys og Greve v. Lützow ikke mindre.

Her i Staden holdes for, at General v. Kardorff er paa Tilbagemarsen hvilket ieg har nægtet.

Tirsdag d. 3dje May
1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

13. **(126)**

Deres Mayestæt

haver ieg allerunderdanigst at berette, at efter at ieg havde tilkiendegivet Baron Alquier, at Briggen er givet en anden Bestemmelse end den at føre ham til en fransk Havn, kom han til mig for at udbede sig af Deres Mayestæt, som en Naade at De ville befale en Officer som forstaaer Tydsk og Fransk, at geleide ham til Tönningen, hvorfra han vil over Helgoland gaae til England og videre derfra til Frankerig. Han er saa bekymret over at komme vel frem til Indskibnings Stedet, at ieg tør sige at det virkelig er en Velgiærning, som Deres Mayestæt kan bevise ham, at bevillige ham hans Begiæring.[1]

Han tilbød, at Officeren, som han vil give Plads i sin Vogn, skulle ved ham gives frie Reise hid tilbage, hvilket ieg forkastede. Skulle Deres Mayestæt allernaadigst tilstaae at en Officer følger med Baron Alquier ville det maaskee desuden behage Deres Mayestæt at paalægge Officeren at melde sig hos Hans Durchlauchtighed Landgreven i Slesvig for at erholde fornødne Forholds-Ordres til Tönningen og maaskee Anbefaling til den Engelske Commandant paa Helgoland, hvorfor Baron Alquier ville være usigelig taknemelig.

Departementet for de Udenlandske Sager
d. 5te May 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

14 **(127)**

Deres Mayestæts

Allerhøyeste Befaling har ieg i Underdanighed modtaget. — Jeg havde foresat mig i Morgen at opvarte Deres Mayestæt for allerunderdanigst at foreslaae en extraordinaire Forsamling af Stats-Raadet da

---

[1] Kongen har tilføiet i Randen: «*er alt bevilget, brigges (!) i Morgen i Erindring, til den Endemed er Generalmajor Bülow hos mig Kl. 9 slet. Jeg har selv tilmeldt Rosenkrantz det fornødne*». En anden Haand (Bülows?) har hertil føiet med Blyant: *og det øvrige er expidert d. 6/5 14.*

Deres Mayestæts Allerhøyeste Resolution i fleere Anledninger udfordres. — Jeg er derfor meget lykkelig, at Deres Mayestæt allernaadigst er betænkt paa at tage Tingenes nærværende Stilling i Overvæyelse paa Mandag.

Det er ikke, om at giøre Modstand mod de tilbagevendende Svenske Tropper og General Bennigsens Corps, det alleene giælder, efter hvad mig er bleven tilkiendegivet, men om at modstaae baade Ruslands, Stor-Brittaniens og Preussens Magt tillige, eller idet mindste ikke at staae i fredeligt Forhold med, saa at sige, nogen af alle Europas Magter.

Dersom ikke Rapporter indløbe ved Kureerer fra Deres Mayestæts Ministre i Paris, saa maae det strax efter Kommissariernes Ankomst vise sig om deres Instruxioner ere saa vidt omfattende, som fra Svensk Side paastaaes. Tvivl kan ieg dog ikke bære om, at det er alle disse Magter om at giøre ikke at lade Uroelighederne vedvare i Norden.

Hændes Mayestæt Dronningens allernaadigste Befaling skal i Underdanighed efterkomes naar Hændes Mayestæt vil betroe mig Brevet.

Løverdag
d. 7de May 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

15. **(128)**

Deres Mayestæt

haver ieg i Underdanighed at berette, at med den i Gaar her igiennem gangne Svenske Kurer fra Paris har Baron Tawast faaet Efterretning ved en Depeche, som han forelæste mig, at de allierede Hoffer ere blevne eenige om, at sende en special Kommission hid for at forestille Nødvendigheden af at Norge foreenes med Sverrig og at tilkiendegive Deres Mayestæt at De fra Deres Side maae bidrage dertil paa alle Maader og især ved at erklære Prinds Christian arveløs, ifald han ikke inden en viss Tiid frafalder hans Forehavende, hvilket de foreenede Magters Kommissarier, som have at begive sig til Norge ligeledes der skulle erklære. — Den Russiske Kommissær, en General Orlow, skulle forlade Paris d. 26de eller 27de April. Kron Prindsen skulle først reise d. 30te og er ventendes d. 12te dennes til Lybeck.

De fremmede Tropper forlade det egentlige gamle Frankerig. I Depechen stod desuden, at naar Deres Mayestæt ikke fralægger Dem al mistanke (!), saa skulle de Svenske Tropper rykke ind i Holsteen tilligemed Bennigsens Corps, som skal være sat til Sverrigs Disposition.

Om alt dette skal Greve Moltke være bleven underrettet, samt derom, at Freds-Traktaten med Rusland ikke bliver ratificeret inden Norge er foreenet med Sverrig, og at Kæyseren ikke vil modtage nogen Dansk Minister forinden. General Tawast, som var mild og ikke paatrængende, yttrede det Ønske, at Forbud mod Korn-Udførsel til Norge og al Kommunikation med samme Rige maatte offentlig kundgiøres, samt, at Deres Mayestæt ville forud være betænkt paa hvorledes Acten mod Prinds Christian kan opsettes inden de fremmede Kommissarier opfordre dertil.

Formodentlig indtreffer den Russiske General forinden Deres Ministres Kureer, som er i Vente, kommer hid. Det maae ikke have staaet i deres Magt, at afsende deres Rapporter.

Departementet for de Udenlandske
Sager d. 7de May 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

16. **(129)**

Deres Mayestæt

tilstiller ieg allerunderdanigst det nu indløbne Extrablad fra Lybeck, om hvis Indhold ieg i Aftes fik Kundskab ved at læse de med den Svenske Kureer bragte Pariser Blade.

Konventionen er fordeelagtig for det Franske Rige og setter de forbundne Magter i Besiddelse af alt hvad de tilegne sig Rettighed til at disponere over ved den almindelige Fred. Hamborgs Overgivelse vil nu ingen Opsettelse længere være underkastet omendskiønt ieg ikke finder at Festningerne paa denne Side af Rhiinstrømen udtrykkeligen ere omtalte. D. 4de dennes skulle Prindsen af Eckmühl og Greve v. Bennigsen have en Sammenkomst hvis Udfald ikke er mig bekiendt. Greve Loevendal er under veys hid.

Jeg vedlægger lige allerunderdanigst det til mig indløbne Svar fra General Greve v. Bennigsen betreffende de Polske Landsedragere.

Hans Yttring, at alle Polske Tropper ere under lagte Storfyrsten Constantins Komando er overeensstemmende med hvad der er bleven offentlig bekiendtgiort i de franske Blade.

Da nu efter Deres Mayestæts Befaling ieg har tilkiendegivet General v. Bennigsen, at disse Polakker skulle vorde ubevæbnede afleverede; saa indstiller ieg allerunderdanigst om det maatte behage Deres Mayestæt

allernaadigst at befale, at Landsedragerne tilsendes bemeldte Russiske General med deres fulde Væbning.

Om Deres Mayestæt allernaadigst tillader det skal ieg seenere paa Dagen allerunderdanigst opvarte for at modtage allerhøyeste Befaling.

Søndag d. 8de May 1814. Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

17. **(130)**

Deres Mayestæt

tilsendes i Underdanighed General Walterstorffs Beretning, der giver nye Prøver paa hans Tieniste-Iver — Ligesom hans Privatbrev. Geheime Konferentzeraad Burkes fremsendes i lige Underdanighed saavelsom Greve Moltkes privat Brev. — Hans Beretning er endnu ikke dechiffreret.

Naar Tiid kun forundes os er der Udsigt til at rædde Staten.

Mandag d. 9de May
1814. Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

18. **(131)**

Deres Mayestæt

ville allernaadigst tillade, at for ikke at tabe et Øyeblik ieg i Underdanighed fremsender den nu fra Greve Bernstorff indløbne Beretning endogsaa inden ieg har læst de andre Ministres Beretninger, hvoraf Greve Moltkes er chiffreret. Jeg anseer desuden Greve Bernstorffs Beretning som indeholdende de Vigtigste Punkter, der[1] af Deres Mayestæts øvrige Ministre fremsendte Rapporter, hvilket just ikke giver Udsigt til behagelige Efterretninger.

Den sidst herfra afsendte Kureer har først kunnet naae Paris fire Dage efter Kureeren Brummers Afreise derfra.

Mandag d. 9de May
1814. Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

[1] Naar man i Stedet for , *der* kunde læse *i de*, vilde det give god Mening.

---

19. **(132)**

Deres Mayestæt

tilstiller ieg allerunderdanigst herved Afskrift af de til Lisakewitz ved General Orloff indløbne Depecher, som kun ilde skiule de deri indeholdte Trudsler.

General Orloff kommer til mig i Eftermiddag mellem to og tre. — Han er Overbringer af et Brev fra Kæyseren, hvoraf han har Gienpart at forevise. —

Lisakewitz har allerede sagt ham, at alt hvad der forlanges er allerede i værksat.

Tirsdag d. 10de May. Allerunderdanigst
1814. N. Rosenkrantz.

---

20. **(133)**

Deres Mayestæts

sidste confidencielle Breve til Prinds Christian har ieg leveret tilbage. — Jeg har berørt deres Indhold i min Samtale med General Orloff, som gik ud paa det samme, som i Audienzen er bleven sagt.

Dersom Deres Mayestæt vil betroe mig dem skulle de blive oversatte. — Jeg har lovet General. Orloff at meddeele ham i Morgen saa meget som mueligt.

Onsdag Aften Allerunderdanigst
d. 11te May 1814. N. Rosenkrantz.

---

21. **(134)**

Deres Mayestæt

tilstiller ieg i Underdanighed Gienparten af Kæyser Alexanders Brev, som hans General Orloff har at overlevere. Han fandt det anstændigst, at indhændige mig det Selv, og kom derfor til mig i Aftes, og indlod sig om Gienstanden for Hans Sendelse.

Jeg er overbeviist om at der ingen skiulte fordærvelige Hensigter ligge til Grund derfor. Han gientog ofte, at Kæyseren ikke bærer Tvivl om Deres Mayestæts Redelighed; men at Han vil have Prøver derpaa og disse skulle bestaae i Opfordring til Prinds Christian at tage Deres, Hans egen, og Danmarks Stilling i Betragtning, omtrent saaledes, som i Kæyserens Brev er udtrykt. — Jeg sagde ham, at dette var giort ved de Reskripter, som ere ved Kommissarierne afsendte og hvoraf Gienparter have naaet Paris faa Dage efter Generalens Afreise derfra, og at

Deres Mayestæt endnu vil gaae videre og lade ham, Generalen, meddeele Gienpart af de seeneste confidencielle Breve, som De have tilskrevet Prindsen, og som svare til hvad Kæyseren har yttret i sit Brev og til alt hvad Generalen fandt hensigtssvarende. Han bad mig derfor at meddeele ham alt hvad der er passeret paa det han deraf kunde giøre Brug. Jeg forsikrede ham, at Deres Mayestæt havde giort alt hvad der stod i Deres Magt for at fremme Foreeningen; at De nu just ere i Begreb med at udstede Forbud mod Samquem med Norge og med at tilkiendegive Prinds Christian det Skridt, som de foreenede Hoffer ved ham, Generalen, og de forventende Kommissarier nu lade giøre; og at De ville giøre alt hvad der riimeligviis kan forlanges; men at det ikke kommer Dem til at erobre Norge for Sverrig og at De ingen Midler have i Hænde dertil. Jeg bemærkede den Tilbageholdenhed, som det Engelske Ministerium viser og har viist, hvorved Normændene forledes til at giøre Regning paa Understøttelse fra den Kant, og føyede til, at et offentligt Forbud mod Udførsel til Norge i alle de foreenede Fyrsters Lande ville længesiden have viist Norges Indbyggere, at de omsonst giøre Regning paa at opnaae den tilsigtede Uafhængighed.

Generalen sagde mig, at han ville i Begyndelsen være nødsaget til at føre et haardt Sprog, men at naar ieg gav ham Prøver paa, at der giordes alt hvad mueligt var, skulde han lade os vederfares Ret, og altiid gaae aabenhiertig til værks. At Kæyseren havde sagt til ham, at han havde valgt ham til denne Sendelse uagtet hans Uerfarenhed i slige Sager, fordi han, Kæyseren, ikke ved denne Leylighed ville finassere; at han ellers havde valgt en øvet Diplomatiker; men at han er vandt til at hans Adjutanter gaae lige til Maalet.

Han forsikrede mig, at Tropperne, som i Nøds Tilfælde skulle bruges, ere bestemte og at de lettelig kunne bemestre sig Halvøen, hvorpaa Englænderne ville overfalde Øerne og Deres Mayestæt blive suspenderet indtil Norges Foreening fandt Sted, hvorefter da Danmark ville ved Kontributioner maatte godtgiøre Sverrig hvad det taber ved ikke at komme i Besiddelse af Norge til den ved Traktaten bestemte Tiid.

Om at erklære Prinds Christian arveløs frembragte han ingen Paastand; men vel, at han skulde tilbagekaldes i en vis bestemt Tiid under Trudsel af Straf; og at en saadan Opfordring burde udstedes under Deres Mayestæts Haand og Underskrift af Stats Raadet og Deres andre Ministre.

Generalen taler meget godt for sig og er temmelig vel underrettet om hvad der er foregaaet. —

Det er efter hans Sigende ingenlunde Kæyserens Hensigt, at Siælland, eller nogen Deel af det danske Rige, foreenes med Sverrig.

De gamle retmæssige Fyrste Huuse vil Kæyseren vedligeholde; og han forsikrede, at naar kun Norge blev foreenet med Sverrig, saa vilde Kæyseren vise sig som en oprigtig Ven af Deres Mayestæt. Generalen er tilvisse ikke Kron-Prindsen eller Sverrig hengiven; men, som hans Herre troer sig ved Ære forpligtet til at see Foreeningen tilveyebragt, saaledes vil han være stolt af, at see hans Sendelse kronet med et lykkeligt Udfald.

Han ønsker, at Deres Mayestæt vil aabne Kæyserens Brev i hans Nærværelse, da, som han sagde, det er bleven forseiglet i Hans Msts. Kabinet, og det ofte hænder, at Han i slige Breve føyer noget til som ikke er indrykket i Gienparten. Deri vil Deres Mayestæt vel føye ham, da ved at have forud læst Gienparten det let vil vise sig om Brevet indeholder noget meere.

Naar Deres Mayestæt forsikrer ham, at der fra Deres Side allerede er foretaget hvad Kæyseren attraaer og derpaa henviser ham til mig for nærmere Oplysninger; saa vil han, naar nogle smigrende Bemærkninger over den særdeles Klogskab hvormed hans Herre har fuldendt Feldttoget og heele Krigen, samt Berømmelse over de Russiske Troppers Tapperhed, tilføyes, være tilfreds.

Jeg har givet ham Haab om, at Deres Mayestæt vil modtage Brevet i Dag. —

Deres Mayestæts allerhøyeste Befaling i henseende til dag og Tiime forventes.

Onsdag
d. 11te May
1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

22. (135)

Deres Mayestæt

ville allernaadigst tilgive, at ieg henstiller til allerhøyst Dem, om det maatte behage Deres Mayestæt at tilstille mig Gienparten af Kæyser Alexanders Brev, som General Orloff foreslog at sende til Kommissarierne i Norge, hvori ieg finder, at han gierne kan føyes.

Torsdag Morgen
d. 12te May 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

23. **(136)**

Deres Mayestæt

ville allernaadigst tillade, at ieg bemerker, at da ieg nu er i Begreb med at tilstille den Russiske General Oversettelser af de Vigtigste Noter og Acter, som FredsTraktaten og Opsetsigheden i Norge have frembragt, og derunder indbefattes Deres Mayestæts saa oprigtige som rørende Brev til Prindsen af 21. Martij, saa vover ieg at foreslaae i Underdanighed om det maatte behage Deres Mayestæt ved Meddeelelse af Hs. Høyheds Svar, som ieg ikke har seet, at sette mig istand til at meddele ogsaa Oversettelse deraf.

Reskriptet til Kommissarierne er tilsendt General Tawast til Befordring; ligeledes Deres Mayestæts Resolution betræffende Samfærdselens Ophævelse med Norge, af hvilket alt den Russiske General erholder Oversettelser.

Major Guillaumo er afreist og Secretaire Clauswitz afgaaer endnu i dag til London.

Torsdag
d. 12[te] May
1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

24. **(137)**

Deres Mayestæt

iiler ieg med i Underdanighed at forlægge Admiral Billes for[e]løbige Beretning, som ieg forefandt ved min Hiemkomst i et Brev fra General Tawast.

Der vil nu intet Maadehold meere kunne finde Sted mod Prinds Christian, der, naar han svarer paa Deres Mayestæt[s] allernaadigste Reskript, som endnu skulle tilstilles ham, i samme Tone virkelig fornærmer Allerhøyst Dem i samme Grad, som Hs. Hhd. skader den Danske Stat paa hvis Stilling Han og Hans Tilhængere aldeles ingen Hensyn ville tage.

Fredag d. 13. May
1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

25. **(138)**

Deres Mayestæt

forelægger ieg allerunderdanigst den herved føyede Gienpart af Kongen af Preussens Skrivelse, som Major Baron von Martens i Gaar Aftes indhændigede mig og derved anholdt om, at ieg maatte indhente allerhøyeste Befaling naar det maatte behage Allerhøyst Dem, at tillade ham at fremstille sig for Deres Mayestæt?

Han har været brugt før i det diplomatiske og finanz Faget og har været her 1807 om Sommeren. Han er egentlig først bleven Officer da enhver Mand rykkede i Feldten.

Dersom Deres Mayestæt allernaadigst tillader, ønsker ieg i Formiddag at turde berette hvad der i Samtaler med disse Fremmede er forefaldet.

Søndag Morgen
d. 15de May 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

26. **(139)**

Af disse Greve Bernstorffs Beretninger fremlyser hvad allerede er alt for bekiendt, at KronPrindsens Indflydelse hos Kæyser Alexander har vedvaret saalænge han var hos ham. Største Bevis derpaa findes deri at en verbal Note fra Baron Wetterstedt har foranlediget Sendelsen af de overordentlige Kommissarier og at samme nota er lagt til Grund for deres Instruxioner.

Baade General Orloff og Major Martens sette den største Pris paa Deres Mayestæts confidencielle Brev til Prinds Christian og beklage at et saa vigtigt Dokument ikke har været før bekiendt.

De ere bægge tilgængelige for de argumenter ieg betiener mig af; men deres Forlegenhed er stor, da det for dem kommer an paa at see Norge virkelig foreenet med Sverrig.

De ere villige til at begive sig til Norge; men de begynde at frygte for, siden de vide, at Deres Mayestæt Kommissarier ikke ere blevne antagne, at de ligeledes skulle blive afviste og deres Herrer derved saares. — Jeg har søgt at betage dem denne Tanke, og har viist dem Nødvendigheden af at giøre saadant Skridt og hvor ønskeligt det er, at en Engelsk Afsendt kunde følge med dem.

Der maae opsettes et opfordrende Brev til Prinds Christian, hvori dog ikke behøver at nævnes noget om Arverettes Fortabelse; men vel

om Tiltale for Ulydighed naar han efter en vis Tiid ikke forlader Norge.

De have bægge tilligemed Baron Tawast bemerket, at i Reskriptet til Kommissarierne er Erklæringen, at de foreenede Magter ikke ville tilstede at Prindsen kommer i Besiddelse af den Danske Krone er fremsat uden Betingelse og ieg har derfor skrevet Kommissarierne til desangaaende.

Da der er bleven General Tawast meldt ved Greve von Essen, at Capt. Holsten havde bedet om at maatte overlevere ham Breve fra Prindsen og fra Greve Schmettau, saa opstaaer et Haab om, at der tænkes paa Eftergivelse. Under disse Omstændigheder ønsker Baron Tawast, at Kommissarierne maatte tillægges Ordre for det første at forblive i Sverrig. Paa det de kunne giøre Brug af mit Brev af fiortende som indeholder Forklaring over Erklæringen, saavelsom af Reskriptet, der indeholder den, finder ieg det passende, at saadan Ordre tillægges dem, som kan afsendes med en Svensk Kureer, der til Afgang er bered.

Søndag d. 15 May 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

27. **(140)**

Deres Mayestæt

forelægges herved Admiral Billes Beretning af 12te dennes, som nu i dette Øyeblik blev mig tilsendt ved General Baron Tawast. Prinds Christians til Deres Mayestæt stilede Svar er atter en bestemt Vægring. Dog saalænge Hs. Høyhed ikke er udraabt til Konge eller af National Forsamlingen ikke er ved Valg sat i Spidsen for Nationen synes mig endnu at alt Haab ikke er forsvundet at see ham ræddet.

Ved en fra England hidkommen Ritmester Markoe, som er boesat paa St Croix har ieg modtaget en Londonsk Avis af 2den May hvoraf, ligesom af General Oxholms Brev, som er fremkommen med samme Leylighed, sees at den 29de May (!) ere de norske Havne erklærede blokerede, og Ordre til Admiralitetet til at iværksætte Blokaden udstedt.

Tirsdag d. 17de May 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

28. (141)

Deres Mayestæt

haver ieg allerunderdanigst at berette, at Baron von Steigentisch ingen Gienpart haver af Kæyseren hans Herres Brev. — Jeg bad Greve Lutzow at sende mig den hvorpaa han svarede mig skriftlig, at Gienpartens Mangel maae tilskrives en Forsømelse fra det Udenlandske Departements Side; men at baade ifølge den Kundskab han har om Kæyserens Venskab for Deres Mayestæt og af de ham og Baron v. Steigentisch givne Instruxioner kunne forsikre mig, at Brevets Indhold maae være overensstemmende med det Sindelag, som Deres Mayestæt veed at Kæyseren bærer til Dem. — Jeg vedlægger i Underdanighed Fyrst Metternichs Brev til mig, som meere eller mindre maae svare til Indholden af Kæyserens. Baron von Steigentisch er en artig beleven Mand. Han taler heller tydsk end Fransk. Han anseer nok Frankerigs Stilling som temmelig critisk. Der er alleene 63. Tusende Franske Officerer, som der skulle drages Omsorg for ved at ansette dem i Tienesten eller paa anden Maade.

Jeg havde i Aftes en lang Samtale med General Orloff og med Baron Martens, hvorved ieg gav dem Kundskab om Udkastet til Reskripterne, der i Henseende til Udtrykkene, som de ikke fandte strenge nok, ey fandt deres Bifald. Jeg lod Udkastene i dæres Hænder paa det at de kunne overveyes med Overlæg. I Morgen Aften indfinde de sig atter, og da haaber ieg at komme til Maalet med dem. General Orloff var meere end paatrængende, og opfordrede mig til at erklære, at naar de samtlige fordrede, at de, som handlede mod Forbudet mod Samfærsel med Norge, skulle dømmes af en Standret og skydes inden 24. Tiimer, saa ville det blive tilstaaet, hvorpaa ieg svarede bestemt ney.

Jeg har aldrig trængt til meere Fatning end i denne Samtale. Vi skildtes dog vel ad da han giorde Undskyldninger for sin Heftighed paa Grund af hans Uerfarenhed og gode Hensigter. Der kan under disse Omstændigheder ikke alvorlig nok holdes over Forbudet mod Samfærsel med Norge og Norske. Den fra Fladstrand bortførte Baad, som Svenske der havde indbragt, er et høyst ubehageligt Tilfælde, som ikke er bleven tilstrækkelig oplyst. Der sees igiennem Fingrene med de Norske, og Staten kommer til at bøde derfor.

Løverdag Morgen
d. 21de May 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

29. **(142)**

Deres Mayestæt

haver ieg herved i Underdanighed at tilstille det fra Stiftamtmand Thygeson til Prinds Christian med Gyldenpalm afsendte chiffrerede Brev, som Baron Tawast nu har indhændiget mig.

Gyldenpalm har opgivet, at Brevet uden Navn er fra en viss Westmann, Konferentzraad Ankers Svoger.

Baron Tawast forelæste mig en Depeche fra Kron Prindsen ifølge hvilken han er sindet at indskibe sig i Lybek strax efter hans Ankomst ifald Fregatten, som han venter og har bestilt er der.

De Svenske have opsnappet en Deel Breve fra England især fra Anker, som vare komne til Helsingøer, og derfra befordrede med Omhyggelighed til Skibs eller i et lidet Fartøy, ladet med Brændeviin med foregivende Bestemmelse til Helgoland.

Løverdag d. 21de May 1814. — Allerunderdanigst N. Rosenkrantz.

---

30. **(143)**

Deres Mayestæt

kan ieg ikke forelægge denne Beretning fra Legations Raad Bokelmann uden at kalde tilbage i Allerhøyeste Erindring alle de Forsikringer som General Walterstorff har givet om Talleyrands gode Sindelag, hvilket burde aldeles beroelige os. — Naar den Preussiske Kommandant Gleisenau (!) indtreffer ville formodentlig de Franske Tropper forlade Hamborg og det Walmodenske Corps og Hanseaterne i Engelsk Sold besette Staden. At General Gerard holder for, at der er Fare paa færde kan reise sig af mange Aarsager og være en Følge af de udspredte Rygter. At han vil tale med KronPrindsen kan forklares derved, at denne har laant 400. Tusender Franker af Generalen hvorfor Han ikke engang har villet sende ham Tilstaaelse. Jeg har søgt at udforske af Baron Steigentesch om KronPrindsen var bleven særdeles vel modtaget af Ludvig XVIII. — Han svarede at Prindsen kun paa Giennemreisen i Compiegne havde været kort Tiid hos Kongen og havde ikke engang spiist med ham.

Greve Lutzow siger, at man i Stokholm ikke kan skiule hvor ilde man er tilfreds med den i Frankerig foregangne Regierings Forandring.

Dersom det viser sig, at ingen betydelig Deel af svenske Tropper bliver tilbage i Lybek eller Omegn, holder ieg allerunderdanigst for, at

der ikke ved Forsvars Foranstaltninger maae gives Russerne Anledning til Mistanke. — Jeg har sagt til General Orloff, at de kun have fundet Sted mod de Svenske. Tawast har i Gaar forsikret mig, at Kronprindsen strax efter Ankomsten agter at gaae ombord. Jeg havde ingen Samtale i Aftes med de andre.

Søndag Morgen
d. 22de May 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

31. **(144)**

Deres Mayestæt

haver ieg i Underdanighed at berette, at Greve Lutzow har hos mig anholdt for Baron Steigentesch om at maatte ny[de] den Naade at opvarte Hændes Mayestæt Dronningen, saaledes som Kæyseren Hans Herre har paalagt ham det.[1]

Greve Lutzow ønsker at maatte tillades at forestille hans Landsmand for hændes Mayestæt. Da dette vilde være Tilfældet om Baron Steigentesch blev forestillet ved et Appartement, saa vover ieg at yttre den Allerunderdanigste Meening, at det er passende, at Greven tillades at forestille sin Landsmand for Hændes Mayestæt naar det maatte allernaadigst behage Allerhøystsamme at lade dem møde.

Jeg tog Anledning af Greve Lutzovs Anmodning forat forsikre ham, at Baron Steigentesch ville være bleven draget til Deres Mayestæts Taffel, dersom det havde ladet sig giøre uden at støde General Orloff, som denne Naade ikke kan vederfares saalænge Greve Moltke ikke har kunnet fremstille sig for Kæyser Alexander, og ieg bad Greven at undskylde dette i Betragtning af Omstændighederne, hvilket han ikke alleene lovede, men ogsaa aldeeles billigede. — Jeg kan ikke noksom lade denne billige og redelige Mands Tænke og Handlemaade vederfares den ham tilkommende Ret.

Mandag
d. 23de May
1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

[1] Kongen har i Randen tilføiet: *er behaget.*

---

32. **(145)**

Deres Mayestæt

Berettes allerunderdanigst, at ieg i Aftes havde en lang Samtale, først med General Orloff og siden med dem alle tre. — Han var meget vel stemt og lod sig ret vel tale til Rette uden at yttre ringeste Heftighed. Han forelæste mig sit Udkast til et Reskript eller Befaling til Prindsen, som er i mange Henseender vel, kun lidt pathetisk, affattet. Han giorde paa min Anmodning adskillige Forandringer deri og udelod eet og andet. — Han sender mig det reenskrevet i Dag, som en Resultat af vores samtliges Overlæg. — Jeg havde ligeledes opsat et, noget fra det i Stats-Raadet vedtagne afvigende Udkast. De gaae alle i det Heele ud paa det samme. Jeg skal nu efter Evne sammen smelte disse Udkast for, om mueligt, at treffe alles Meening; og skal derpaa Onsdag Morgen forelægge Deres Mayestæt mit Arbeyde. Preusseren trækker paa een Streng med Russen. Østerigeren er meere tilbageholdende og sindig.

Da alle de tre Fremmede spiise hos os i Morgen til Middag og det ville giøre Opsigt hos de to andre om Baron Steigentesch pludselig maatte forlade Selskabet for at begive sig til Hændes Mayestæts Dronningens Forgemak, saa indstiller ieg allerunderdanigst til Deres Mayestæt og til Hændes Mayestæt Dronningen, om det, maaskee, maatte behage allerhøyst Dem, at udsette Audienzen til i Morgen Onsdag eller til Kl. syv i Aften.

Lisakewitz er allerede ganske bedrøvet over at Orloff ikke faaer Audienz hos Hændes Mst. Dronningen; men det er bleven ham betydet, at det ikke kan være anderledes da Greve Moltke ikke er bleven foreladt for hans Kæyser og han, Orloff, ikke har meldt at have noget at sige Hændes Mayestæt fra Kæyser Alexander, hvilket han da har maattet finde at være rigtig.

Orloff beklagede sig over det Ubehagelige der er forbunden med hans Kommission, hvilket giør, at han ingen Selskaber søger hvor gierne han end vilde.

Geheime Konferentzeraad Burke melder under 8de at han agtede at afreise til London; men havde ikke kunnet faae Lord Castlereagh i Tale formedelst hans meget Arbeyde ved Underhandlingerne.

Tirsdag Morgen Allerunderdanigst
d. 24de May 1814. N. Rosenkrantz.

33. **(146)**

Deres Mayestæt

har nødvendigviis maattet føle dybt den ubesindige Beslutning der er bleven taget i Norge. Al muelig Forsigtighed maae bruges for at de Svenske ikke skulle faae Paaskud til at kaste Skygge paa Deres Mayestæts Handlemaade. Men dermed gaaes, desværre! sparsom til Værks; thi uagtet ieg har fraraadet Amtmand Lowtzow at lade afgaae Skibe med Korn, taget af de Kgl. Magaziner, og bestemt til Fritzøe Jernværks brug; saa ere dog tre Skibe blev[n]e afsendte hvoraf det eene er opbragt til Gothenborg og de 2. andre kun have undgaaet samme Skiebne fordi Kaperen ikke var mandstærk nok for at besette dem.

Dette har nu Baron Tawast fortalt til de Fremmede, som et Beviis paa Regieringens Underfundighed, da Skipperne dog alligevel ikke have lagt Skiul paa deres Bestemmelse eller for hvis Regning de vare ladte.

Endnu har ieg ikke fra General Orloff erholdt det Project han havde i Gaar lovet at sende efter at have reenskrevet det. Den indløbne Efterretning fra Norge vil nok give Anledning til ny Paastand.

Chefen for en Engelsk Brig, som i Forgaars bragte en Konvoy til Sundet, er af Admiralitetet i Leith bleven instrueret derhen, at han skulde tilbage vise og advare alle Skibe han mødte som vilde gaae til norske Havne og begegne de norske Krigs-Brigger han kunde møde høflig; men ikke taale nogen uanstændig Behandling af dem.

Tirsdag d. 24de May
1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

34. **(147)**

Deres Mayestæt

tilstilles i Underdanighed det nu i dette Øyeblik indløbne Brev fra Stockelsdorff og medfølgende Bekiendtgiørelse fra KronPrindsen.

Jeg tør vove at yttre det Ønske at Brev og Bekiendtgiørelse maatte komme mig tilbage. Ifald Deres Mayestæt saa tillader kunde Bekiendtgiørelsen indrykkes i Stats Tidenden. Det bliver fornødent at giøre alt hvad der kan føre til Redning. — General Orloff er nu fuldkommen vel stemt; men mange Vanskeligheder ere endnu at overvinde.

Vi staae paa Bredden af Undergang. Men da man nu er overbeviist om Deres Mayestæts Oprigtighed, saa lader sig alt overvinde.

Torsdag d. 26de May 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

35. (148)

Deres Mayestæt

tilstilles uopholdelig det her i Underdanighed føyede Brev fra Admiral Bille, samt et Blad af Tiden. Jeg vover at yttre det Ønske, at det maatte allernaadigst behage Deres Mayestæt, at lade Brevet og B[l]adet komme mig igien til Hænde, da ieg i Aften agter at afsende Lieutenant Falbe.

Torsdag d. 26de May 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

36. (149)

Deres Mayestæt har ieg i Underdanighed foredraget, at General Orloff og hans Kolleger have andraget paa, at der ved Allerhøyst Dem maatte udfærdiges Befaling til alle Norges Festnings Komandanter hver for sig, at overlevere Festningerne til Deres Mayestæts Kommissarier. — General Orloff igientog denne Begiæring i Aftes, og ønskede at disse allerhøyeste Befalinger maatte tilstilles ham og hans Kolleger ligesom de andre Dokumenter, som de agte at tage med sig.

Dersom det maatte behage Deres Mayestæt at lade udfærdige saadanne Befalinger, saa skal ieg deraf foranstalte de fornødne Oversettelser.

Løverdag Morgen
d. 28de May 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

37. (150)

Ifølge allernaadigste Befaling af Dags Dato remitteres her ved allerunderdanigst det mig allernaadigst tilstillede Udkast til Allerhøyeste Reskript til Festnings Kommandanterne i Norge, som ieg havde at giennem gaae, og hvorved ieg aldeles intet finder at bemerke da det forekommer mig fuldkommen hensigtssvarende.

Da det ligeledes allernaadigst er bleven mig paalagt, at yttre min allerunderdanigste Meening om det store Kongl. Seigl bør paatrykkes dette allerhøyeste Reskript, saa tillader ieg mig allerunderdanigst at fremsette den Formeening at Seiglets Tilføyelse foruden den allerhøyeste Underskrift er fornøden.[1]

Departementet for de Udenlandske Sager
d. 28de May 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

38. (151)

Ved i dybeste Underdanighed at tilstille Deres Mayestæt de herved føyede tvende Rapporter, stilede til Allerhøyst Dem, tillader ieg mig i lige Underdanighed, at melde, at ieg fandt Leylighed i Forbigaaende i Aftes at forestille General Orloff hvor byrdefuldt den Russiske Armees forlængede Ophold i Holsteen er for hiint Hertugdom og for heele Staten. Han indlod sig vel ikke desangaaende da vi ikke vare alleene og ieg derfor ikke heller ville være paatrængende; men han lod mig forstaae, at al Lettelse for Staten maatte blive Følge af hans Rapporter til Kæyseren, hvorpaa han endnu venter Svar.

Deres Mayestæt ville allernaadigst tilgive, at ieg vover ved at bringe i Erfaring, at der, som tilvisse er det rigtigste, af Allerhøyst Dem foredrages at anviise de Russiske Tropper hellere udvidede Cantonnemens end at lade dem paa et indskrænket Terrain bivouaquere, — at giøre allerunderdanigst opmerksom paa hvor passende det under nærværende Omstændigheder bliver ikke at tage Forsvars Mesures, som kunde udtolkes som fremkaldede mod det forblivende Russiske Corps ved Mistilliid.

---

[1] Kongens Tilføielse i Randen:

Aproberes. Generalmajor Bülow kommer da at Paraphere det.

Frederik.

Maaskee vil Deres Mayestæt allernaadigst finde, at naar Rendsborgs Festning undtages alle andre Troppe Samlinger kunne undgaaes, hvorved Landet skaanes for Byrder, som det ikke kan bære naar alligevel Skatterne nogenledes skulle tilveyebringes og Finanzerne ikke see alle Hielpe Kilder forsvinde.

Departementet for de Udenlandske Sager
d. 28de May 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

39. **(152)**

Deres Mayestæt

haver ieg i Underdanighed at tilstille den i Aftes fra Admiral Bille og Oberste Lønborg igiennem Baron Tawast indløbne allerunderdanigste Beretning fra Udevalla af 24de dennes og tilhørende Afskrift af Prinds Christians Svar, stilet til Admiralen alleene, i hvilket Deres Mayestæt vil allernaadigst bemerke, at Hs. Hhd. synes at lægge Vægt paa at hans Æt ogsaa er valgt. — Jeg sender af disse Skrivelser Oversættelser til General Orloff; men har deri udeladt Meldingen om Ætten, da det synes at være tids nok at giøre opmerksom paa den unge Prinds.

Deres Mayestæt vil ligeledes bemerke, at Prindsen vil modtage de fremmede Kommissarier.

Da i det Engelske Parlament Oppositionens Fordring, at de Norske Havnes Blokade skulde ophæves er ved Pluraliteten bleven forkastet; saa kan der ventes, at Regieringen vil derved see sig sat istand til at afsende en Kommissar. Det er paafaldende, at blandt de Medlemmer af Overhuuset som have protesteret mod Pluralitetens Beslutning findes en af Kongens Sønner, Hrtg. af Clarence, og Hrtg. af Glocester, han som var her. General Tawast var i gaar gandske nedslagen. Han tilskriver Ankomsten til Christiansand af de 40. Kornskibe fra Jylland under Capitaine Buddes Konvoy, at Prindsen har faaet Overhaanden ved Mødet i Eidsvold, hvor hans Partie allerede var meget svækket.

Søndag Morgen
d. 29de May 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

40. **(153)**

Efter Allerhøyeste Befaling igiennem General Major v. Bulow haver ieg at tilstille Deres Mayestæt den herved i Underdanighed føyede allerunderdanigst Rapport fra Oberstlieutenant d'Aubert hvilket herved allerunderdanigst efterkommes. — Ligesom ieg ligeledes allerunderdanigst tilstiller Deres Mayestæt den herved føyede Beretning fra General-Major v. Bulow, som allernaadigst er bleven mig anbetroet.

Departementet for de Udenlandske
Sager d. 1ste Juny 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

41. **(154)**

Ved[1] allerunderdanigst at indberette, at ieg har tilskrevet den Kongl. Gesandt i London om at reklamere det af en engelsk Kutterbrig til Gothenborg indbragte danske skib Welland, Kapt. Stricker, og derved opfyldt Deres Mayestæts allernaadigste Befaling af 4de d. M. sender jeg i Underdanighed det samme vedlagte Bilag indsluttet tilbage.

Departementet for de udenlandske
Sager d. 6te Juni 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.[2]

---

42. **(155)**

Deres Mayestæt

forelægges allerunderdanigst dette fra Admiral Bille i Aftes indløbne. Af Prindsens Tale havde General Tawast kort forhen sendt mig Afskrift.

Deres Mayestæt ville bemerke, at Admiralen melder, at stedse mange fra Danske Havne udløbne Skibe opbringes til Gothenborg og Marstrand. General Toldkammeret kan ikke være uvidende om, at simulerede Udklareringer skee. — Om disse end ikke gave Anledning til Anke fra de Svenskes og Allieredes Side, hvorved ieg tillader mig allerunderdanigst at bringe i Allerhøyeste Erindring, at KronPrindsen fra Lybek af lod sige, at det første Skib, som fra Dansk Havn, udløben med Bestemmelse til Norge, som blev opbragt, skulle ansees som en

[1] Ovenover er med Blyant skrevet (af Frederik VI?): *Henlægges.*

[2] Kun Underskriften egenhændig.

Krigs Erklæring, — saa er dog Tabet af saa mange Skibe og Ladninger et national Tab, som Regieringen synes at burde forekomme.

Jeg vover derfor at yttre den allerunderdanigste Formeening, at Korns og Levnetsmidlers Udførelse til andre Havne end Svenske ikke bør finde Sted fra Jylland, Hertug Dømmene, med Undtagelse af disses Vestlige Havne, uden naar Skibets Bestemmelse er synder efter til Østersøen, hvilket ogsaa bør giælde for Sielland, Fyen og smaa Øerne.

Skulde for et eller andet Slags Korn eller Levnetsmidler Undtagelse finde Sted, saa maatte Kaution stilles og Rykattest tilveyebringes. Tab af Toldintrader og Standsning af Kornhandelen synes ikke at være saa skadelige for Staten, som Skibes og Ladningers Tab; og Prinds Christian vil finde mindre Anledning til at bramme af den Bistand, som det trofaste Danske Folk yder Norges Indbyggere under hans Scepter.

Torsdag Morgen
d. 9de Juny 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

43. **(156)**

Deres Mayestæt

beretter ieg allerunderdanigst at General Lieutenant Oxholm under 27de f. M. beretter, at der fra den Engelske Regierings Side var, efter nogle Vanskeligheder, hvilke dog vare blevne hævede efter Gesandten Burkes Ankomst d. 18de, lovet at endvidere 37. Tusende Pund Sterling af Subsidierne, som er Beløbet af de trukne Vexler fra FinanzMinister Møsting, skulle den 2den Juny blive betalte.

Den hidbestemte Gesandt og Kommissar Foster er afreist d. 26de May. — Om en Sendelse directe til Norge meldes intet.

Kolde og stive vise sig de Engelske Ministre, men politisk ildesindet ikke.

Da Foster ikke strax skal overlevere sit Kreditiv her; saa havde Lord Liverpool henstillet til Geheime Konferenzeraad Burkes eget Omdømme om han vilde overlevere sit, hvortil han meget viseligen har bestemt sig.

Fredag d. 10de Juny
1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

44. (157)

Deres Mayestæt

indberetter ieg allerunderdanigst, at ved Greve Baudissin er bleven mig fra Rendsborg i dette Øyeblik bleven (!) sendt Pakker fra alle Deres Mayestæts Ministre i Paris. Greven var afreist d. 2den dennes tiidlig om Morgenen.

Freden mellem Frankerig og de allierede Magter var bleven undertegnet d. 30—31. May.

Da i næsten alle Beretningerne der findes Chiffer, saa har ieg ikke deraf i første Oversigt uddraget anden Kundskab end at Greve Carl Moltke endelig havde havt Audienz hos Kæyser Alexander.

Baron Hardenberg Reventlows Beretning skal ieg nu giennemlæse og ufortøvet sende Deres Mayestæt.

Løverdag[1] Morgen
d. 11te Juny 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

45. (158)

Deres Mayestæt

tilstilles allerunderdanigst den mig allernaadigst tilsendte Extrakt af de Engelske offentlige Blade, som indeholder Usandheder hvilke Deres Mayestæt har befalet at skulle giendrives i StatsTiidenden.

Af denne vedføyes det i Dag udgivne Blad hvori, saavidt Klogskab tillader at giendrive Beskyldninger som fremsettes af Ildesindede der have Magt i Hænde til at skade, ieg tør allerunderdanigst haabe, at Deres Mayestæt vil finde at Deres Allerhøyeste Befaling er efterkommet.

Løverdag d. 11te Juny
1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

46. (159)

Deres Mayestæt

Ville finde Greve Moltkes herved i Underdanighed føyede Beretning meget interessant og temmelig skikket til at oplive Haabet. Dersom det allernaadigst maatte Behage Deres Mayestæt at tilstille mig Afskriften

---

[1] Rosenkrantz har skrevet: *Tirsdag*, men en anden Haand (F. Bülows?) har med Blyant tilskrevet *Løverdag*.

af Freds-Traktaten, saa ville ieg see mig istand til at giøre Brug deraf i min Skrivelse til Kammerherre Krabbe.

Løverdag d. 11te Juny 1814. — Allerunderdanigst N. Rosenkrantz.

---

47. (**160**)

Deres Mayestæt

ville allernaadigst tilgive, at ieg ikke før har afstattet (!) Beretning over min Samtale med Foster, som indfinder sig paa Onsdag Kl. 6. E. M. i Deres Mayestæts Forgemak for at vorde Dem forestillet. —

Det er en sindig ung Mand som seer endnu langt yngre ud end han er. — Han viiste sig meget fornøyet over at finde Tingene langt anderledes end man havde Begreb derom da han forlod Paris og London, hvor man frygtede for at de Svenske Tropper vare indrykkede her i Landet, og hvor man var overbeviist om, at Deres Mayestæt tog Deel i hvad der foretages i Norge. Det var ham særdeles behageligt sagde han, af General Orloff, som indtil i Aften er den eeneste af de Fremmede han har seet, at have erfaret, at der intet kan lægges Deres Mayestæt til Last. Han venter Beretning fra den Engelske Agent, som er gaaet directe til Norge og som d. 6te dennes, efter hvad General Tawast i Aften har sagt mig, har af Feldtmarskalk Essen fra Christiania forlangt Pass for en Secretaire han ville affærdige.

I Fortroelighed viiste han mig Afskrift af en Deel af de Instruxioner, som denne Agent har at rette sig efter, og som gaae ud paa at man i Norge maae give efter og at Storbrittanien vil mægle imellem Sverrig og Norge. Jeg havde i alle Henseender Aarsag til at være tilfreds med ham.

Mandag Aften d. 13de Juny 1814. — Allerunderdanigst N. Rosenkrantz.

---

48. (**161**)

Deres Mayestæt

tilstiller ieg allerunderdanigst den herved føyede Beretning fra Kommissarierne i Sverrig, som i Aftes blev mig tilsendt ved General Baron Tawast tilligemed det ligeledes vedføyede Brev fra Admiral Bille.

Der blev mig i Aftes sagt, at Herr Foster lod til at finde det overflødigt at følge med de andre fremmede Kommissarier til Norge nu da der er en anden Agent i Norge. Baron Tawast er derover bleven meget allarmeret. Jeg har allerede arbeydet paa, at man setter General Orloff i Bevægelse og viser ham, at det er fornærmeligt for hans Herre at den Engelske Minister saaledes holder sig tilbage, og at denne vil sette ved Siden af Generalen og Hans Kolleger en temmelig ubetydelig Person, en forhenværende Konsul i Amerika.

Jeg skal desuden efter Evne i Dag søge at sette dem alle i Bevægelse.

Torsdag Morgen d. 16de Juny 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

49. **(162)**

Deres Mayestæt

iiler ieg med at berette i dybeste Underdanighed at over Berlin igiennem Khrre. v. Eyben er indløben Beretning af 11te Juny, at det har lykkedes Khrre. Baron Hardenberg-Reventlow d. 2den dennes at undertegne en Konvention med hans Fader Kanzleren ifølge hvilken Kongen af Preussen foreløbigen setter Handelsforbindelserne mellem bægge Stater paa den sædvanlige fredelige Fod, saa at vi nu have den Steen fra Hiertet.

Khrre. Greve Carl Moltke som har forladt Paris d. 5te dennes er Overbringer af Konventionen. Jeg vover at anbefale Khrre. Baron Hardenberg-Reventlow til Deres Mayestæts Naade, saa at han maatte udnævnes til Stor-Kors.[1]

I Berlin var Publicum meget misfornøyet med Freds-Traktaten, da man havde giort Regning paa at erholde mange Millioner fra Frankerig.

Fredag d. 17de Juny 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

50. **(163)**

Ifølge Deres Majestæts allernaadigste Reskript til Departementet af 18de dennes, bliver Generallieutenant von Walterstorff i Paris, med Posten i Morgen, paalagt at gjøre de fornødne Skridt hos det franske

[1] Med Blyant er skrevet (af Bülow?) over Brevet: *Hardenberg udnævnes til Storkors af Dannebrog, er expidert.*

Ministerium for at bevirke at de 4000 Francs, der endnu skyldes de 4re danske Besætninger, som have tjent ombord paa franske Orlogsskibe, paa deres Gage fra 1ste Julii 1812 til 21de April 1813, snarest muligt vorde udbetalte, og dernæst besørge denne Sum hertil remitteret.

I øvrigt vover Departementet ved herved at lade Lieut. Søderbergs Beretning til det Kongl. Admiralitæts og Kommissariats Kollegium følge tilbage, i Underdanighed at foreslaae, om ikke Lieut. Søderberg maae tilbagekaldes, da hans Ophold i en fransk Havn lettelig vilde medføre større Udgivter for Deres Majestæts Kasse, end den ringe Fordring af 4000 francs, ifald den nogensinde bliver betalt, beløber sig til.

Departementet for de udenlandske Sager
den 24 Junii 1814.

N. Rosenkrantz.[1]

Til
Hans Majestæt Kongen.

---

51. **(164)**

I Følge Deres Mayestæts allernaadigste Reskript af 29de dennes, hvorved var føyet den herved i Underdanighed vedlagde Rapport fra Hans Durchlauchtighed Prinds Friederich til Hessen og 2de tilhørende Bilager, haver ieg at afgive allerunderdanigst Betænkning og Formeening om og hvorvidt, efter alle Omstændighederne, det maatte synes passende, at, saavel Officerene henhørende til det 17de Polske Regiment Uhlaner, der har staaet i Fransk Tieneste og fægtet i Foreening med Deres Mayestæts Tropper, — som den franske General Lallemand, der, ved samme Foreening meget udmerkede sig, — enten nu strax eller til en anden Tiids Punkt beæres med Ordens Tegn til Belønning for deres udviiste Tapperhed.[2]

Jeg efterkommer i dybeste Underdanighed denne allerhøyeste Befaling i det ieg i lige Underdanighed bemerker, at ieg finder det meget betænkeligt nu at forunde de Polske Officerer noget Ordens Tegn,

a. betænkeligt for Deres Mayestæt, fordi disse Officerer, der have unddraget sig fra den Lydighed de, som Undersaatter, skyldte Kæyseren deres Herre, have i Foreening med Deres Mayestæts Tropper fægtet mod Hans Kæyserlige Mayestæts og Sammes

[1] Kun Underskriften egenhændig.
[2] Paaskrift med Bülows Haand: *Bifaldes og henlægges.*

Allieredes Tropper, — ikke synes at burde udmerkes ved Naades Tegn, allermindst nu, da Freds Traktaten med Rusland endnu ikke er stadfestet ved den fornødne Ratification og medens der bør gribes en hver Leylighed for endogsaa at smigre Kæyserens Forfængelighed, i hvis Erindring det Forbigangne, ved Beretningen til Ham om bemeldte Officerers Benaadelse med Deres Mayestæts Orden, vilde kaldes tilbage.

b. betænkeligt for Officerene selv der, som nu overgangne i den Russiske Armee, ikke kunde modtage Ordens Tegn uden Kæyserens Tilladelse, som neppe vilde forundes og hvorom Begiæringen alleene vilde kalde deres Brøde tilbage i Kæyserens Erindring, som ikke kan formodes at ville samtykke i at hans fra hans Stater undvigte og til Fienden overgangne Undersaattere modtage Hæders Tegn, dem forundte fordi de have udmerket sig ved at føre Vaaben mod Ham og Hans Allierede.

Jeg vover endnu i dybeste Underdanighed at bemerke, at oftbemeldte Polske Officerer, efter Hans Durchlauchtighed Beretning, synes kun at have efterkommet deres Pligter i Fægtningen med Fienden saaledes som enhver ærekiær Soldat er forbunden dertil og derfor ikke uden af Deres Mayestæts besynderlige Naade kunne vente nogen Udmærkelse.

General Lallemand Fortienester har Deres Mayestæt derimod anerkiendt og tilsagt ham Løfte om at erholde Deres Orden. Denne kan ham tilstilles naar FredsTraktaten med Frankrig er sluttet og Ratifikations Akterne udvexlede, hvilket, om Deres Mayestæt dertil giver Deres allerhøyeste Bifald kan ham forud tilkiende gives ved General v. Walterstorff.

Departementet for de Udenlandske Sager
d. 30te Juny 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

52. (165)

Deres Mayestæt

var neppe bered paa, at den Franske Regiering vilde vægre sig for, at slutte Fred med Danmark formedelst en særskildt Traktat, saaledes som har fundet Sted med Spanien, Sverrig og Portugal. Af General Walterstorffs Beretning vil Deres Mayestæt see, at dette dog er Tilfældet.

Maaden, hvorpaa denne Vægring er fremsat er dog saa forbindtlig og venskabelig, at derimod intet andet kan indvendes end hvad General Walterstorff var sindet, at bemerke i sit Svar til Prindsen af Benevent. Jeg har ogsaa under Gaars Dato med Hensyn dertil udtrykket mig i en Depeche til Generalen og tilføyet, at Deres Mayestæt, uden tvivl, ville med megen Tilfredshed erfare, at Hans Aller Christeligste Mayestæt allerede anseer det venskabelige Forhold mellem bægge Stater, som igien oprettet, og at ieg ligeledes formodede, at Deres Mayestæt vilde paalægge mig at udfærdige Kreditiv for Hans Excellenze.

Denne Maade at træde i formeligt fredeligt Forhold til Frankerig medfører i øvrigt ingen skadelige Følger og har intet Fornærmeligt i sig, allerhelst da den forrige Franske Regiering hverken har ladet bekiendtgiøre Deres Mayestæts KrigsErklæring eller har udstedt nogen Erklæring fra sin Side, der tilkiende gav Fredens Brud, og desuden ingen Fiendtligheder have fundet Sted naar ikke derhen skal regnes, at Deres Mayestæt tilbagekaldte Deres Gesandtskab fra Paris og tilkiendegav den Franske Gesandt ved Deres Hoff, at han ikke længere var anerkiendt i denne Egenskab og havde at forlade Landet. —

Men nogen Forlægenhed opstaaer og ieg har bemerket det til General Walterstorff: den indtraadte Fredelige Stilling mod Frankerig maae nemlig bekiendtgiøres og det kan ikke skee uden at tage Hensyn paa den offentlige Erklæring mod Frankerig, som blev udstedt ifølge de i Kiel sluttede Traktater, og, dog alligevel, kan ikke anføres at Fred er bleven sluttet.

Jeg maae formode, at Prindsen af Benevent, ved at vægre sig for at slutte en FredsTraktat, har havt til Hensigt, at forekomme, at ikke de grundede Fordringer, som Deres Mayestæt har til Frankerig, skulde blive forsøgte paa at giøres giældende ved de forudgaaende Underhandlinger, uagtet paa den anden Side han ved at antage, at Danmark er indbegrebet i den mellem Frankrig og de fiire fornemste allierede Magter sluttede Fred, antager at Krigs Tilstanden har fundet Sted, hvorved da alle forrige Forpligtelser kunne anssees (!) som ophævede. Jeg har desuagtet paalagt General Walterstorff, at giøre alle de Fordringer giældende som vi vare berettigede til at paatale forinden Bruddet fandt Sted.

Departementet
for de Udenlandske Sager
d. 3die July 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

53. **(166)**

Deres Mayestæt

forelægges allerunderdanigst ved Legations Raad Bokelmans Beretning den Befaling ieg allerede, ifølge det Slesvig-Holsteenske Kanzellies Meddeelelse til Departementet, havde bestemt for ham inden ieg med denne hans Beretning modtog det ublue Flyve Blad betitlet Depeche No. 17. — Jeg har desuden skrevet til Berlin og til Wien, at ieg formodede, at man der ikke vilde taale, at dette Skandskrift offentlig blev faldholdt.

Jeg tør formode, at Deres Mayestæt ikke bifalder, at den Samling af Actstykker betreffende Tildragelserne i Norge, som Legations Raad Bokelman ligeledes har tilføyet hans Beretning, og derved melder at dette Skrift sælges i Altona, — offentlig faldholdes i Allerhøyst Deres Stater. Jeg har forløbigen yttret denne Meening, som min, til Ober Presidenten Kammerherre v. Blücher.

Salget af dette Skrift er uovereensstemmende med de Forholdsregler Deres Mayestæt har fundet fornødent at treffe og foreskrive Deres Undersaattere.

Saasnart den Svenske Regiering faaer Kundskab om, at denne Samling er bleven solgt i de Danske Stater, vil samme deraf tage Anledning til Klage, som det er bedre at forekomme end at oppebie.

Departementet
for de Udenlandske Sager
d. 3die July 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

54. **(167)**

Deres Mayestæt

Berettes i Underdanighed, at fra Kammerherre v. Eyben indløber den Efterretning af 2den dennes, at da han var ibegreb med, at afsende Brev var en Kureer fra Kongen af Preussen, affærdiget fra London d. 22de Juny, indløben med den Efterretning, at Hans Mst. agtede at reise igiennem Frankerig over Neufchatel til Carlsruhe, hvor Han agtede at forblive een til to Dage hos Kæyser Alexander, og derfra at indtreffe i Potsdam d. 16de eller 17de dennes. Kæyseren agtede at reise lige til Carlsruhe og der at oppebie Kongen af Preussen. Et Par Dage efter denne skulde Kæyseren ligeledes tiltræde Reisen til Potsdam,

hvor man ventede, at Hans Kæyserl. Mst. skulde indtreffe d. 21de eller 22de dennes. Man haabede, at Kæyseren vilde opholde sig der indtil Tilberedelserne til Hans Modtagelse i Grodno kunde være fuldendte.

Jeg antager saaledes, at Kæyser Alexander vil forblive i Potsdam indtil d. 28de dennes og maaskee noget længere.

Uagtet Kæyseren sandsynligen har indskibet sig i Dower d. 27de Juny saa var han dog ikke indtruffet i Holland d. 29de.

Der er ingen Post indløben fra England.

Greve Gustav Loevenhielm reiser i Dag her igiennem for at begive sig til Kæyser Alexander. — Han havde forgiæves søgt at komme hastig afsted over Ystad.

Fredag d. 8de July 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

55. **(168)**

Deres Mayestæt

vil allernaadigst af Kammerherre Eybens (!) see, at Kongen af Preussen og Kæyser Alexander bestemt ikke begive sig til Wien. Af sammes Beretning, saavelsom af Legations Raad Bokelmanns kan med nogen Grund drages den Slutning, at KronPrindsen af Sverrig ikke disponerer egenmægtig over de Russiske Tropper, hvilken Meening Kammerherre Krabbe ogsaa hælder til.

Historien om Deres Mayestæts Brev til Prinds Christian koges op igien for at skrække.

Det er meget mærkeligt, at Kongen af Frankerig ikke vil anerkiende Kongen af Neapolis. Udsettelsen af Kongressen, som General Walterstorff synes, at antage for afgiort, og deraf flydende forudseete Følger er ikke mindre mærkelig.

Jeg har endnu i Aftes erholdt en Beretning fra Kammerherre Krabbe af 5te dennes, som skal dechiffreres. — Den er kommet usædvanlig hastig frem.

Søndag Morgen d. 10de July 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

56. **(169)**

Deres Mayestæt

underrettede ieg ligesaa underdanig som korteligen om Kæyser Alexanders hastige hiemreise, som ieg fandt anført i Kammerherre Eybens Beretning, som herved allerunderdanigst fremsendes. — Den var da bortsendt for at dechiffreres. Deres Mayestæt vil deraf allernaadigst bemerke at det er bleven umuelig at møde Kæyseren nogetsteds, da Hans Mayest. allerede i Forgaars maae være gaaet igiennem Leipzig og i Dag eller Morgen har maattet indtreffe i Francfort a. d. O. —

Jeg vover allerunderdanigst at udbede mig den Naade, at Deres Mayestæt ville tilbagesende mig denne Depeche da den er mig fornøden til Brug ved Affattelsen af mine Depecher der med Posten i Morgen skulle afgaae. General Walterstorff beretter, at Kongen af Frankerig har udnævnt til Minister ved Deres Mayestæts Hoff Marquis de Bonnay og Decabre, som var sidste Franske Chargé d'affaires i Stockholm til Legations Secretaire.

Mandag d. 11te July 1814. Allerunderdanigst N. Rosenkrantz.

---

57. **(170)**

Deres Mayestæt

iiler ieg i Underdanighed at berette, at Kæyser Alexander reiser i største Hast hiem uden at gaae igiennem Potsdam eller Berlin. — Han agter at være d. 17de dennes i St. Petersborg. I London er bleven udvexlet Forslag til FredsTraktat med Preussen imellem Gesandten Burke og Fyrst Hardenberg.

Freds Congressen er bestemt udsat til hen i September.

Mandag d. 11te July 1814. Allerunderdanigst N. Rosenkrantz.

---

58. **(171)**

Deres Mayestæt

bør ieg ikke undlade allerunderdanigst at forelægge det mig i Aftes fra General Tavast tilsendte Brev fra Admiral Bille af 7de dennes, som viser hvorledes Sagerne den Gang stode; det gik ud paa at tilveyebringe

en Vaabenstilstand og at lade StorTinget eller RigsDagen bestemme det øvrige. — Prinds Christian havde sagt, at han behøvede meere end 14. Dage til at fatte sin Beslutning ihenseende til de ham af Deres Mayestæt foreskrevne 5. Punkter. Admiralen finder i øvrigt, at Prindsen helder til Eftergivelse. Det kommer nu an paa om Admiralen deri har bedraget sig, og om Prindsen ikke blot vil vinde Tiid. — Jeg kan ikke med Vished see af Admiralens Brev om han kiendte de Forslag, som General Orloff havde giort til Prindsen og blot var uvidende om de han endnu havde i Sinde at giøre. Jeg føyer i lige Underdanighed Oberste Lønborgs Breve ved, hvoraf sees, at han kan ventes i Dag. Jeg havde, efter allerhøyeste Befaling overladt til ham, at bedømme om hans længere Ophold kunde være fornødent. Af Kammerherre Krabbes i lige Underdanighed vedføyede sees, at Kron Prindsen vilde d. 12te tiltræde Reisen, for det første til Ørebroe.

Mandag Morgen — Allerunderdanigst
d. 18de July 1814. — N. Rosenkrantz.

---

59. **(172)**

Indstilles[1] i dybeste Underdanighed om det allernaadigst maatte behage Deres Mayestæt at benaade Kammerjunker v. Walterstorff Lieutenant ved de Vestindiske Tropper, som nu i fleere Aar har arbeydet som Gesandtskabs Cavaleer ved Deres Mayestæts Gesandtskab i Paris, og som nu gaaer Faderen til Haande ved Forretningerne istedet for den ved Døden afgangne Legations Secretaire Major von Guillaumo, — med Dannebrogs RidderKors.

Departementet for de Udenlandske Sager
d. 13de July 1814. — Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

60. **(173)**

Ved allerunderdanigst at tilstille Deres Majestæt Oberstlieutenant d'Auberts Rapport af 11e dennes, fremlægger jeg lige underdanig Udkast til en verbal-note til Chevalier Lisakewitz, hvori jeg til Slutning har

[1] Blyants-Paaskrift: *udsat*.

gjort Melding om den svenske Officeers Ankomst til General von Bennigsens Hovedquarter og om hans Ophold der paa en Maade, som jeg ønsker maae finde allerhøieste Bifald.

Departementet for de udenlandske Sager
den 15e Juli 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.[1]

---

61. **(174)**

Deres Mayestæt

forbeholder ieg ikke et Øyeblik Admiral Billes herved føyede Brev med tilhørende Bilager, som ieg ikke har givet mig Tiid til at gjennemlæse. — Tør derfor allerunderdanigst udbede mig samme Allernaadigst tilstillet naar Deres Mayestæt finder for godt, at sette mig i Stand til at bedømme disse vigtige Dokumenters Tendenz. Jeg troer, at have bemerket, at dersom Prinds Christian er oprigtig vil Foreeningen finde Sted; men øyensynlig gaaer det ud paa at vinde Tiid. De fremmede Kommissarier have godt Haab. — Baron Martens har derom forsikret mig ved et Par Ord.

Lørdag Aften
d. 23de July

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

62. **(175)**

Deres Mayestæt

ville allernaadigst undskylde, at ieg tør i Underdanighed udbede mig underrettet, om der er indløben nogen omstændelig Beretning fra Kronborgs Kommandantskab angaaende 2de fra Helsingborg hid oversendte Svenske Officerer, som sige sig Landsforviste fordi de ikke have villet tiene mod Norge. Den eene ved Navn Ugla, ligger syg i Helsingøer, den anden, Tandenfeldt, har ieg i gaar talt med, efter at den Bekiendte Lieutenant Schnabel havde anmeldt ham, som en meget betydelig Person, som kunde give vigtige Efterretninger fra Norge og fra Sverrig.

Disse bestode da deri, at 6000. Svenske Soldater, dog meest Finner, vare, oppe ved Trondhiem d. 5te eller 7de i denne Maaned gangne over til Norge, fordi de ikke vilde bruges til at angribe dette Land, og at

[1] Kun disse to Linier egenhændige.

14. Officerer i alt, hvoriblandt en General Greve Løven og en Sparre, boesat i Skaane, havde nægtet at stride mod Norge og vare blevne bort og Landsforviste.

Tandenfeldt paastod at hans og Uglas Passer vare afgivne paa Kronborg. — Han havde selv et Politie Pass, som var i sædvanlig Form.

Han tilstod at have været Medhandlende i Myrderiet af den Ulykkelige Greve Fersen, og er derfor et afskyeligt Menneske, om han ikke er en Spion, da han tilbød sig at gaae til Søes til Norge og bringe Efterretninger did. Den meget usikre Lieutenant Schnabel tilbød sig at reise til Sverrig og til Norge i samme Ærende.

Tandenfeldt sagde, at ville tiene Christian, og at de finske Tropper vare sendte tilbage til Helsingborg og andre Garnisoner i Skaane.

Heele Armeen er forbitret, efter Hans Udsigende, mod KronPrindsen fordi han har sendt det af Spanier og andre Fremmede sammenskrabte Regiment til Grændsen hvor disse Fremmede udøve skiændige Handlinger, som lægges Armeen til Last.

Naar noget af alt dette var grundet kunde slig Stemning lettelig have Indflydelse paa Kron-Prindsens Beslutninger i Henseende til Vaabenstilstandens Antagelse eller Forkastelse. I den henseende var nøyere Kundskab ønskelig uagtet Sagen nu maae være afgiort.

Jeg erfarer, at General Orloff efter at have yttret til Pds. Christian at en Nordmand vel maatte settes til Vice-Konge, fik til Svar, at man ingen vidste at foreslaae; men at under Omstændigheder kunde Prindsen selv paatage sig det.

Tirsdag d. 26de July
1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

63. **(176)**

Det har behaget Deres Majestæt, under 23e i d. M., at gjøre mig deelagtig i hvad der under samme Dato er rescriberet Oberst-Lieutenant d'Aubert i Anledning af at Russerne, ifølge indkomne Rapporter fra Pinneberg og fra Reinbeck Amt, modsætte sig de sædvanlig holdende Landausschusz-Sessjoner og derhos allerhøist at paalægge mig, angaaende denne Sag at gjøre Forestilling i Petersborg og til den Russiske Missjon her.

Ved at tillade mig allerunderdanigst at gjøre opmærksom paa den fra Generalconsul Bokelmann i Hamborg indkomne og Deres Majestæt

allerede forelagte Rapport af 26e i d. M., ifølge hvilken den Russiske General Oppermann senere har erklæret denne Consul, at Indsigelsen mod Sessjonernes Afholdelse grundede sig paa en Misforstaaelse af deres Natur, tilføier jeg i Underdanighed, at jeg desuden har i Overeensstemmelse med Deres Majestæts Befaling ei alene givet Kammerherre Blome i Petersborg de fornødne Instructioner, men og forlangt af den herværende Ridder og Russisk-Keiserl. Geheimeraad Lisakewitz, at gjøre Forestillinger til sit Hof, saavel angaaende denne Sag, som ihenseende til den utaalelige Byrde de Russiske Troppers Nærværelse foraarsager.

Departementet for de udenlandske Sager
d. 30 Juli 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.[1]

---

64. (177)

Deres Mayestæt

beder ieg allerunderdanigst ikke at ville tage unaadig op, at ieg vover, at hendrage Deres allerhøyeste Opmerksomhed paa en Samling, forbunden med Høytiideligheder, der er berammet til at finde Sted i Morgen paa Nyeholm i Anledning af Krigsfangernes Hiemkomst fra England.[2]

Naar ieg kunde formode, at saadan offentlig Høytiidelighed kunde finde Sted uden at kalde Tildragelser tilbage i Publikums Erindring, som vil aldrig kunde udslettes af de nulevendes Hierter, men, som mig synes, at vores nærværende politiske Stilling byder os at drage et Sløer over; saa skulde ieg ikke have vovet at giøre Allerunderdanigst Melding herom. — Det er den Overbeviisning ieg har om, at slige offentlige Udtryk af Nationens og Regieringens Følelser have meget skadet Staten og at det, nu da vi ønske at komme i fredeligt Forhold med Storbritannien, intet kan nytte, der giør at ieg fordrister mig til, at i Underdanighed bede Deres Mayestæt, at ville i Deres Ophøyede Viisdom forebygge, at intet Anstødeligt lægges for Dagen ved Siden af de ellers naturlige Følelser ved at see samlet et Antal brave Landsmænd, som have liidt for Nationen og Staten.

Det er ved min Tilbagekomst fra Landet, hvor ieg med Deres Mayestæts allerhøyeste Tilladelse var reist hen, og hvorfor ieg her af-

[1] Kun disse to Linier egenhændige.

[2] Bülows Paaskrift: *er af Hans Majestæt egenhændig besvaret.*

lægger min allerunderdanigste Tak, — at ieg, ved at modtage Indbydelse til Samlingen, først har bragt i Erfaring at denne Høytiidelighed er berammet.

Mandag d. 1ste August 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

65. (**178**)

Deres Mayestæt

haver ieg allerunderdanigst at berette, at Baron Steigentesch er kommet tilbage i Aftes sildig. Jeg venter ham til mig henimod Kl. 10. Formodentlig har han og de andre intet kunnet udrette. — Disse ventes i Dag.

Greve Lutzow skriver mig, at Baron Steigentesch meget ønsker at opvarte Deres Mayestæt. Formodentlig er det ham om at giøre at forekomme sine Kolleger. Maatte det allernaadigst behage Deres Mayestæt at bestemme den Tiime De ville forunde ham Fortræde.

Torsdag Morgen Kl. $8^1/_2$ d. 4de Augus[t] 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

66. (**179**)

Deres Mayestæt

haver ieg allerunderdanigst at berette, at General Orloff og Baron Martens anholde om at maatte allernaadigst tillades at opvarte Deres Mayestæt.

De sige bægge, at Kron Prindsen ikke har villet antage de giorte Tilbud fordi han helst ønsker at bemestre sig Norge med Magt. General Orloff er især meget vel stemt og ingenlunde Kronprindsen hengiven.

Torsdag d. 4de August 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

67. **(180)**

Deres Mayestæt

haver ieg allerunderdanigst at berette, at Baron Steigentesch vil indfinde sig paa Frederiksberg Kl. eet E. M. for at opvarte Deres Mayestæt.

Prinds Christian har endnu tilsidst villet giøre det Skridt ubetinget at træde fra; men han vilde ikke overlevere de 2de Festninger. — Kron Prindsen var saare glad over denne Vægring da det er ham om at giøre at faae Norge ved Vaabens Magt. — Hans Hensigter mod Danmark har han uforblommet lagt for Dagen, og Baron Steigentesch troer, at der bør treffes Foranstaltninger til Siællands Forsvar. Han forlanger desuden en Opgave af Landets Forsvars Midler og Kræfter i Almindelighed, som han vil tage med sig om et Par Dage. —

Han har imidlertid sagt mig at Foster, som endnu ventes |: General Orloff og Baron Martens ere komne i Nat :| har nylig faaet de bestemteste Befalinger til Bedste for Dannemark.

Om Prinds Christian og hans Omgivning har Baron Steigentesch kun ringe Tanker. KronPrindsen bedømmer han fuldkommen rigtig. Det er en Mand, siger han, som ey forsmaaer Anvendelsen af noget som helst Middel. Han har til Foster i sine Udtryk ikke sparet den Østerigske Regiering, som i Grunden ingen.

Jeg har endnu intet hørt fra General Orloff og Baron Martens.

Baron Steigentesch er overbringer af Prinds Christians Svar, hvilket er Deres Mayestæt af den erholdte Gienpart bekiendt.

Torsdag Kl. 11¼ d. 4de August 1814. Allerunderdanigst N. Rosenkrantz.

---

68. **(181)**

Deres Mayestæts

Allernaadigste Skrivelse betreffende Fosters Audienz har ieg i Underdanighed modtaget. —

Efter Aftale med de andre Kommissarier har ieg opsat Svarene saaledes, at intet videre skulle foretages inden Svar fra de allierede Fyrster indløber til Deres Mayestæt. — Baron Steigentesch er stedse bestemt af den Meening. — Baron Martens og General Orloff vare det ligeledes; men paa denne sidste kan der ikke saa aldeles regnes. Han

er dog meget smigret med Udsigten til at erholde Ordenen, og har været hos mig for at tilkiendegive sin Taknemmelighed for Deres Mayestæt. Den Major, som var her hos ham, var blot sendt som Kureer og behøver ikke at forundes nogen Orden, som Deres Mayestæt havde giort allernaadigst Melding om i Deres Allernaadigste i Morges.

Jeg tilføyer i Underdanighed Udkastene til Svarene, som Deres Mayestæt maaskee befaler at fremlægge i Morgen i Stats Raadet.

Jeg har tilkiendegivet de tre Kommissarier, at de ere forventede i Hændes Mstt. Dronningens Forkammer i Morgen Kl. 2. E. M. og at Deres Mayestæt er sindet at give Dem Beviis paa Deres allerhøyeste Velbehag. — Men Foster har ieg ikke havt Leylighed endnu at underrette derom.

De tre som skulle afreise forblive her endnu Torsdag over.

Tirsdag d. 9de August 1814. Allerunderdanigst N. Rosenkrantz.

---

69. **(182)**

Deres Mayestæt

iiler ieg med allerunderdanigst at berette, at nu overbragte Kabinets Kureer Brumer det Engl. Hoff[s] endelige Ratifikations Act af de additionelle Artikler, saa at alting nu er i Orden mellem Storbritannien og Dannemark.

Fredag Aften d. 12. August 1814. Allerunderdanigst N. Rosenkrantz.

---

70. **(183)**

Deres Mayestæt

tilstiller ieg i Underdanighed Afskrift af den trykte Svenske Bylletin, som General Tawast har meddeelt mig.[1]

Han har desuden underrettet mig om, at Tank |: Rigsraaden :| hidtil en af Prinds Christians ivrigste Tilhængere, skriver han, er gaaet over til de Svenske.

Han føyer til at KronPrindsen havde den 7de sit Hovedquarteer i Ingedal, hvorfra det Dagen efter skulde forlægges til Frederiksstad.

---

[1] Afskriften findes vedlagt Originalen.

General Vegesack skal have slaaet General Staffeldt ved Rakkestad. Mange Deserteurer gik over til de Svenske.

Kammerherre Krabbe melder, at General von Suchtelen har skrevet til Stockholm, at han forblev hos KronPrindsen i General Orloffs Sted, som Mægler eller Middelsmand mellem ham og Prinds Christian.

Søndag
d. 14de August 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

---

71. **(184)**

Deres Mayestæt

haver ieg allerunderdanigst at berette, at i Nat blev den med Spanien sluttede Freds-Traktat mig bragt. Den er faldet bedre ud end ieg havde ventet.

Vel har Geheime Konferentzeraad Burke endnu ey bevirket, at den Engelske Regiering tilbageleverer hvad samme har hævet paa det Vestindiske Laan; men bestemt Afslag har han endnu ey faaet, og han har endnu noget Haab om at opnaae Maalet. — Sagen, og Deres Mayestæts Interesse i det Heele er i gode Hænder. Han har erholdt, at nogle Dage lægges til for Subsidiernes Beløb, hvilket vel ey er en betydelig Vinding; men som dog frembringer en liden Hielp.

Lord Castlereagh har viist sig meget vel sindet mod Danmark inden hans Afreise, som har fundet Sted d. 16de dennes. General Tawast har i Aftes erholdt Efterretninger fra Norge, som han i Formiddag meddeeler mig.

Torsdag Morgen
d. 25. August 1814.

Allerunderdanigst
N. Rosenkrantz.

Register.

(Dette Register er, ligesom Registret til «Aktstykker vedk. Konventionen i Moss», udarbeidet af Underbibliothekar A. Kjær).

Trykfeil og Rettelser.

Ligesom ved de af mig udgivne Aktstykker vedk. Konventionen i Moss maa det ogsaa her bedes bemærket, at Trykningen af denne Samling er foregaaet efter Afskrifter og uden Adgang til selv at kunne sammenholde disse med Originalerne. Tildels har dog denne Mangel kunnet afhjælpes ved den velvillige Bistand, der er ydet af Hr. Universitets-Stipendiat Alexander Bugge, som under sit Ophold i London jævnlig har meddelt Oplysninger om de i *Record office* beroende Originaler.

S. 37, L. 18 f. n. *alliées*, læs: *alliés.*
S. 49, L. 13 f. n. *he views*, læs: *the views.*
S. 68, L. 3 f. o. *1814*, læs: *1894.*
S. 72, L. 18 f. n. *confidant*, læs: *confident.*
S. 133, L. 1 f. n. *Baro den*, læs: *Baron de.*
S. 142, L. 10 f. n. *éspérance*, læs: *espérance.*

Indhold.

Om

Magnus Erlingssøns Privilegium

til Nidaros Kirke 1164

Af

Dr. Gustav Storm

Videnskabsselskabets Skrifter. II. Historisk-filosofiske Klasse. 1895. No. 2

Udgivet for Hans A. Benneches Fond

Christiania

I Kommission hos Jacob Dybwad

A. W. Brøggers Bogtrykkeri

1895

I en tidligere Afhandling i Christiania Videnskabsselskabs Forhandlinger (1880 No. 14) har jeg undersøgt de to Dokumenter om Magnus Erlingssøns Forhandlinger med Erkebiskop Eystein i 1164. Ved den Leilighed fremlagde jeg for første Gang et Vidnesbyrd om, at — foruden Gulathingsloven — ogsaa Frostathingsloven har indeholdt den da vedtagne Lov om Kongevalg, hvorved jeg mente at kunne bortrydde enhver Tvivl om Lovens Ægthed; efterat denne Recension af Frostathingets ældre Kristenret er trykt i Norges gl. Love 4de Bind, synes ogsaa Resultatet at være almindelig godkjendt.

Ved samme Leilighed søgte jeg ogsaa at vise, at det saakaldte Kong Magnus's Privilegium maatte være forfalsket — ikke i Erkebiskop Jons Tid, men tidligst i 15de Aarhundrede, idet jeg henviste til, at Erkebiskop Eystein tituleredes «apostolicæ sedis legatus», hvilken Titel Erkebiskoperne i Nidaros først antog i Aslak Bolts Tid (c. 1434); ligeledes pegte jeg paa, at den eneste kjendte Afskrift stammede fra Bergen, fra Historikeren Dr. Henrik Høyer († 1616), som rimeligvis havde udskrevet den fra Biskopernes Kopibog. Senere er jeg imidlertid blevet opmærksom paa, at disse to Argumenter maa bortfalde eller ialfald ændres, og har derfor fundet det rigtigt at optage Spørgsmaalet om Privilegiets Ægthed til fornyet Undersøgelse.

I.

At Erkebiskopsstolen i Nidaros i 13de Aarhundrede virkelig eiede et Privilegiebrev af Kong Magnus Erlingssøn om Underkastelse under St. Olaf og om Kronens Ofring, synes mig sikkert at fremgaa af Dokumenterne fra 1273 og 1277 (N. gl. Love II 457 f. og 462 f.). De Anker, Erkebiskop Jon fremførte mod Kongen ved Mødet i Bergen 1273, var af dobbelt Art; dels klagede han over, at kirkelige Sager blev trukne for verdslig Ret mod Kirkens

Love og Friheder, og at Kirken ingen skattefri Mænd havde undtagen de, som arbeidede i hans Gaard og ved Kristkirken; dels havde han at beklage sig over, at Kirkens ældre Privilegier var satte ud af Kraft «af Mangel paa Brug, som det troes», nemlig 1) Kong Magnus's Privilegium, at Kongen indviede sig og sit Rige til St. Olav og til Tegn paa evig Underkastelse bød, at han og hans Efterfølgeres Krone skulde ofres til Martyren i Kathedralkirkèn, og 2) en gammel Grundlov, given af samme Magnus, som bestemte, at Norges Konger skulde vælges og ved Valget Erkebiskopen og Biskoperne have den vigtigste Stemme. Hertil svarede nu Kongen, at han havde gode Modgrunde at svare paa disse Klager, hvis der om disse skulde føres Sag for en retfærdig Dommer, og specielt mod Valget, Kongernes Underkastelse[1] og Kronens Ofring, som det ikke kunde bevises, at Nidaros Kirke havde havt i rolig Besiddelse, og dette kunde regnes for en ny Slags Krav mod ham, hvilket aldrig før var forsøgt eller hævdet, — og fornemmelig fordi der her handledes om Underkastelsen af hans Rige, som han forsikrede at have fra sin Fader og sine Forfædre efter Arveret og saaledes vilde efterlade det til sine Børn og Arvinger. Ved det efterfølgende Forlig af 1ste Aug. 1273, som blev endelig gjentaget i Forliget 9de Aug. 1277, opgav derfor Erkebiskopen i det væsentlige sine Fordringer paa «Kongevalg, Kongernes Underkastelse og Kronens Ofring» og erkjendte Arveloven; dog fik han den vigtige Indrømmelse, som kom til at spille en saa stor Rolle i Unionstiden, at hvis der ingen lovlig Arving var, skulde ved Valget Erkebiskopen og Biskoperne have den afgjørende Stemme. Til Gjengjæld indrømmede Kongen Biskoperne fuld Dommermyndighed i geistlige Sager, Frihed for Leding for 100 Mand samt en Række andre Privilegier. Jeg skal ikke her dvæle ved Stridens historiske Side, men kun fremhæve (hvad der fremgaar af Referatet), at Erkebiskopen ved at ofre de to omstridte Dokumenter fra Magnus's Tid opnaaede væsentlige, ja umaadelige Fordele, hvilket godtgjør, at hans Stilling maa have været meget stærk. Endvidere, at Kong Magnus fremfører de samme Argumenter mod begge Dokumenter; det ene er det, at Magnus Erlingssøn var en Usurpator («quondam ut dicitur rex»), det andet, at Nidaros Kirke aldrig havde været i uomtvistet Besiddelse af disse Privilegier. Der ymtes ikke et Ord om Uægtheden af disse Dokumenter[2], og da «Grundloven» ifølge det foregaaende

---

[1] Dette Led er udeladt S. 457[34], men da det findes optaget nedenfor i samme Brev (S. 458[16]) og desuden gjentages paa begge Steder i Brevet af 1277 (S. 463[1] og 463[26]), maa det have staaet i Originalen.

[2] Man har anseet Udtrykkene «rex assereret sufficientes rationes ad respondendum prefatis articulis se habere» for at indeholde en skjult Antydning til Uægtheden; men

er ægte og utvivlsom, maa ogsaa »Privilegiet» have været anseet for ægte. Vi har saaledes fuldgyldige Vidnesbyrd for, at Erkebiskop Jon i 1273 fremlagde et ægte Dokument fra Magnus Erlingssøn om Kirkens Privilegier, og at Modparten intet havde at fremføre mod dettes Ægthed. Spørgsmaalet bliver da, om den bevarede Afskrift er en tro Kopi af det ægte Privilegium.

II.

Det throndhjemske Kapitels Arkiv.

Aar 1558 (7 Marts) udgik til Domkapitlerne i Bergen og Throndhjem en kongelig Befaling om at registrere deres Arkiver; det skulde ske i 3 Exemplarer og et af disse indsendes til Kongen (N. Rigsregistr. I 241). Saa er visselig ogsaa skeet, skjønt der ikke siden fandtes noget Exemplar af disse Registranter i de kongelige Arkiver. For Throndhjems Vedkommende er imidlertid det ene Exemplar bevaret, thi det blev indført i Kapitlets Kopibog paa Pergament (nu AM. 332 fol., se N. gl. L. IV 327). Mange af Kapitlets Breve vandrede allerede i Løbet af 17de Aarhundrede til Danmark, idet alt vedkommende Grønland og Island m. m. efter en kgl. Ordre af 1664 skulde indsendes til Cancelliet, hvorfra de vistnok aldrig kom tilbage; i 1697 udgik en ny Ordre om at udlaane alle Brevene til Geheimearchivet, hvorved de kom i Arne Magnussøns Værge og efter hans Død indlemmedes i den Arnamagnæanske Samling; kun meget faa blev tilbage i «Stiftskisten».

Arne Magnussøn havde ogsaa fra Biskop Krog faaet udlaant Kapitlets ovenfor nævnte Pergaments Kopibog, som saaledes ogsaa havnede i Armagnæana. Han sees at have sammenlignet Kopibogens Registrant med de Originaler, som fandtes i Geheimearkivet, og ved nogle af dem (langt fra alle) at have sat et Mærke (*), som antydede, at han havde Adgang til Originalen.

Jeg skal i det følgende levere et Aftryk af denne Registrant, som er den ældste bevarede fra et norsk Arkiv; til Aftrykket har jeg benyttet dels min egen Afskrift, dels et Fotografi, udført af Stiftsarkivar Koren i Throndhjem. Hvor Texten er spærret, betyder det, at den er Afskrift af Brevets egen Paaskrift paa Bagsiden, hvorom mere nedenfor.

I Randen er tilføiet Henvisninger dels til Dipl. Norv., hvor Brevene er trykte oftest efter Originalen, tildels efter Kopier, idet Originalerne

disse Udtryk maa efter Sammenhængen gaa paa alle Erkebiskopens Krav (om Dommermyndighed, Immunitet o. s. v., medens Indvendingerne mod de to Dokumenter først følger bagefter.

senere er tabte, dels (i Parenthes) til den Arnamagnæanske Diplomsamlings Fascikler.

(fol. 90 b). Dette register er en rett forklarelse paa alle de breffve som ere y capittels gemsel och icke ere indskreffne y denne bogh.	
Transcriptum de subiectione regni Noruegię et coronatione facta beato Olao et ecclesię Nidrosiensi per Regem Magnum primum coronatum. *	
Stadfesting breff konungh Haakens om testamentt som war holdett fra dem wretteligen.	1301. DN. II 64 (Fasc 2, 1).
Transcriptum de protectorio Regis Haaquini dato ecclesie wacanti.	1309. DN. III 81 (Fasc. 2, 4).
Om gioff och godwilge ko: Haakens.	1307. DN. II 87 (Fasc. 7, 20).
Protectorie litterę pereginorum beati Olaui regis Magni et Erici.	1328 DN. II 164 (Fasc 2, 10, nu tabt). 1297. DN. I 87 (Fasc. 1, 8).
Item konung Christiern Hansons breff paa Stiørdalen.	
" Monitio Archiepiscopi ne Barones imponant Clericis noua tributa contra libertates ecclesiarum.	1280. DN. III 20 (Fasc. 5, 9).
" Responsio Johannis archiepiscopi ad exactores quod clerici Nid. episcopatus non tolleantur iniuste a regalibus.	
Petitio Johannis archiepiscopi ad regem, ne statueret aliquos articulos nouę legis contra compositionem.	1281. DN. III 21—22 (Fasc. 5, 10).
Litterę testimoniales super iurisdictione Canonicorum.	1384. DN. III 456 (Fasc. 11, 11).
Breff om inuentario mensę Canonicorum et poena non bene (ɔ: bona) reddentibus irroganda.	1448. DN. V 753 (Fasc. 16, 4).
Concordantia inter Jorundum Archiepiscopum et Capitulum Nid. super pluribus articulis ponderalibus (ɔ: ponderabilibus), facta in presentia Erici Magni regis et aliorum Regni magnatum.	1297. DN. III 39 (Fasc. 1, 9, nu tabt).

(fol. 91 a). Regis Haquini compositio inter Jorundum archiepiscopum Nid: et suos Canonicos.	
Quedam concordantie et preparativa ad compositionem faciendam.	
Bonum testimonium de priuilegiis Canonicorum.	1293. DN. III 35 (Fasc. 20, 3).
Breff om skippande som her Paald giorde emellom korsbrødre, huru ther skulo skipa kommuns ingiold.	1345. DN. II 272 (Fasc. 10, 10).
Sententia restitutionis decimarum y Werdalen. *	1303. DN. III 56 (Fasc. 7, 14).
Litterę Johannis archiepiscopi de iuribus dominorum canonicorum.	1293. DN. III 34 (Fasc. 20, 2).
Litterę testimoniales quod omnes terrę ac predia ecclesiarum in Trondemia fuerant libera et sine omni onere angariarum seu talliarum.	1280. DN. III 16 (Fasc. 5, 11).
Vidisse de mensa capituli, item (ɔ: et) de fundo mensæ communis. * de decimis ecclesie beati Petri de Stein, item de decimis ecclesiarum urbis.	1307. DN. III 5 og 67 a (Fasc. 4, 2 a).
De articulis quos servaret episcopus erlandus.	
Om byskops qualtiend j Strømsøy hører brødrene til.	1435. DN. V 649 (Fasc. 15, 26 a).
Testimonium de iuribus Canonicorum Arneri abbatis, huad korsbrødrene bør att haffue aff kirkene y Nidross. *	1299. DN. II 56 (Fasc. 20, 4).
Transcriptum att Einar erkebisp giorde wrett korsbrødrom, om afftak tiender thera y korskirke sogn och Steins kirkes sogn.	1307. DN. III 67 b (Fasc. 7, 15).
Testimonium quod ecclesia in Stein cum annexis spectat ad capitulum.	1447. DN. V 747 (Fasc. 16, 3).
Transcriptum de litteris seu bonis (ɔ: Serlonis) archiepiscopi Nid: pro ecclesia sancte crucis et sancti Olaui et clementis. *	1307. DN. III 66 (Fasc, 7, 17).

Item super decimis episcopalibus sancti Olaui. clementis sancte crucis et s. petri de Stein. *	1252. DN. II 9 (Fasc. 5, 2).
(fol. 91 b). Collatio facta a Jorundo Capitulo Nid: pro ecclesia Stein.	1308. DN. III 72 (Fasc. 7, 22).
Litterę pro ecclesiis sancte crucis s. Olaui et sancti Clementis et sancti Michaelis de Stein et de fundo domus communis.	1307. DN. III 9 og 67 c (Fasc. 4, 4).
Transcriptum de bulla Clementis papę om Hougs kirke y Werdalen.	c. 1300. DN. III 10, 11, 46 (Fasc. 4, 6).
Breff att Haaken Erkebyskop gaff korsbrødrom y Nidross til bordhold hougs kirke y Werdalen.	1268. DN. I 61 (Fasc. 5, 4).
Witnesbyrd Arneri abbatis om hougs kirke.	1301. DN. III 47 (Fasc. 7, 3).
Breff herre Paals de tenuitate prebendarum, om kost paa gaarden och wox.	
Breff om tienist y Clementskirke.	1341. DN. II 242 (Fasc. 10, 1).
Quittancia Regis Erici data domino Aslaco archiepiscopo.	1431. DN. V 606 (Fasc. 15, 1).
* Quittancia domini Erici Walk: nomine Joh. Krabbe.	1514. DN. V 1016 (Fasc. 18, 8).
Exemplar litterarum continentium promotum quendam episcopum Sialatensem ab Episcopo Lubicensi authoritate papali. *	1414. Hist. eccl. Isl. II 467, Afskrift «ex archivo Nidrosiensi».
De permutatione predii Ælene y Byrsen in predium Sundland po Strinden.	1516. DN. I 1050 (Fasc. 18, 11).
De permutatione prediorum sacerdotum in Skogn et Stauren.	
De permutatione prediorum imellom hospitallet och erchebysp Aslak.	1432. DN. V 614 (Fasc. 15, 9).
Skifftebreff paa haffstene y Leebergh.	1540. DN. V 1102 (Fasc. 19, 6).
De commutatione prediorum sacerdotum in Skogn et Stauren.	
(fol. 92 a). Skifftebreff emellom prebendam Birgittę och prestebordet y Seleboo.	

Litterę anniversarii Domini henrici Jenson de prediis legatis mensæ per eundem.	1454. DN. V 785 (Fasc. 16, 1 d og e).
Om Aruid Ingelsons gods och hans anniversario.	1439. DN. V 686 (Fasc. 14, 11).
Testaments breff Arnes Erkebiskops om — aa nese och andre iorder som til Communet ligge. *	1349. DN. V 212 (Fasc. 10, 16).
Om testamentt her Markus.	1297. DN. II 41 (Fasc. 1, 7).
Breff som her Raguald Aslagson gaff Capitulo y Trondhiem.	1320. DN. II 134 (Fasc. 8, 4).
Eit knippe breff som lyde om Lyng y Verdalen. *	
Breff om Bergs badstue. *	1488. DN. V 936 (Fasc. 17, 19).
Breff om Roders gaard y Bergen. *	1440. DN. V 692 (Fasc. 15, 30).
Littere de fundatione prebendę trium patronorum.	1497. DN. V 977 (Fasc. 17, 11).
Prouente breff Baugeids.	1324. DN. III 137 (Fasc. 8, 6).
Om fleistad paa Snaasen (ɔ: Frosten).	1225. DN. I 8 (Fasc. 1, 1).
Testaments breff Sirre Amunds krabbe.	1381. DN. II 468, 473 (Fasc. 11, 8).
Eitt knippe breff om Oluffs toll och Michelstoll* kong Haakens och kong Magnus.	1439. DN. V 679 (Fasc. 15, 29).
Kong Magnus breff om Oluffs toll. *	
Breff om Oluffstoll y Oslo Byskopsdøme.	
Item breff om Michels korn.	
Litterę Innocentii pape quibus probatur Nidrosiam regni metropolim esse vnde episcopi mittantur ad Islandiam Grønlandiam Ferog.	1253. Orig. i Danske Cancelli (tabt).
(fol. 92 b). Littere Gregorii pape ut laici (ɔ: clerici) concubinas non habeant.	1237, tabt (DN. I 19).
Delegatio Bonifacii facta duobus canonicis Bergensibus contra Jorundum pro iure capituli.	1297, tabt (DN. VI 64).
Executio sententię" latę contra Jorundum.	1303. DN. III 54 (Fasc. 7, 10).
Transcriptum de statutis Jorundi Archiepiscopi et sententia excommunicationis latę super depredantes bona ecclesię.	
Sententia delegata sedis apostolice contra Jorundum pro Capitulo.	1303. DN. II 63 (Fasc, 7, 2).

Sententia delegata sedis apostolice contra Jorundum et condemnatio in expensas pro capitulo et thesaurario in causa appellationis, och flere andre Jorundi breffue som ere bundne y eitt knippe til hope.	1303. DN. III 51 (Fasc. 7, 7).
Quod Archiepiscopus non possit compelli ad prouisionem alicuius in prebenda vel beneficio in ecclesia Nidro: per litteras sedis apostolice.	1253, tabt (DN. VI, 25).
Reuocatio bonorum ecclesię detractorum Bonifacii.	
Quod nulli committitur spiritualium causarum iurisdictio nisi clericis.	1196. DN. I (Fasc. 3, 2, nu i norske Rigsarkiv).
Petitio auxilii ad extruendam Basilicam.	
Protectorium Clementis, item aliud protectorium eiusdem.	1265. DN. II 11 (Fasc. 4, 2 b). 1268. DN. II 14 (Fasc. 4, 5).
Item ne clerici arma in expeditione assumant.	1189. DN. II 1 (Fasc. 3, 1).
Quod abbas Tuterøy insulę cum reliquis in littera personis contentis perlegat priuilegia archiepiscopi et capituli Nidrosiensis et transcribat.	1300. DN. III, 2, 6, 44 (Fasc. 4, 1).
(fol. 93 a). Si Archiepiscopus fuerit negligens in conferendis prebendis et aliis beneficiis infra tempus confertur capitulo prebendas conferendi.	
Litterę Innocentii pape quod communes retributiones non reddantur nisi residentibus.	
Confirmationes libertatum ecclesiarum et indulgentiarum Clementis.	
Comminatio Honorii pape adversus prelatos negligentes.	
Literæ Petri Gervasii nuntij sedis apostolice pro subsidio terrę sancte.	1333. DN. II 137—92 og 199 (Fasc. 23, 1 b).
Decretum electionis domini Elavi per Canonicos Nidr.	1309, tabt.
Quod episcopus Bergensis sit judex fratrum.	1299. DN. II 50 (Fasc. 6, 9).
Breff om tiende gierd y Island.	1340. DN. II 235 (Fasc. 23, 9 b).

Item nogre quittantzer de pecunia petri.	1481. DN. II 915 (Fasc. 17, 6 a).
Item breff Innocentii de ambitu ecclesię ad 40 passus.	
Breff Clementis quod nullus legatus sublegatus vel quiuis alius auctor sedis apostolice possit proferre sententias in capitulo excommunicationis interdicti vel suspensionis etc.	
Bonifacii litterę iustitię super cera et marca altaris.	
Litterę protectorię ecclesię, capituli, Clementis.	
Item litterę Clementis de consecratione templorum prophanatorum.	
(fol. 93 b). Eitt breff Bonifacii som staar wden paa her st. priora et viliora beneficia etc.	
De bonis ecclesiasticis ad laicos translatis ut revocentur Bonifacii.	
Settergier imellom Inge kong och Philippum fratrem(!) eius.	1208, tabt.
Statutum concilii prouincialis Bergis celebratum.	1435, tabt.
Om tuffte skiffte Sirre Audon weder korsbrødre y fælagh.	1310. DN. III 90 (Fasc. 7, 26).
Briga domini Audueni et Ingualldi contra abbatem in Holm de iniuria illis facta in appellationibus.	1301. DN. III 49 (Fasc. 7, 5).
Item breff pro hospitali, de fundo mole in Ilen.	1319. DN. III 115 (Fasc. 8, 3).
Biskop Aslags testaments breff. *	1445. DN. V 731 (Fasc. 16, 1 a).
Litterę parui momenti.	1343. DN. V 164 (Fasc. 9, 11).
Nota at Archiepiscopi wmbudzmend eighu settia greid adt forno.	1291. DN. III 28 (Fasc. 6, 2, nu tabt).
Tuenne breff om helge wer y Salten.	}
Nogre breff om Petteuiken Ramsuiken och lekeness.	} c. 1430—40.
Breff om Walle y lofothen.	}
Breff om Wick y øffrehallen.	1329. DN. III 152 (Fasc. 8, 9).
Breff om Fygline y lofoten.	1417. DN. II 642 (tabt).

(fol. 94 a). Breff om bergens badstue skeggen och Arued Ingelsons gaard.	1436. DN. V 609 (Fasc. 15, 5).
Breff paa Sparrboo, Aasen och Øffre skogn.	
Item iij breff om Rocken y Sparbo.	1459. DN. II 828 (Fasc. 17, 1 a). 1533. DN. V 1075 (Fasc. 19, 4).
Item j breff om brattstad y Aasen.	
Item om Watne ibidem.	c. 1265. DN. I 60 (Fasc. 1, 3).
Item j breff om Ingestad y Stiørdalen.	
Item ij breff paa Kylie ibidem.	1363. DN. II 374 (Fasc. 11, 5). 1426. DN. II 690 (Fasc. 14, 5).
Item j breff paa Solem ødegaard ibidem.	1450. DN. V 766 (Fasc. 16, 6).
Item breff paa Gemlen y Skogn och Wagneberg paa Frosten. *	1336. DN. V 112 (Fasc. 9, 9).
Item ij breff om Merens kirke ij Sparboo.	1307. DN. II 18 og 86 (Fasc. 7, 19). 1301. DN. II 63 (Fasc. 7, 2).
Nogre breffue paa Capitels gods paa Nordmør Inderøyen, Bestaden, Strinden, Ness, Opdal, Meldal, Orkedal, Rennebo och Werdalen.	
Item j breff om Nebbe och Wilumpnesett y hasleuiken.	

Denne Registrant er, som det kan sees af Overskriften, ikke fuldstændig: den havde udeladt af Fortegnelsen de Breve, hvoraf Kopier findes optagne i Kopibogen; en Opregning af disse findes i Norges gl. Love IV 527 f. Registranten er heller ikke meget nøiagtig, idet den 3 Gange nøier sig med at omtale «Knipper» af Breve (se S. 9, 10); disse kan derfor ikke med fuld Sikkerhed identificeres, idet der vistnok findes Rækker af Breve, svarende til «Knipperne», men ingen Sikkerhed for, at de bevarede Breve er fuldstændige, saa at «Knipperne» kan have været større end nu. Iøvrigt er det let at se — og bevises ved Randnoterne —, at Kapitelbrevene fra 1558 svarer til den Arnamagnæanske norske Diplomsamlings Fascikler 1—20: «Nidrosiensia»[1]; dog med den Indskrænkning, at nogle Originaler allerede før Arne Magnussøns Tid var komne til Danmark (Cancelliet, se S. 5), andre allerede i Tiden mellem 1558 og c. 1700 tabte.

Af Randnoterne vil sees, at ikke faa af Originalerne er tabte, efterat de var optagne i den Arnamagnæanske Samling eller i Geheimearchivet. Arne Magnussøn har, som nævnt, ved flere af Brevene sat et Mærke med rødt Blæk, som skal vise, at han havde i sit Værge Originalen. Det er

[1] 2 Breve fra 23de Fascikel, der egentlig hører til «Bergensia», stammer dog ogsaa fra dette Kapitel; det oplyses i Sandvigs Katalog, at 2 Breve af Fasc. 13 er henlagte blandt Bergensia.

saaledes Tilfælde med det første Brev; dette er rimeligvis enten 1664 eller 1697 kommet til Geheimearchivet, hvorfra Arne har taget en Afskrift deraf. Det er saaledes ganske urigtigt, som Jon Sigurdsson paastod, at Arnes Afskrift stammer fra Adversaria Huitfeldiana, hvad ogsaa en Sammenligning mellem begge viser (s. n.).

Ved Trykningen af Registranten er med spærret gjengivet de Brevtitler, som findes paa selve Brevene. En Sammenligning af disse viser, at Registratoren fra 1558 har afskrevet Brevtitlerne fra Brevenes Bagsider, ofte uden at forstaa dem. Disse Brevtitler ere meget ældre, dels fra 16de Aarhundredes 1ste Halvdel, dels — og som oftest — fra Midten af 15de Aarhundrede eller noget ældre. Sandsynligvis har der altsaa ved Midten af 15de Aarhundrede været foretaget en Gjennemgaaelse, maaske Registrering, af Kapitlets Brevskaber, enten ved Aslak Bolt eller ved nogen af de Geistlige, som har været beskjæftiget ved hans Jordebogsarbeide, f. Ex. Dekanen Svein Eriksson. Sproget i de oldnorske Beskrivelser af Indholdet svarer til denne Tid; maaske turde en palæografisk Gjennemgaaelse kunne føre til et bestemt Resultat. Det tør heraf med Sikkerhed fremgaa, at Hovedstammen af, hvad der fandtes i Kapitlets Arkiv ved 1558, allerede i 15de Aarh. — eller rettere sagt allerede tidligere — havde sit Opbevaringssted i Kapitlets, ikke i Erkebispens Arkiv.

Allerede længe forud for Arne Magnusson havde en Historiker gjort Diplomstudier i det Throndhjemske Kapitels Arkiv; det var Tyskeren Dr. Henrik Høyer († 1616), som boede i Bergen, men — vistnok i Familien Rosenkrantz's Tjeneste — maa have foretaget en Reise til Throndhjem c. 1600. Oplysninger herom findes i Adversaria Huitfeldiana (A. M. 22 fol.); dette Haandskrift er hverken skrevet af Bartholin, som Keyser og Munch mente (N. gl. L. I 442), eller af Arild Huitfeldt, som Jon Sigurdsson hævdede (Dipl. Isl. I 225), men af Henrik Høyer (se N. gl. Love IV 471).

I dette Haandskrift findes Bl. 135—38 Kopi af følgende Breve fra Throndhjems Kapitel:

1) Pave Cølestins Brev af 17 Marts 1196 (nævnt ovenfor S. 10). Høyer citerer den samme gamle Paaskrift: Quod nulli committatur causarum spiritualium iurisdictio nisi clericis, og afbilder Pavens Blysegl, — hvilket viser, at han har havt Adgang til selve Originalen.
2) Pave Clemens IV's Brev af 9 Aug. 1268 (ovenfor S. 10); Paaskrift: «Littera protectoria ecclesie et Capituli Nidrosiensis» (som ikke er aftrykt ved DN. II 14); Høyer kopierer ogsaa her Blyseglet.
3) Johannes d. 23des Brev om Indvielsen af Skaalholts Biskop i Lübeck 1414 (ovenfor S. 8).

4) Kong Eriks og Hertug Haakons Brev for Nidaros Kirke og Korsbrødre (1283), trykt DN. II 20 efter Fasc. I 5 (ikke medtaget i Registranten af 1558, da det var afskrevet i Kopibogen, se N. gl. Love IV 528).
5) Kong Haakon Magnussøns Brev for Kapitlet (1299), trykt DN. II 52 efter Fasc. 1, 11 (ikke medtaget i Registranten, af samme Grund). Her er intet Segl afbildet; Originalen mangler ogsaa Seglet, som altsaa var afrevet allerede c. 1600.
6) Pave Bonifacius VIII's Brev til Baard Serkssøn (1297), trykt DN. III 38 efter Fasc. 4, 8 b (ikke medtaget i Registranten). Høyer aftegner Blybullen, som ogsaa fremdeles hænger ved Originalen.
7) K. Eriks Privilegium for Korsbrødrene (1298), trykt DN. I 88 efter Fasc. 1, 10 (ikke medtaget i Registranten, af samme Grund som ovenfor).
8) Biskopernes Brev om Eriks Kroningsed (1280), trykt DN. I 69 efter Fasc. 5, 8 (ikke medtagen i Registranten, af samme Grund som ovenfor).
9) Erkebiskop Eriks Kvittering til Mag. Johannes Krabbe (1514), ovenfor S. 8.
10) Domkapitlets Erklæring om Indherreds Kirkers Frihed (1280), ovenfor S. 7. Høyer citerer Paaskriften «Testimonium quod omnes terræ ac prædia eccl. in Trondemia fuerunt libera et sine omni onere angariarum seu talliarum», som findes paa Bagsiden, men ikke er trykt i DN. III 16.
11) Kong Magnus Erlingssøns Privilegiebrev med Overskriften: Privilegium et juramentum Regis Magni qui primus coronatus Nidrosie»; langs efter Brevet i Randen staar Paaskriften: «Transscriptum de subiectione Regni Norw. corone facta beato Olauo et Ecclesie Nidrosiensi per Regem Magnum primum coronatum».

III.

Kopien i Kapitlet.

Vi har saaledes 3 af hinanden uafhængige Vidnesbyrd om Magnus Erlingssøns Privilegiebrev: det fandtes ved 1558 i Kapitlets Arkiv; det benyttedes her ved 1600 af Henrik Høyer, som tog en bevaret Afskrift, og det var ved 1700 naaet til Geheimearchivet, hvor Arne Magnussøn tog en ligeledes bevaret Afskrift (Apographa No. 3). Efter Høyers Afskrift er Brevet bedst trykt i Dipl. Isl. I 226—30, efter Arnes Afskrift er det

trykt i Thorkelins Diplomatarium II 8—10; Thorkelins Aftryk er lagt til Grund for Texten i Norges gl. Love, men med Rettelser efter Høyer[1], som dog ikke er kommet helt til sin Ret. Udgaven i Norges gl. Love har saaledes ikke medtaget Paaskriften i Randen (S. 6), der nu ogsaa er gjenfundet i Registranten fra 1558.

Denne Paaskrift lyder tydeligvis rigtigere hos Høyer end i Registranten, der har opløst *corone* til *coronatione*. Paaskriften er af Vigtighed, da den er af samme Art som de mange ovenfor citerede og ligesom disse maa have staaet paa Bagsiden af Brevet fra gammel Tid; den vidner for, at Brevet blev registreret i Kapitlet allerede i 15de Aarhundrede. Dengang var man altsaa klar over, at Brevet var et «Transcriptum», d. e. Kopi, ikke Original. Dateringen «Actum MCCLXXVI. X. kal. Aprilis» (23 Marts 1276), der har foraarsaget saa mange Vanskeligheder, lader sig altsaa naturligen forklare som Tiden, da Kopien er dateret, hvilket blev foreslaaet af Paludan-Müller[2] efter en Antydning af P. A. Munch og senere godkjendt af Maurer[3].

Erkjendelsen af, at vi har to af hinanden uafhængige nyere Afskrifter af en ældre Kopi, vil have vigtige Følger for Textkritiken. Man kommer for det første ved Sammenligningen til det Resultat, at den ældre Kopis Text kan bringes helt paa det rene, idet Kopierne væsentlig stemmer i de fleste Detaljer; de Feil, som findes, hører, kan man se, hovedsagelig hjemme i denne, ikke i Afskrifterne, hvad man kunde vente, da baade Høyer og Arne Magnusson er meget gode og nøiagtige Haandskriftlæsere. For det andet er Afvigelserne at mærke, hvor man paa hvert Sted maa søge at fastsætte gjennem filologisk eller historisk Kritik, hvem der har læst rigtigst. Særlig fremtrædende er her Overskriften i H[4] (S. 6), som ganske mangler i A. At Arne skulde have udeladt Brevets Titel og Overskrift, er ganske utænkeligt; enten har denne været tilskrevet i Brevet med nyere Haand (og kunde derfor udelades af A. M.), eller ogsaa er den tilføiet af Høyer som en Titel, uddraget af Indholdet. I ethvert Fald bliver denne Overskrift (S. 6) at betragte som en uægte Tilsætning, og ingen Slutning af Betydning for selve Brevet tør drages herfra.

Den 1276 daterede Kopi skulde man paa Forhaand antage for ægte nok, da det af Forhandlingerne i 1273 fremgaar, at Erkebiskop Jon besad selve Originalen (fra 1164), som saaledes vistnok har været opbevaret «in

[1] Dette sees af Munchs Exemplar, nu tilhørende Universitetsbibliotheket.
[2] Dansk Historisk Tidsskrift 3die Række I 279.
[3] Die Schenkung Norwegens S. 47.
[4] Jeg betegner i det følgende ligesom Jon Sigurdsson Afskriften i «Adversaria Huitfeldiana» med H og Arne Magnussons med A.

vestiario ecclesie Nidrosiensis». Imidlertid er det at mærke, at Kopien ingen Garanti giver for Ægtheden, idet den nøier sig med at sige, hvor og naar Kopien er taget, men ikke nævner, hvem der har ladet tage den, eller om den er konfereret med Originalen, saaledes som altid skede med vigtige Dokumenter. Kopien af 1276 er altsaa en ubekræft et Kopi og staar i den Henseende ganske ene blandt alle Kapitlets Dokumenter, hvor vi ellers finder, at Kapitlet sørgede for gode, og endog af flere bekræftede, Kopier. Alt synes saaledes paa Forhaand at vække Mistro til denne Kopis Paalidelighed.

Det maa derfor ansees nødvendigt at undersøge Diplomet i dets Enkeltheder. Hertil trænges et nøiagtigt Aftryk af Diplomet efter begge Afskrifter med tilføiede Oplysninger og Læsemaader.

IV.

Intitulatio og Inscriptio.

Magnus D*ei* gr*acia* rex Norweg*ie* Augustino eade*m* graci*a* Throndensium archiepis*copo* apostolice sedis legato et universis Epis*copis* clero et o*mn*i populo p*er* Norweg*iam* constitutis salute*m*.

Allerede Hovedpersonernes Titulatur har tidligt vakt Anstød, skjønt, som jeg tror, med Urette. Den sædvanlige Lære er, at de norske Konger indtil Erik Magnussøn i sin Titel i oldnorske Breve kun betegnede sig som «N. konongr sonr N. konongs», men at de i latinske Breve fra Haakon Haakonssøns Tid optog «dei gratia rex Norwegie»[1]. Imidlertid kan det nu bevises, at allerede Skule Jarl som Haakons Formynder bruger samme Formel: i et Brev fra c. 1222 til den engelske Konge kalder han sig «dei gratia dux totius Norvegiæ»[2]; da Skule selvfølgelig har laant denne Formel fra sin Broder Kong Inge, er der ingen Grund til at tvivle om, at denne saavelsom hans Forgjængere har benyttet den sædvanlige vesteuropæiske Titulatur. Noget sikkert derom kan ikke siges, da der ikke fra 12te Aarhundrede er bevaret noget latinsk Brev fra norske Konger; men da alle hidtil bekjendte Breve fra c. 1222 af viser Titelen, er dens Forekomst i 1164 naturlig.

At ogsaa Erkebiskopen benævnes «eadem gratia», er ganske passende, idet man vil finde denne Betegnelse brugt af andre Erkebiskoper og Biskoper i 12te Aarhundrede; saa meget mere synes den her paa sin Plads,

[1] Keyser, Efterladte Skrifter II 66.
[2] Royal Letters of Henry III, II 17. 18.

som Privilegiebrevet vistnok maa antages redigeret af Erkebiskop Eystein selv eller ialfald af en geistlig Haand.

Ogsaa «Throndensium archiepiscopo» kunde ved første Øiekast synes mistænkelig, da den er enestaaende. Men hvis «Throndensium» betragtes som en Skrivfeil (i Kopien af 1276) for «Throndensi», vil Ordet netop være et Vidne for Formelens Ægthed. Skjønt Erkebiskopen fra Eysteins Tid faar den faste Titel *Nidrosiensis*, er det sikkert nok, at denne har fortrængt den ældre Titel *Throndensis*. Erkestolens Oprettelsesbulle ved Pave Anastasius (28 Nov. 1154) er saaledes netop rettet til *Throndensi archiepiscopo*, men i Bekræftelserne af 1206 og 1253 rettet til *Nidrosiensi*[1]; et Pavebrev fra 1171 el. 72 er rettet til *archiepiscopum Trundensem*[2], ligesom Eystein i et Brev af 1169 fra Thomas Becket omtales som *Trundenensis archiepiscopus*[3]. Det er vanskeligt at tænke sig, at en Forfalsker fra 1276 eller senere kunde finde paa at indføre det forlængst afskaffede *Trundensis*.

Tillægget «apostolice sedis legato» har været den værste Anstødssten. Naturligst forstaaes dette som Erkebiskopens 2den Titel, og allerede Keyser hævdede, at de Throndhjemske Erkebisper ikke brugte denne Titel før 1434 (Aslak Bolt), hvorfor Keyser foreslog, at «ap. sed. leg.» burde henføres til den tilstedeværende pavelige Legat. Dette synes ganske vist tvunget, og Maurer har da herimod bemærket, dels at man savner Legatens Navn (Stephanus), dels at Legaten maatte nævnes foran Erkebiskopen. Imidlertid synes der ingen Grund foreligge til, at den pavelige Legat inddrages i dette indre statsretlige Anliggende, naar hans Virksomhed ellers ikke antydes i Brevet. Vanskeligheden lader sig bortrydde ved at antage, at Erkebiskop Eystein, der allerede i Alexander III's første Trængselsaar havde sluttet sig til ham og siden trofast holdt fast ved ham, extraordinært har faaet Titelen «ap. sed. leg.»; der findes nemlig virkelig et Brev, hvori Alexander III giver Erkebiskop Eystein denne Titel (ep. Nidrosiensi, ap. sed. leg.); det er optaget i de pavelige Dekretaler og stammer fra 1172 eller 1173[4].

---

[1] D. N. VII no. 7 og III no. 3.
[2] Dipl. Svec. I 88.
[3] Epistolæ S. Thomæ Cantuariensis ed. Giles (Oxf. 1845) I p. 301.
[4] Jaffé Regesta pontificum (2den Udg.) II 263 no. 12184.

V.

Arenga.

«Quoniam communicato sapientiorum *con*silio dominatum et diadema regni hui*us* invocato sp*iritu* sancto v*estr*æ manus impositione reverende pater Augustine de manu Domini suscepimus: expedit vt q*u*o potentatus sublimior q*u*o libertas imper*a*ndi maior, eo in o*mn*ib*us* moribus et vita conformer humilior et erga deum d*omin*u*m* dominantium (p*er* que*m* Reges regnant) me debiti famulatus obseq*ui*o p*er*petuo devoueam et confliem[1] obligatius cuj servire regnare e*st* cuius s*er*uit*us* sum*m*a *com*putanda ingenuitas. Subtilius itaq*ue* consideranti quantum sit q*uod* suscepim*us* liquide p*er*spiciendu*m* occurrit ut qua*m*q*uam* p*er*cellens dignitas in no*m*ine nec minus ardua gravitas *con*vincitur in pondere. In regno quidem[2] nihil aliud ad mentis usum quam hic unic*us* fructus excrescit ut sub regali virga cum virtutis p*re*sta*n*tia æq*ui*tatis servato moderamine ei complaceat qui sui met testimonio via veritas et vita co*m*p*ro*bat*ur*. Igitur in tantis et tam arduis iam ā teneris annis exequendis negocijs q*uia* debilis redditur humana infirmitas: cum no*n* sit potestas nisi a Deo ipsum in auxilium invoco ipsum cooperatorem exposco vt inter huius modi timiditatis procellas cum David (quem D*omin*u*s* cui*us* viæ imā[3] et veritas de p*ost*fetantes[4] accepit *et* p*ost*modum Regem inunxit) exultando possim canere: D*ominus* adiutor me*us* et p*ro*tector meus et in ipso sperauit cor meum et adiutus sum.»

Dette Stykke udmærker sig ved sin bibelske Holdning og vidner for en geistlig Forfatter. Der kan paavises følgende Bibelsteder, hvoraf flere og navnlig det interessante No. 6 er fundet frem for mig af min forrige Collega, Dr. A. C. Bang; Citaterne er naturligvis efter Vulgata.

1. dominus dominantium. Deuter. 10, 17.
2. per quem Reges regnant = per me reges regnant. Proverb. 8, 15.
3. via veritas et vita = Ego sum via veritas et vita. Joh. Ev. 14, 6.
4. non sit potestas nisi a Deo = Non enim est potestas nisi a Deo. Ep. ad Rom. 13, 1.
5. Dominus cuius viæ misericordia et veritas = Universæ viæ Domini misericordia et veritas. Psalm. 24, 10.
6. David quem Dominus —. — de postfetantes accepit = Et elegit David servum suum et sustulit eum de gregibus ovium: de post foetantes accepit eum pascere Jacob servum suum. Psalm. 77, 70.

---

[1] Saal. HA. A skriver i Randen: ita scriptum est, forte consecrem.
[2] Saal. HA. A i Randen: intellige siquidem.
[3] Saal. HA. A i Randen: corrige mia ɔ: misericordia.
[4] HA skriver: pꝗfetantes (uden Opløsning).

7. Dominus adiutor meus et protector meus et in ipso speravit cor meum et adjutus sum = Psalm. 27, 7.

VI.

Kongens og Rigets Underkastelse under St. Olaf.

«Deo namque in hac die gloriosæ resurrectionis me cum regno in p*er*petuum *et* glorioso martyri Regi Olao[1] cui integraliter speciali devotio*ne* secundo post Dominum Regnum assigno Norw*egie* et huic regno q*ua*ntum Deo placuerit velut eiusdem gloriosi martiris possessioni hereditariæ sub ei*us* dominio ta*n*q*uam* su*us* vicari*us* *et* ab eo tenens p*re*sidebo. Porro q*uonia*m p*re*fatus martyr pro lege dei sui p*ro* salute subiectorum pro presentis regni conservatione intrepidus inimicis occurrit et non dubitans manibus tradi nocentum presens regnum sui preciosi sanguinis effusione consecravit: eius cupiens sicut in regno successor sic et in q*ua*ntum vires suppetunt adiutus a Deo *et* ab eodem martyre sic[2] quoque virtutum imitator q*ue*cunq*ue* me vocaverit necessitas tribulatio siue angustia pro lege et iustitia tene*n*da pro patria tanq*uam* s*ancti* Olavi possessione tuenda divina et eius tutus inmunitate[3] ad certamen ipso pro duce tanq*uam* eius miles et in eius castris pugnaturus intrepidus accedam et si consistant adversum me castra no*n* timebit cor meum.»

Ogsaa her findes flere Skriftsteder eller bibelske Reminiscentser.

1. manibus tradi nocentum jfr. Ev. Math. 17, 22: Filius hominis tradendus est in manus hominum.
2. preciosi sanguinis jfr. 1 Petr. 1, 19: redempti estis . . . pretioso sanguine.
3. tribulatio siue angustia jfr. Ep. ad Rom. 8, 35: tribulatio an angustia an persecutio an fames . . .
4. si consistant adversum me castra non timebit cor meum = Psalm. 26, 3.

Disse to Afsnit synes særlig at antyde, at Erkebiskop Eystein, til hvem Privilegiebrevet er rettet, selv har udarbeidet det. Den bibelske Holdning, den trosfyldte Hengivenhed for St. Olaf, den eiendommelige Maade, hvorpaa bibelske Udtryk om Christus overføres paa St. Olaf, træffes ogsaa i et og alt i Erkebiskop Eysteins nylig gjenfundne «Traktat» om St. Olaf. Man jevnføre, hvorledes det der om St. Olaf ligetil siges:

---

[1] A har her i Randen: adde: (ikke udført). Der mangler vistnok Prædikatet: devoveo.
[2] A foreslaar under Siden sic rettet til fieri.
[3] A i Randen: ita extat. Malo: munimine.

«diu detenta spolia Christus tiranno surripuit» (p. 110), «quia nulla conuentio Christi ad Belial» (p. 113), »degustans quod suauis sit dominus et beatus qui sperat in eo» (p. 111), og man vil finde ganske samme Tankegang som i Privilegiebrevet. Endog en Besynderlighed i Privilegiebrevets latinske Sprogbrug, som har stødt flere (f. Ex. Paludan-Müller og Maurer), nemlig Vexelen mellem Singularis og Pluralis (suscepimus — conformer — me devoveam — suscepimus — invoco o. s. v.) vil man finde igjen i Erkebiskop Eysteins Skrift f. Ex. illustramur, vidimus, iubemur, tenemur, evocarer, feror (p. 104), — protraxi, complevimus (p. 105), — mihi in ecclesia existenti (p. 112), distulimus, caperemus (p. 113), — subeo, offerimus (p. 114). Naar man ser, at Erkebiskopen kan skrive hortor **ab his** et amplector (p. 104), vil man ikke studse ved, at Privilegiebrevets Forfatter kan bruge Udtryk som «**sui** met testimonio».

Dette Afsnit vil sees at svare til, hvad Erkebiskop Jon i sit Brev til Paven nævner: prefatus rex devovit se et regnum suum beato Olauo Regi et martyri, og Kopien af 1276 synes kun at være en fyldigere Udførelse af Erkebiskop Jons Uddrag.

Om Kroningsdagen vil senere blive talt.

VII.

Kronens Ofring.

«In p*er*petuæ q*uo*q*ue* subiectio*n*is testimonium hoc pro me et pro o*mn*ib*us* meis catholicis successorib*us* privilegium huic metropolitanæ ecc*lesi*æ *con*cedo et litteris meis sigillatis *con*firmo u*t* p*ost* vocatione*m* mea*m* regale diadema et meum q*uod* hodierna die sacro altari in confinac*io*n*em*[1] offero *et* omnium mihi succedentium p*re*senti delegetu*r* ecc*lesi*æ».

Fortolkerne har i Regelen stødt sig ved Arnes Læsning *confirmationem* uden at lægge Mærke til, at Høyers Læsemaade (som han giver fuldt ud og med stor Nøiagtighed) giver god Mening. *Confinatio* kommer af *confinare*, som blot er en anden Skrivemaade for *coffinare*, lægge i Koffert (cophinus), nedlægge. Det siger kun, at Kongen efter Kroningen har deponeret Kronen paa Alteret i Kroningskirken (i Bergen) for der at bevares. Dette synes netop godt at svare til de historiske Forhold, hvorefter Kong Magnus under sit næstsidste Ophold i Bergen 1182—83 var i Besiddelse af sin Krone, indtil denne ved hans skyndsomme Flugt faldt i Kong Sverres Vold (Sverres Saga Kap. 78).

[1] A har confirmationem uden Bemærkning.

Kronen har altsaa ikke, som man tidligere mente at slutte af dette Sted, været opbevaret i Nidaros Domkirke; did skulde den efter Bestemmelsen først være kommet efter Kongens Død, hvad der som bekjendt ikke skede. Forsaavidt har Kong Magnus Lagabøter fuldkommen Ret i at hævde, at Kronens Ofring efter Kongens Død aldrig har været hævdet Skik i Norge.

Sammenligner man dette Afsnit med det tilsvarende Udtryk hos Erkebiskop Jon, vil man finde en mærkelig Afvigelse. Erkebiskop Jon udtrykker sig nemlig: In signum perpetue subjectionis precepit coronam suam post decessum suum et omnium in regno sibi succedentium offerri prefato martiri Nidrosie in ecclesia cathedrali.

Der kan her ikke være Tvivl om, at Erkebiskop Jons Referat er det rigtige; thi Magnus Erlingssøn ofrede jo sin Krone til Tegn paa Underkastelse, som ovenfor seet, under Helgenen, ikke under hans Kirke. Kapitlets Kopi har altsaa for det første udskudt Ordene «præfato martiri», men derefter ogsaa udeladt Ordet «Nidrosie», som tydede paa, at Kroningen er foregaaet andensteds end i Nidaros (nemlig i Bergen), og endelig indsat «præsenti ecclesiæ» istedenfor «in ecclesia cathedrali«, hvilket ogsaa har medført Tillægget «huic metropolitanæ ecclesiæ» ovenfor S. 20[22]. Hensigten er tydelig, at Kapitlets Kopi vil hævde, 1) at Underkastelsen er skeet ikke under Martyren (eller hans Repræsentant Erkebiskopen), men under Domkirken, og 2) at Kroningen er foregaaet i Nidaros Domkirke. Dette er aabenbart en bevidst Forfalskning, og Hensigten er tydeligt at hævde Kapitlets Medbesiddelsesret i dette Privilegium. Man kommer uvilkaarligt til at tænke paa den Tid, da Kannikerne førte en forbitret Strid med sin Erkebiskop (Jorund) og havde Brug for alle mulige Beviser for at hævde sine Rettigheder mod ham; det vilde maaske forklare, at Kopien ikke er bekræftet eller kunde faa nogen Bekræftelse.

Et historisk Argument for, at Forfalskningen er yngre end 1299, kan her nævnes. Alle norske Konger, som var kronede, havde ladet Kroningen udføre i Bergen: Magnus Erlingssøn 1164, Sverre 1194, Haakon Haakonssøn 1247, Magnus Haakonssøn 1261, Erik Magnussøn 1280. En Falskner i 1276 vilde neppe have fundet paa at henføre Kroningen til Nidaros; men efterat Haakon Magnussøn i 1299 var kronet i Nidaros, kunde en Kannik finde paa at hævde Nidaros som den naturlige Kroningsstad, — hvilket dog ikke fik nogen praktisk Konsekvens, da alle følgende Konger blev kronede i Oslo (undtagen Kongerne Karl 1449, Kristian I 1450 og Hans 1483 i Nidaros).

VIII.

Forvanskninger.

«Preterea in reverentiam beati martyris singulis annis p*re*senti Ecc*lesiæ* unius navis vectigalia *con*cedimus, et 30 lest farinæ ad Islandiam transferendas si huius[1] provinciæ patiatur ubertas nec ab aliis eadem penit*us* excludatur licentia.

His addimus q*uod* quicu*n*q*ue* petierit hanc Eccl*esi*am oraturus vel elcemosyna*m* oblaturus ta*m* advenæ q*uam* indigenæ et si pacis integritas regna n*on* seder*e*t[2] s*et* dissentio distrahat[3] pacifice in pace suscipiantur et dimitantur. Quod si quis eis iniurias vel opere aut *con*silio fraude et sinandis[4] vel aliis maligne moliat*ur* aut rapinam arbitretur in tali opere an*te* archiep*iscopu*m v*e*l canonicos s*ancti* Olaui *con*victum in perpetuum exulam*us* et si hoc agens aut vulneratur aut mori detur ej in cemiterio sepultura denegetur nec debet pro eo Regi vel p*a*rentibus mag*is* q*uam* pro latrone aliq*u*a exhiberi satisfactio.»

Disse Privilegier findes ogsaa fra Cœlestins Bulle af 1194 og fra Compositionerne i Bergen 1273 og Tønsberg 1277, men lyder der anderledes, hvorfor de her aftrykkes.

a) 1194: Preterea vobis concedimus triginta mensuras farine que lest vocabulo appropriato dicuntur pro emendis vestibus ad opus ministrorum beati Olaui mittere in Islandiam, illis presertim temporibus quibus id patrie patietur vbertas. Et vectigalia que de vna navi ab Islandia venienti annis singulis ecclesie beati Olaui debentur. eidem auctoritate apostolica confirmamus. Omnes etiam ad eius ecclesiam deuocionis causa et peregrinationis intuitu accedentes tam advenas quam indigenas siue guerre tempus sit siue pacis in eundo et Redeundo firma volumus et statuimus securitate gaudere potiri. et eos qui rei de talium molestatione inuenti fuerint pene canonice in eos generali deliberacione statute decernimus subiacere.

b) 1273: Item quod triginta lest farine mittantur ad Yslandiam ex parte domini archiepiscopi quum sibi visum fuerit, illis presertim temporibus quibus id patrie patietur ubertas propter hoc in aliis rebus portandis ipso archiepisco licentia non negata. Item concessit dicto archiepiscopo vectigalia de una navi singulis annis de Islandia ad suam diocesim veniente — — —. Item concessit denuo et mandavit omnes peregrinos limina beati Olaui et aliorum sanctorum visitantes denotionis causa tam advenas quam

---

1 A i Randen: corr. hoc.
2 sede^r t HA. A har over non: corr. con, og over sederet: corr. foederet.
3 dist^r hac HA. A har i Randen: corr. distrahat.
4 A med + over Linjen for at betegne, at saa staar der i Originalen. H læser finandis.

indigenas sive guerre tempus sit sive pacis in eundo et redeundo firma securitate potiri. qui vero inventi fuerint ipsos indebite molestare iuxta quod culpa requirit per iudicem ecclesiasticum pena debita castigentur et ad parendum iudici ecclesiastico per regem et eius ballivos seu officiales si necesse fuerit compellantur.

Sammenligningen vil vise mærkelige Forskjelligheder. Det er for det første tydeligt, at Stykkerne om «Told af et Skib» og Kornudførselen er stærkt forkortede, idet der efter «unius navis vectigalia» er udeladt «ab Islandia venientis» (og efter transferendas «pro emendis vestibus ad opus ministrorum beati Olavi»); desuden er «si huius — licentia» sammendraget af »illis presertim temporibus quibus id patrie patietur vbertas» og «propter hoc in aliis rebus portandis ipso archiepiscopo non negata». Allerede her er Tendentsen tydelig, at Erkebiskopens Person skal skydes tilside for Kirken. Men tydeligere fremhæves det ved, at i Kapitlets Kopi Kirken sættes ligefrem i Stedet for Erkebiskopen, hvem baade Pavens Bulle og Kongens Privilegier er henvendte til. Frækkest er Forfalskningen i Privilegiet for Pilegrimene: hvor Pavens Bulle har «qui rei de talium molestatione inventi fuerint pene canonice — subiacere», retter Kapitlets Kopi det til «si quis eis iniurias vel opere . . . . moliatur aut rapinam arbitretur, in tali opere ante archiepiscopum **vel canonicos sancti Olavi** convictum» o. s. v.

Om disse Afsnits oprindelige Herkomst er det ikke godt at komme til Sikkerhed. Pavens Bulle af 1194 forudsætter et Privilegium af Kong Magnus (Erlingssøn); men da Slutningen af Kapitlets Kopi udtrykkelig siger, at Privilegiet om Korntilførselen er ældre end Kroningen (og altsaa rimeligvis fra 1161 eller 62), tør det ansees muligt, at Falskneren har benyttet dette til sit Uddrag; det vilde forklare de mange underlige Udtryk og Feil (som han ikke har forstaaet) samt den detaljerede Beskrivelse af Straffen for den, som krænkede Pilegrimene.

IX.

Særbeskyttelse for Domkirken.

«P*re*terea sicut episcopalis ecc*lesi*a et p*re*cipue hæc metropolitana ceteras dignitate p*re*cellit, ita decens est ut q*ui* in ea vel in eius cemiterio vel ictu vel sanguinis effusio*ne* alteri iniuriando deliquerit maiori plectetur pena. Vnde sup*er* hoc iam determinatam vindictam *et* legibus *con*firmatam et annuo et *con*firmo.»

Her synes atter «hæc» foran «metropolitana» at være indskudt for at bringe Stedet i Overensstemmelse med andre Udtryk i Brevet, hvor

Kroningskirken nævnes, og hvor Brevet forudsættes udstedt i Nidaros. Bestemmelsen er ellers ægte; thi den forekommer allerede i den ældre Frostathings Kristenret (II 10), den derfra stammende Sverres Kristenret (c. 18), ja endog i Jons Kristenret (c. 13); naar det paa alle disse Steder staar «i Kristkirken **eða Mariukirkiu** eða i kirkiugarðe þeirra», er dette muligens et Vidnesbyrd om, at Kapitlets Kopi har foretaget en Ændring efter de forandrede Tidsomstændigheder.

X.

Kongens og Hirdmænds Tiende.

«Set q*uonia*m regii interest officio semet ipsum bene vivendi speculum exhibere ceteris et non solvere lege*m* set implere, parvi q*ui*dem[1] e*st* m*omen*ti hortari ĩſbo[2] q*uod* no*n* *con*firmatur ex*em*plo: ammonitu vestro reverende pater Augustine firmiter d*e*o uovendo p*ro*mittim*us* q*uod* de terris n*ost*ris et mansio*n*ibus plenas s*ecun*du*m* d*eu*m am*od*o p*er*soluem*us* decimas. Curiales q*uo*q*ue* stipendiales in q*u*o episcopatu certa[3] natale *con*versati fuerint de suis stipendiis ep*isco*p*o* ibidem constituto decimabunt. quorum decimæ communiter p*er* ep*isco*p*o*s distribuent*ur*. si vero ip*s*i vocati fuerint dum stipendialiter regis adhære*n*t curiæ in Ep*isco*p*a*li Eccl*esi*a debita erit eis sepultura».

Her synes vi atter at vende tilbage til den tidligere nævnte bibelstærke Forfatter; thi non solvere legem sed implere er tydelig laant fra Ev. Math. 5, 27 (non veni solvere legem sed implere). Her findes heller intet Spor af Interpolationer i Kapitlets Interesse; dette kunde jo ikke kræve Indtægter af, hvad der var udtrykkelig reserveret Biskoperne. Maurer har ment, at dette Afsnit var en Omarbeidelse af Hirdskraaen C. 21 eller rettere dennes Kilde, den ældre Hirdskraa fra Kong Sverres Tid; men heri kan jeg ikke være enig. Afsnittet indeholder Løfte om Tiende 1) for Kongen, 2) for Hirden. Allerede Kong Sigurd Jorsalfare havde vedtaget at betale Tiende for sit eget Vedkommende, d. e. af Krongodset, og da dette var spredt over hele Landet, synes den naturlige Konsekvens at være, at den betaltes til Biskoperne. I Pave Cœlestins Bulle af 1194 siges derfor kun i Almindelighed, at Kongerne skal betale Tiende af sine Lande og Gaarde efter kanonisk Ret (in dandis decimis de terris et mansionibus suis reges omnino sequantur canonicas sanctiones), og dette gjen-

[1] A i Randen: mallem si qvidem.
[2] H. A har + over Linjen, men læser verbo.
[3] HA. A retter til: circa.

tages ordret i Bergens- og Tønsberg-Compositionerne. Vort Privilegium udvider dette til, at Kongen lover Tiende ogsaa for Hirdmændene: disse skal betale til den Biskop, inden hvis Stift de feire Jul — til Deling mellem Biskoperne — og til Gjengjæld faa Begravelse ved Kathedralkirken. Dette maa ogsaa være ny Ret, thi baade Borgarthings og Eidsivathings ældre Kristenretter forudsætter, at Lendermænd, Lendermænds Børn og Haulder (de Klasser, hvoraf Hirden rekruteres) begraves ved sine Sognekirker. Heller ikke passer Bestemmelsen til senere Tider; thi ifølge Hirdskraaen (C. 21) er det Birkebeinernes gamle Sæd, at baade Hirdmænd og Gjester give Tiende af sin Sold og dele den i 3 Dele: en Trediedel faar Biskoperne til Deling mellem sig, og til Gjengjæld faar Hirdmændene Begravelse paa de Steder, som gammel Skik er; en Trediedel faar Hirdpresterne; den 3die gaar til Hospitalet paa Varna. Dette fremhæves som «gammel Ret» med Henvisning til Birkebeinernes «gamle Løfter»; Indstiftelsen maa altsaa gaa tilbage til Kong Sverres Tid, da Hospitalet i Varna, som jeg andensteds har vist[1], stiftedes. Hirdpresterne er da vist ogsaa indført af Kong Sverre; den første, som nævnes, er den Martin, som i 1194 blev Biskop i Bergen. Men isaafald synes Kong Sverres Reform at forudsætte den Ordning, som nævnes i vort Privilegium; han har blot delt Tienden saaledes, at den kun for en Trediedel kommer Biskoperne tilgode, medens Resten tilfalder Hirdens egne Prester og dens Invalidehospital.

Der er altsaa meget, der taler for, at dette Afsnit er ægte; og paa den anden Side kunde neppe en Interpolator efter 1276 finde paa at rokke saa grundfæstede Institutioner som Hirdpresterne og Varnahospitalet.

XI.

Bekræftelse af ældre Privilegier.

«P*re*terea dignitates et privilegia huic Ecclesiæ propter honorem pallii concessa et legibus confirmata scilicet de augmento equorum et de farina ducenda 30 lest et de hereditate advena*rum* clerico*rum* et preter hoc de electionibus faciendis et ecclesiis disponendis in quibus olim regius consensus[2] abolitus est et abjuratus scilicet[3] regibus inrequisitis et episcopatus darentur et ecclesiæ et reliqua tu*m* *con*cessa in honorem Dei et meimet salutem his literis et annuo et confirmo.»

---

[1] Norsk historisk Tidsskrift, 3. Række II.
[2] A. confessus H.
[3] A i Randen: adde quod. (Det manglende er vel ellers ut, da der staar Conjunctiv).

Ved denne Bekræftelse paa tidligere Privilegier maa der, som Maurer fremhæver, skilles mellem de nyere (de augmento equorom etc.) og de ældre (et præter hoc etc.): de nyere hører til Erkebiskop Eysteins tidligste Aar (1161—63), de ældre til Erkestolens Oprettelsestid (1152). De nyere er 3: 1) Hestenes Forøgelse, 2) Kornudførsel til Island, 3) Arven efter fremmede Prester. Fra Lovene kjender vi kun den første, Hestenes Forøgelse i Skydsen (NgL. I, 145); den indførtes efter Kongesagaerne i 1162. Men Retten til (accisefri) Kornudførsel og Arv af udenlandske Prester kunde man ikke vente at finde der; det var jo Indrømmelser af Kongen, da baade Accisen og Dannefæ hørte til de kongelige Rettigheder. Om Arv efter udenlandske Prester nævnes, saavidt jeg ved, intet i norske Kilder. Grunden dertil kan være, at Forholdet senere var betydningsløst; men i 12te Aarhundrede, da ofte udenlandske, især engelske Prester tog Ansættelse i Norge, kunde det være naturligt, at Erkebiskopen som deres naturlige Beskytter sikrede sig Arven efter dem. Mærkelig er især Nævnelsen af de «30 Lester», fordi det ganske strider mod Afsnittet VIII, som derved viser sig at være interpoleret.

Om de ældre Privilegier har jeg intet at tilføie; det var naturligvis i Erkebiskopens Interesse, at disse bekræftedes ved Kroningen.

Et Par sproglige Bemærkninger bør medtages.

At «olim» i 1164 bruges om en Tid, der kun ligger 12 Aar tilbage, minder om, hvorledes Erkebiskop Eystein indleder sin Prædiken om St. Olaf med, at han har læst «quæ de vita et miraculis beati Olaui nobis antiquitas communicavit», og derved sigter til Skrifter, hvoraf den største Del var forfattet under hans Forgjænger (c. 1153); baade Privilegiebrevets og Olafsprædikenens Forfatter regner altsaa Tiden 1152—53 for «Oldtiden», — en bemærkningsværdig Lighed. At 11te Afsnit er redigeret af samme Forfatter, som har komponeret 6te, synes ellers ogsaa at røbes af den samme besynderlige Brug af «meimet» og «suimet» (suimet testimonio, meimet salutem).

Selvfølgelig betragter jeg huic ecclesiæ for en Ændring; maaske har det oprindelige været «metropolitanæ ecclesiæ».

XII.

Manglende Forsegling og Datering.

Betegnende for den upaalidelige Afskrift «fra 1276» er, at ingen Oplysning findes om Brevets Forsegling og Datering, Corroboratio, som dog altid fandtes ved middelalderlige Breve; særligt ved Kopier i de geistlige

Arkiver findes stadigt Oplysninger om Originalens Udstedelse og Forsegling. Den egentlige Datering kan have været borte; thi indtil Magnus Lagabøters Tid synes de norske Konger ikke at have dateret sine Breve. Men Udstedelsessted og Vidner maa et saa vigtigt Brev have indeholdt; aabenbart er dette Led udeladt med Vilje, fordi det deraf fremgik, at Kroningen var foregaaet i Bergen og altsaa Brevet udstedt der. Vi har et vigtigt Vidnesbyrd om Udstedelsesmaaden af Kong Magnus Erlingssøns Breve, skjønt ingen af disse er bevarede. I Arkivet paa Akershus fandtes nemlig efter Registret fra 1622 bl. a. «thuende breffue det enne Latin, det andet Norsk som er begge Kong Magni den førstes gaffbreff paa thridie partenn i Dybpuig fischerie, giffuedt thill hoffuedtøe Closter for sin broeders, forældres, Ormenn konnges Hingonis broder oc sin egenn siel facta donatio in Tunsberg teste Vrstino [ɔ: Thurstino] episc. Asloensi, Herlingo et Ormone fratre Hingonis regis etc. absque die et anno.» Jeg antager, at Privilegiet af 1164 maa have oprindelig været i samme Stil som Tønsberg-Brevet, der neppe var meget yngre.

XIII.

Fastholdes Brevets Ægthed for de væsentlige Dele, faar man den vigtige Oplysning, at Kong Magnus's Kroning (i Bergen) er foregaaet Paaskedag, altsaa 12 April 1164. Kongesagaerne synes vistnok at forudsætte, at Kroningen foregik længer ud paa Sommeren. Fagrskinna lader Legaten Stephanus komme til Norge 1163, den følgende Vaar Erling komme til Nidaros, hvor Aftale med Erkebiskopen sker, og derpaa Rigsmødet i Bergen holdes »um sumarit». Og Snorre lader Erling opholde sig længe om Vaaren (1164) i Tønsberg; men da det «somrede», seilede han til Bergen, hvor han fandt Rigsmødet samlet; Forhandlingerne mellem Jarlen og Erkebiskopen forudsættes at have varet mange Dage, saa at Snorre nærmest maa have forudsat, at Kroningen er foregaaet i Mai eller Juni, maaske endog senere; thi efter Snorres Fremstilling bliver Erling og Magnus hele Sommeren i Bergen. Imidlertid kan man ad anden Vei vise, at Kroningen maa være foregaaet tidligt paa Sommeren. Snorre nævner, at blandt dem, som Erling traf ved sit Komme til Bergen 1164, var Biskop Brand (Sæmundssøn af Hole), som da var viet til Island, og Jon Loptssøn, Magnus Barfods Dattersøn; Biskop Brand forudsættes at være en af de 5 Biskoper, som var tilstede ved Kroningen. Om ham oplyser Hungrvaka[1], at han blev valgt paa Island Sommeren 1163, derpaa drog til Norge og blev indviet

[1] Biskupasögur I 83.

af Erkebiskop Eystein 8 Sept. s. A. i Nidaros, derefter var i Bergen Vinteren 1163—64 sammen med Jon Loptssøn og saa om Sommeren drog hjem til Island; hermed stemmer ogsaa de islandske Annaler (Ann. regii), som ved 1163 nævner Biskop Brands Vielse og ved 1164 først Kroningen, derpaa Biskop Brands og Jon Loptssøns Hjemreise. Af Udtrykket, at de to Islændinger var «om Vinteren» i Bergen og om Sommeren kom hjem, synes med Sikkerhed at fremgaa, at de var Vinteren over i Bergen for at bie paa første Skibsleilighed til Island, og at de begav sig hjem saa tidligt som muligt paa Sommeren; men de første Skibe til Island afgik, kan man se af mange Vidnesbyrd, i Regelen i Mai Maaned, sjelden senere. Ved den Tid har altsaa Rigsmødet og Kroningen været forbi, og denne maa altsaa nødvendigvis være foregaaet i April eller Mai.

Der kan ogsaa fremføres en god Grund for, at Kroningen netop er foregaaet ved Paasketid. Gulathinget skulde efter den ældre Ordning aabnes «Thorsdag i Paaskeugen», d. e. Thorsdag efter Paaske, altsaa i 1164 Thorsdag d. 16de April. Nu synes det at være meget naturligt, at et Rigsmøde holdes sammen med et Lagthing, saa at Rigsmødets Beslutninger kan vedtages eller publiceres paa nærmeste Lagthing (og derefter paa de andre); dette maa ogsaa antages at være gjort paa Gulathing (hvad enten dette holdtes paa Gula eller i Bergen), siden den nye Forordning om Thronfølgen, som var vedtaget paa Rigsmødet, er indført i Gulathingsloven sammen med de andre Lovændringer, der henføres til Kong Magnus. Paa samme Maade maa jo Kardinal Nikolas's «Raad og Bud» om Gaver være vedtaget paa Frostathinget kort efter eller i Forbindelse med Rigsmødet i 1152, siden det er optaget i Frostathingsloven, medens det savnes i Gulathingslovbogen og først i 1223 blev indført i Borgarthingsloven.

Trykfeil.

S. 6 første Spalte L. 26 tolleantur læs: talleantur.
- 8 — — L. 25 Sialatensem læs: Scalatensem.
- 9 — — L. 19 fleistad læs: flecstad.
- 12 anden Spalte L. 4—5 Tegnet { udgaar, idet 5te Linje (i 2den Spalte) skal svare til 5te Linje i 1ste Spalte.
- 15 L. 26 og 31 (S. 6) læs: (S. 11).

Om et Myntfund

fra

Helgeland i Hole

Af

Dr. L. B. Stenersen

Med 4 Plancher

Videnskabsselskabets Skrifter. II. Historisk-filosofiske Klasse. 1895. No. 8

Udgivet for Hans A. Benneches Fond

Christiania

I Kommission hos Jacob Dybwad

A. W. Brøggers Bogtrykkeri

1895

Om et Myntfund fra Helgeland i Hole.

Af

Dr. L. B. Stenersen.

Fremlagt i historisk-filosofiske Klasse den 4de Oktober 1895.

I Juni 1892 blev der paa Gaarden *Helgeland* i *Hole* Præstegjæld, Buskerud Amt, gjort et ret anseligt Fund af Middelaldersmynter. Det fremkom paa den til hin Gaard hørende Exercerplads, *Helgelandsmoen* kaldet, idet Ingeniørkorpsets Rekruter her foretoge en Øvelse i Skandsegravning. Sammen med Mynterne fandtes en Del Smykkesager af Sølv.

Oberstløitnant (dengang Kaptein) i Ingeniørvaabenet *J. M. Boyesen*, under hvis Kommando hin Øvelse foretoges, indsendte Sagerne til Universitetet, hvorefter Smykkerne erhvervedes af dettes Oldsagsamling, Mynterne af dets Myntkabinet.

Smykkesagerne bestaa af 3 hele Armbøiler, en hel Del mindre Brudstykker af saadanne og nogle Brudstykker af Armringe. De ere nærmere beskrevne af Professor *O. Rygh* i *Foreningen til norske Fortidsmindesmerkers Bevaring: Aarsberetning for 1892* S. 90 f. Om Findestedet beretter Professor Rygh sammesteds, at dette «er en flad, lavt liggende «Tange, der springer ud i Elven. Her ligger øverst et tyndt Humuslag, «derunder et 0,5 m. tykt Lag af fin Rødsand, hvorpaa følger grovt Elve«grus. Fundet laa ovenpaa det sidste; Omstændighederne tale efter Kap«tein Boyesens Iagttagelser stærkt for, at det har været gammel Elvebund, «og at Stedet har været overskyllet af Elven, dengang disse Sølvsager «kom did — maaske derved, at de tabtes i Vandet.»

Det var omtr. 200 Mynter, der dengang indkom til Universitetets Myntkabinet. Fundet har imidlertid oprindelig indeholdt et større Antal,

idet strax ved Fremkomsten en Del Mynter er udskilte og disponerede paa anden Maade saaledes, at de ikke ved hin Leilighed indsendtes til Universitetet. En enkelt af disse Mynter (Nr. 187 i Beskrivelsen nedenfor) er senere indkommen til Myntkabinettet og indordnet i Fundet. Endvidere ere 12 Mynter komne til Kjøbenhavn, hvor de eies af Numismatikeren cand. theol. *J. Oskar Andersen.* Ogsaa disse ere imidlertid optagne i nærværende Beskrivelse [1]. Hr. Andersen har nemlig med største Beredvillighed stillet dem til Disposition i saa Henseende, ligesom han har sendt dem herop til nærmere Gjennemgaaelse og tilladt, at der toges Tegning af de mærkeligste Stykker [2]. Hvorvidt ogsaa andre Mynter end disse 13 ere udskilte af Fundet, kan ikke med Sikkerhed siges.

Den efterfølgende Beskrivelse vil vise, at de fleste af disse Mynter ere fra 11te Aarhundrede, og at de yngste af dem tilhøre dette Aarhundredes sidste Halvdel. Godt Halvparten er norske; af de øvrige er en mindre Del danske og angelsaksiske, de fleste tydske. Hvad særlig de norske angaar,. skal jeg foreløbig kun bemærke, at de paa faa Undtagelser nær tilhøre en af *Harald Haardraade* indført Type, som hidtil kun har været repræsenteret gjennem faa Mynter. Idet altsaa Fundet allerede herved har stor Interesse, forøges denne Interesse end mere derved, at der saavel blandt de norske som blandt de udenlandske Mynter findes Stykker med Legender eller Præg, som dels ere sjeldne, dels før aldeles ikke have været kjendte.

I Juni 1893 indkjøbte saa Universitetets Myntkabinet en Samling Mynter (omtr. 25 Stykker) af samme Art som Helgelands-Fundets. Disse Mynter vare ifølge Sælgerens Udsagn fundne kort i Forveien ved Arbeide i en Ager paa Gaarden *Stavenæsodden* i *Krødsherred,* Annex til Sigdal Præstegjæld, Buskerud Amt. Over Halvparten af dem er norske; de øvrige ere danske og tydske; derimod findes — maaske med Undtagelse af en enkelt Mynt (i Beskrivelsen nedenfor Nr. 32), der er for slidt til med Sikkerhed at kunne nærmere bestemmes — ingen angelsaksiske Mynter blandt dem. Efter Sælgerens Beretning vare ingen andre Oldsager fundne sammen med Mynterne.

Som nævnt, er denne Samling Mynter meget nær beslægtet med Helgelands-Fundet. Dette gjælder ikke blot med Hensyn til Mynternes Art, men ogsaa med Hensyn til deres Konservation. I det hele er dette Slægtskab saa paafaldende, at man, hvis der ikke havdes et Udsagn, der

---

[1] Det er Nrr. 19; 55; 63; 72; 1 Exemplar af 118; 123; 126; 163; 3 Exemplarer af 160; 210.

[2] Foruden at vise denne Forekommenhed har Hr. Andersen ogsaa velvillig bistaaet mig med Oplysninger om flere af Fundets danske Mynter.

gaar i anden Retning, skulde tro, at Mynterne fra Stavenæsodden vare en af Helgelands-Fundet udskilt Del.

Endelig indkom til Universitetets Myntkabinet i Februar 1894 et Myntfund fra Gaarden *Nordrum* i *Hedrum* Præstegjæld, Jarlsberg og Larvik Amt. Fundet fremkom paa et Jorde ved Gravning til en Vandledning.

Ved samme Leilighed fandtes en Del Brudstykker af Sølvsager, der indkom til Universitetets Oldsagsamling [1]. Den overveiende Mængde af disse Sager ere Stykker af flade Armbøiler og Armringe; desuden er der et Stykke af en af 4 tykke Traade snoet Kjæde eller Armring, Stykker af Naale (?) endende i Spiraler, af firkantede eller runde Barrer m. m. Paa flere Stykker sees tydelig, at de ere afhuggede med Forsæt. Sølvet er ganske ualmindelig slet.

Mynterne (lidt over 30 Stykker) ere aldeles af samme Art som de fra Helgeland og fra Stavenæsodden, men de ere gjennemgaaende langt daarligere konserverede. De aller fleste (henved $^{2}/_{3}$) ere norske; de øvrige ere danske og tydske; nogen angelsaksisk Mynt indeholdt Fundet ikke.

Som flere Gange fremhævet, ere disse 3, til forskjellige Tider indkomne Samlinger af Mynter indbyrdes meget nær beslægtede. Imidlertid er *Helgelands-Fundet* ubetinget betydeligst baade i numerisk og videnskabelig Henseende. Hertil slutte sig da Mynterne fra *Stavenæsodden* og fra *Nordrum* væsentlig som Supplementer, men for Resten som Supplementer, der ogsaa have sin Interesse. For Beskrivelsen tilbyder sig da af sig selv den Ordning, at Helgelandsmynterne betragtes som Hovedstokken. Af Hensyn hertil og for Kortheds Skyld er da paa Titelbladet kun Fundet fra Helgeland nævnt.

I Universitetets Myntkabinet ere disse 3 Samlinger holdte ud fra hverandre. I Overensstemmelse hermed var det ogsaa oprindelig min Agt i Beskrivelsen at opstille 3 særskilte Afdelinger. Denne Fremgangsmaade viste sig imidlertid, da den skulde gjennemføres, at medføre adskillige Uleiligheder. Den vilde nødvendiggjøre en hel Del Gjentagelser, Henvisninger fra en Afdeling til en anden osv. Endvidere vilde derved det sammenhørende og ligeartede splittes, saaledes at det vilde blive vanskeligt for Læseren saavel at samle dette som at faa klar Oversigt over det hele.

---

[1] Af denne Samlings Tilvæxt-Katalog ere med Bestyrerens Tilladelse de følgende Oplysninger hentede.

For at undgaa disse Besværligheder, og da, som bemærket, alle disse Mynter, uagtet de ere indkomne til forskjellige Tider, i Virkeligheden danne et sammenhængende Hele, har jeg i Beskrivelsen fulgt en Ordning, der staar i Overensstemmelse hermed, idet alle 3 Samlinger her ere behandlede som en Helhed. Under de forskjellige Klasser og Rubriker ere altsaa de herhen hørende Mynter opførte med fortløbende Numerering, uanseet, hvorfra de stamme.

Forat imidlertid enhver, der maatte ønske det, skal have Leilighed til at kontrolere de enkelte Mynters Herkomst og rekonstruere de 3 forskjellige Samlinger, er der ved hvert Numer i Parenthese tilføiet Bogstaver, der angive, hvorfra de enkelte Mynter stamme. Saaledes betegnes ved H Mynterne fra *Helgeland*, ved S de fra *Stavenæsodden*, ved N de fra *Nordrum*. Endvidere er der til Slutning vedføiet Lister, som give yderligere Oplysninger i saa Henseende.

I.

Udenlandske Mynter.

A. Danmark.

Hardeknut; 1035—1042.

Nr. 1 (H). Type *Thomsen*[1] 9848 ff. Uredige Legender. Paa *Adversen* er Billedet uden Skjold; foran Brystet er et Liliescepter anbragt, over Hovedet et Kors. Paa *Reversen* findes i hver af de 2 modstaaende Korsvinkler en Halvmaane med den hule Side vendt indad, i hver af de 2 andre 3 Kugler. — Smlgn. særlig *Thomsen* 9861 ff. samt desuden *Ram. & Dev.*[2] T. V 22, med hvilken nærværende Mynt synes identisk for Adversens Vedkommende.

Nr. 2 (H). Samme Type. Uredige Legender. Paa *Adv.* findes intet Kors over Billedets Hoved. Paa *Rev.* haves i hver af de 2 Vinkler en Halvmaane som paa foreg., i hver af de 2 andre et «Ansigt» forfra. — Smlgn. *Thomsen* l. c. samt *Ram. & Dev.* T. V 16—21.

Magnus den gode; 1042—1047.

Nr. 3 (S). Type *Thomsen* 9907 ff. *Adv.* + MVLINVSRE|X. — *Rev.* + SELRIMONLVILN. — Smlgn. *Thomsen* 9943.

Nr. 4 (N). Udartet Mynt af Typen *Thomsen* 9971 ff. *Adversen* er stærkt medtagen og maaske feilpræget; uredig Legende. — Paa *Reversen* haves ved Korset 2 Halvmaaner med den hule Side vendt indad; af den uredige Legende kan læses OIVIILLO...ΛII.. — Smlgn. *Ram. & Dev* T. VIII; LV ff. (for Reversens Vedkommende særlig 55).

[1] Catalogue de la collection de monnaies de feu Christian Jürgensen Thomsen. Seconde partie. Copenhague 1873 ff.

[2] Ramus og Devegge: Danmarks Mynter i Middelalderen. Plancher til et ufuldend Myntverk.

Nr. 5 (N). *Adversen* fremviser i meget raa Form den udartede Type *Thomsen* 9978 f.: en Arm, holdende et Scepter. I Feltet og ved Siderne haves et Kors, Kugler osv. — *Reversens* Type er et dobbeltstreget Kors inden en Ring. Den uredige og meget enkle Legende bestaar af 4 Kors, afvexlende med Ringe. — Smlgn. foruden *Thomsen* l. c. ogsaa *Ram. & Dev.* Tillæg-T. V 188 c ff. (for Reversen særlig 188 g) og T. XIV 188. Forøvrigt findes paa norske Mynter fra denne Tid en hel Del lignende Reverslegender.

Nr. 6 (H). Type *Thomsen* 9984 a (Tegning dersteds Pl. IX). Uredige Legender. Paa Adversen er Kuglen i Firkantens Midte omgiven af Prikker.

Sven Æstrithson; 1047 (Prætendent 1042)—1076.

Nr. 7 (H). Type *Thomsen* 9995 ff. (Tegning dersteds Pl. X). Uredige Legender. Reversen er udstyret som *Thomsen* 9996.

Nr. 8 (H). Type *Thomsen* 10001 ff. Uredige Legender. — Smlgn. ogsaa *Brøholt-Fund*[1] 26 ff.; Pl. I 4.

Nr. 9 (H). Samme Type. Brudt.

Nr. 10 (H). Samme Type. Halv Mynt.

Nr. 11 (H). Samme Type. Brudstykke. Paa Reversen haves i en Korsvinkel en Halvmaane, inden hvilken en Prik.

Nr. 12 (H). Type *Thomsen* 10082 ff.; Var. a. Halv Mynt. *Adv.* SVE. — *Rev.* IIEO | NN — Smlgn. særlig *Thomsen* 10104; *Brøholt-Fund* 6 & 7, Pl. I 2 & 3.

Nr. 13 (H). Type *Thomsen* 10115 ff. Paa *Adv.* mellem Englene ⁝ og ved hver Side, under Vingerne, · — *Rev.* + — | — IE | II. | — II

Nr. 14 (H). Samme Type. Lig *Thomsen* 10126.

Nr. 15 (H). Samme Type. Noget slidt; gjennemboret. *Adv.* synes lig *Thomsen* 10122. — *Rev.* + II | II + | III | EII I hver Korsvinkel kun εε. Smlgn. *Ram. & Dev.* T. XV, CLV f.; T. XVI, 246.

Nr. 16 (H). Type *Thomsen* 10250 ff. *Adv.* I + + OIIIOI + I — *Rev.* E‡ | ƎH | ⊣EC | III

Nr. 17 (N). Samme Type. Brudstykke. Paa *Rev.* har Korset ved Enden af hver Arm 3 Halvmaaner.

[1] Holmboe: Brøholt-Fundet. Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger 1868, S. 194 ff.

Nr. 18 (H). Fremstillet Pl. I. Veier Gr. 1,05. — *Reversen* er ikke særdeles mærkelig; Omskriften er uredig, og Typen er vel kjendt fra andre danske Mynter tilhørende denne Periode (smlgn. *Thomsen* 99955 ff. og Nr. 7 ovenfor). Desto mærkeligere er *Adversen*. Fremstillet er en knælende Figur; langt Gevandt; Glorie; med begge Hænder holder Figuren frem ved sin venstre Side et Svøbelsebarn (uden Glorie). De ved Siderne anbragte Tegn minde om mange andre uredige Omskrifter og ere uden Interesse. Men hvem fremstiller hin Figur? Ved sin Glorie er den karakteriseret som en Helgen eller Helgeninde; men hvilken er ment? Nærmest ligger det vel at tænke paa Madonna med Kristusbarnet, og at Barnet ingen Glorie har, vilde neppe være noget afgjørende Bevis mod en saadan Forklaring. Men nogen lignende Fremstilling af Madonna med Barnet kjender jeg ikke. Man kunde ogsaa tænke paa andre Helgener, men overhovedet har jeg i de mig tilgjængelige Kilder ikke fundet nogen Fremstilling, der ligner denne eller kan betragtes som dens Prototyp. — For øvrigt er det neppe tvivlsomt, at Mynten tilhører *Sven Æstrithson* og er fra Skaane; derfor taler dens Stil og hele «habitus» samt dens Revers.

Nr. 19 (H). Fremstillet Pl. I. Veier Gr. 0,75. Reversen er dobbeltpræget. — Mynten er tilvisse dansk; ikke norsk. Derpaa tyder hele dens Karakter; ligesaa gjenfindes baade Adversens og Reversens Type paa danske Mynter af *Magnus d. gode* og *Sven Æstrithson*. Smlgn. ovenfor Nr. 6 samt *Thomsen* 10214 ff. Til en af disse 2 Konger maa da ogsaa denne Mynt henføres. — Typerne ere, som bemærket, vel kjendte fra før af. Derimod er Kombinationen af dem tilvisse yderlig sjelden.

Nr. 20 (S). Fremstillet Pl. I. Den er rimeligvis dansk og fra samme Tid som foreg. — Smlgn. *Brøholt-Fund* Nr. 132 ff. samt for Reversens Vedkommende Nrr. 7 og 18 ovenfor.

Nr. 21 (N). Fremstillet Pl. I. Mynten er vel dansk. *Adversen* er af Typen *Thomsen* 10182 ff. Derimod kjender jeg intet egentligt Sidestykke til *Reversen*. Den er omtrent helt optagen af et stort, bredt og flerliniet Kors, dannet af Streger; i hver Korsvinkel haves en Ring.

Nrr. 22 (N) og 23 (N). Fremstillede Pl. I. De ere meget nær beslægtede. Nogen ganske tilsvarende Mynt kjender jeg ikke; men de minde i mange Henseender om adskillige af de danske Mynter fra Tiden omkr. 1042—1047, hvis Adverser paa varierende Maade fremstille Kongen, staaende og i byzantinsk Dragt. Til denne Art Mynter maa da vel ogsaa disse to høre. — Vegt af begge: Gr. 1,25.

Nr. 24 (N). Fremstillet Pl. I. Efter sin Revers (smlgn. Nrr. 6 og 19 ovenfor) skulde vel Mynten snarest være dansk; men noget dansk Sidestykke til Adversen kjender jeg ikke. — Vegt: Gr. 0,6.

B. England.

Æthelræd II (978—1013; 1014—1016).

Nr. 25 (H). *Hildebrand*[1] Type D. *Ciseceaster* (Chichester); Myntmester *ÆLFPINE.* — Lig *Hildebr.* Nr. 260.

Knut (1016—1035).

Nr. 26 (H). *Hildebr.* Type E. *Lundene* (London); Myntmester PVLFNOÐ. — Lig *Hildebr.* Nr. 2764. — Gjennemboret.

Nr. 27 (H). Halv Mynt. *Hildebr.* Type E. *Adv.*-Legende + ĽN ∞∞ N̂ĽLOR. *Rev.*-Legende ∞∞ DONLE ∞∞.

Edvard Confessor (1042—1066).

Nr. 28 (H). Ufuldstændig. *Hildebr.* Type E. *Stanford.* *Adv.*-Legende + EDPA ∞∞ DREX. *Rev.*-Legende + Ľ ∞∞ EONSTANF Synes lig *Hildebr.* Nr. 686; altsaa Myntmester ĽODPINE.

Nr. 29 (H). Halv Mynt. *Hildebr.* Type A Var. c. *Adv.*-Legende ∞∞ \RDREX. *Rev.*-Legende ∞∞ ƆFPINEON ∞∞.

Nr. 30 (H). Adversens Type lig *Hildebr.* Type A Var. b eller G; Reversens Type lig *Hildebr.* Type H. *Adv.*-Legende + EDPER. — DREĽX *Rev.*-Legende + LIFINĽONLVNDEN (= *Hildebr.* Nr. 542). — Vegt: Gr. 1,50.

Nr. 31 (H). Halv Mynt. Samme Kombination af Typer som paa foregaaende, med hvilken overhovedet Mynten synes at have været identisk. *Adv.*-Legende ∞∞ DREĽX *Rev.*-Legende ∞∞ NLVNDEN

Nrr. 30 og 31 ere rimeligvis falske. Smlgn. Bemærkningen hos *Hildebrand* S. 425.

Nr. 31 a (H). Fremstillet Pl. I. Efter sin hele Karakter og Bogstavernes Form synes Mynten snarest at være af nordisk (engelsk eller skandinavisk) Oprindelse. I Reversens ene Segment læses NDI, hvilket maaske er en Levning af LVNDI.

Nr. 32 (S). Den ovenfor S. 4 nævnte, omtrent helt udslidte Mynt.

[1] Hildebrand: Anglosachsiska mynt etc.; ny upplaga; Stockholm 1881.

C. **Tyskland.**

a) Metz.

Nr. 33 (H). *Adalbero III;* Biskop, 1042—1072. Denar fra *Épinal. Dannenberg*[1] 40.

b) Namur.

Albert III; Greve, 1037—1105.

Nr. 34 (H). Denar fra *Namur. Dannenberg* 164.
Nr. 35 (H). » » *Dinant.* » 176.

c) Køln eller Remagen.

Nr. 36 (S). Af samme Art som *Dannenberg* 375 *(Køln)* og 431 *(Remagen). Reversen* er ret vel bevaret, medens *Adversen* er dygtig slidt. Dog træde Helgenbillederne tydelig frem. Af Omskriften er dermod kun synligt +....M... Imidlertid tyder Pladsen, hvorpaa dette M staar (omtrent midt i Omskriften), snarest paa Bynavnet +RIGEMAGO. — Se for øvrigt om denne Slags Mynter *Dannenberg* S. 164 og 178.

d) Køln.

Piligrim; Erkebiskop, 1021—1036.

Nr. 37 (H). Smlgn. *Dannenberg* 382. Slidt.

Nr. 38 (S). Denar fra *Andernach.* Slidt. Synes nærmest lig *Dannenberg* 452.

Nr. 39 (S). Stærkt slidt. Rimeligvis ogsaa en Andernacher-Denar af Piligrim.

e) Trier.

Nr. 40 (H). *Eberhard;* Erkebiskop, 1047—1066. Smlgn. *Dannenberg* 473. Billedet paa Adversen viser venstre Side, som *Thomsen* 5883.

f) Friesland.

Bruno III; Greve, 1038—1057.

Nrr. 41—43 (3 indbyrdes varierende Exx.; 2 i H; 1 i N). Denarer fra *Dokkum. Dannenberg* 499 ff.

---

[1] Dannenberg: Die deutschen Münzen der fränk. u. sächs. Kaiserzeit; Berlin 1876.

Nrr. 44 & 45 (H; 2 indbyrdes varierende Exx.). Denarer fra *Leuwarden. Dannenberg* 502 ff.

Nrr. 46 & 47 (H). Slidte; Myntstedets Navn ulæseligt.

Nr. 48 (N). Brudt og ufuldstændig Mynt af samme Type som Nrr. 41—47. Paa *Adversen* viser Billedet venstre Side; af Legenden er kun Slutningen synlig CI : IM *Reversens* Legender ere fuldstændig uredige.

Bernold; Biskop, 1027—1054.

Nrr. 49 (H), feilpræget; 50 & 51 (H), slidte. Denarer fra *Utrecht.* Smlgn. *Dannenberg* 544.

Nrr. 52 & 53 (H; 2 indbyrdes varierende Exx.). Denarer fra *Groningen.* Smlgn. *Dannenberg* 559.

Nr. 54 (H). Denar fra *Deventer.* Smlgn. *Dannenberg* 568.

Nr. 55 (H). » » — » — 569.

Nrr. 56—58 (3 indbyrdes varierende Exx.; 2 i H; 1 i S). Denarer fra *Deventer.* Smlgn. *Dannenberg* 572.

g) Stade.

Nrr. 59 & 60 (H; 2 indbyrdes varierende Exx.). *Henrik III,* 1039—1056; Keiser fra 1046. Smlgn. *Dannenberg* 720.

h) Corvey.

Nr. 61 (H). *Arnold I;* Abbed, 1051—1055. *Dannenberg* 736.

i) Emden.

Nr. 62 (H). Grev *Herman,* Broder af Hertug *Ordulf* af Sachsen; † 1086. Smlgn. *Dannenberg* 773.

j) Mainz.

Nr. 63 (H). *Lupold;* Erkebiskop; Greve af Bogen (?); 1051—1059. Smlgn. *Dannenberg* 807.

Nr. 64 (H). Rimeligvis et varierende Ex. af foregaaende. Fremstillingen i Reversens Felt stemmer ganske med *Dannenberg* 807; Adversen er utydelig. Af Omskrifterne er kun paa Adversen synligt ....IIƆI...., hvilket maaske er en Levning af Keisernavnet, skrevet retrograd.

k) Speier.

Nr. 65 (S). *Konrad II;* Keiser, 1024—1039, i Forening (fra 1027) med sin Søn *Henrik III.* Smlgn. *Dannenberg* 829; *Brøholt-Fund* 148 & 149.

Nr. 66 (H). *Henrik III;* Keiser, 1039—1056. Smlgn. *Dannenberg* 830.
Nr. 67 (H). *Uden Keiser- eller Biskopsnavn.* » — 838.
Nr. 68 (H). *Konrad I;* Biskop, 1056—1060. » — 839.

l) Worms.

Henrik III; Keiser, 1039—1056.

Nr. 69 (S). Smlgn. *Dannenberg* 846.

Nr. 70 (H). » — 848. Af Omskrifterne er kun synligt: paa *Adv.* +HEI......; paa *Rev.* SCS.....

m) Erfurt.

Nr. 71 (H). Saavel Adv. som Rev. stemmer med *Dannenberg* 877—879. Men Omskrifterne ere totalt udslidte. Det kan altsaa ikke afgjøres, om Mynten tilhører Erkebiskop *Aribo* (1021—1031) eller Erkebiskop *Bardo* (1031—1051).

n) Ukjendt Myntsted.

Nr. 72 (H). «Adelheids-Mynt». Smlgn. *Dannenberg* 1167; *Thomsen* 4324.

Nr. 73 (H). Smlgn. *Dannenberg* 1220. Af Omskrifterne læses tydelig: paa *Adv.* ....EIDT.BISC..; paa *Rev.* ...PENIN..

Nr. 74 (H). Smlgn. *Dannenberg* 1222. Af Omskrifterne kun læseligt: paa *Adv.* ...T..ISCOPI..; paa *Rev.* ....NIN.. Smlgn. ogsaa *Græslid-Fund* [1] Kl. A Nr. 31.

o) «Nachmünzen» og uvisse Mynter.

Nr. 75 (H; 4 Exx.). *Dannenberg* 1292. De 4 Exemplarer synes omtrent identiske indbyrdes.

Nr. 76 (H). «Wenden-Pfennig». Fremstillingen i Adversens Felt er stærkt slidt. For øvrigt er Mynten nær beslægtet med *Dannenberg* 1351 og 1351 a.

Nr. 77 (H). Fremstillet Pl. I. Mynten stemmer efter Fremstillingerne i Adversens og Reversens Felter med Mynter fra Erfurt. Smlgn. *Dannenberg* 882 samt for Reversens Vedkommende ogsaa 881 og 883. Tegningen gjengiver nøiagtig, hvad der er levnet af Omskrifterne.

— Nrr. 78—81. Disse 4 Mynter have paa Rev. Køln's Monogram. Men Adverserne ere for slidte til, at Myntsted og Myntherre nærmere kan bestemmes.

---

[1] L. B. Stenersen: Myntfundet fra Græslid i Thydalen; Kristiania 1881.

Nr. 78 (H). *Adv.* Kors med en Kugle i hver Vinkel; Omskriften synes udartet eller feilpræget. *Rev.* S | COLONII | A — Smlgn. *Dannenberg* 342 (Køln); navnlig synes Reversen at stemme temmelig nær med 342 c.

Nr. 79 (H). *Adv.* Kronet Hoved forfra; Omskriften omtrent ganske forsvunden; Begyndelsen synes at have været +C *Rev.* Synligt er kun OLON (retrograd) | A.

Nr. 80 (H). *Adv.* stærkt slidt; af Omskriften kun synligt et O. *Rev.* Synligt kun COL | +AG

Nr. 81 (H). *Adv.* omtrent totalt udslidt; paa *Rev.* læses S | LONI | A.

— Nrr. 82—92. Samtlige disse Mynter have paa *Adversen* et Kors med forskjellige Tegn og Bogstaver i Vinklerne, paa *Reversen* en Kirkebygning. Paa Grund af Omskrifternes Slid og Utydelighed lade de sig ikke nærmere bestemme. Tildels ere de utvivlsomt «Nachmünzen».

Nr. 82 (H). Minder om Wormser-Mynterne *Dannenberg* 844—845. Paa Adversen er kun Tegnet i den ene Korsvinkel synligt: en Kile, omsluttet af en Halvmaane (smlgn. *Dannenberg* 845). Af Omskrifterne er intet tilbage.

Nr. 83 (H). *Adv.* I Korsets Vinkler P | V̇ | ·I· | ⊙ Første Tegn skal maaske være en Bispestav. *Rev.* Kirkebygningen mellem C· — ·Ɔ Nær beslægtet med *Götz*[1] XVII 186.

Nr. 84 (H). Synes at være et varierende Exemplar af foregaaende.

Nr. 85 (H). Nær beslægtet med de 2 foregaaende. *Adv.* I Korsvinklerne en Bispestav mellem O—V *Rev.* Ved Bygningens høire Side Ɔ

Nr. 86 (H). *Adv.* Af Tegnene i Korsvinklerne læses kun .| D | O. Af Omskriften er synligt ... = AT *Rev.* Ved Bygningens høire Side 4 i Kvadrat stillede Prikker med en mindre Prik i Midten; ved dens venstre Side Ɔ Af Omskriften intet tilbage. — Er vistnok en «Adelheids-Mynt». Smlgn. *Dannenberg* 1167 og *Cappe* K. M.[1] I XV 246.

Nr. 87 (H). *Adv.* I Korsvinklerne kun synligt O | .B | A Omskriften udslidt. *Rev.* Ved Bygningens høire Side C, ved dens venstre Side :Ɔ. Mellem Gavlbjælkerne 4 i Rude stillede Prikker. Af Omskriften læses kun AI... Smlgn. foregaaende samt *Cappe* K. M. III I, 9; *Brøholt-Fund* IV 44; V 58.

Nr. 88 (H). *Adv.* I Korsvinklerne C | udslidt | △ | udslidt. Af Omskriften intet synligt. *Rev.* Ved Bygningens høire Side O, ved dens venstre Side et Ansigt. Af Omskriften læses kun ...NI...

---

[1] Götz: Deutschlands Kayser-Münzen des Mittelalters.

[2] Cappe: Die Münzen der deutschen Kaiser und Könige des Mittelalters.

Nr. 89 (H). Omskrifterne udslidte. *Adv.* I Korsvinklerne + | Ɔ | . | O *Rev.* Bygningen mellem C—C

Nr. 90 (H). Nær beslægtet med foregaaende. *Adv.* I Korsvinklerne ·+ | O | ·+ | Ȯ· Af Omskriften kun tilbage ..... OOH *Rev.* Bygningen mellem C — ·Ɔ Af Omskriften kun tilbage +>....C...

Nr. 91 (H). Daarlig præget og utydelig. *Adv.* I hver (?) Korsvinkel en Kugle. Af Omskriften kun tilbage +...... Λ *Rev.* Meget utydelig. Af Omskriften sees kun et O

Nr. 92 (N). Ufuldstændig og utydelig; af Omskrifterne intet tilbage. Synes for øvrigt meget nær beslægtet med Nr. 86.

— Nr. 93 (N). Slidt. *Adv.* Kronet Hoved forfra. *Rev.* Kors med en Kugle i hver Vinkel. Af Omskrifterne er kun paa Adv. synligt et M — Muligvis fra *Dinant;* smlgn. *Dannenberg* 173.

Nr. 94 (H). Meget slidt og utydelig. Synes at være et varierende Exemplar af foreg.

Nr. 95 (S). *Adv.* Kronet Hoved forfra mellem Korsstav og Krumstav; af Omskriften kun synligt ....O..Ǝ.. *Rev.* Kors med en Kugle i hver Vinkel; Omskriften fuldstændig udslettet.

Nr. 96 (H). Fremstillet Pl. I. *Adv.* Barhovedet Brystbillede, venstre Side; foran det et Korsscepter. *Rev.* Som det synes, et skjægget Ansigt forfra, omgivet af Zierrater. — Af Omskrifterne er kun lidet synligt.

Nr. 97 (H). Fremstillet Pl. I. *Adv.* Diademeret Hoved, venstre Side; foran det et Korsscepter. *Rev.* Sværd og Nøgle (Apostlerne Petrus' og Paulus' Symboler).

Nr. 98 (S). Fremstillet Pl. I. *Adv.* Hoved, venstre Side. *Rev.* Bispestav. — Smlgn. *Dannenberg* 1215 (og 1228); *Brøholt-Fund* IV 51.

Nr. 99 (H). Fremstillet Pl. I.

Nr. 100 (H). Nær beslægtet med *Dannenberg* 1311. Af Omskrifterne er kun paa Rev. synligt ..VSI....

Nr. 101 (N). Fremstillet Pl. I. Beslægtet med foregaaende, men raaere udført. Hovedet i Adversens Felt er uden Skjæg.

Nr. 102 (H). Varietet af foreg. Af Omskrifterne kun nogle Streger tilbage.

Nrr. 103 (H) og 104 (H). Indbyrdes lidet afvigende Varieteter; Nr. 103 er fremstillet Pl. II.

Nr. 105 (H). Fremstillet Pl. IV. Staar maaske i Forbindelse med *Dannenberg* 1292.

Nr. 106 (H). Fremstillet Pl. II.

Nr. 107 (H). Myntens Advers er fuldstændig udslidt; Reversen er fremstillet Pl. IV.

Nr. 108 (H). Raat udført. *Adv.* Kors med en Kugle i hver Vinkel; den fuldstændig uredige Omskrift bestaar kun af Streger og Prikker. *Rev.* Køln's Monogram i meget udartet Form. — Smlgn. *Dannenberg* 1296; 1297; 1316.

Nr. 109 (H). Snarest en «Wenden-Pfennig». *Adv.* høist utydelig. *Rev.* I Feltet et Kors; Omskriften uredig.

II.

Norge.

Af Fundenes norske Mynter ere de allerfleste af samme Type som *Græslid-Fundets* Klasse B; et Par af samme Type som *Græslid-Fundets* Klasser F og T. I Henhold hertil har jeg da delt ogsaa de nærværende Funds Mynter i 3 Klasser.

Klasse I. Type som *Græslid-Fundets* Kl. B. *Adversen* viser de 3 over hverandre lagte Skjold («Valknude»; «gordisk Knude»). Paa *Reversen* haves et lidet dobbeltstreget Kors. Samtlige tidligere kjendte Mynter — om hvilke se *Brøholt-Fundet* (Nr. 1, Pl. I 1) og Oplysningerne i *Græslid-Fundet* — have endvidere paa Reversen i hver af de 2 Topvinkler 3 Kugler, medens de andre 2 Topvinkler ere uden noget Mærke. Det samme er ogsaa Tilfældet med de allerfleste af nærværende Mynter; dog findes Afvigelser, som da ville blive særlig omtalte i det følgende.

Før kjendtes i alt kun en Snes Stykker af disse Mynter; nærværende Fund have bragt for Dagen omkring 100 Stykker, som igjen opvise en hel Del Varieteter, afvigende dels indbyrdes, dels fra de tidligere kjendte. For nu at lette Oversigten over denne store Mængde nye Mynter har jeg igjen delt dem i 3 Grupper, idet jeg har fulgt følgende Inddelings-Principer. *Gruppe I* indbefatter de Mynter, hvis Legender, i alle Fald tildels, kunne tydes. Til *Gr. II* ere de Mynter henførte, hvis Legender ikke give Mening, men som dog bestaa af Tegn, der synes at vise Reminiscentser af eller en vis Stræben efter læsbar Indskrift. I *Gr. III* ere da de Mynter samlede, hvis Legender ere fuldstændig uredige.

Gruppe I. Tidligere kjendtes af disse Mynter blot fire, hvor Legenderne kunde tydes, nemlig *Schive* II 18 og 19, hvor læses paa Adv. Kongens Navn † HARALD REX NO, og paa Rev. Myntmesterens Navn tilligemed Myntstedet *(Ulf* paa *Nidarnes)*, samt *Schive* II 20 og *Brøholt-*

Fundet Nr. 1, paa hvilke Adv. har samme Legende i lidt afvigende Form, medens Revers-Legendens Bogstaver ikke give Mening.

Ved de foreliggende Fund er der kommet fire nye Mynter til, som have læselige Legender: Nrr. 110 (H), 111 (H), 112 (H) og 113 (S); de ere fremstillede Pl. II. (110 og 111 veie tilsammen Gr. 1,80; 112 veier Gr. 0,78, 113 Gr. 0,82. Gehalten synes efter Strygeprøven at være ved 110, 111 og 112 omtr. 12 lødig, ved 113 bedre, nemlig henved 14 lødig). De adskille sig i flere Henseender fra de netop omtalte, tidligere kjendte. — Vi skulle først se nærmere paa Nrr. 110, 111 og 112, som høre nøie sammen.[1] — Nr. 113, der mere indtager en Særstilling, skal blive omtalt siden.

Af hine tre Mynter ere igjen Nrr. 110 og 111 de nærmest beslægtede. De have Legender baade paa Advers og Revers, og disse Legender indeholde for den væsentligste Del det samme. Endvidere er saavel Arbeidet i det hele som Bogstavernes Form af samme Art, og begges Reverser have den Eiendommelighed, at der i den ene Korsvinkel findes tre Kugler, i hver af de tre andre Vinkler én Kugle (smlgn. i saa Henseende Nr. 185). Nr. 112 adskiller sig i visse Henseender fra disse to. Adversen har nemlig aldeles ingen Legende, men i Feltet udenfor Skjoldent tre Kors og to (maaske oprindelig tre) Kugler, og Reversens Kors er ikke udstyret paa nogen eiendommelig Maade, men har kun de vanlige tre Kugler i to Vinkler. Derimod slutter Mynten sig i andre Henseender overmaade nær til Nrr. 110 og 111. Paa alle disse tre Mynter ere nemlig Bogstaverne af samme Form og Karakter, og desuden indeholder Reverslegenden paa 112 for en væsentlig Del det samme, som Reverslegenderne paa 110 og 111. Disse tre Mynter ere altsaa paa det nøieste forbundne indbyrdes, og det er derfor fuldstændig berettiget at behandle dem under ét, saaledes at man ved Supplering og Tydning af Legenderne kan drage Slutning fra den ene til den anden.

Som nævnt, have kun to af dem, Nrr. 110 og 111, *Advers*-Legende. Paa Nr. 110 ere Bogstaverne spinkle og meget daarlig udførte, men det er ikke tvivlsomt, at der staar HARALDR : RE+, skrevet retrograd og saaledes, at Bogstavernes Toppe vende indad. Af det første Bogstav er der kun svage Spor tilbage, men at det har været H, er aldeles sikkert. — Paa Nr. 111 ere Bogstaverne noget bedre. Der staar aldeles tydelig HAROLDR · RE+, skrevet retograd og med Bogstavernes Toppe vendende udad. — I begge Legender har — hvad oftere findes — Bogstavet x Formen +.

[1] De følgende Bemærkninger om disse Mynter bero for en meget væsentlig Del paa Oplysninger, meddelte af Professorerne *S. Bugge* og *O. Rygh.*

At den Konge, som paa Nr. 110 kaldes HAR**A**LDR, paa Nr. 111 HAR**O**LDR, er *Harald Haardraade*, derom kan der ingen Tvivl være, efter hvad staar fast angaaende de tidligere kjendte norske Mynter af denne Type.

Vende vi os nu til *Revers*-Legenderne, da ere disse paa Nrr. 110 og 111 skrevne fra venstre til høire, paa Nr. 113 derimod er Legenden retrograd. Paa alle 3 Mynter er Legendens første Del aldeles ligelydende; der staar +OLAFR Paa Nr. 110 er det sidste Bogstav omtrent udslidt; men at det oprindelig har været R, kan betragtes som fuldstændig sikkert i Henhold til Legenderne paa Nrr. 111 og 112, ligesom ogsaa de Bogstav-Levninger, som endnu ere synlige paa Nr. 111, passe hertil.

Hvad Legendens videre Læsning angaar, ville vi for det første holde os til Nr. 112. Her følger efter +OLAFR en Kugle (lidt utydelig; maaske oprindelig en Ring). Derefter kommer et lidet Rum med Spor, der vise, at dette Rum oprindelig ikke har været tomt. Disse Spor ere saa svage, at det vel ikke med Sikkerhed lader sig afgjøre, hvad der her har staaet: om Bogstaver (til mere end ét Bogstav er der for Resten neppe Plads) eller blot udfyldende Tegn. Imidlertid har det sandsynligvis været Bogstavet A. Hvad der er tilbage, stemmer hermed, og til et A af samme Form og Størrelse, som dette Bogstav har paa de to andre Steder i Legenden, passer Rummet særdeles godt; endvidere bestyrkes Rigtigheden af en saadan Supplering stærkt ved Legenderne paa Nrr. 110 og 111 (se nedenfor). Derpaa haves 5 Bogstaver, om hvis Læsning der ingensomhelst Tvivl er: HAMRI

Legenden lyder altsaa i sin Helhed +OLAFR · < A > HAMRI Dette kan da ikke betyde andet end *Olaf paa* (i) *Hamar*, idet *Olaf* er Navnet paa Myntmesteren, *Hamar* Navnet paa Myntstedet. Selv om Suppleringen af hint A (ɔ: *á*) skule være urigtig, og der isteden oprindelig havde staaet blot udfyldende Tegn, kunde Betydningen ingen anden være.

Det som man snarest venter, at Reverslegenderne paa denne Tids Mynter skulle indholde, er jo Navnet paa Myntmesteren og paa Stedet, hvor Mynten er præget. Rigtignok haves der Exempler paa, at disse Reverslegender ere af andet Indhold (smlgn. bl. a. Nr. 113 nedenfor); men hint er dog det regelmæssige. I Overensstemmelse hermed er da ogsaa Indholdet af denne Legende; som nævnt, kan heller ikke Legendens Ord i og for sig tydes anderledes.

Vende vi os til Mynterne Nrr. 110 og 111, se vi, at der i Reverslegenden paa 110 efter +OLAFR følger en Kugle og saa 6 Bogstaver, nemlig AHKPIR Læsningen af disse Bogstaver maa betragtes som aldeles sikker. Det Bogstav, der er det tredie fra Enden, ***kunde*** tydes ander-

ledes; men det er tilvisse ikke tvivlsomt, at det er P. Legenden er altsaa +OLAFR · AHKPIR Vi have da først hint Myntmester-Navn *Olaf* og derefter Præpositionen *á*. De sidste 5 Bogstaver maa da indeholde Myntstedets Navn.

Nu taler jo al Sandsynlighed for, at den her nævnte *Olaf* er identisk med hin Myntmester af dette Navn, som kjendes fra Nr. 112; dette fører da videre til, at HKPIR paa Nr. 110 rimeligvis maa være en Betegnelse af samme Myntsted, som forekommer paa Nr. 112, nemlig *Hamar*. Nu kaldes dette Sted i de ældre Tider ikke blot Hamar, men *Hamarkaupangr*. Bogstaverne HKPIR maa da være en Forkortelse. Myntmesteren (eller Stempelskjæreren) har villet bruge denne vidløftige Benævnelse af Stedet, men ikke fundet Plads paa Mynten til Ordet i dets hele Længde. Derfor har han nøiet sig med disse fem Bogstaver, der da blive at tyde *Hamarkaupangir*. Han har da ved H (Begyndelsesbogstavet i *Hamar*) særlig villet betegne ***Hamarkaupangr***, for at skille denne *kaupangr* fra andre Steder, der ogsaa havde dette Navn. Rigtignok skulde han da have skrevet KP*RI* som Dativ efter *á*, i Overensstemmelse med *kaupangri*,[1] medens KPIR er ligefrem ukorrekt. Men Exempler paa lignende Feil eller Skjødesløsheder findes nu ikke sjelden paa denne Tids Mynter.

I Reverslegenden paa Nr. 111 kommer der efter +OLAFR en Kugle og saa kun 4 Bogstaver. Af disse ere de 2 første ganske tydelige, nemlig AH, altsaa de samme, som Nr. 110 har paa dette Sted. De 2 sidste ere derimod meget utydelige, idet Toppene af dem ere bortslidte. De se nærmest ud til at have været KR. Den hele Legende bliver altsaa +OLAFR · AH<KR> Naar vi nu atter her først have hint Myntmesternavn *Olaf* og saa Præpositionen *á*, maa de 3 sidste Bogstaver betegne Myntstedet. Endvidere tyder da Bogstavet H paa, at dette Myntsted maa være det samme, som er nævnt paa Nr. 110. Disse 3 Bogstaver paa Nr. 110 blive da ogsaa her at forklare som en Forkortelse for ***Hamarkaupangri***, idet der paa denne Mynt ikke har været Plads til flere end de udhævede Bogstaver. Skulde Suppleringen af de 2 sidste Bogstaver være urigtig, kan dette ikke være af væsentlig Betydning.

Nogen Myntmester af Navnet *Olaf* har man ikke før kjendt af denne Tids Mynter; ligesaalidet nævnes ellers *Hamar* som Myntsted paa denne Tid.[2] At vi træffe hint Personnavn som Navn paa en Myntmester, er der jo intet besynderligt ved. Derimod kan det nok synes lidt paafaldende,

[1] Efter den ældre Deklination af Ordet; senere heder det i Dativ *kaupangi*.

[2] Paa *Harald Haardraades* og hans nærmeste Efterfølgeres Tid nævnes som norsk Myntsted ellers kun *Nidaros (Nidarnes)*. Se de S. 16 nævnte Mynter (det Myntsted, som

at allerede paa denne Tid *Hamar* eller *Hamarkaupangr* nævnes som Myntsted. Herom skal da bemærkes følgende.

Hamar omtales ellers ikke i de historiske Beretninger om denne Tid. I Sagaerne nævnes Hamar første Gang[1] ved 1177 som *Hamarkaupangr*. Men naar Sagaerne ikke før komme til at nævne Stedet, beror dette paa en ren Tilfældighed.[2] Et andet historisk Dokument omtaler *Hamarkaupangr* som existerende gode 20 Aar tidligere. Pavebullen af 1154, hvorved den af Kardinal Nikolaus to Aar i Forveien trufne Ordning af Norges kirkelige Forhold bekræftes, nævner nemlig *episcopatus Hamarcopiensis* ɔ: Bispestolen i *Hamarkaupang*. Før den Tid omtales Stedet ikke. Men dette kan jo ingenlunde være et Bevis for, at *Hamarkaupang* ikke tidligere har existeret. Tværtimod tyder i og for sig Udtrykket *episcopatus Hamarcopiensis* i hin Pavebulle paa, at der ved Bispestolens Oprettelse allerede var en *kaupangr* paa Hamar.

Af disse historiske Vidnesbyrd er man altsaa berettiget til at slutte, at *Hamarkaupangr* allerede har existeret i alle Fald i 1ste Halvdel af 12te Aarhundrede. At nu ogsaa tidligere, allerede i 11te Aarhundrede, *Hamar* har været til som *kaupangr*, dette maa paa Forhaand synes meget rimeligt.

Naar *Hamar* i 12te Aarhundrede valgtes til Bispesæde, maa dette utvivlsomt staa i Forbindelse med, at Stedet betragtedes som et Centralpunkt for hin Del af Landet. Og at det samme var Tilfældet i 11te Aarhundrede, saaledes at man ogsaa da betragtede Egnen her som et sligt Centralpunkt, derpaa tyder den Omstændighed, at paa *Aker* i Vang holdt 1046 *Magnus den gode* og *Harald Haardraade* det Møde, hvor de sluttede Forlig og enedes om at regjere i Fællesskab.[3]

Stedets Beliggenhed: lige ved Mjøsen og i Hjærtet af Hedemarken, gjør jo ogsaa i Virkeligheden *Hamar* med Omegn til et naturligt Centralpunkt for disse Landsdele. Dette maa da alt temmelig tidlig have ført til,

---

paa nogle af *Sando-Fundets* Mynter kaldes COVPAM eller lign., maa, da ingen nærmere Betegnelse er tilføiet, ogsaa være *Nidaros*. Smlgn. ogsaa *Holmboe* i *Forhandl. i Vidskb.-Selsk. i Christiania Aar 1866*, S. 284 f. — Af Myntmestere nævnes flere, men oftere saaledes, at Myntstedet ikke angives.

[1] *Sverres* Saga Kap. 15 (16). Se for øvrigt herom og om det følgende *Munch:* Det norske Folks Historie II, S. 715; 800; 868; 873. Smlgn. ogsaa *Nicolaysen* i Histor. Tidsskrift, 3die Række I, S. 335 ff.

[2] *Lillehammer* nævnes i Anledning af Begivenheder strax i Begyndelsen af 13de Aarhundrede og kaldes dels *Lille-Hamar*, dels *Lille-Kaupang (Haakon's, Guthorm's og Inges* Saga Kap. 6 og *Haakon Haakonsons* Saga Kap. 3, hvor de forskjellige Textredaktioner have dels hin, dels denne Benævnelse. Dette tyder ogsaa paa, at hin *kaupangr* paa (Stor-)*Hamar* maa have været adskillig ældre. — Sagaerne omtale slet ikke Oprettelsen af Bispestolen paa *Hamar* (se Texten strax i det følgende).

[3] Se *Munch* anf. Sted S. 126.

at Stedet særlig blev Centrum for Handel og Vareomsætning paa de Kanter, saaledes at Hamar blev til en *kaupangr*. Dette Ord medfører ikke Begrebet af egentlig «By, Kjøb*stad*»; det betegner mere i Almindelighed «Handelssted, Markedsplads». Og at *Hamar* allerede i 11te Aarhundrede er blevet til slig en Handelsplads, kan man da let tænke sig.

Synes nu altsaa dette paa Forhaand rimeligt, saa maa de foreliggende Mynter betragtes som authentiske Vidnesbyrd om Tilværelsen af *Hamarkaupangr* i 11te Aarhundrede.

For øvrigt behøver naturligvis ikke Stedet at have været videre anseligt, fordi man har slaaet Mynt der. Og i Virkeligheden har *Hamarkaupangr* tilvisse længe været et ret tarveligt Sted; ellers vilde vel Historien kommet til at omtale det tidligere end ved Midten af 12te Aarhundrede. Først ved Oprettelsen af Bispestolen og Anlægget af de dermed i Forbindelse staaende geistlige Stiftelser har *Hamarkaupangr* faaet videre Betydning.[1]

— Vi gaa derefter over til Nr. 113, den fjerde af de S. 17 nævnte Mynter.

Adversen haves ogsaa paa andre af nærværende Mynter (Nrr. 122—125 nedenfor). Den har uredig Legende og udmærker sig i det hele ikke fremfor en hel Del andre Adverser inden denne Klasse.

Reversen derimod er af Interesse ved sin Legende, hvis Bogstaver ere aldeles tydelige og af en ganske anden Stil end den, Bogstaverne paa Nrr. 110, 111 og 112 udvise. Der staar +HARLDREXOHOR, hvilket da betyder *Harald, Konge i Norge*. Kongenavnet er af Hensyn til Rummet givet i forkortet Form, og i det sidste Ord har, som ofte, N Formen H. — At det er *Harald Haardraade*, som menes, kan ikke være tvivlsomt.

Vi have altsaa her Kongenavnet anbragt paa Myntens Revers. Dette er da en Uregelmæssighed, som staar i Forbindelse med den Mængde Eiendommeligheder, der findes ved disse Tiders Mynter.[2] Sagen er vel den, at man til Mynten har benyttet et tidligere udført Adversstempel og, da man har villet have Kongenavnet med, anbragt dette paa den fra nyt af arbeidede Revers.

---

[1] Hermed hænger det da sammen, at *Ordrik Vitalis* ikke nævner Stedet (*Munch* anf. Sted S. 714 f.).

[2] Samme Uregelmæssighed forekommer muligvis ogsaa paa Mynterne af Klasse *P* i *Græslid-Fundet*. Se Beskrivelsen af dette Fund S. 41, hvor det sættes som tvivlsomt, om den i Reverslegenden nævnte *Olaf Konge* betegner den regjerende Konge eller *St. Olaf* som Norges Skytshelgen. Den nu foreliggende Mynt taler jo for den første Forklaring. Men aldeles afgjort er dog Sagen ikke dermed. — Paa en Mynt af *Græslid-Fundets* Kl. *Q* findes omvendt Myntmesterens Navn anbragt paa Adversen.

I Forbindelse med, at Kongenavnet er anbragt paa Reversen, staar aabenbart ogsaa Legendens paafaldende Sprogform: REXOHOR — en Udtryksmaade, som neppe ellers findes i denne Forbindelse. Paa angelsaksiske Mynter hører det jo til, at Reverslegenden giver Myntmesterens Navn med Tilføielse af MO (*netarius*) O (ON), hvorefter Myntstedet nævnes, og efter angelsaksisk Forbillede bruges da lignende ogsaa paa skandinaviske Mynter. Denne Eiendommelighed ved Reverslegenden har da Stempelskjæreren optaget ogsaa her, hvor han anbragte Kongenavnet paa Reversen.

Gruppe II. Falder igjen i 2 Afdelinger:

a) Saavel Advers- som Reverslegenden er af den ovenfor (S. 16) omtalte Art. — Hertil høre Nrr. 114—121, om hvis samtlige Adverslegender det kan bemærkes, at de muligvis indeholde Reminiscentser af de Legender, som haves *Schive* II 18—20 og ***Brøholt-Fund*** Nr. 1.

Nr. 114 (2 Exx.; H). Fremstillet Pl. II. Som man ser, ere Legenderne meget ordentlig udførte og lade sig læse uden Vanskelighed, men de give ikke Mening. Samme Revers haves ved

Nr. 115 (N). Denne Mynt er for øvrigt noget medtagen og ikke ganske fuldstændig. Af *Adversens* Legende læses +IILD... O+ΓHIDIIV

Nr. 116 (H). *Advers*legenden er her og paa de følgende Nrr. stærkt forenklet (smlgn. i saa Henseende *Schive* II 21—23). Paa *Rev.* læses +ΛNLEONƆNΛEORIN

Nr. 117 (4 Exx.; hvoraf 2 i H; 1 i S; 1 i N). Det bedste Exemplar af *Adversen* er fremstillet Pl. II. Samtlige Exemplarer af *Reversen* ere utydelige; ved at sammenholde dem faar man ud af Legenden +NLO.. ΓDNLDLΓNƆ

Nr. 118 (2 Exx.; H), *Adversen* er lig foreg. *Reversen* er fremstillet Pl. II. Legendens Bogstaver ere tydelige og meget zirlig udførte.

Nr. 119 (N). Ufuldstændig og utydelig. *Adversen* er den samme som ved 117 og 118. *Reversen* er en anden; af dens Legende lade kun nogle faa Bogstaver sig tyde.

Nr. 120 (2 Exx.; 1 i H; 1 i N). Begge Exemplarer af Mynten ere utydelige. Af Legenderne er synligt: paa *Adv.* ..NONL.DINI...; paa *Rev.* ..NDL.ΓONLID

Nr. 121 (H); gjennemboret. En ret zirlig behandlet Mynt, der er fremstillet Pl. II.

b) I denne Afdeling, hvortil høre Nrr. 122—131, indtræder større Udartning, saaledes at i visse Henseender disse Mynter stærkt nærme sig til Gruppe III.

Nrr. 122 (4 Exx.; H), 123 (H), 124 (H) og 125 (2 Exx.; 1 i H, 1 i S) have fælles Advers, men forskjellige Reverser. Adversen er den samme, som kjendes fra Nr. 113 (fremstillet Pl. II). Hvad angaar denne *Advers*, findes nok i dens Legende tildels ordentlige Bogstaver, men i det hele er den adskillig udartet. De forskjellige *Reverser* ere behandlede paa forskjellig Maade Samtlige Exemplarer af 122 ere utydelige; hvad man ved Sammenstilling faar ud af Legenden, er IIOLNVINII..ID Medens nu denne Legende i hele sin Karakter er af samme Art som de bedre Reverslegender i foregaaende Afdeling, er Reverslegenden paa 123 (fremstillet Pl. II) stærkt udartet. Fra denne afvige Reverslegenderne paa 124 og 125 kun ubetydelig. — Ved at sammenholdes indbyrdes og med Nr. 113 vise altsaa disse Mynter meget anskuelig Forbindelsen mellem de forskjellige Grupper. Det samme er Tilfældet med

Nrr. 126 (H), 127 (S) og 128 (H), af hvilke 126 er fremstillet Pl. II. Medens her *Adverserne* ere i høi Grad udartede, maa *Reverserne* med sine Legender siges at høre til de omhyggeligste i den hele Gruppe. Hvad for øvrigt 127 og 128 angaar, da har 127 samme Revers som 126, forbunden med en forskjellig, men ligeledes stærkt udartet Advers; 128 er i Advers meget nær beslægtet med 126; af dens Reverslegende er paa Grund af Slid kun synligt +EDEL..... DH — Sammenhængen mellem disse Mynter og den følgende Gruppe træder nu ogsaa end tydeligere frem deri, at Adversen af 126 tillige er kombineret med den fuldstændig udartede Revers af 132, — en Mynt, som efter hele sin Karakter bliver at henføre til Gruppe III.

Nrr. 129 (N; halv Mynt), 130 (N) og 131 (N; ufuldstændig); de to sidste have samme Advers. Disse tre Mynter ere utydelige; men de ere alle af samme Art som 126—128.

— *Vegten* af de til denne Gruppe hørende Mynter svarer efter de anstillede Prøver til, hvad før kjendes. Exempelvis kan anføres:

114. de 2 Exx. veie tilsammen Gr. 1,7

117. Gjennemsnitsvegt af de 4 Exx.: Gr. 0,92
det tungeste veier Gr. 1,04
det letteste » » 0,76

122—125. Gjennemsnitsvegt af de 8 Exx.: Gr. 0,89
det tungeste veier Gr. 1,15
det letteste » » 0,75

Hvad *Gehalten* angaar, smlgn. Bemærkningerne i *Græslid-Fundet* S. 11 med Note. Et Fragment har ved kemisk Analyse vist sig $6^{1}/_{8}$ lødigt.

Gruppe III. Som nævnt ovenfor S. 16, indbefatter denne Gruppe de Mynter, hvis Legender ere fuldstændig udartede. Man træffer nok her ordentlige Bogstaver, saavel enkeltvis som i kortere Forbindelser. Navnlig forekomme saaledes Forbindelser som NOI eller NID i forskjellige Former og Omstillinger, og disse Forbindelser synes da at tyde paa Angivelse af Landets og Myntstedets Navn. Men man faar dog Indtrykket af, at Stempelskjæreren har arbeidet uden Bevidsthed herom og rent mekanisk. Væsentlig bestaa ogsaa Legenderne af rent vilkaarlig valgte Tegn. Som saa ofte i disse Mynthistoriens Tider har tydeligvis Stempelskjæreren ikke tilsigtet andet end at givet noget, der rent yderlig skulde se ud som Omskrift.

Gruppen er meget righoldig og opviser en Mængde Varieteter. For øvrigt har den væsentlig sin Interesse derved, at den viser, hvor livlig hin Tids Udmyntning har været. I det følgende er det derfor ikke Hensigten at gaa meget i Detalj, men kun at give en Oversigt, hvorigjennem man kan faa et Indtryk af denne Gruppens Righoldighed — dog ville enkelte Mynter, der udmærke sig ved særlige Eiendommeligheder, blive nærmere omtalte.

For Overskuelighedens Skyld har jeg delt Gruppen i flere Afdelinger. De Skillemærker, jeg i saa Henseende har henholdt mig til, ere rigtignok, som man vil se, aldeles ydre; men de ere i alle Fald distinkte og greie.

Jeg har opstillet 4 Afdelinger:

***a*)** med Mynter, hvor der er Ring om Feltet saavel paa Advers som paa Revers;

***b*)** med Mynter, hvor der kun paa Revers er Ring om Feltet;

***c*)** med Mynter, hvor der kun paa Advers er Ring om Feltet;

***d*)** med Mynter, hvor der hverken paa Advers eller Revers er Ring om Feltet.

De 2 første Afdelinger ere uden Sammenligning de righoldigste.

***a*.** *Ring om Feltet saavel paa Advers som paa Revers.* Her haves igjen følgende Underafdelinger:

α. Paa Adversen haves hverken i Skjoldene eller i Feltet overhovedet noget særlig distingverende Mærke.

Nr. 132 (H). Har samme Advers som 126 (se ovenfor S. 23); Reversen er fremstillet Pl. II. — Med denne ere Nrr. 133 (N), 134 (H), 135 (2 Exx.; 1 i H og 1 i N), 136 (H) og 137 (H) overhovedet nær beslægtede. 134 og 135 have fælles Advers, medens Reverserne afvige lidt indbyrdes.

Nr. 138 (H) er identisk med ***Græslid-Fundets*** Klasse *B*, Varietet 4. Adversen er fremstillet dersteds Pl. I 7.[1] — Samme Advers har Nr. 139 (3 Exx.; H). Den forekommer endvidere ved 201.

Nr. 140 (S), fremstillet Pl. II, er i Stil ret eiendommelig.

Det samme er Tilfældet med Nr. 141 (H), fremstillet Pl. II. Mynten er desuden eiendommelig ved sin Revers. Her findes nemlig, foruden som vanligt i de 2 Topvinkler 3 Kugler, i de to andre Topvinkler et Tegn, der ser ud som en T eller en Hammer.

Nr. 142 (N) minder ved sin Advers om 141; Reversen er derimod af vanlig Art og uden noget eiendommeligt Mærke.

β. Paa Adversen haves i Skjoldene en eller flere Kugler.

Nrr. 143 (H), 144 (N), 145 (N) og 146 (N) have en Kugle i et Skjold.

Nr. 147 (2 Exx.; 1 i H og 1 i S) har i Skjoldene 3 Kugler. Fremstillet Pl. III.

γ. I Adversens Felt, udenfor Skjoldene, en Halvmaane.

Nrr. 148 (H), 149 (H) og 150 (H); indbyrdes nær beslægtede; 148 er fremstillet Pl. III.

δ. I Adversens Felt, udenfor Skjoldene, et Kors.

Nrr. 151 (H), 152 (H), 153 (H) og 154 (H). Samme Advers som ved 152 haves ogsaa ved 203. For øvrigt er af disse 4 Mynter 153 identisk med den i *Græslid-Fundet* S. 8, Anmærkning til Kl. *B*, omtalte Mynt. 154, der foruden Korset har en Kugle i hvert Skjold, og hvis Legendetegn ere lidt eiendommelige, er fremstillet Pl. III.

ε. I Adversens Felt, udenfor Skjoldene, det Tegn, der sees paa Nr. 155, der er fremstillet Pl. III. Hvad der er ment med dette Tegn, er ikke godt at sige; det er klumpet og lidet distinkt udført. Muligvis er det 3 Kugler, som under Stempelskjæringen ere komne til at hænge sammen.

Foruden Nr. 155 (6 Exx.; 5 i H; 1 i S) hører hid Nr. 156 (4 Exx., H), der har samme Advers som 155, men Stemplet er her langt mere slidt og utydeligt; Reversen er fremstillet Pl. III.

ζ. I Adversens Felt, udenfor Skjoldene, en eller flere Kugler.

Nr. 157 (H) har én Kugle. — Nr. 158 (H), halv Mynt, (identisk med *Græslid-Fund* Kl. *B*, Varietet 8; fremstillet dersteds Pl. I 8), har 3 Kugler.

---

[1] Ringen om Advers-Feltet er svag og ikke ført fuldstændig rundt. Den har ikke været synlig paa *Græslid-Fundets* Exemplar, der i det hele er temmelig medtaget.

b. Ring om Feltet kun paa Revers. Følgende Underafdelinger haves:

α. Paa Adversen hverken i Feltet overhovedet eller i Skjoldene noget særligt Mærke.

Nr. 159 (2 Exx.; H); forholdsvis zirlig; Omskrifterne minde om *Schive* II 24.

Nr. 160 (10 Exx., 8 i H; 2 i S). Adversen er fremstillet Pl. III. Reversen er identisk med *Græslid-Fund* Kl. B Rev. *b* (fremstillet dersteds Pl. I 6). — Nr. 161 (2 Exx.; H) er identisk med *Græslid-Fund* Kl. *B* Var. 3; Reversen er altsaa den samme som ved 160 (smlgn. ogsaa Nr. 191 nedenfor); Adversen er fremstillet Pl. III.[1] — Nr. 162 (H) er feilpræget og utydelig. Adversen er dog aabenbart den samme som ved 161, men Reversen synes at være en anden.

Nr. 163 (H). Adversen er fremstillet Pl. III; Reversen er den samme som ved 166 (fremstillet Pl. III).

Nrr. 164 (H) og 164a (H) ere utydelige; den sidste desuden af meget raat Arbeide. — Nr. 165 (N); Adversen er utydelig, Reversen den samme som ved 189.

β. Paa Adversen ere Skjoldene udstyrede med en eller flere Kugler.

Nr. 166 (3 Exx.; H) har en Kugle i det ene Skjold; fremstillet Pl. III. Reversen er den samme som ved 163.

Nrr. 167 (3 Exx.; H), 168 (2 Exx.; H), 169 (H) og 170 (S) have i Skjoldenes Centrum en Kugle. 167 er fremstillet Pl. III; samme Revers og en nær beslægtet Advers har 168. — 169 er fremstillet Pl. III; samme Advers og en nær beslægtet Revers har 170.

Nrr. 171 (3 Exx.; H), 172 (H), 173 (3 Exx.; H), 174 (3 Exx.; 2 i H; 1 i S), 175 (H), 176 (H), 177 (H), 178 (N) og 179 (N) have saavel i Skjoldenes Centrum som i hvert Skjold en Kugle. 171—174 have alle samme Advers. 171 er fremstillet Pl. III. Fra denne Mynts Revers afviger Reversen af 172 kun lidet. Reverserne af 173 og 174 ere fremstillede Pl. III. — 175 er fremstillet Pl. III; Reversen er forsaavidt eiendommelig, som der i Korsets Centrum er anbragt en Ring, hvori en Kugle. Denne Eiendommelighed mangler 176, der for øvrigt er beslægtet med 175, men raaere udført. — 177 er ret zirlig. Reverslegenden minder meget om *Schive* II 22. — 178 og 179 have fælles Advers, men lidt forskjellige Reverser.

Nr. 180 (H); fremstillet Pl. III. Har foruden i Skjoldenes Centrum ogsaa i Feltet udenfor Skjoldene en Kugle. Reverslegendens Tegn ere af ret eiendommelig Karakter.

[1] I Beskrivelsen af Græslid-Fundet er under Omtalen af denne Advers det ene Kors betragtet som staaende i Feltet. Dette er tilvisse mindre rigtigt; begge Kors ere snarere Dele af Legenden.

Nr. 181 (H) har i hvert Skjold og i hver Vinkel udenfor Skjoldene en Kugle.

Nr. 182 (H); fremstillet Pl. III. Har i Skjoldenes Centrum og i hvert Skjold en Kugle samt ogsaa i Feltet udenfor Skjoldene Kugler — hvor mange, kan paa Grund af Myntens Slid ikke afgjøres.

Nr. 183 (2 Exx.; H) har paa hver Skjoldspids en Kugle. — Det samme er Tilfældet med den, for øvrigt raaere udførte Mynt

Nr. 184 (H), der endvidere i Feltet udenfor det ene Skjold har 2 Kugler; den er fremstillet Pl. IV.

Nr. 185 (N); fremstillet Pl. IV. *Adversen* er enten feilpræget eller præget med et meget daarligt Stempel. I hvert Skjold haves en Kugle; det ser ogsaa ud, som der i Feltet, udenfor Skjoldene haves (to?) Kugler eller Ringe. Af Legenden er kun et Par Tegn synlige. *Reversen* har i den ene Korsvinkel 3 Kugler, i hver af de 3 andre Vinkler 1 Kugle; den stemmer altsaa i saa Henseende med Nrr. 110 og 111. Legenden bestaar af meget enkle Tegn og er tarvelig udført. — Mynten er i flere Henseender eiendommelig. Arbeidet er i det hele ganske usædvanlig slet. Og Mynten er temmelig tung; ufuldstændig som den er, veier den næsten 1 Gr. Desuden synes efter Strygeprøven Lødigheden at være meget lav. Det er derfor ikke usandsynligt, at det er en Falskmynt.[1] Af Hensyn til det eiendommelige Udstyr af Korsvinklerne paa Reversen maatte man da antage, at Mynten er arbeidet efter Forbillede af Originaler som Nrr. 110 og 111. Det er endogsaa muligt, at Stempelskjæreren har forsøgt at efterligne Originalens Reverslegende. Man *kan* nemlig læse 2 af Tegnene her som OL, hvilket da kunde være en Gjengivelse af Begyndelsesbogstaverne i Navnet OLAFR.

γ. I Adversens Felt, udenfor Skjoldene, et Kors.

Nr. 186 (H); halv Mynt. Adversen er identisk med *Schive* II 21, Reversen med *Schive* II 22.

Nr. 187 (H) er identisk med *Græslid-Fund* Kl. *B*, Varietet 2 (fremstillet dersteds Pl. I 4 og 5). Samme Advers har ogsaa Nr. 188 (2 Exx.; 1 i H og 1 i S), hvis Revers kun er lidet anderledes. — Nær beslægtede med de 2 foregaaende ere Nrr. 189 (4 Exx.; H) og 190 (H), der have fælles Advers. 189 har samme Revers som 165.

Nr. 191 (H) minder ved Adversens Skrifttegn om 161; Reversen er den samme som ved 160 og 161.

Nr. 192 (H) er fremstillet Pl. IV. Samme Advers, men lidt afvigende Revers har Nr. 193 (H).

Nr. 194 (2 Exx.; H) har en med urent og klumpet Stempel præget Advers; Reversen synes nær beslægtet med *Schive* II 26.

[1] Smlgn. *Græslid-Fund* S. 17 om dette Funds Kl. *F*, Varietet 19.

Nr. 195 (N). Adversen er den samme som ved 206 (fremstillet Pl. IV). Reversen er fremstillet Pl. IV. Den er eiendommelig derved, at den, foruden som vanlig at have 3 Kugler i 2 Vinkler, har i den 3die Vinkel en Ring, medens den 4de Vinkel er aaben og kan med afgjort Sikkerhed siges aldrig at have havt noget Mærke. Smlgn. for øvrigt Reversen af Nr. 206.

δ. I Adversens Felt, udenfor Skjoldene, forskjellige, tildels utydelige Tegn.

Nrr. 196 (H), 197 (H) og 198 (H); fremstillede Pl. IV.

c. Ring om Feltet kun paa Advers.

Nr. 199 (H) er fremstillet Pl. IV. Samme Advers, men en anden, i Stil beslægtet Revers har Nr. 200 (H).

Nr. 201 (S) har samme Advers som 138 og 139; Reversen forekommer ogsaa ved Nrr. 203 og 207 nedenfor og er fremstillet Pl. IV.

Nr. 202 (2 Exx.; 1 i S og 1 i N) er fremstillet Pl. IV. I Adversens Felt, udenfor Skjoldene, haves en Ring.

Nr. 203 (N). Er identisk, for Adversens Vedkommende med 152, for Reversens med 201 og 207.

d. Hverken paa Advers eller Revers Ring om Feltet.

Nrr. 204 (H), 205 (H) og 206 (H) ere fremstillede Pl. IV. Den sidste er af Interesse ved sin Revers, hvor der, foruden de vanlige 3 Kugler i 2 Vinkler, haves i den 3die Vinkel en Ring. Den 4de Vinkel er aldeles glat; om dette har været saa oprindelig, eller om der ogsaa her har staaet samme Tegn, der altsaa nu maatte være forsvundet, ligesom Legendestykket her er totalt forsvundet — dette lader sig ikke afgjøre. Smlgn. for øvrigt 195, der har samme Advers og en beslægtet Revers.

Nr. 207 (S) er fremstillet Pl. IV. Reversen er den samme som ved 201 og 203.

Nr. 208 (N) er ufuldstændig og utydelig. Adversen har i Feltet, udenfor Skjoldene et Kors; Reversen synes at være den samme som ved 207.

— Om *Vegt* og *Gehalt* af de til denne Gruppe hørende Mynter smlgn. ovenfor S. 23 f.

Hvad *Vegten* angaar, kan exempelvis anføres:

138—139. Gjennemsnitsvegt af de 4 Exx.: Gr. 0,86
det tungeste veier Gr. 0,89
det letteste » » 0,81.

155. Gjennemsnitsvegt af de 6 Exx.: Gr. 0,87
det tungeste veier Gr. 0,97
det letteste » » 0,72.

156. Gjennemsnitsvegt af de 4 Exx.: Gr. 0,95
det tungeste veier Gr. 1,02
det letteste » » 0,85.
160. Gjennemsnitsvegt af 7 Exx.: 0,78
det tungeste veier Gr. 0,96
det letteste » » 0,55.
167—168. Gjennemsnitsvegt af de 5 Exx.: Gr. 0,91
det tungeste veier Gr. 0,98
det letteste » » 0,85.
171—174. Gjennemsnitsvegt af de 10 Exx.: Gr. 0,97
det tungeste veier Gr. 1,02
det letteste » » 0,81.
189—190. Gjennemsnitsvegt af de 5 Exx.: Gr. 0,81
det tungeste veier Gr. 0,98
det letteste » » 0,72.
201, *203* og *207*. Gjennemsnitsvegt af de 3 Exx.: 0,76
det tungeste veier Gr. 0,89
det letteste » » 0,67.

Gehalten har været undersøgt ved kemisk Analyse af en Del Fragmenter. Denne Analyse har da givet følgende Resultater:

Afdeling **a** (132—158). Af to, ikke nærmere bestemmelige Fragmenter har det ene vist sig 9 lødigt, det andet $6^3/_4$ lødigt.

Et Fragment af 156 har vist sig $4^1/_4$ lødigt.

Afdeling *b* (159—198). Af to, ikke nærmere bestemmelige Fragmenter har det ene vist sig 8 lød., det andet $6^7/_8$ lød.

Et til Underafdeling *γ* (186—195) hørende, men ikke nærmere bestemmeligt Fragment har vist sig 8 lød.

Et Fragment af 160 har vist sig 4 lød.

Endvidere har kemisk Analyse været anvendt paa to til *Nordrum-Fundet* hørende Fragmenter, der vare saa medtagne, at det overhovedet ikke lod sig nærmere bestemme, til hvilke af den hele Klasses Grupper de hørte. Det ene af disse Fragmenter har vist sig $3^3/_4$ lød., det andet $2^7/_8$ lød.[1]

Klasse II. Type som *Græslid-Fundets* Kl. *F.* Paa *Adversen* haves et Brystbillede, visende venstre Side, med Draperi og diademsmykket

[1] Hr. Professor *Hiortdahl*, der velvillig har besorget den kemiske Analyse, bemærker for ovrigt, at flere af de undersogte Stykker have vist sig at indeholde Guld; især var dette Tilfældet med det $6^3/_4$ lodige Fragment, horende til Afdel. **a**, og det 8 lodige Fragment, horende til Afdel. **b**. Man har vel altsaa enten ikke vidst om dette eller ikke forstaaet at udskille Guldet. Muligt er det ogsaa, at man har ment, Arbeidet dermed ikke vilde lonne sig.

Hjelm; foran det er et Scepter anbragt. Legenden er uredig. *Reversen* har et dobbeltstreget Kors inden en Ring. Legenden indeholder *Lefriks mot.* (Se nærmere om de herhen hørende Mynter *Græslid-Fundet* S. 13 ff. og *Imsland-Fundet*[1] Nr. 12 ff.).

Nr. 209 (H). Lig *Græslid-Fundet* Kl. F Var. 4.

Nr. 210 (H). » » » » 11.

Nr. 211 (H). Fragment (1/4 Mynt). Synes, i alle Fald for Reversens Vedkommende, at være lig *Græslid-Fundet* Kl. F Var. 12.

Klasse III. Type som *Græslid-Fundets* Kl. *T* Gruppe II. *Adversen* har et hjelmklædt Brystbillede, visende venstre Side og holdende med begge Hænder et Scepter; *Reversen* et dobbeltliniet Kors inden en Ring. Legenderne ere uredige. (Se om disse Mynter *Græslid-Fundet* S. 51 ff. og *Imsland-Fundet* Nr. 91 ff.).

Nr. 212 (H). Lig *Græslid-Fundet* Kl. T Var. 98 (fremstillet dersteds Pl. VI 184).

Om disse Mynters historiske Stilling i det hele se Bemærkningerne i *Græslid-Fundet* paa de ovenfor leilighedsvis anførte Steder samt S. 70 f.

At Mynterne Nrr. 110, 111, 112 og 113 tilhøre *Harald Haardraade*, kan, som allerede et Par Gange nævnt, ikke være tvivlsomt. Man maa da antage, at hele den store Suite af samme Type, Nrr. 114—208, staar i umiddelbar Forbindelse med hine 4 Mynter[2] og saaledes ogsaa er fra hans Regjering. Rimeligvis er da Forholdet det, at Nrr. 110—113 tilhøre hans bedre Penge — derfor taler det forholdsvis omhyggelige Arbeide samt ogsaa Gehalten, saafremt ellers det Resultat, *Stryge*prøven her har givet, er at stole paa — mens de øvrige, om ikke alle saa i ethvert Fald for største Delen, ere af den daarlige Udmyntning, som gik under Navnet *Haraldslaatten.*

Nu er det at mærke som en Eiendommelighed ved de foreliggende Fund, at der kun haves yderst faa Mynter af andre Typer end Skjoldtypen, der er saa righoldig repræsenteret gjennem Nrr. 110—208. Kun to andre Typer ere nemlig repræsenterede og det gjennem i det hele kun fire Mynter: Nrr. 209—211 og 212 (samtlige fire høre til *Helgelands*-Mynterne). Dette viser da, at i ethvert Fald paa de Kanter af Landet,

---

1 L. B. Stenersen: Om et Myntfund fra Imsland i Ryfylke. Chr.a Vidensk.-Selsk.'s Forhandlinger 1889; Nr. 6.

2 Smlgn. ogsaa Bemærkningerne S. 21 og 23 om den tydelige Sammenhæng mellem de forskjellige Grupper.

hvor Fundene ere fremkomne, vare Mynterne af Skjoldtypen de mest gjængse dengang, da disse Mynter og de sammen med dem fundne andre Sølvsager tabtes eller nedlagdes. Det tyder endvidere paa, at de to Typer, som repræsenteres af Nrr. 209—212, maa med Hensyn til Tid staa nærmere ved Mynterne af Skjoldtypen end den Mængde Mynter af forskjellige andre Typer, der kjendes fra *Græslid-Fundet* og med dette beslægtede Fund. Heraf kan man da videre slutte, at ogsaa de to Typer, som repræsenteres af Nrr. 209—212, tilhøre *Harald Haardraade* og altsaa ikke først ere indførte under hans Sønners Regjering.[1]

Imidlertid kan denne Slutning dog ikke betragtes som sikker. Hin Eiendommelighed, at Mynterne af andre Typer end Skjoldtypen ere saa yderst faa, *kan* bero paa en Tilfældighed og lader sig vel ogsaa forklare paa anden Maade. Muligvis kan man af senere Fund faa nærmere Oplysninger. I alle Fald viser Mynten Nr. 68 (af *Konrad*, Biskop i Speier 1056—1060), at før i Løbet af *Haralds* 10 sidste Regjeringsaar kunne *Helgelands*-Mynterne ikke være nedlagte i Jorden eller mistede.

Følgende Lister vise, hvorfra de enkelte Mynter stamme.

a) Fra *Helgeland* ere:

Nr.	1; 2	Nr.	96; 97	Nr.	134
»	6–16	»	99—100	»	135; 1 Ex.
»	18; 19	»	102—112	»	136—139
»	25—31a	»	114	»	141
»	33—35	»	116	»	143
»	37	»	117; 2 Exx.	»	147; 1 Ex.
»	40—42	»	118	»	148—154
»	44—47	»	120; 1 Ex.	»	155; 5 Exx.
»	49—57	»	121—124	»	156—159
»	59—64	»	125; 1 Ex.	»	160; 8 Exx.
»	66—68	»	126	»	161—164a
»	70—91	»	128	»	166—169
»	93; 94	»	132	»	170

[1] I *Græslid-Fundet* S. 17 og 56 er der gjort opmærksom paa Omstændigheder, som kunde tyde paa, at Mynterne af disse to Typer tilhøre *Harald* selv.

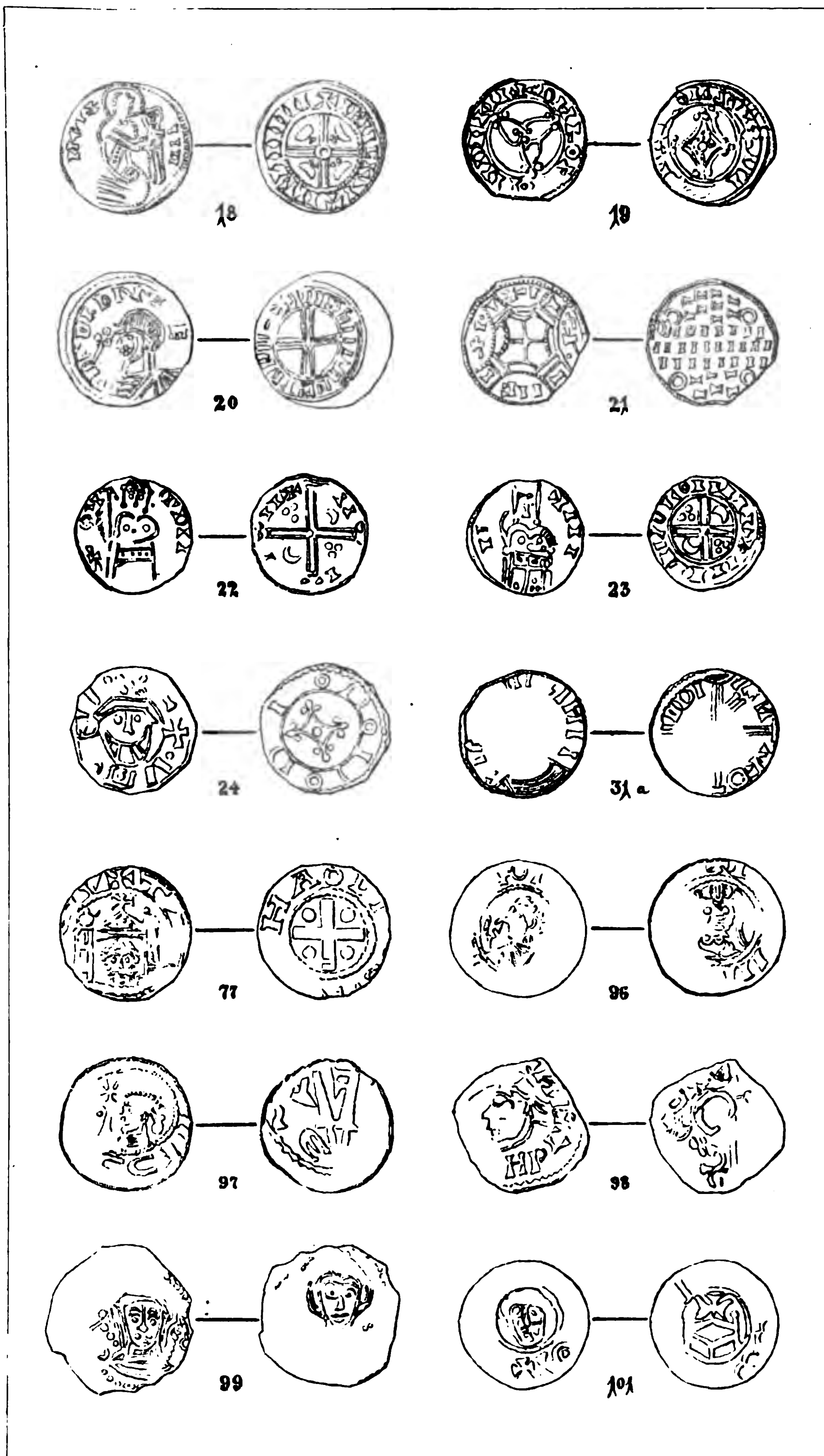
Nr. 171—173	Nr. 186; 187	Nr. 204—206
» 174; 2 Exx.	» 188; 1 Ex.	» 209—212
» 175—177	» 189—194	
» 180—184	» 196—200	

b) Fra *Stavenæsodden* ere:

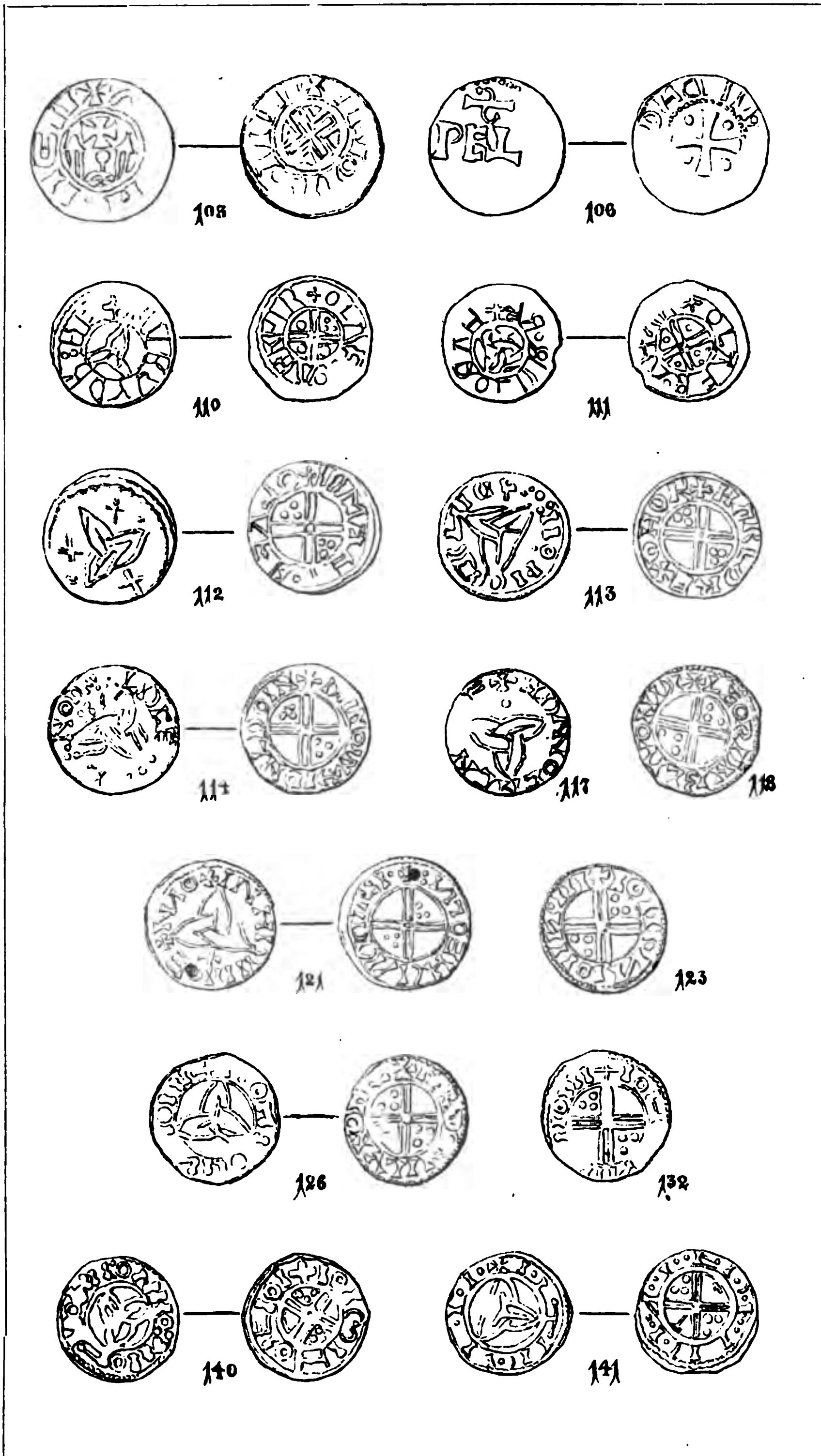
Nr. 3	Nr. 95	Nr. 155; 1 Ex.
» 20	» 98	» 160; 2 Exx.
» 32	» 113	» 170
» 36	» 117; 1 Ex.	» 174; 1 Ex.
» 38; 39	» 125; 1 Ex.	» 188; 1 Ex.
» 58	» 127	» 201
» 65	» 140	» 202; 1 Ex.
» 69	» 147; 1 Ex.	» 207

c) Fra *Nordrum* ere:

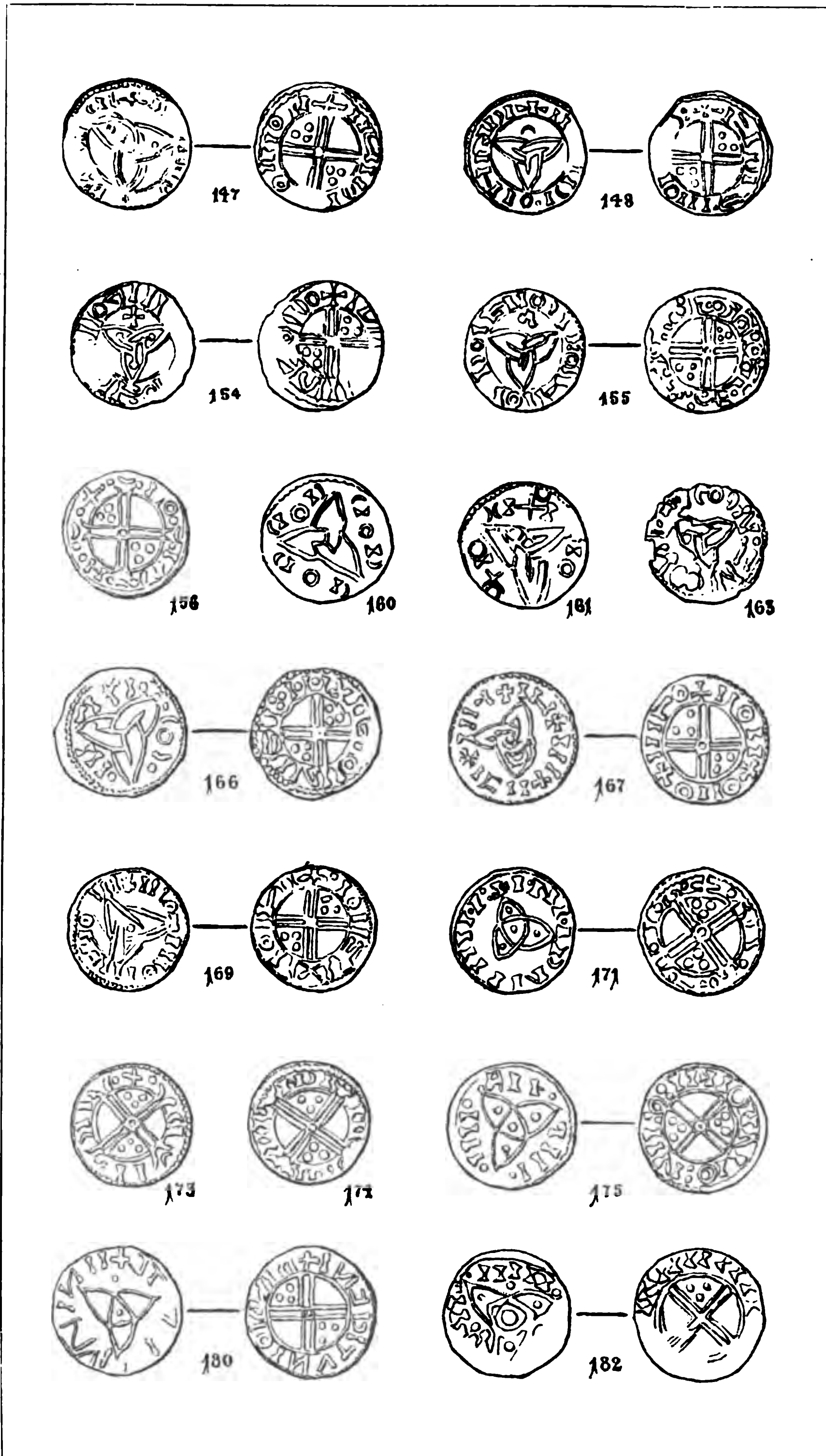
Nr. 4; 5	Nr. 117; 1 Ex.	Nr. 165
» 17	» 119	» 178; 179
» 21—24	» 120; 1 Ex.	» 185
» 43	» 129—131	» 195
» 48	» 133	» 202; 1 Ex.
» 92	» 135; 1 Ex.	» 203
» 101	» 142	» 208
» 115	» 144—146	

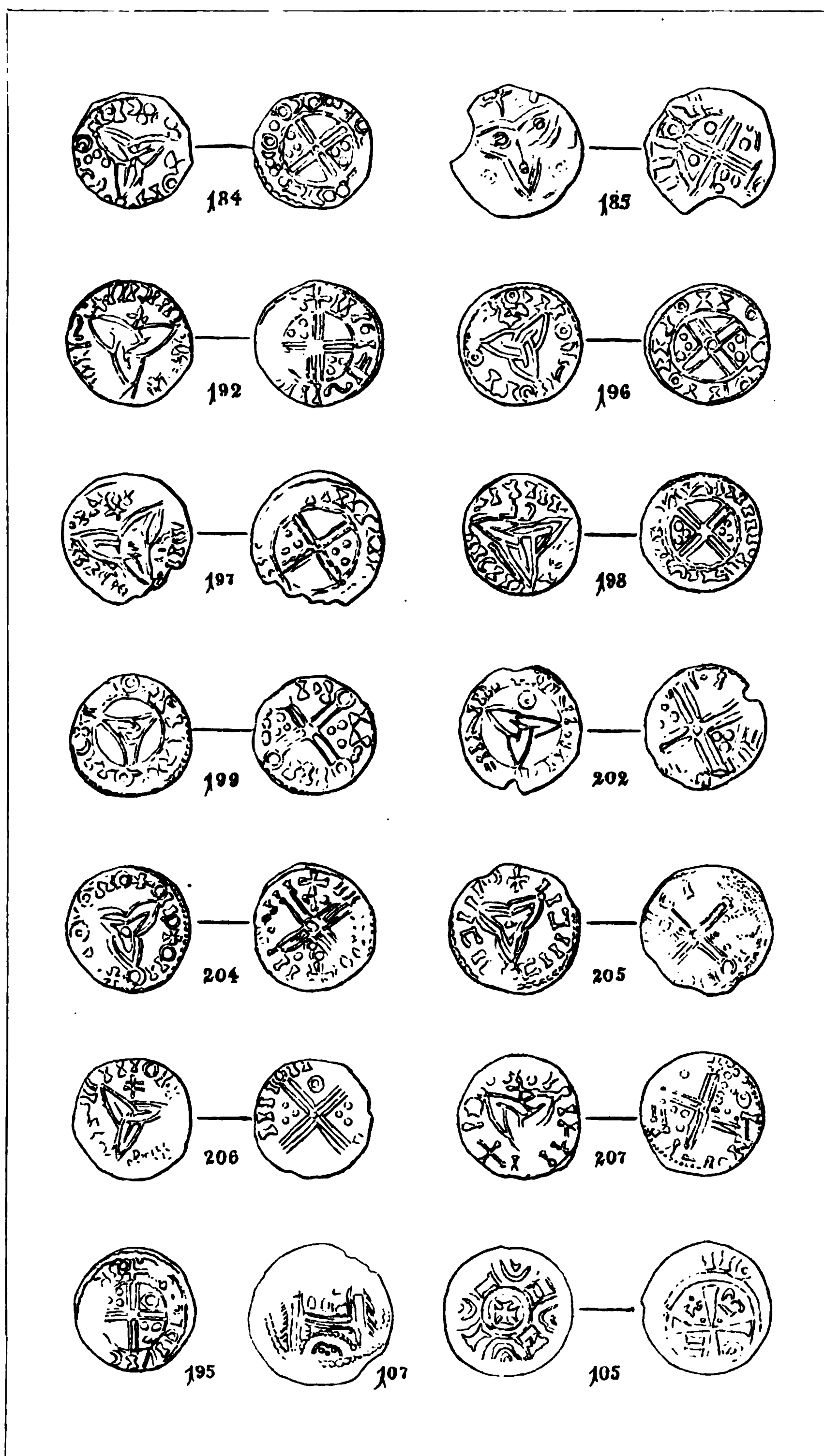
Henr. Mathiesen del. 1895.

Henr. Mathiesen del. 1895.

Henr. Mathiesen del. 1895.

Henr. Mathiesen del. 1895.

Vedehathera

von

Sten Konow

Videnskabsselskabets Skrifter. II. Historisk-filosofisk Klasse. 1895. No. 4

Udgivet for Hans A. Benneches Fond

Kristiania

I Kommission hos Jacob Dybwad

A. W. Brøggers Bogtrykkeri

1895

Herrn Professor Dr. Albrecht Weber

zum fünfzigjährigen Doktorjubiläum.

Vedehathera, nach der Tradition Hauptpriester des Patirāja Pariveṇa, ist unter den Singhalesen ein hoch angesehener Schriftsteller, a poet born and bred, sagen die Herausgeber eines seiner Werke von ihm. Uns ist er als der Verfasser von drei Werken, Sidatsaṅgarāva, Samantakūṭavaṇṇanā und Rasavāhinī, bekannt. Eine vierte Schrift, das Paligedicht Padyamadhu, das ihm von James de Alwis zugeschrieben wird, ist, so viel ich sehe, noch nicht nach Europa gekommen. Über Vedehas Persönlichkeit wissen wir nur, was er uns selbst in seinen Werken über sich mitgeteilt hat. Diese Mitteilungen, die sich in den Kolophons der drei genannten Werke finden, machen es uns aber möglich seine Zeit einigermassen zu bestimmen. In der Samantakūṭavaṇṇanā heisst es:

Yo yācito 'raññavāsiguṇādhārasudhīmatā
Rāhulattheranāmena vissutena mahītale,

Bhuvanodaramhi paññāto ravīvambaramaṇḍale
Araññaratanānandamahāthero mahāgaṇī,

Jīvitaṁ viya yo satthu sāsanassa mahākavi
sāro suppaṭipattīsu satthasāgarapārago,

Tassa sisso 'si yo Vippagāmavaṁsekaketuko
ñātāgamo 'raññavāsī sīlādiguṇabhūsaṇo,

Yo kā sīhalabhāsāya sīhalaṁ saddalakkhaṇaṁ,
tena Vedehatherena katāyaṁ piyasīlinā.

Die Angaben, die der Verfasser am Schlusse der Rasavāhinī macht, sind:

Kāliṅgavhamahāthero yassopajjhāyataṁ gato,
Maṅgalavho mahāthero khaṇḍasīmāpatī yati
yassa ācariyo āsi sabbasatthavisārado,

Araññāyatanānandamahāthero mahāgaṇī
guruttam āgato yassa satthasāgarapāragu,

Yo Vippagāmavaṁsekaketubhūto Tisīhale,
yo kā sīhalabhāsāya sīhalaṁ saddalakkhaṇaṁ,

Yo ca Samantakūṭassa vaṇṇanaṁ vaṇṇayī subhaṁ,
tena Vedehatherena katāyam Rasavāhinī.

Wir ersehen aus diesen Angaben, dass Vedeha ein Brāhmane aus dem Vippagāmageschlecht war und ein Waldbewohner. Sein Pariveṇa lag wohl demnach im Walde. Seine Lehrer sind sonst nicht bekannt. Weiter kommen wir durch die Angaben in Vedehas singhalesischer Grammatik, Sidatsaṅgarāva. Seine Verfasserschaft ist allerdings bei diesem Werke bestritten, da es auch dem Verfasser des Bālāvatāra zugeschrieben wird. Die Gründe aber, die James de Alwis in seiner Übersetzung[1], Einleitung S. CCLXXXI anführt, machen es höchst wahrscheinlich, dass Vedeha wirklich der Verfasser ist. Dieser sagt, wie wir sahen, ausdrücklich von sich, dass er eine singhalesische Grammatik geschrieben hat, und es existirt keine andere als der Sidatsaṅgarāva, die hiermit gemeint sein könnte. Diese Grammatik ist nach James de Alwis sicher älter als der Kāvyaçekhara, der unter Parākramabāhu VI geschrieben wurde. Dhammakitti, der Verfasser des Bālāvatāra, hat nun nach der Tradition auch den Saddharmālaṅkāra geschrieben, und dies Werk ist nach James de Alwis l. c. S. CCIV unter Bhuvanekabāhu VII (1534—42) verfasst. Darnach wäre es also sicher, dass Dhammakitti nicht der Verfasser des Sidatsaṅgarāva ist, und die Ähnlichkeiten in der Methode zwischen Bālāvatāra und Sidatsaṅgarāva, auf die James de Alwis aufmerksam macht, würden sich durch die Annahme erklären, dass Dhammakitti Vedehas Werk benutzte, was um so mehr wahrscheinlich ist, als er, wie wir unten sehen werden, auch die Rasavāhinī bearbeitet hat. Ferner spricht für Vedehas Verfasserschaft der Umstand, dass der Sidatsaṅgarāva vom Vorsteher des Patirājapariveṇa verfasst sein soll, während Vedeha in den singhalesischen Ausgaben sowohl der Rasavāhinī als der Samantakūṭavaṇṇanā den Titel Patirājapariveṇajjhācariya führt, eine Angabe, die wohl aus der Tradition geschöpft ist, sich jedenfalls in den mir bekannten Handschriften nicht findet.

Der Sidatsaṅgarāva ist nun nach den Angaben am Schlusse geschrieben worden auf Veranlassung eines Patirāja, welcher das ganze südliche

[1] The Sidath Sangarawa, a grammar of the Singhalese language, transl. into English with introduction, notes, and appendices, by James de Alwis. Colombo; William Skeen. 1852.

Ceylon beherrschte. Ein König dieses Namens ist nicht bekannt, und wie de Alwis l. c. CLXXXII ausführt, berechtigt uns nichts zu der Annahme, dass er ein König war. Er wird dann wohl Minister irgend eines Königs gewesen sein, und de Alwis sucht es wahrscheinlich zu machen, dass er derselbe Patirāja war, der die singhalesische Bearbeitung des Jātakam veranlasste. Die 550 Jātakas aber wurden unter Parākramabāhu IV ins Singhalesische übersetzt. Vgl. Mahāvaṁsa XC, 80. Dieser König kam im Jahre 1295 zur Regierung. Vgl. The Mahávansa, Part II, containing chapters XXXIX to C. Transl. by L. C. Wijesinha. To which is prefixed the translation of the first part (publ. in 1837) by George Turnour. Colombo: 1889. [II]. S. XXVI. Turnour giebt das Jahr 1319 an. Wenn de Alwis Recht hat, würde also Vedeha um 1300 gelebt haben. Seine Gründe sind aber nicht ganz überzeugend. Man könnte auch daran denken Patirāja mit dem Mahāvaṁsa LXXXVI, 4 erwähnten Devappatirāja zu identifizieren. Dieser war der Minister des Königs Parākramabāhu II, welcher 1240 (nach Turnour 1266) zur Regierung kam. Von diesem Könige wird uns erzählt, dass er ein Gönner der Priesterschaft und ein Förderer der Wissenschaften war. Es heisst von ihm Mahāvaṁsa LXXXIV, 22 ff.

Atha rājā mahāsaṅghaṁ gāmāraññanivāsinaṁ
ekīkatvā tato niccaṁ sīlasuddhigavesino,

Ye dhūtaṅgadharā lūkhappaṭipattivisāradā
ajjavādiguṇūpetā lajjidhamme paṭiṭṭhitā,

Samuccinitvā te sabbe Pūṭabhattasiluccaye
araññavāsaṁ kāretvā tesaṁ datvā upaṭṭhahi.

Purentehi mahālūkhappaṭipattiñ ca tehi so
attano samaye Laṅkaṁ sārahantaṁ viyākari.

Athāgamadharā therā dīpe 'smiṁ viralā iti
potthakāni pi sabbāni ānetvā Jambudīpato

Āgamesu tathā sabbatakkavyākaraṇādisu
sikkhāpetvā bahū bhikkhū kārāpesi vicakkhaṇe.

Ferner wird erzählt, dass er eine Wallfahrt nach dem Çrīpada machte (LXXXV, 118 ff.) und den Weg dahin durch seinen Minister Patirāja ausbessern liess (LXXXVI, 9 ff.), welchem er nachher viele Dörfer wie Mahālabujagaccha verlieh. Dies passt alles gut zu den Worten Vedehas. Dieser war ein araññavāsī und ein Gelehrter, und man könnte geneigt sein die Samantakūṭavaṇṇanā mit der Ausbesserung des Weges zum Adamspeak

in Verbindung zu setzen. Mit den vorhandenen Hülfsmitteln können wir kaum weiter kommen, und die Frage nach Vedehas Zeit muss vorläufig offen bleiben. Ich gehe jetzt zu den einzelnen Werken über.

Die Grammatik, Sidatsañgarâva, wird in zwölf Kapitel eingeteilt. Nach einer Übersicht über die einzelnen Teile handelt sie über Lautlehre und Alphabet, Genus, Deklination, Komposition, Satzkonkordanz, Verbum, Derivation, Kasuslehre, Prosodie nnd Rhetorik. Die termini sind zum grössten Teil der indischen Grammatik entlehnt, über das Verhältnis zu anderen indischen Werken wage ich aber keine Ansicht auszusprechen. Ich habe die oben genannte Überzetzung von James de Alwis benutzt, deren Einleitung sehr wertvoll ist. Es existieren mehrere singhalesische Ausgaben des Textes.

Die Samantakūṭavaṇṇanā[1] ist ein Kunstepos in 796 Versen, das die Ereignisse im Leben Buddhas darstellt, welche zu seinen drei Besuchen auf Ceylon führten. Es zerfällt nicht in Sargas, und eine durchgehende Einteilung ist überhaupt nicht vorhanden, während sich nach einigen Abschnitten Unterschriften finden. Diese sind: paṭhamo vijayo (235), dutiyo vijayo (247), tatiyo vijayo (257), catuttho vijayo (264), pañcamo vijayo (269), chaṭṭho vijayo (274), sattamo vijayo (278), aṭṭhamo vijayo (283), navamo vijayo (289), dasamo vijayo (297), ekādasamo vijayo (386), abhisambodhikathā (402), paṭhamasattāhaṁ (406), dutiyasattāhaṁ (412), tatiyasattāhaṁ (415), catutthasattāhaṁ (418), pañcamasattāhaṁ (462), chaṭṭasattāhaṁ (467), sattamasattāhaṁ (469), Lañkāya paṭhamāgamanaṁ (552), Lañkāya dutiyāgamanaṁ (594), Kalyāṇidesāgamanaṁ (717). Nach Vers 796 folgt in sechs Çloken die Unterschrift. Das Gedicht ist in wechselndem Metrum abgefasst. Wir finden Mālinī (1—4, 553—75, 582—94, 733—4), Çloka (5—400, 456, 459—60, 614—705), Vasantatilakā (401—2, 508—52, 604—13, 705—16, 735—48, 753—59), Triṣṭubh (403—55, 457—8, 461—507, 595—603, 718—22, 724—32, 751, 760—91, 793—5), Çikhariṇī (576—81), Sragdharā (717, 796), Indravaṁçā (723, 792), Bhujañgaprayāta (750) und Çārdūlavikrīḍita (750). Das Metrum ist gewöhnlich fliessend und korrekt. Indessen kommen viele überschüssige Verse vor (vgl. 403, 414, 449, 451, 452, 454, 472 usw. so wie viele Fälle des neunsilbigen Pada im Çloka). Unregelmässig ist auch 712. Der Inhalt des Gedichtes ist etwa folgender:

Nachdem die drei Juwelen gepriesen worden sind, wird berichtet, wie Buddha sich entschliesst sich von Mahāmāyā, der Frau des Königs Sud-

[1] Samanta Kúta Warnaná by the Venerable Védéha Mahá Sthavira, Principal of the Pratirája Parivéṇa. Transl. into Sinhalese and edited by . . . W. Dhammánanda . . . and . . . M. Nánissara . . . Colombo: H. C. Cottle . . . 1890.

dhodana in Kapilavatthu, gebären zu lassen. Mahāmāyā macht eine Reise um ihre Verwandte zu besuchen und gebiert unterwegs Buddha in einem Haine. Sechzehn Jahre alt heiratet er die Yasodharā, deren Schönheit und Vollkommenheit geschildert wird. Nachdem nun kurz angedeutet worden ist, wie Buddha die vier verhängnisvollen Gegenstände erblickt, wird weiter kurz erzählt, wie er die Nachricht von der Geburt seines Sohnes erhält und nachher die Worte der Kisāgotamī hört, welcher er eine Perlenschnur schickt. Nun kommt, nachdem er sich auf seinen Thronsessel gesetzt hat, die Episode mit den Tänzerinnen, ferner der Besuch im Schlafzimmer der Frau, die Flucht aus dem Palaste und die Bestätigung seiner Buddhawürde seitens Indra durch Annahme seines Haarschopfes und Kleides. Im Mangowalde verlebt er sieben Tage und geht sodann nach Rājagaha. Es wird hier sehr lebhaft geschildert, wie die Bürger sich streiten, was für ein Gott er wohl sein mag. Nachdem nun Buddha in der Stadt Almosen erbettelt hat, geht er nach dem Paṇḍavaberge, wo er mit Bimbisāra zusammenkommt. Weiter geht der Weg nach Uruvelā, und nun folgt die Erzählung von Sujātā und, am Ufer der Nīlavāhinī, die Kämpfe mit Māra, welchen er elfmal besiegt, wonach er, von Göttern und anderen Wesen gepriesen, die sambodhi erlangt. Darnach werden die sieben Wochen geschildert. Im folgenden erfahren wir, wie zwei Kaufleute zu Buddha kommen und ihn mit Gaben verehren, wie er ihnen predigt und beim Abschied einige seiner Haare als Gegenstand der Verehrung schenkt. Als Buddha in Zweifel ist, ob er die Lehre predigen soll oder nicht, kommt Brahma zu ihm und redet ihm zu. Er beabsichtigt nun anfangs Ulāra und Udda zu bekehren. Da diese aber schon todt sind und die fünf Bhikkhus in Benares weilen, wendet er sich dahin, verlebt dort die Regenzeit und bekehrt Yaso und dessen Haus. Nach der Regenzeit schickt er seine Jünger aus und geht selbst nach Uruvelā. Unterwegs bekehrt er im Kappāsikawalde dreissig Prinzen. Nachdem Kassapa sich an ihn angeschlossen hat, geht er nach Uttarakuru, bettelt im Himālaya und nimmt bei dem Anotattasee seine Mahlzeit ein. Nun fasst er den Entschluss nach Laṅkā zu gehen, wo zur Zeit ein «Gedränge» von Yakkhas ist. Am Vollmondstage des Monats Phussa, des neunten nach der Bodhi, geht er durch die Luft zum Flusse Mahāvāluka[1]. In dessen Nähe, im Nāgawalde, sind die Yakkhas unter sich in Streit begriffen. Buddha nimmt in der Luft über ihnen Platz, zaubert Wind und Regen hervor und erschreckt sie dadurch aufs höchste. Nachher zeigt er

[1] Heut Mahaveli. Dieser Fluss kommt von Pedratallāgalla, dem höchsten Berge auf Ceylon. Vgl. William Skeen: Adam's Peak. Legendary, Traditional and Historic ..., London: 1870. S. 65*.

sich ihnen und verspricht ihnen eine Ruhestätte, falls sie ihm die Insel Ceylon überlassen wollen. Darauf gehen sie ein und Buddha lässt sich auf Ceylon nieder. Von seinem Teppich aber erheben sich Flammen, und die guhakas fliehen in Furcht zum Ufer. Buddha überlässt ihnen die Insel Giri, und bleibt selbst auf Laṅkā, von göttlichen Wesen verehrt und das Gesetz predigend. Dem Herrn des Sumanakūṭa (Adam's Peak), dem Gotte Sumana, schenkt er, als derselbe ihn um eine Reliquie bittet, die er in Buddhas Abwesenheit verehren könne, eine Handvoll von seinen Haaren. Diese legt Sumana in eine Dose nieder und errichtet darüber einen thūpa, welcher später von Sarabhu, Cūḷābhaya und Duṭṭhagāmaṇi vergrössert wird. Nun kehrt Buddha nach Uruvelā zurück und geht nach vielen Wunderthaten nach Rājagaha, wo Bimbisāra ihm einen Lustwald schenkt. Hier verlebt er die zweite, dritte und vierte Regenzeit und lässt sich im fünften Jahre nach der Bodhi im Jetavana bei Sāvatthi nieder. Es folgt der zweite Besuch von Ceylon. Auf dem Berge Vaḍḍhamāna herrscht der Nāgafürst Cūḷodara. Die Tochter des Meernāga Mahodara war dem Bergnāga zur Frau gegeben worden und hatte einen mit Juwelen besetzten Sessel mitgebracht. Als sie starb, bereiteten sich die Nāgas zum Kampf um diesen Sessel. Um den Streit beizulegen, geht Buddha mit Sumana durch die Luft nach Laṅkā und versetzt die Nāgas durch Regen und Finsternis in grosse Furcht. Auf ihre Bitten lässt er das Licht wieder hervorbrechen und belehrt sie, dass Hader und Streit nur zum Unglück führt. Befriedigt weihen sie ihm den Thronsessel. Nachdem Buddha dem Onkel Mahodaras, Maṇinayaka (Maṇiakkhi) versprochen hat bei seinem nächsten Besuche auf Ceylon bei ihm einzukehren, geht er nach Jetavana.

Jetzt folgt das Kalyāṇidesāgamanaṁ, die Fahrt nach Kalyāṇī. Dieser Fluss, heut Kelani, fliesst von den Samanabergen nach Kolombo.

Zuerst werden Sāvatthī und Jetavana geschildert. Dann wird berichtet, wie Maṇiakkhaka zu Buddha kommt, um ihn sammt seinen Schülern zu sich einzuladen. Buddha verspricht auch zu kommen. Bei dem Flusse Kalyāṇī wird zu seinem Empfang alles bereitet, was ausführlich geschildert wird. Im achten Jahre nach der Bodhi geht dann Buddha mit seinen Jüngern dahin, alle Wesen in seine sechs Strahlen einhüllend. Er wird mit Ehrenbezeugungen empfangen und von allen Wesen gepriesen, lässt sich nieder und predigt. Nun kommt der auf dem Sumanagiri wohnende Nāga Sumana um Buddha zu sich einzuladen. Hier folgt dann (722—46) die Schilderung des Adam's Peak, wonach das Gedicht seinen Namen erhalten hat. Nachdem Buddha von allen Wesen gepriesen worden ist,

lässt er auf Sumanas Bitte einen Abdruck seines linken Fusses auf dem Gipfel zurück. Dies ist der berühmte Çrīpada, und die begleitenden Wunder werden hierbei geschildert. Schliesslich kehrt dann Buddha nach Jetavana zurück.

Dies ist der Inhalt der Samantakūṭavaṇṇanā. Es liegt auf der Hand, dass sie nur ein kurzer Abriss von Buddhas Leben ist. Von selbständiger Behandlung des Stoffes ist auch nicht eine Spur vorhanden. Die Einleitung der Jātakas und der Mahāvaṁsa stellen dieselben Ereignisse in derselben Reihenfolge, zum Teil auch mit denselben Worten dar, und diese und ähnliche Werke sind wohl die Quellen gewesen. Bei der Behandlung der Rasavāhinī werden wir sehen, dass Vedeha auch dort diese Sammlungen stark benutzt hat. Wahrscheinlich ist die hauptsächliche Fundgrube Vedehas die singhalesische Aṭṭhakathā der Mahāvihāramönche (vgl. The Dīpavaṁsa: an ancient Buddhist Historical Record. Ed. and transl. by Hermann Oldenberg. London: Williams and Norgate. 1879, Introduction S. 3) gewesen. Wir werden nämlich unten sehen, dass Vedehas Pariveṇa wahrscheinlich zum Mahāvihāra gehörte, und dass die dort überlieferte Aṭṭhakathā zum grossen Teil wohl auch die Grundlage der Rasavāhinī bildet. Vedehas Thätigkeit bei der Komposition der Samantakūṭavaṇṇanā beschränkt sich somit darauf, dass er das Thema in Verse gesetzt hat. Die Darstellung ist zum Teil sehr knapp, ja so knapp, dass sie bisweilen unverständlich sein würde, wenn wir nicht die anderen Darstellungen zur Hülfe ziehen könnten[1].

Vedehas Sprache ist durchgehend korrekt und leicht fliessend. Er vermag aber, wie wir oben sahen, nicht immer dem Metrum gerecht zu werden. Ausserdem kommen einige direkte Verstösse gegen die Grammatik vor, welche durch das Metrum verbürgt sind und uns zeigen, dass sein Verständniss der Sprache nicht ganz klar war. Man vgl. z. B. yaṁ diṭṭhasutamattena maraṇaṁ cittavibbhamaṁ yāti loko (der Tod, durch dessen blosses Ansehen und Anhören die Welt erschüttert wird) 325, vinodanatthaṁ vimatiṁ (um ihre Zweifel zu beseitigen) 408, karuṇāya satte (die Wesen zu bemitleiden) 510, nāthe dharantasamaye (als der Herr noch am Leben war) 541, duhitari matakāle (als die Tochter gestorben war) 557 usw. Der Zwang des Metrums scheint hier bestimmend gewesen zu sein, und es ist deshalb wahrscheinlich, dass andere Abweichungen vom gewöhnlichen Sprachgebrauch, welche auch in anderen, namentlich in älteren

[1] Zur Litteratur über den Çrīpada vgl. Le lotus de la bonne loi. Traduit du Sanscrit par E. Burnouf. Paris 1852. S. 212 [8] und das oben citierte Buch von William Skeen: Adam's Peak. London 1870.

Werken vorkommen, auf dieselben Gründe zurückzuführen sind. So z. B. der häufige Einschub von hiatustilgenden Konsonanten[1]. Man vergleiche bhaṭa-m-uttamo 348, iti-m-apayāti 528, esa-m-asama- 534, natva-m-asamaṁ 747, yāminīyāma-m-ante 562, muddhanā-m-aggahetvā 566, ati-m-uḷāraṁ 584, tatha-r-iva 560, gajo-r-iva 726, ravi-r-abhimukha 576 usw. Auf der anderen Seite finden wir mehrere Fälle, wo eine Silbe unter dem Zwange des Metrums ausgesstossen ist. Es ist dies namentlich oft der Fall, wenn zwei gleichlautende Silben auf einander folgen würden, doch auch sonst. So finden wir: sasen' ummūliyāmi statt sasenam um. 350, tes' aṁgārā va statt tesam aṅg. 306, nisīdit' eva statt nisīditam eva 407, munivar' añjalipaṅkajehi statt munivaram añj. 526, chadan' indamaṇīhi statt chadanam ind. 622, jin' anvaguṁ statt jinam anvaguṁ 673, usw. Etwas anders liegen Fälle wie jalaṁ statt jalantaṁ 688, sandhārayaṁ statt sandhārayantā 738 u. a. m. Auch hier ist aber wohl das Metrum das bestimmende gewesen, und aus metrischen Rücksichten müssen wir auch die falsche Form -kkaṇṇa = skr. karṇa, so wie auch die gelegentliche Kürzung eines langen Vokals (vgl. vasavatthini 357, aladdhayo 452, 454) erklären. Hart sind Verbindungen wie vilasita iva 567, āhita (statt āhitā) uttamaṅge 596 u. a. Der Lokativ ādo kommt 554 vor, während die Form avattatha (3 pers. plur.) 240 vielleicht auf einem Druckfehler beruht.

Alle diese Eigentümlichkeiten kommen auch sehr oft vor in dem dritten Werke unseres Verfassers, in der Rasavāhinī[2]. Diese Sammlung erfreut sich unter den Buddhisten Ceylons grosser Beliebtheit und liegt auch in Europa vielfach handschriftlich vor. Eine Kopenhagener und eine Stockholmer Handschrift habe ich bei meiner Ausgabe der fünften und sechsten Erzählung benutzt; über weitere Handschriften vgl. Journal of the Pali Text Society 1882, S. 35 und 1883, S. 146. Westergaard scheint die Absicht gehegt zu haben das Werk herauszugeben. Eine Abschrift von seiner Hand nach der Kopenhagener Handschrift befindet sich näm-

[1] Betreffend die Einschiebung des m vgl. jetzt Franke, Nachrichten von der Königlichen Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen, 1895, S. 519 f., wo ein Fall aus den Açokainschriften nachgewiesen wird.

[2] Vgl. die in meiner Abhandlung Zwei Erzählungen aus der Rasavāhinī ZDMG. XLIII, 297 ff., citierte ältere Litteratur und ferner: Rasavāhinī. Buddhistiske Legender. Paa Dansk i Udvalg med Indledning af Dines Andersen. Kjøbenhavn 1891 (Studier fra Sprog- og Oldtidsforskning udg. af det philologisk-historiske Samfund. No. 6); P. E. Pavolini: Il settimo capitolo della Rasavāhinī (Giornale della soc. asiat. ital. 8, 179—86); Rasavāhinī Patirājaparivenajjhācariyavarena saddasatthāgamapāradassinā Vedehamahā:herasāmina pubbaracanānirākulikaraṇato sampāditā . . . Saranatissābhidhānatherena . . . abhisaṅkatā. 1, 2. (Colombo) Laṅkābhinavavissutayantagehe. Munindavassato 2434, 2436 (1891. 93).

lich in der Universitätsbibliothek in Kopenhagen. Ein Verzeichnis der in der Rasavāhinī enthaltenen Erzählungen findet man bei Westergaard: Codices Indici bibliothecae regiae Havniensis. Havniae 1846. S. 51. Nr. XXXVIII f. Ferner hat Pavolini versprochen eine Übersicht des Inhalts zu geben, weshalb ich hier darauf verzichte Näheres mitzuteilen. Die Überlieferung scheint ziemlich einheitlich zu sein, und die Colomboer Ausgabe ist recht gut. Dieselbe ist aber schwer zugänglich, in Europa wohl nur in drei Exemplaren vorhanden, und ich hoffe deshalb später die Zeit zu finden, eine neue Ausgabe zu veranstalten.

Über die Geschichte unserer Sammlung erfahren wir in den einleitenden Versen folgendes:

Tattha tatthūpapannāni vatthūni arahā pure
abhāsuṁ dīpabhāsāya ṭhapesuṁ taṁ purātanā.

Mahāvihāre taṁ Guttavaṅkapariveṇavāsiko
Raṭṭhapālo ti nāmena sīlācāraguṇākaro

Hitāya parivattesi janānaṁ pālibhāsato.
Punaruttādidosehi tam āsi sabbam ākulaṁ,
anākulaṁ karissāmi, taṁ suṇātha samāhitā.

Vītarāgā pure vocuṁ yasmā tasmā hi bhāsitaṁ
etam ādaraṇīyaṁ hi sādhu sādhūhi sabbadā ti.

Tattha tesaṁ vatthūnaṁ uppattiyo dvidhā bhavanti, Jambudīpe Sīhaladīpe cā ti. Tattha Jambudīpe cattālīsa, Sīhaladīpe tesaṭṭhi.

Die Rasavāhinī zerfällt in zehn vaggas zu zehn Erzählungen. Danach folgen noch drei ausserhalb der Einleitung stehende Erzählungen. Eine andere Einteilung, die sich wohl nur auf den Umfang bezieht, in zweiunddreissig Bhāṇavāra, wird in den Schlussversen erwähnt (Dvattiṁsabhāṇavārehi niṭṭhitā Rasavāhinī karotu sabbasattānaṁ icchitaṁ sabbadā subhaṁ). Von dieser Einteilung ist in meinen Handschriften keine Spur vorhanden.

Die Rasavāhinī wurde also ursprünglich in singhalesischer Sprache überliefert. Da die Übersetzung ins Pali in Mahāvihāra stattfand, wird sie wohl zu den singhalesischen Schriften der Mahāvihāramönche gehört haben. Es ist für die Beurteilung dieser Frage von Interesse, dass an zwei Stellen in der Rasavāhinī abweichende Fassungen der Erzählung angedeutet werden. In der achten Erzählung des siebenten vagga, Theraputtassa vatthuṁ, dessen Stoff sich zum Teil Mahāvaṁsa XXIII wiederfindet, lesen wir: Atīte kira Kassapasammāsambuddhassa buddhuppāde vattamāne eko kuṭimbiko dhammaṁ sutvā paṭiladdhasaddho buddhasāsane pasīditvā bhikkhusaṁghaṁ nimantetvā mahādānaṁ pavattetvā tato paṭṭhāya vīsati vassasahassāni yā-

vajīvaṁ khīrasalākabhattaṁ adāsi. Aññaṁ pi tathāvidhaṁ kusalakammaṁ katvā devaloke nibbattitvā nekasahassadevaccharāparivuto kanakavimāne ekaṁ buddhantaraṁ mahantaṁ devissariyaṁ anubhavitvā tato cuto amhākaṁ bhagavati parinibbute imasmiṁ Laṅkādīpe Rohaṇe Koṭapabbatasāmante Kattigāmamhi Rohaṇagahapatissa putto hutvā nibbatti. *Keci* Kappakandaragāme ti vadanti. Vgl. Mahāv. XXIII, 55 ff. Die Erzählung folgt dann der Darstellung des Mahāvaṁsa.

Der Ausdruck keci ist natürlich zu unbestimmt, als das man daraus etwas schliessen könnte. In der siebenten Erzählung desselben Vagga, Goṭhaimbarassa vatthuṁ, wird aber eine genauere Angabe gemacht. Der Anfang dieser Erzählung deckt sich mit der Erzählung im Mahāvaṁsa XXIII, 49 ff.. und ich teile denselben mit, da das Verhältnis zum Mahāvaṁsa charakteristisch ist.

Amhākaṁ kira bhagavato pubbe Kassapo nāma satthā loke udapādi devabrahmamanusse nibbānakhemamagge patiṭṭhāpento. Tasmiṁ samaye eko kulaputto bhagavato dhammadesanaṁ sutvā paṭiladdhasaddho saṁghassa khīrasalākabhattaṁ paṭṭhapesi, atha bahū kāyabandhane ca kattarayaṭṭhiyo ca adāsi. So yāvajīvaṁ puññakammāni upacinanto āyupariyosāne devaloke nibbattitvā tattha anopamaṁ dibbasampattiṁ anubhavitva tato manussaloke mānusikasampattiyo ca anubhavitvā evameva ekaṁ buddhantaraṁ khepetvā amhākaṁ bhagavati parinibbute imasmiṁ Laṅkādīpe Rohane Niṭṭhilaviṭṭhike nāma gāme Nāgo nāma mahāvibhavo kuṭimbiko atthi — tassa putto hutvā nibbatti. Mātāpitaro pan' assa Abhayo ti nāmaṁ akaṁsu. So pan' assa sattannaṁ puttānaṁ antimo ahosi. Cha bhātaro pan' assa lakuṇṭakasarīrattā Goṭhako yan ti paribhāsanti. Tasmā 'ssa Goṭho ti nāmaṁ ahosi. Tena vuttaṁ Mahāvaṁse:

> Lakuṇṭakasarīrattā ahū Goṭhakanāmako
> karonti keliparihāsaṁ tassa jeṭṭhā cha bhātaro.
>
> Te gantvā māsakhetta[ttha]ṁ koṭṭayitvā mahāvanaṁ
> tassa bhāgaṁ ṭhapetvāna gantvā tassa nivedayuṁ.
>
> So gantvā taṁ khaṇaṁ yeva rukkhe imbarasaññite
> luñcitvāna samaṁ katva bhūmiṁ gantvā nivedayi.
>
> Gantvāna bhātaro tassa disvā kammaṁ taṁ abbhutaṁ
> tassa kammaṁ kittayantā agacchiṁsu tadantikaṁ.

Tadupādāya so āsi Goṭhaimbaranāmako ti.

Die Fortsetzung der Erzählung wird nun eingeleitet mit den Worten: Uttaravihāravāsino kir' evaṁ vadanti. Ich glaube hieraus schliessen zu dürfen, dass dieselben unter den keci zu verstehen sind. Wenn dem so sein

sollte, müssen wir annehmen, dass die singhalesischen Erzählungen, die die Grundlage der Rasavāhinī bildeten, nicht das Eigentum der Uttaravihāramönche waren, da abweichende Auffassungen ihnen zugeschrieben werden. Die Notiz, dass Raṭṭhapāla aus Mahāvihāra stammte, scheint mir vielmehr zu dem Schlusse zu zwingen, dass die ursprüngliche Rasavāhinī im Mahāvihāra überliefert wurde, und legt auch die Annahme nahe, dass Vedeha zu diesem Vihāra gehörte. Fragen wir nun weiter, ob wir etwas näheres über diese Ur-Rasavāhinī ermitteln können, so bleibt die Antwort höchst unsicher. Es ist mir aber wahrscheinlich, dass sie eben dieselbe Aṭṭhakathā war, welche die Grundlage des Mahāvaṁsa bildete. Hierüber vgl. Oldenberg l. c. Für meine Annahme spricht erstens der Umstand, dass es eben dieselben Ausdrücke purātanā, porāṇā, sind, welche von den Erzählern der Rasavāhinī gebraucht werden, die uns in der Mahāvaṁsaṭīkā begegnen. Den porāṇā werden die Verse in beiden Werken zugeschrieben. Sodann spricht weiter dafür, dass die Rasavāhinī aus dieser Aṭṭhakathā geflossen ist, der Umstand, dass ihr Stoff zum Teil mit dem des Mahāvaṁsa identisch ist. So wird z. B. in den Erzählungen IV, 8; V, 9; VII, 2 u. a. dies Werk ausdrücklich citiert und einige Erzählungen sind nichts Anderes als prosaische Paraphrasen des Mahāvaṁsa. Wie sich dies auch verhalten mag, sicher ist, dass die Rasavāhinī zum grossen Teil mit anderen buddhistischen Werken gemeinsamen Stoff hat. Gleich die erste Erzählung, die Dhammasoṇḍakathā, scheint z. B. ein Jātakaṁ zu sein (vgl. Mahāv. XCVII, 40), das allerdings jedenfalls bis jetzt nicht in Fausbölls Ausgabe nachweisbar ist. Die Erzählung I, 8, Mahāmandhātu vatthuṁ, dagegen findet sich fast wörtlich im Jātakaṁ wieder (vgl. Fausbölls Ausgabe II, 310 ff.). Nur ist in der Rasavāhinī der Erzählung eine kurze Einleitung vorangeschickt. Das Apadānam wird öfter citiert, z. B. in III, 10, Sīvalītherassa vatthuṁ, und es ist wahrscheinlich, dass sehr viele der Erzählungen unserer Sammlung sich in diesem Werke wiederfinden werden. Solange das Apadānam aber noch nicht vorliegt (in die siamesische Ausgabe des Tripiṭaka ist es nicht aufgenommen), kann dies Verhältnis nicht näher untersucht werden.

Wie wir oben sahen, wurden die singhalesischen Erzählungen, welche die Ur-Rasavāhinī bildeten, im Mahāvihāra von einem Raṭṭhapāla ins Pali übersetzt. Über diesen Übersetzer wissen wir nichts, und die vorhandenen Hülfsmittel erlauben keine Schlüsse auf seine Zeit. Da seine Bearbeitung aber zu Vedehas Zeit bereits viele Fehler aufwies, wird er wohl viel früher gelebt haben.

Über die spätere Geschichte der Rasavāhinī teilt uns Saraṇatissa in der Vorrede zu seiner Ausgabe einiges mit. Darnach existiert eine ṭīkā

eines Siddhatthatthera, welche den Titel Sāratthadīpikā führt. Dieselbe ist mir sonst nicht bekannt. Ferner wurde die Rasavāhinī von Dhammakitti, «dem Verfasser des Bālāvatāra, des Jinabodhāvalisaṁkhepa, des Nikāyasaṅgaha usw.», ins Singhalesische übersetzt. Diese Übersetzung, der Saddharmālaṅkāra, ist handschriftlich in Kopenhagen vorhanden. Vgl. Westergaard l. c. S. 70, No. XV. Nach James de Alwis l. c. S. CCIV wurde der Saddharmālaṅkāra unter Bhuvanekabāhu VII (1534—42) verfasst. Unter diesem Könige lebte ja auch nach Mahāvaṁsa XCII, 24 f. ein Dhammakitti. Über seine Identität mit unserem Übersetzer wage ich jetzt keine Ansicht auszusprechen. Nichts scheint aber der Angabe von James de Alwis entgegenzustehen.

Das vierte Werk Vedehas, Padyamadhu, ist uns, wie schon gesagt, nur durch James de Alwis l. c. S. CCLXXXI bekannt. Vielleicht zeigt er sich hier als «a poet born and bred», in den uns bekannten Werken tritt er uns nur als ein gewandter Kompilator entgegen.

Thebansk-koptisk Oversættelse

af

Davids 89. og 90. Psalme

Ved

J. Lieblein

Videnskabs-Selskabets Skrifter. II. Historisk-filosofiske Klasse. 1895. No. 5

Udgivet for Hans A. Benneches Fond

Christiania

I Kommission hos Jacob Dybwad

A. W. Brøggers Bogtrykkeri

1895

Thebansk-koptisk Oversættelse af Davids 89. og 90. Psalme.

Ved

J. Lieblein.

(Fremlagt i Mødet den 22de Februar 1895).

Under mit Ophold i Ægypten Vinteren 1887—88 kom jeg over en Del Fragmenter af koptiske Pergamentshaandskrifter. Medens jeg befandt mig i Luxor kom en Aften i Nattens Mulm og Mørke en Araber til mig med en hel Kurv fuld af koptisk skrevne Brudstykker. Det var løsrevne Blade, alle slidte, hullede, makulerede og paa forskjellig Maade beskadigede; enkelte var større og saavidt bevarede, at deres oprindelige Format kunde sees, andre mindre, indeholdende blot halve, eller tredie- eller fjerdedels Blade snart efter Længden, snart efter Bredden; de fleste derimod var ganske smaa Stykker med nogle faa Ord. De er skrevne paa Pergament og affattede i thebansk Dialekt, — hidrører følgelig fra et koptisk Kloster i Nærheden af det gamle Theben. Skriften er i Regelen smuk og tydelig og let læselig især paa den ene Side, medens den paa den anden undertiden er afbleget og temmelig slidt. Tiltrods for deres lidet lovende Udseende kjøbte jeg dem dog, idet jeg haabede at kunne bringe i det mindste noget ud af dem.

Et af de Blade, som jeg herved kom i Besiddelse af, indeholder den koptiske Oversættelse af Davids 89 og 90 Psalme i thebansk Dialekt. Texten er dog ufuldstændig, dels paa Grund af de Lakuner, som ved Tidens Tand er opstaaede i den, dels fordi Bladet i sin oprindelige Skikkelse ikke rummede de to Psalmer helt, idet Begyndelsen af 89de Psalme har staaet paa det forangaaende Blad og Slutningen af den 90de paa det efterfølgende.

Imidlertid meddeler jeg her, hvad jeg har, da, saavidt jeg ved, disse to Psalmer ikke hidtil har været publicerede i thebansk Oversættelse. Den memphitiske Oversættelse af Davids Psalmer har forlængst været kjendt og publiceret blandt andre af Ideler i hans *Psalterium Coptice*, Berol. 1837. Paul de Lagarde har i sin Udgave af *Psalterii versio Memphitica*, Göttingen 1875, ogsaa tilføiet Fragmenter af den *thebanske* Oversættelse af Davids Psalmer, men de strækker sig blot fra 9de til 71de Psalme og omfatter saaledes ikke Psalmerne 89 og 90. I de sidste Aar er der fundet en hel Del større og mindre Stykker af den thebanske Bibeloversættelse, og der publiceres stadig nye Fund i forskjellige videnskabelige Tidsskrifter og Samlinger; men jeg har ikke nogetsteds stødt paa mine to Psalmer.

Det kunde naturligvis have været tilstrækkeligt blot at meddele den thebanske Text; men for at give et Indblik i de herhenhørende Forhold troede jeg, det vilde være nyttigt at sammenstille den

1) med den tidligere bekjendte memphitiske Text,

2) med Septuagintas græske Text,

3) med vor reviderede norske Oversættelse og

4) med en ordret Oversættelse af den koptiske Text.

Den thebanske og den memphitiske Text er blot forskjellige i dialektisk Henseende, og vi gjenfinder her slaaende Exempler paa de vel bekjendte karakteristiske Eiendommeligheder ved de to ægyptiske Hoveddialekter.

Som bekjendt, er den koptiske Bibeloversættelse ikke foretaget efter den hebraiske Original, men efter Septuagintas græske Text; dette fremgaar med fuld Tydelighed ogsaa af den her gjorte Sammenstilling.

Forskjellen mellem vor reviderede Bibeloversættelse og min ordrette Oversættelse af den koptiske Text skriver sig, som man let vil indse, hovedsagelig derfra, at den første er foretaget efter det hebraiske Grundskrift, medens den sidste hidrører fra Septuaginta.

Idet jeg gaar over til at meddele Texten i interlineær Form, skal jeg til Slutning bemærke, at vore to Psalmer, 89 og 90, i den norske Bibeloversættelse benævnes den 90de og 91de samt at

den første Linie, T. er den thebanske Text,

den anden Linie, M. den memphitiske Text,

den tredie er Septuagintas græske Oversættelse,

den fjerde er vor reviderede norske Oversættelse, og

den femte min ordrette Oversættelse af den koptiske Text.

---

89 (90) Psalme.

T. ϩⲙ̄ ⲡⲉⲕϭⲱⲛⲧ.
M. ϧⲉⲛ ⲡⲉⲕⲙ̀ⲃⲟⲛ.
ἐν τῷ θυμῷ σου ἐταράχθημεν·
i din Harme.

T. 6. ⲁⲕⲕⲁ ⲛⲉⲛⲁⲛⲟⲙⲓ̈ⲁ ⲙ̄ⲡⲉⲕⲙ̄ⲧⲟ ⲉⲃⲟⲗ·
M. 6. ⲁⲕⲭⲱ ⲛ̀ⲛⲉⲛⲁ̀ⲛⲟⲙⲓⲁ̀ ⲙ̀ⲡⲉⲕⲙ̀ⲑⲟ +
8. *ἔθου τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἐνώπιόν σου,*
8. Du har sat vore Misgjerninger for dine Øine,
8. *Du har sat vore Misgjerninger for dit Aasyn.*

T. ⲁⲩⲱ ⲡⲉⲛⲟⲩⲟⲉⲓϣ ⲙ̄ⲡⲉⲙ̄ⲧⲟ ⲉⲃⲟⲗ ⲙ̄ⲡⲉⲕϩⲟ.
M. ⲡⲉⲛⲉ̀ⲛⲉϩ ⲟⲩⲟⲩⲱⲓⲛⲓ ⲛ̀ⲧⲉ ⲡⲉⲕϩⲟ.
ὁ αἰὼν ἡμῶν εἰς φωτισμὸν τοῦ προσώπου σου,
vor skjulte Synd for dit Ansigts Lys.
og vor (Leve)tid foran dit Ansigt.

T. 7. ϫⲉ ⲁ ⲛⲉⲛϩⲟⲟⲩ ⲧⲏⲣⲟⲩ ⲱϫⲛ̄·
M. 7. ϫⲉ ⲁⲩⲙⲟⲩⲛⲕ ⲛ̀ϫⲉ ⲛⲉⲛⲉ̀ϩⲟⲟⲩ ⲧⲏⲣⲟⲩ
9. *ὅτι πᾶσαι αἱ ἡμέραι ἡμῶν ἐξέλιπον,*
9. Thi alle vore Dage er bortflygtede
9. *Thi alle vore Dage er tabte (fortærede):*

T. 7. ⲁⲛⲱϫⲛ̄ ϩⲛ̄ ⲧⲉⲕⲟⲣⲅⲏ
M. 7. ⲟⲩⲟϩ ⲁⲛⲙⲟⲩⲛⲕ ϧⲉⲛ ⲡⲉⲕϫⲱⲛⲧ +
καὶ ἐν τῇ ὀργῇ σου ἐξελίπομεν·
i din Vrede;
vi er fortærede i din Vrede,

T. . . . ⲗⲉⲧⲁⲛ ⲛⲉⲛⲣⲙ̄ⲡⲟⲟⲩⲉ ⲛⲑⲉ ⲛ̄ⲛⲓ̈ϩⲁⲗⲟⲩⲥ
M. ⲛⲉⲛⲣⲟⲙⲡⲓ ⲁⲩⲉⲣⲙⲉⲗⲉⲧⲁⲛ ⲉ̀ⲣⲱⲟⲩ ⲙ̀ⲫⲣⲏϯ ⲛ̀ⲟⲩⲥⲧⲁϫⲟⲩⲗ.
τὰ ἔτη ἡμῶν. ὡς ἀράχνη ἐμελέτων,
vi have bragt vore Aar til Ende som et Suk.
vore Aar er til Omsorg paa samme Maade som Spindelvæv.

T. 8. . . . ⲛⲛⲉⲛⲣⲙ̄ⲡⲟⲟⲩⲉ ⲉⲧⲛ̄ ⲛ̄ϩⲏⲧⲟⲩ
M. 8. ⲛⲓⲉ̀ϩⲟⲟⲩ ⲛ̀ⲧⲉ ⲛⲉⲛⲣⲟⲙⲡⲓ ⲛ̄ϧⲏⲧⲟⲩ
10. *αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν ἡμῶν ἐν αὐτοῖς*
10. Vort Livs Tid,
10. *Vore Aars Dage,*

T. (ϣ)ϥⲉ ⲛ̄ⲣⲟⲙⲡⲉ ⲛⲉ
M. ⲟ̄ ⲛ̀ⲣⲟⲙⲡⲓ ⲛⲉ +
ἑβδομήκοντα ἔτη,
den er sytti Aar
de er sytti Aar

T. . . . ⲡⲉϫⲉ ⲉⲩϣⲁⲛⲣ̄ ϩⲟⲩⲟ ϩ̄ⲙⲉⲛⲉ ⲛⲉ.
M. ⲁⲩϣⲁⲛϣⲱⲡⲓ ϧⲉⲛ ⲟⲩⲙⲉⲧϫⲱⲣⲓ ⲡ̄ ⲛⲉ +
ἐὰν δὲ ἐν δυναστείαις, ὀγδοήκοντα ἔτη,
og, naar der er megen Styrke, otteti Aar,
og, naar de er i Overflod, otteti Aar,

T. . . . ⲧⲟ ⲉⲛⲁⲓ̈ ϩⲓⲥⲉ ⲡⲉ ϩⲓ̈ ⲙ̄ⲕⲁϩ.
M. ⲟⲩⲟϩ ⲛⲓϩⲟⲩⲟ̀ ⲟⲩϧⲓⲥⲓ ⲛⲉⲙ ⲟⲩⲙ̀ⲕⲁϩ +
καὶ τὸ πλεῖον αὐτῶν κόπος καὶ πόνος·
og dets Herlighed er Møie og Forfængelighed;
og de fleste af dem er Møie og Smerte;

T. ϫⲉ ⲁⲩⲙⲛ̄ⲧⲣⲙ̄ⲣⲁϣ ⲉⲓ̈ ⲉϩⲣⲁⲓ̈ ⲉϫⲱⲛ· ⲁⲩⲱ ⲧⲛ̄ⲛⲁϫⲓⲥⲃⲱ.
M. ϫⲉ ⲁⲥⲓ̀ ⲉ̀ϩⲣⲏⲓ ⲉ̀ϫⲱⲛ ⲛ̀ϫⲉ ⲟⲩⲙⲉⲧⲣⲉⲙⲣⲁⲩϣ ⲉ̀ⲛⲉϭⲓⲥⲃⲱ.
ὅτι ἐπῆλθε πραΰτης ἐφ' ἡμᾶς, καὶ παιδευθησόμεθα.
thi hastig blev vi drevne fremad, og vi fløi afsted.
men en Mildhed er kommen over os, og vi undervises.

9. ⲛⲓⲙ ⲡⲉⲧⲥⲟⲟⲩⲛ ⲙ̄ⲡⲁⲙⲁϩⲧⲉ ⲛ̄ⲧⲉⲕⲟⲣⲅⲏ.
9. ⲛⲓⲙ ⲉⲧⲥⲱⲟⲩⲛ ⲙ̀ⲡⲁⲙⲁϩⲓ ⲛ̀ⲧⲉ ⲡⲉⲕϫⲱⲛⲧ +
11. *τίς γινώσκει τὸ κράτος τῆς ὀργῆς σου,*
11. Hvo kjender din Vredes Styrke
11. *Hvo kjender din Vredes Styrke?*

T. ⲁⲩⲱ ⲑⲟⲧⲉ ⲙ̄ⲡⲉⲕϭⲱⲛⲧ ⲉⲱⲡ ⲛ̄ⲧⲉⲕⲟⲩⲛⲁⲙ.

M. ⲛⲉⲙ ⲉ̀ⲃⲟⲗϩⲁ ⲧϩⲟϯ ⲛ̀ⲧⲉ ⲡⲉⲕⲙ̀ⲃⲟⲛ ⲉ̀ϭⲓⲏⲡⲓ ⲛ̀ⲧⲉⲕⲟⲩⲛⲁ̀ⲙ.

καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου τοῦ θυμοῦ σου ἐξαριθμήσασθαι;

og din Harme, saaledes som Frygten for dig kræver?

og Frygten for din Vrede, der regner (tager Hensyn til) din høire Haand?

T. 10. ⲟⲩⲱⲛϩ ⲉⲃⲟⲗ ⲛ̄ⲧⲉⲓ̈ϩⲉ ⲛ̄ⲛⲉⲧⲥⲁⲃⲏⲩⲧ ⲉⲩⲥⲟ-
ⲫⲓⲁ ϩⲙ̄ ⲡⲉⲩϩⲏⲧ·

M. 10. ⲡⲁⲓⲣⲏϯ ⲙⲁⲧⲁⲙⲟⲛ ⲛⲉⲙ ⲛⲏⲉⲧⲁⲩϭⲓⲥⲃⲱ ϧⲉⲛ ⲡⲟⲩϩⲏⲧ
ⲉ̀ϯⲥⲟⲫⲓⲁ̀ +

12. *τὴν δεξιάν σου οὕτως γνώρισον, καὶ τους πεπαιδευμένους τῇ καρδίᾳ ἐν σοφίᾳ.*

12. At tælle vore Dage, det lære du os, for at vi maa faa Visdom i Hjertet!

aabenbarende sig paa samme Maade som de, der er underviste til Visdom i deres Hjerte.

T. ⲕⲟⲧⲕ ⲡϫⲟⲉ̈ⲓⲥ ϣⲁⲧⲛⲁⲩ ⲛ̄ . . . . . . ⲉϫⲛ̄ ⲛⲉⲕϩⲙ̄ϩⲁⲗ.

M. ⲕⲟⲧⲕ ⲡϭ̅ⲥ̅ ϣⲁⲑⲛⲁⲩ ϫⲉ ϭⲓ ⲛⲟⲩϯϩⲟ ⲉ̀ϫⲉⲛ ⲛⲉⲕⲉ̀ⲃⲓⲁⲓⲕ.

13. *ἐπίστρεψον κύριε· ἕως πότε; καὶ παρακλήθητι ἐπὶ τοῖς δούλοις σου.*

13. Vend om, Herre! — hvor længe? — og lad det gjøre dig ondt for dine Tjenere!

Vend om, Herre! — hvor længe? . . . . for dine Tjenere!

T. 11. ϫⲉ ⲁⲛⲙⲟⲩϩ ⲉⲃⲟⲗϩⲙ̄ ⲡⲉⲕⲛⲁ ⲙ̄ⲡⲛ(ⲁⲩ) . . . .
ⲛ̄ⲛⲉⲛϩⲟⲟⲩ ⲧⲏⲣⲟⲩ.

M. 11. ⲁⲛⲙⲟϩ ⲉ̀ⲃⲟⲗϧⲉⲛ ⲡⲉⲕⲛⲁⲓ ⲙ̀ⲫⲛⲁⲩ ⲛ̀ϩⲁⲛⲁ̀ⲧⲟⲟⲩⲓ +

14. *ἐνεπλήσθημεν τὸ πρωὶ τοῦ ἐλέους σου,*

14. Mæt os, naar Morgenen kommer, med din Miskundhed,

thi vi har været fyldte med din Miskundhed i Morgentimen alle vore Dage,

T. ⲁⲩⲱ ⲁⲛⲧⲉⲗⲏⲗ ⲁⲛⲟⲩⲛⲟϥ ⲉⲛⲙⲁⲛ . . . .
. . . . ⲃⲓ̈ⲟⲛ.

M. ⲁⲛⲑⲉⲗⲏⲗ ⲟⲩⲟϩ ⲁⲛⲟⲩⲛⲟϥ ⲛ̀ⲛⲉⲛⲉ̀ϩⲟⲟⲩ ⲧⲏⲣⲟⲩ +
ⲛ̀ⲧϣⲉⲃⲓⲱ̀ ⲛ̀ⲛⲓⲉ̀ϩⲟⲟⲩ ⲉⲧⲁⲕⲑⲉⲃⲓⲟⲛ ⲛ̀ϧⲏⲧⲟⲩ +

καὶ ἠγαλλιασάμεθα καὶ εἰφράνθημεν· ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις ἡμῶν εὐφρανθείημεν,

15. *ἀνθ' ὧν ἡμερῶν ἐταπείνωσας ἡμᾶς,*
og vi ville juble og være glade alle vore Dage.
15. Glæd os alt efter de Dage, du har plaget os,
og vi har jublet og glædet os til Gjengjæld for de Dage, da du ydmygede os,

T. . . . . . **нтаннау н̄ϩнтоу еϩн̄(пееоор)**
M. **нем ніромпі етаннау еϩаппетϩωоу н̄ϩнтоу.**
ἐτῶν ὧν εἴδομεν κακά.
efter de Aar, vi have seet Ulykke!
og de Aar, i hvilke vi saa Ulykke.

T. 12. **(ауω б̄ωϣт) еϩраї ехн некϩмϩал (нм некϩ)ϐнуе.**
12. **хоуϣт ехен некеϐіаік нем некϩϐноуі +**
16. *καὶ ἴδε ἐπὶ τοὺς δούλους σου καὶ ἐπὶ τὰ ἔργα σου,*
16. Lad din Gjerning aabenbares for dine Tjenere
Og se til dine Tjenere og dine Gjerninger

T. **(ауω хімое)їт ϩнтоу н̄неуϣнре.**
M. **оуоϩ бімωіт н̄ноуϣнрі.**
καὶ ὁδήγησον τοὺς υἱοὺς αὐτῶν.
og din Herlighed over deres Børn!
og vis Veien for deres Børn!

T. 13. . . . **(поуо)еін м̄пхоеїс пеннотте еϩраї ехωн +**
M. 13. **мареqϣωпі н̄хе фоуωіні м̄пбс пеннот† еϩрні ехωн +**
17. *καὶ ἔστω ἡ λαμπρότης κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐφ' ἡμᾶς,*
17. Og Herrens, vor Guds, Liflighed være over os,
Og Herrens, vor Guds, Glands være over os,

T. . . . . **ϩϐнуе н̄ненб̄іх екесоу . ωнн.**
M. **оуоϩ ніϩϐноуі н̄те ненхіх екесоутωноу еϩрні ехωн +**
καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν ἡμῶν κατεύθυνον ἐφ' ἡμᾶς.
og vore Hænders Gjerning fremme du for os.
og vore Hænders Gjerning vil du styre for os.

---

90 (91) Psalme.

T. (ϥ) ⲡⲉⲥⲙⲟⲩ ⲛ̄ⲧⲱⲇⲏ ⲛ̄ⲇⲁⲩⲉⲓ̈ⲇ.
M. ϥ. ⲡⲓⲥⲙⲟⲩ ⲛ̀ⲧⲉ ϯϩⲱⲇⲏ ⲛ̀ⲧⲉ Ⲇⲁⲩⲓⲇ ⲡⲓⲯⲁⲗⲙⲟⲥ.
XC. (XCI). Αἶνος ᾠδῆς τῷ Δαυίδ.
90 Psalme.

T. 1. Ⲡⲉⲧⲟⲩⲏϩ ϩⲛ̄ ⲧⲃⲟⲏⲑⲓ̈ⲁ ⲙ̄ⲡⲉⲧϫⲟⲥⲉ.
M. 1. Ⲡⲉⲧϣⲟⲡ ϧⲉⲛ ϯⲃⲟⲏⲑⲓⲁ̀ ⲛ̀ⲧⲉ ⲡⲉⲧϭⲟⲥⲓ +
1. *Ὁ κατοικῶν ἐν βοηθείᾳ τοῦ ὑψίστου,*
1. Den, som sidder i den høiestes Skjul,
Den, som bor i den høiestes Beskyttelse,

T. ϥⲛⲁϣⲱⲡⲉ ϩⲁ ⲑⲁⲓ̈ⲃⲉⲥ ⲙ̄ⲡⲛⲟⲩⲧⲉ ⲛ̄ⲧⲡⲉ.
M. ⲉϥⲉ̀ⲙ̀ⲧⲟⲛ ⲙ̀ⲙⲟϥ ϧⲁⲧϧⲏⲓⲃⲓ ⲙ̀ⲫϯ ⲛ̀ⲧⲉ ⲧⲫⲉ +
ἐν σκέπῃ τοῦ θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ αὐλισθήσεται·
som overnatter i den almægtiges Skygge,
og skal hvile under Skyggen af Himmelens Gud,

T. ϥⲛⲁϫⲟⲟⲥ ⲙ̄ⲡϫⲟⲉⲓⲥ ϫⲉ ⲛ̄ⲧⲕ ⲡ(ⲉ ⲡⲁⲣⲉϥ-)
ϣⲱⲡ̄ⲧ ⲉⲣⲟⲕ. ⲁⲩⲱ ⲡⲁⲙⲁⲙ̄ⲡ(ⲱⲧ)
ⲡⲁⲛⲟⲩⲧⲉ ⲉⲓ̈ⲛⲁⲛⲁϩⲧⲉ ⲉⲣⲟϥ.
M. ⲉϥⲉ̀ϫⲟⲥ ⲙ̀ⲡϭ̅ⲥ̅ ϫⲉ ⲛ̀ⲑⲟⲕ ⲡⲉ ⲡⲁⲣⲉϥϣⲟⲡⲧ ⲉ̀ⲣⲟϥ +
ⲡⲁⲙⲁⲛ̀ⲫⲱⲧ ⲡⲁⲛⲟⲩϯ
ϯⲛⲁⲉⲣϩⲉⲗⲡⲓⲥ ⲉ̀ⲣⲟϥ.
2. *ἐρεῖ τῷ κυρίῳ Ἀντιλήπτωρ μου εἶ καὶ καταφυγή μου, ὁ θεός μου, ἐλπιῶ ἐπ᾽ αὐτόν.*
2. siger til Herren: Min Tilflugt og min Fæstning, min Gud, paa hvem jeg forlader mig!
han skal sige til Herren: Du er den, som giver mig Herberge hos dig, og mit Tilflugtssted, min Gud; jeg vil stole paa ham.

T. 2. ϫⲉ ⲛ̄ⲧⲟϥ ⲡⲉⲧⲛⲁⲧⲟⲩϫⲟⲓ̈ ⲉⲧϭⲟⲣϭ̄ⲥ ⲛ . . .
ϭⲉⲣⲏϭ.
M. 2. ϫⲉ ⲛ̀ⲑⲟϥ ⲉϥⲉ̀ⲛⲁϩⲙⲉⲧ ⲉ̀ⲃⲟⲗϩⲁ ⲡⲓⲫⲁϣ ⲛ̀ⲧⲉ ⲛⲓⲣⲉϥϫⲱⲣϫ +
3. *ὅτι αὐτὸς ῥύσεταί σε ἐκ παγίδος θηρευτῶν,*
3. Thi han frier dig af Fuglefængerens Snare,
Thi han vil fri mig fra Fuglefængerens Snare,

T. ⲁⲩⲱ ⲉⲩϣⲁϫⲉ ⲉϥⲛⲁϣⲧ.
M. ⲛⲉⲙ ⲉ̀ⲃⲟⲗϩⲁ ⲟⲩⲥⲁϫⲓ ⲛ̀ⲣⲉϥϣⲑⲟⲣⲧⲉⲣ.
καὶ ἀπὸ λόγου ταραχώδους·
fra Fordærvelsens Pest.
og fra Fordærvelsens Tale;

T. 3. ϥⲛⲁ ⲣ̄ϩⲁⲓ̈ⲃⲉⲥ ⲉ̄ⲣⲟⲕ ϩⲁ ⲧⲉϥⲙⲉⲥⲧϩⲏⲧ
M. 3. ⲉϥⲉ̀ⲉⲣϧⲏⲓⲃⲓ ⲉ̀ϫⲱⲕ ϧⲉⲛ ⲑⲙⲏϯ ⲛ̀ⲛⲉϥⲙⲟⲩϯ +
4. *ἐν τοῖς μεταφρένοις αὐτοῦ ἐπισκιάσει σοι,*
4. Med sine Vingefjædre dækker han dig,
han vil gjøre Skygge for dig under sit Bryst,

T. ⲁⲩⲱ ⲕⲛⲁⲛⲁϩⲧⲉ ϩⲁ ⲛⲉϥⲧ̄ⲛ̄ϩ
M. ⲟⲩⲟϩ ⲉⲕⲉ̀ⲉⲣϩⲉⲗⲡⲓⲥ ϧⲁ ⲛⲉϥⲧⲉⲛϩ.
καὶ ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτοῦ ἐλπιεῖς·
og under hans Vinger finder du Ly;
og du skal have Tillid under hans Vinger.

T. 4. ⲧⲉϥⲙⲉ ⲛⲁⲕⲱⲧⲉ ⲉ̄ⲣⲟⲕ ⲛ̄ⲑⲉ ⲛ̄ⲛⲓ̈ϩⲟⲡⲗⲟⲛ.
M. 4. ⲉⲥⲉ̀ⲕⲱϯ ⲉ̀ⲣⲟⲕ ⲛ̀ϫⲉ ⲧⲉϥⲙⲉⲑⲙⲏⲓ ⲙ̀ⲫⲣⲏϯ ⲛ̀ⲟⲩϩⲟⲡⲗⲟⲛ +
ὅπλῳ κυκλώσει σε ἡ ἀλήθεια αὐτοῦ.
hans Sandhed er Skjold og Skjærm.
Hans Sandhed skal omgive dig paa samme Maade som Forsvars-vaaben.

T. ⲛ̄ⲅ̄ⲛⲁⲣϩⲟⲧⲉ ⲁⲛ ⲉⲩϩⲟⲧⲉ ⲛ̄ϭ̄ⲱⲣϩ
M. ⲛ̀ⲛⲉⲕⲉⲣϩⲟϯ ⲉ̀ⲃⲟⲗϩⲁ ⲟⲩϩⲟϯ ⲛ̀ⲧⲉ ⲡⲓⲉ̀ϫⲱⲣϩ +
5. *οὐ φοβηθήσῃ ἀπὸ φόβου νυκτερινοῦ,*
5. Du skal ikke frygte for Nattens Rædsler,
Du skal ikke frygte for Nattens Frygtelighed,

T. . . . . .ϩⲏ.ϥ ⲛⲟⲩⲥⲟⲧⲉ ⲉϥϩⲏⲗ ⲙ̄ⲡⲉϩⲟⲟⲩ
M. ⲉ̀ⲃⲟⲗϩⲁ ⲟⲩⲥⲟⲑⲉⲛⲉϥ ⲉϥϩⲁⲗⲁⲓ ϧⲉⲛ ⲡⲓⲉ̀ϩⲟⲟⲩ.
ἀπὸ βέλους πετομένου ἡμέρας,
for Pilen, som flyver om Dagen,
for Pilen, som flyver om Dagen,

T. 5. . . . . ⲟⲩϩⲱⲃ ⲉϥⲙⲟⲟϣⲉ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲙ̄ ⲡⲕⲁⲕⲉ
M. 5. ⲉ̀ⲃⲟⲗϩⲁ ⲟⲩϩⲱⲃ ⲉϥⲙⲟϣⲓ ϧⲉⲛ ⲡⲭⲁⲕⲓ.
6. *ἀπὸ πράγματος διαπορευομένου ἐν σκότει,*
6. for pest, som farer frem i Mørket,
for Ting, som vandrer i Mørket,

T. 6. . . . ⲟⲩϩⲧⲱⲛ ⲙ̄ⲛ ⲟⲩⲇⲁⲓⲙⲱⲛⲓ̈ⲟⲛ
(ⲙ̄ⲛ)ⲛⲁⲩ ⲙ̄ⲙⲉⲉⲣⲉ.

M. 6. ⲉ̀ⲃⲟⲗϩⲁ ⲟⲩϩⲧⲟⲡ ⲛⲉⲙ ⲟⲩⲓ̀ϧ ⲛ̀ⲧⲉ ϩⲁⲛⲁⲙⲉⲣⲓ +
ἀπὸ συμπτώματος καὶ δαιμονίου μεσημβρινοῦ.
for Sot, som ødelægger om Middagen.
for Undergang og Dæmon ved Middagstid.

T. . . . . ⲛⲁϩⲉ ϩⲓ ϩⲃⲟⲩⲣ ⲙ̄ⲙ(ⲟⲕ)

M. ⲉⲩⲉ̀ϩⲉⲓ ⲉ̀ⲃⲟⲗⲥⲁ ⲧⲉⲕϫⲁϭⲏ ⲛ̀ϫⲉ ϩⲁⲛⲁⲛϣⲟ +
7. *πεσεῖται ἐκ τοῦ κλίτους σου χιλιάς,*
7. Falde Tusinder ved din Side
7. *Falde Tusinder ved din venstre Side,*

T. ⲁⲩⲱ . . . ⲧⲃⲁ ϩⲓ ⲟⲩⲛⲁⲙ ⲙ̄ⲙⲟⲕ

M. ⲛⲉⲙ ϩⲁⲛⲑⲃⲁ ⲥⲁ ⲧⲉⲕⲟⲩⲓ̀ⲛⲁⲙ +
καὶ μυριὰς ἐκ δεξιῶν σου,
og ti Tusinde ved din Høire,
og ti Tusinde ved din Høire,

T. ⲛ̄ⲥ(ⲉⲛⲁ)ϣϩⲱⲛ ⲇⲉ ⲉⲣⲟⲕ ⲁⲛ.

M. ⲛ̀ⲑⲟⲕ ⲇⲉ ⲛ̀ⲛⲟⲩϣϧⲱⲛⲧ ⲉ̀ⲣⲟⲕ.
πρὸς σὲ δὲ οὐκ ἐγγιεῖ·
til dig skal det ikke naa.
til dig skal de ikke naa.

T. 7. ⲡⲗⲏⲛ ⲕⲛⲁⲙⲉϩⲓ̈ⲁⲧⲕ ⲙ̄ⲙⲟⲟⲩ . . . .

M. 7. ⲡⲗⲏⲛ ⲉⲕⲉ̀ϯⲛⲓⲁⲧⲕ ⲛ̀ⲛⲉⲕⲃⲁⲗ +
8. *πλὴν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου κατανοήσεις,*
8. Du skal kun skue det med dine Øine
8. *Du skal kun skue det med dine Øine*

T. ⲛ̄ⲅⲛⲁⲩ ⲉⲡⲧⲱ̄ⲱ̄ⲃⲉ ⲛ̄ⲛ̄ⲣⲉϥⲣ̄ⲛⲟⲃⲉ

M. ⲟⲩⲟϩ ⲡ̀ϯϣⲉⲃⲓⲱ̀ ⲛ̀ⲧⲉ ⲛⲓⲣⲉϥⲉⲣⲛⲟⲃⲓ ⲉⲕⲉ̀ⲛⲁⲩ ⲉ̀ⲣⲟϥ +
καὶ ἀνταπόδοσιν ἁμαρτωλῶν ὄψει.
og se, hvorledes de Ugudelige faa sin Løn.
og se, hvorledes de Ugudelige faa sin Løn.

T. ϫⲉ ⲛ̄ⲧⲟⲕ ⲡϫⲟⲉⲓⲥ ⲡⲉ ⲧⲁϩⲉⲗⲡⲓ̈ⲥ

M. ϫⲉ ⲛ̀ⲑⲟⲕ ⲡ̅ϭ̅ⲥ̅ ⲡⲉ ⲧⲁϩⲉⲗⲡⲓⲥ +
9. *ὅτι σὺ κύριε ἡ ἐλπίς μου,*
9. Thi du, Herre, er min Tilflugt.
9. *Thi du, Herre, er mit Haab;*

T. **ⲁⲕⲕⲱ ⲛⲁⲕ ⲙ̄ⲡⲉⲧϫⲟⲥⲉ ⲙ̄ⲙⲁ(ⲙ̄ⲡⲱⲧ)**
M. **ⲁⲕⲭⲱ ⲙ̀ⲡⲉⲧϭⲟⲥⲓ ⲙ̀ⲙⲁⲛ̀ⲫⲱⲧ ⲛⲁⲕ.**
τὸν ὕψιστον ἔθου καταφυγήν σου.
Den Høieste har du gjort til din Bolig;
du har sat i det høie Tilflugtsstedet for dig;

T. 8. **ⲙ̄ⲛ ⲡⲉⲑⲟⲟⲩ ⲛⲁϩⲱⲛ ⲉ̄ⲣⲟⲕ.**
M. 8. **ⲛ̀ⲛⲉϩⲗⲓⲡⲉⲧϩⲱⲟⲩ ⲓ̀ ⲉ̀ϩⲣⲏⲓ ⲉ̀ϫⲱⲕ** +
10. *οὐ προσελεύσεται πρὸς σὲ κακά,*
10. intet Ondt skal vederfares dig,
10. *ikke skal det, som er ondt, nærme sig dig,*

T. **ⲙ̄ⲛ ⲙⲁⲥⲧⲓ̈ⲅⲝ ⲛⲁϩⲱⲛ ⲉϩⲟⲩⲛ** . . . .
M. **ⲟⲩⲟϩ ⲟⲩⲙⲁⲥⲧⲓⲅⲅⲟⲥ ⲛ̀ⲛⲉⲥϧⲱⲛⲧ ⲉ̀ⲡⲉⲕⲙⲁⲛ̀ϣⲱⲡⲓ.**
καὶ μάστιξ οὐκ ἐγγιεῖ τῷ σκηνώματί σου·
og ingen Plage skal komme nær til dit Telt.
og ingen Plage skal komme nær til dit Telt.

T. 9. **ϫⲉ ϥⲛⲁϩⲱⲛ ⲉⲧⲟⲟⲧⲟⲩ ⲛ̄ⲛⲉϥ** . . . . . .
M. 9. **ϫⲉ ϥⲛⲁϩⲟⲛϩⲉⲛ ⲉ̀ⲧⲟⲧⲟⲩ ⲛ̀ⲛⲉϥⲁⲅⲅⲉⲗⲟⲥ ⲉⲑⲃⲏⲧⲕ** +
11. *ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ.*
11. Thi han skal give sine Engle Befaling om dig.
